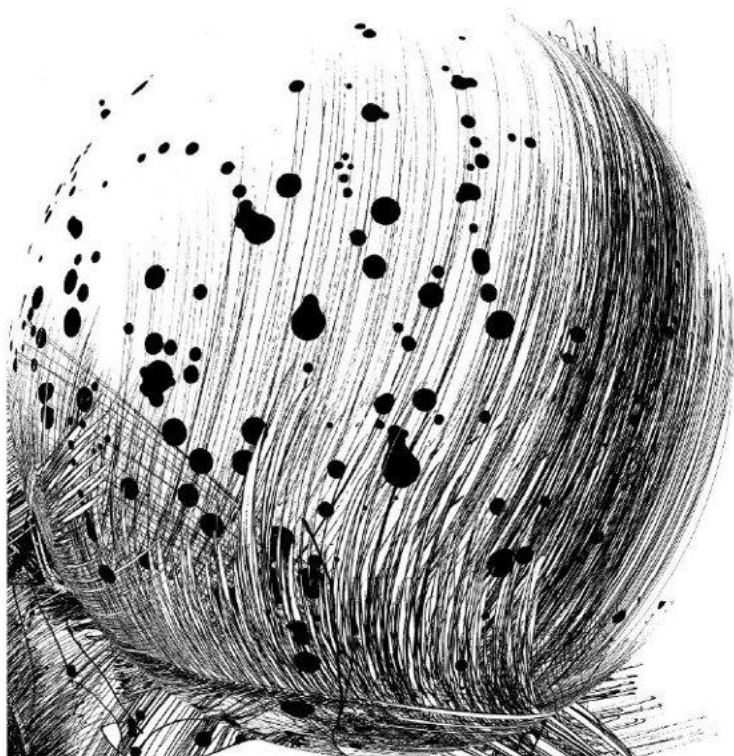

HÉT TÚZ KÖZÖTT

kortárs prózák

dunapArt
kortársak sorozat

Impresszum

Felelős szerkesztő:

Varjú Zoltán

Szerkesztette és lektorálta:

Horák Andrea Kankalin

Grafikák:

Fábián István munkái

ISBN

978-615-01-8833-1

Kiadás éve:

2023

HÉT TŰZ KÖZÖTT

kortárs prózák

dunapArt

kortársak sorozat

2023

Előszó

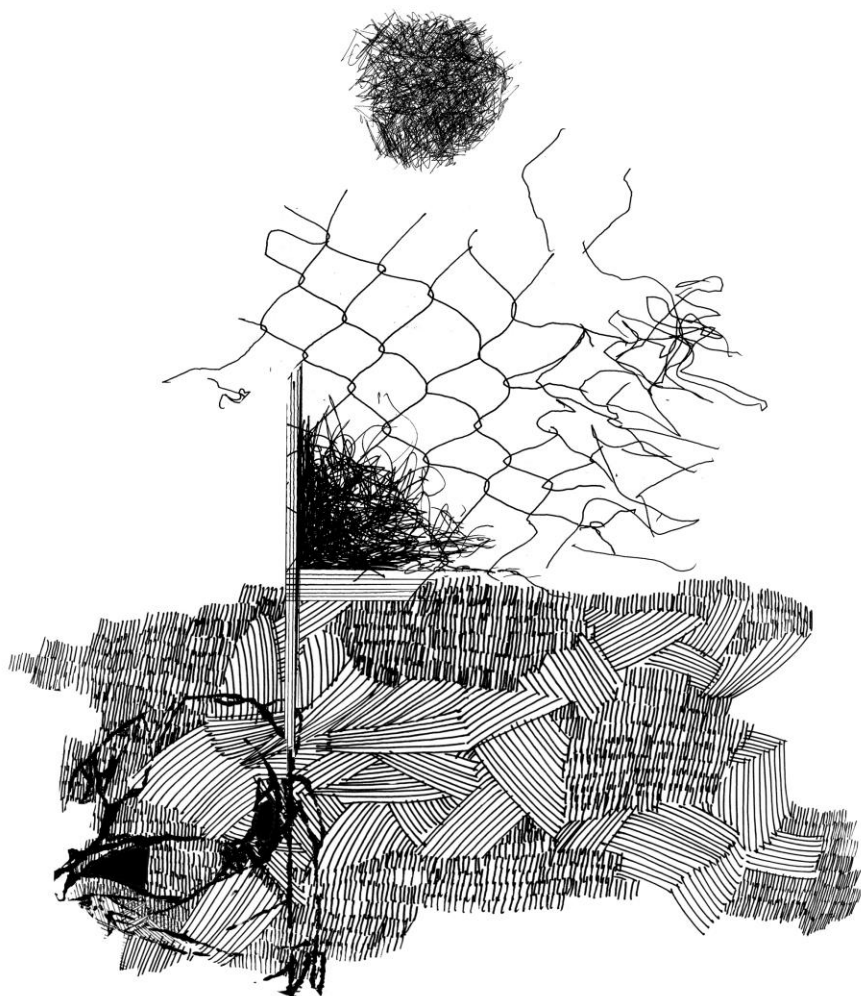
Mire is való az irodalom, csak szórakoztatni a tisztelt olvasót, né tán más cél is felsejlik? Költők és írók igyekeznek koptatni pennájukat már sok ezredév óta, a klasszikus irodalom könyvtárakat tölt meg, lenyűgöz, elemészt, megbotránkoztat, a kortárs költők és írók pedig továbbviszik a tüzet.

Van még mit megírni? Változott valamit is idők folyamán a szépség dicsérete, a lélek rezdülése, a történelem, mely tragédiák sora, az emberi gonoszság megdöbbenő tárháza? Lehet ezt még másképp megírni, mint ahogyan tette Shakespeare, Ady, Thomas Mann, József Attila? Nyilván lehet. Ezért vannak még ma is költők, írók, hogy saját tehetségük tintájába mártva a tollat, tükröt tartsanak a világnak, másképp, egyedi módon, saját tükrüket képünkbe tolva, hogy mi, olvasók is lássuk, érezzük, értsük ugyanazt, legalábbis hasonlót, amit ők.

Ez a kötet a kortárs irodalom egy szeletét villantja meg, hét szerző kiváló írásait, melyek különböző stílusban, ám kellő figyelemmel és mélységgel, határozott elszántsággal tartja elénk a tükröt, melybe bele kell néznünk, olvasnunk, megértenünk, elgondolkodnunk.

Tisztelettel emelem meg kalapomat az alkotók előtt, bármelyik könyvespolc éke lehet ez a könyv, nem azért, mert szép, hanem mert fontos könyv, mély emberi rezdülésekről, tökéletlenségünkről és elveszettségünkről, bűneinkről és büntelenségünkről, hősiességünkről és megaláztatásainkról.

Berényi Gábor

KALÁSZ ISTVÁN

A falon túl

Álltál az ágynál, nézted a szomszédod arcát, fehér volt, békés, mozdulatlan. Én vajon meddig fogok élni, erre gondoltál. Gyorsan történt, nem szenvedett sokat, elfehéredett, nyögött, mondta a nő, és meghalt. Álltál az ágy mellett, minden jót neked, találko-zunk odaát, ilyesmit suttogtál. A szomszédod mérnök volt, gyár-ban dolgozott, gázokat szívott be, az tette tönkre az egészségét, roncsolta a szívét, mesélte, ha ivott. Az ablakon túl esni kezdett, zuhogtak a téglacseppek az udvarra, sötét ég mosta a világot. A vörös épületeket, a bérházat. Valahol a házban szólt a rádió, mondtad a nőnek, hogy a szomszéd szédült, zsibbadt a karja, nem hallott jól, hajnalban fulladt, rossz volt a szíve. Egy éve meg akart halni, az utóbbi hetekben csak feküdt az ágyban. Nem volt kíván-csi senkire. Meg-akart-halni. Jól ismerte az apámat, kérdezte a nő, ki maga? Az vagy, aki adott kölcsönpénzt, suttogta benned a hang, az a szomszéd, aki hat évvel ezelőtt, mikor ez a nő jött az apjához búcsúzni, mert indult volna Angliába, munkát találni, de nem volt pénze repülőjegyre, igen, hat éve itt ültél a konyhában, a szomszéd pénzt kért tőled a lányának az útra. Te az a szomszéd vagy. Aki sokat tudott. Aki hozott bort, aki... A szomszédja vol-tam, válaszoltad csendesen, maga hívott át a négyes lakásból. Nem emlékszik? Becsöngetett hozzám. Tíz perccel ezelőtt, hogy baj van. A nő bólintott, persze, tényleg átment, csöngetett. Meg-ijedt, meghalt az apja. Épp a konyhában volt, kávéfőzött, közben az apja rosszul lett. Mi legyen? Mit kell ilyenkor tenni? Ebbe bele-remegett a gyomrod.

A mérnök lánya egy hete jött haza Birminghamból, ott lakik azóta, hogy elment. Nem szép város, esik sokat, hideg van, fúj a szél, de kapott állást, könyvelő lett egy indiai cégnél, egyenesbe jött és ha-zarepült. Felhívta az apját, szeretné látni. Eljött, beszélgettek, és most az apja meghalt. Álltál az ágy végén, nézted a mérnököt. Keze a takarón feküdt, feje az ablak felé fordult, mintha kinézett volna az esőbe.

Igen, a mérnök szomszédod éjjelente bepiált, rossz bort ivott, Elvist hallgatott, now that I need you, now blue and lonely I'd be if you, hajnalban hívta a volt feleségét, visszajössz, kérdezte, az a nő kiabált, hogy tizenöt éve ment el, azt sem tudja, kivel beszél. A sejtek közül sem él már egyetlenegy sem a testében azokból, akiket szeretett. Ezt mondta a nő, akit szerettem, hogy a sejtek nem élnek... biológiatanár volt a feleségem, mosolygott a szomszédod. Te meg mondtad, hogy abba kellene ezt hagynia, a karjára tetted a kezedet, a felesége nem jön vissza.

Mit kell ilyenkor csinálni, kérdezte megint a nő. Feljöttem, apám feküdt az ágyban, kérdezte, hogy vagyok, meséltem erről-arról, milyen Birmingham, milyen a lakásom, mit esznek, mit isznak ott az emberek, mennyi fontot keresek, apám mosolygott, kávéért kért, kimentem a konyhába, kerestem a cukrot, nem találtam a hűtőben tejet, aztán meghallottam a zihálást, visszajöttem, láttam, ahogy elfehéredett, nyögött, aztán már nem volt eszméleténél, meghalt. Mit kell ilyenkor tenni? Nézted a szomszédod kusza, fehér haját, nem tudom, felelted. Biztosan fel kell hívni valakit. De kit? A nő kérdezte, interneted van-e? Mondtad, négy napja nem jó. Telefonáltál, de nem jön senki. Ilyenek ezek. Ez egy öreg ház, itt minden rossz. Nézted a szomszédod, arra gondoltál, milyen békés a mérnök arca, a szeme résnyire nyitva, hajoltál közelebb, a kék szeme kisütött a szempillák alól. Igen, úgy tűnt. A halott fürdőköpenye, sötétvörös, az ablak melletti széken feküdt. Odadobva. Felhívom az anyámat, mondta a nő, nemrég halt meg a testvére rákban, nézett rád, és mintha mosolygott volna, ő talán tudja, mit kell tenni ilyenkor.

Abban az öreg házban szinte együtt éltetek, mindenki tudott mindenkiről. A pincében egy hónapja halottat találtak, öregembert, egy hajléktalant. Ült a lépcsőn. Úgy fagyott meg. Te azt mondtad, azért állították a rendőrök, hogy hajléktalan, mert akkor nem kell nyomozni, egy hajléktalan nem sokat ér, a mérnök erre azt felelte, ez hülyeség, ezen vesztetek össze. Üvöltöttetek, azóta nem beszéltek, ha találkoztatok a lépcsőházban, kerültétek a másik tekintetét, köszönni is csak kurta biccentéssel köszöntetek egymásnak.

Most remegett a térded, fogtad az ágy végét, nézted a szomszédodat; kivel ülsz a gangon, nézed az eget, a szemközti házat. Az ablakokat. Az ágyatok a közös falnál állt. Két lakás. Tükrözve. Hallottad, ha köhögött, sóhajtott, le-föl csoszogott a lakásban, ha éjjel felhívta a volt feleségét, kérte, jöjjön vissza hozzá.

A nő közben telefonált, az anyját hívta, itt van a szomszéd úr is, apa meghalt, igen, még élt, de meghalt, anya jössz? Itt várunk. Az jutott eszedbe, mi tett volna a mérnök, ha eljött volna a felesége. Biztosan kitakarított volna, felvett volna egy inget. Szépet, fehérret, vasaltat. A haját is... Mondtad, hogy megfésülöd a haját. A nő nem értette. Az apja haját, ismételted el, meg kell fésülni, hogy ne legyen csapzott, érti? A nő bólintott, te azt mondtad, az alsóíng, amit visel, koszos. Foltok vannak rajta, ott, nézze csak...

A nő bólintott, az apja nem akarna így mutatkozni az anyja előtt, folytattad, szerette az ön édesanyját, adjunk rá valami tiszta, szép ruhát, így akarná, érti? A nő elsírta magát, az apám volt, leült az ágy mellé a padlóra, az anyám azt kiabálta mindig, hogy nehéz ember... Volt. Mondtad, hogy kiveszel egy inget a szekrényből, a mérnök úr felveszi. Ráadod, helyesbítettél, és megfésülöd a haját. Az éjjeli szekrényen pohár, benne zavaros víz, kiöntötted a konyhában, visszamentél, fogtad a mérnök karját, egyenesbe akartad húzni a testet, a nő szólt, óvatosan, kék folt marad. A bőrön. Kérdezted, honnan tudja, a nő vállat vont, sok dolog kószál az emberben, felelte. Sápadt az apja, ijesztően fehér a bőre, mutattad, a nő mosolygott, behozta a táskáját az előszobából, némi színt kent ecsettel a halott arcába. És valóban: a mérnök arca olyan lett, mintha aludna. Mintha szenderegne. A szoba sötét volt, felkapcsoltad a mennyezeti lámpát, por, kosz, rendetlenség volt. Azt hittem, mondta a nő, hogy az apám rendszeretőbb, de nem úgy néz ki, kosz van. Mocsok. Istenem... Te közben lassan megfésülted a szomszédodat. Finom haja volt a mérnöknek. Lebbent a fésű után. És a nőnek igaza volt, a mérnök poros, rendetlen szobában halt meg; a sarokban kartondobozok álltak halomban, a szekrény tején bőröndök, újságok kötegelve, ruhák odagyúrva, a padlón is

eldobált ruharabok, számlák feküdtek. Az asztalon és alatta is boros üvegek. Aki feladja, mondtad halkan, így él, aki öreg és egyedül él, az többnyire hagyja a dolgokat. És felszedted, kivitted az üvegeket a konyhába. Egy hónapja nem jártál a mérnöknél. Mióta összevesztetek a halott miatt, a rendőrség miatt. Te azt mondtad, nem bízol senkiben, a mérnök nevetett, ugyan, mi okból hazudnának a rendőrök. Hideg volt, az öregember lement a pincébe, leült, megfagyott. Te tudtad, hogy az öreg az egyik földszinti lakásban is járt többször. Annál a nőnél, aki ivott. Többször kiabáltak. Ha járt a nőhöz, mit keresett a pincében? Szerintem, az öregasszony leküldte a pincébe, rázárta az ajtót, az öreg megfagyott. A mérnök rázta a fejét, sok krimet nézel, miért tette volna? Álltál a konyhában, és arra gondoltál, ezt már nem fogod kideríteni. Magadnak nem, ahhoz már sem kedved, sem erőd.

A halott szája ebben a pillanatban kinyílt, van műfogsora, kérdezte a nő a szobából, anyám azt mondta a telefonba, ki kell venni, mielőtt beáll a hullamerevség. Erre megint nem tudtál mit mondani, a konyhában álltál, törülőrongyot kerestél, visszamentél, letörölted az ágy melletti éjjeliszekrényt. Poros volt, és ettől olyan esendőnek érezted a halottat. A nő nem szólt, te kivettél egy bekeretezett fényképet a komódból, odatetted az asztalkára, a lámpa alá. A mérnök felesége volt rajta. A szőke nő bokrok előtt állt, nevetett. Évekig itt állt a fénykép, morogtad, az apja szerette a maga anyját. A nő erre a fejét ingatta, nem tudja, neki az anyja azt mesélte, hogy az apja ivott, hűtlen volt, ezért ment el, vitte el őt is, ezért vált el, igen; most le kellene takarni a halott arcát. Nem gondolja?

Itt élt, ebben a szobában halt meg, nem kell senkitől se féltetni a lelkét, üvöltötted, és a gyász csak szeretetből születik, aztán kimentél a szobából, ki a folyosóra, a párás hidegbe, át a saját lakásodba, kicsinek, sötétnek érezted a szobádat, a bútorokat, a polcra könyveket vettél le, visszamentél, be a szomszéd lakásába és a könyveket az ágy melletti szekrényre tetted. Lökted inkább. Versek, mondtad, igaz, hogy a mérnök újságot olvasott, de most sze-

retném, hogy a nő, akit szeretett, azt higgye, hogy verseket, szerelmes verseket is. És nem és nem, soha nem mondta, hogy megcsalta volna a maga anyját. A nő hallgatott. Rendben, nézett rád komolyan, a barátja volt, ugye? Ebbe is beleremegett a gyomrod. Megint. Szeretném, ha valami tiszta ruhában lenne, néztél ki az ablakon, úgy látná az édesanyja.

Ekkor csöngettek, lent a kapuban a nő állt, második emelet, jobbra, harmadik ajtó, hadartad a kaputelefonba, a nő azt felelte, ismeri az utat, aztán egyszer csak ott állt az a nő, akire a mérnök annyira vágyott, akit várt vissza, igen, ott állt a szoba közepén, és nézte a halottat. Te meg a nőt. Vékony volt, kisebb, mint azt hitted, a haja ősz, a szeme kék, olyan kék, mint a mérnöké. Fekete ruhában volt. Mikor halt meg, kérdezte a lányától. Egy órája, feleltél a lány helyett, fel kell hívni valakit. Jelenteni a halált. A nő azt felelte, nem a te dolgod, menj ki. Nem mozdultál. Anya, szólt a lány, az úr a szomszéd, én kértem meg, átjött, segített, nem akar rosszat. Kint voltam a konyhában, amikor apa rosszul lett. Előtte semmi baja sem volt, beszélgettünk. MENJETEK KI! A nő üvöltött. Menjetek, egyedül akarok lenni vele. Olyan, mintha aludna, olyan békés...

A lakásajtó mellett, a folyosón álltatok, vártatok. A mérnök lánya, és te. Ha öröklöm ezt a lakást, mondta a nő hirtelen, visszajövök Birminghamból, itt fogok lakni, apám lakásában. Maga lesz a szomszédom. Keresek állást magamnak, mondta a lány. Suttogtad, hogy ez szép volna, a mérnöknek tetszene.

Még mindig esett, a házfalak sötétek lettek a zuhogó esőtől. A nő kijött a lakásból, megölelte a lányát, a lány visszament az apjához. A nő elindult lefelé, hirtelen megállt, leült a lépcsőre, sírva fakadt. Te melléültél, nem mondtál semmit, csak vártál, mert tudtad, a nő majd abbahagyja, és akkor majd telefonáltok, hogy váratlanul meghalt a G. utcában egy ember, jöjjenek. Így ültetek, aztán a nő feléd fordult, és azt mondta, most, hogy meghalt a férje, akit szeretett, arra gondol, ő meddig fog élni. Igen, ez van, az ember a halált látva, magára gondol, igaz? Rossz vagyok, kérdezte a nő. Te csak hallgattál, és arra gondoltál, hogy este fekszel az ágyban,

a falon túl csönd lesz, aztán majd visszajön ez a lány Angliából,
beköltözik, zenét hallgat, dúdol, jön-megy a lakásban, zörög, főz,
rádiót hallgat, telefonál, igen, valami lesz a falon túl, ami jó, hogy
van.

Tárgyak

Matematika

Ha bejön, fel kell állni, sapkát levenni. Nézni kell előre. Mondja a tanár, hogy telefont kikapcsolni! Füzetbe kell írni, kockás füzetbe egyenletet, egyszerűsíteni kell. Kifejezni. Átvinni. A befogó ismeretlen. És írom: A kádba víz folyik, a dugót kihúzni, a víz gyorsabban folyik, a vonat halad A-ból B-be, ha elveszek két almát, C egyenlő $X+2Y$. Írni kell. Néha kinézek az ablakon. Az ablakkeret derékszög. Átlósan látni az utcát, fut a végtelenbe. Látni a teret is. A padon egy hajléktalan ül. Jön egy másik, jön egy harmadik hajléktalan. Ez latinul: addíció. A férfiak ülnek egymás mellett, beszélgetnek. Jön a negyedik. Ha öt percenként jön egy hajléktalan, a tér ötvenszer iksz méter, ez ennyi négyzetméter, két hétig tart, és tele lesz a tér... Az addíció elvehet? Nevetés. Idő, tér, növekedés. Írni kell. Nézni kell a táblát okos tekintettel. Befogni és kivetni. A számokat Isten küldte nekünk. Otthon anyám számolja a pénzt az asztalon. Hogy ennyibe kerül a fény, ennyi lett a meleg, ennyibe kerül az, hogy van levendulaszappan a kád mellett. A számok mulandóak lesznek, ha anyám írja azokat; nem jön ki a helyes eredmény. Az anya most háromszor annyi idős, mint a fia. 15 év múlva az apa kétszer annyi lesz, mint a fia. Hány évesek most? Hajnal lett, anyámat ott találom a konyhaasztalnál, le sem feküdtél, kérdezem, ő nem válaszol, néz rám zavaros szemmel.

Földrajz

A tengerben halak, rákok, tigriscápák, a földben olaj, sunyi tektonikus lemezek. A padtársam volt az óceánnál, a chilei tengerparton, hegyek vannak ott, mesélte, zene szól. Látott egy férfit, cápa harapta le a lábát, a férfi mégis kiment megint a vízre. Minden hajnalban. És nem félt. Miért mesélted ezt el, kérdeztem. Ő csak nevetett. Az óceán kék. Az ég azért kék, mert... Van túlnépesedés,

vannak lakhatatlan vidékek. Van szén, gyémántbánya, fekete bányászok, valutaárfolyam, az alumínium mérreg, a termelőeszközök egy ideje magántulajdonban vannak. Van nehézipar Moszkva mellett. Van az ég, van monszun, passzátszél, aszály sújt, aratás marad el, O. egy afrikai diktátor. Az ember Afrikában nem számít, Európában demokrácia van. Kongó veszélyes ország. Lőnek öt dollárért. És van atomerőmű, az orosz föld mélyében urán, gazdasági hatalom. A hegyek alázatra tanítanak, a völgyek nem, mondja a tanár. Az öregnek borszaga van, nem tudni, miért jár dolgozni. A völgyekben összegyűlik a gleccser, otthon, a szekrényben régi térképet találok, ötágú csillaggal. Anyám bizonyítványát is. Két napja hideg szél fúj északról, remeg a konyhaablak, anyám nevet, néz rám, régen újságpapírral ragasztották be, ha hideg volt. Anyám Moszkvában élt, ott tanult, onnan van az újságpapír ötlete, ott látta, anyám ott ismerte meg apámat a metróban. A moszkvai metró, előadást tartottam róla, hatalmas, mély, díszes, apám mérnök. Az újságpapír jó ötlet, mondom, nem kell annyit fűteni. Apám tíz éve ment vissza Oroszországba, most ott él, az Urál hegység veszi őt körül, a Míra Ulicában lakik, szemben van a Supermarket Monetka, apám fiatal nővel él együtt, apám boldog. A természet nem felejt, visszaüt, a folyók kilépnek medrükből, árvíz lesz. A piacgazdaságban az eladók a piacon találhatnak egymásra, a pénz a legfontosabb eszköz. Anyám reggel telefonál abba az orosz városba, azért hívja apámat, mert kérdezi, mikor jön haza, mikor kap anyám pénzt. Itt drága minden. Anyámnak sem fizetnek rendesen, megjött a felszólító levél a gázművektől. Hogy fizessünk. Különben. A gáz az oroszoktól jön. Keleten semmit nem ér az ember, mondja a padoszomszéd. Mohók vagytok, mondja apám a telefonba, és leteszi. Az az orosz város egy tó partján áll. A pénz a legalkalmasabb eszköz a csere lebonyolítására.

Kémia

A boldogság nem bonyolult, mondja a tanárnő, egy vegyülettel bárkit boldoggá lehet tenni. A testben vannak hormonok. Aki nem akar boldog lenni, az tegye fel a kezét. A kémia ismerete világképformáló, a háztartásban használt tisztítószer, oldószer, mérgek, gyógyszerek szerepét, veszélyeit és biztonságos használatát ismerni kell. Ülök hátul, van egy telefonszámom, a nagymamámé, anyám anyjáié, küldök sms-t, hogy kell pénz, kérlek, nagymama, baj van... A kettős kötést vettük. Ki akar boldog lenni? Senki? Arra gondolok, öreg vagyok a boldogsághoz. Arra gondolok, hogy mindegy nekem a hidrogén, és bár robbanna fel az iskola. A sápadt, beteg Marie Curie mire ment a díjával Párizsban? Szétegett a keze. Lerohadt testéről a hús. Erről miért nem beszél a tanárnő? Arra gondolok, hogy az égés kémiai folyamat. Arra gondolok, hogy nem akarok ebben az iskolában ülni, mert patkánynak érzem magam, mert azt mondják, a boldogság pusztán kémia, oxitocin, dopamin, ezek a hormonok mind vegyületek. Miért nem lehet ilyen hormontablettát venni? Nagymamám nem hív vissza. A nagymamám nem beszél velünk, a nagymamám haragszik ránk. Nagymamám kiabált anyámmal, hogy élehetetlen, hogy szedje össze magát, jelentse fel azt a gazembert, aki felcsinálta, aki lelépett az oroszokhoz, fizessen már gyerektartást. Nem lehet, hogy megússza. Karácsonykor kiabált így a nagymamám, anyám sírt, mondta, menjünk innen, én utána éjjel visszamentem nagymamám házához, leöntöttem az autóját sósavval, hogy marja szét a lakkot a kocsitetőn; a boldogság egy vegyület, a háztartási sósav jó dolog. Mégis.

A rend

A házirendről egyszer esik szó, az osztályfőnök év elején ledarálja, hogy a tanuló tájékozódhat a személyét illető kérdésekről, véleményt mondhat, a dicséret adható, az önbíráskodás nem megengedett, tisztelni kell az emberi méltóságot. Tilos az iskolába hozni olyan tárgyakat, amelyek a tanulók érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésére negatív hatással lehetnek. Tilos olyan kifejezéseket használni, melyek mások emberi méltóságát sértik... A rend értünk van, segít az életben, és mint a fatörzs, úgy áll a rend a lélekben, mondja az igazgatónő az ünnepségen, a rend törzsén lehet felkapaszkodni, hogy jobb emberek legyetek, vigyetek valamire. A rend az erkölcs. A rend az erényhez vezet. Ezen nevettünk. Az egyik tanár is nevetett. Arra gondoltam: és mi vezet el minket a rendhez? Nem messze az iskolától van egy bankfiók, a patakon túl. Három nő dolgozik bent, meg egy biztonsági őr, az öreg bácsi egy hokedlin ül, a rendre ügyel. Az udvaron tanári engedéllyel és felügyelettel tartózkodhatnak a tanulók. Az iskola épületét csak engedéllyel lehet elhagyni. Elvben.

Az idegen nyelv

Vannak furcsa nyelvek, amikről nem tud akárki, csak ketten tudják az osztályból, hogy mi az a latin, ők az orvosgyerekek. Vannak olyan nyelvek, amik viccesek, ezeknek a hangzásán gúnyolódunk. A tanár azt mondja, másoknak a mi nyelvünk hangzik furcsán, a mi nyelvtanunk különös, de ezt senki sem veszi komolyan, nevetünk, utánozzuk a kínait, a szlávot, a németet. Franciául dűnnyögünk. Hadonászunk. A mi nyelvünk a legszebb, a legjobb, akinek ez nem tetszik, menjen vissza oda, ahol az ő nyelve a legszebb. Apám jut eszembe, ahogyan oroszul mondja, hogy ja ljubljy tyebja, ahogyan oroszul kér cigarettát a boltban, ahogyan nézi a tévét, amiben nem beszélnek a mi nyelvünkön, és ettől idegennek érzem az apámat. Távolinak. Gyengének. Persze ő onnan

jött anyához. Aztán visszament. Abban a patakparti bankfiókban csak magyarul értenek, egy hete bementem, hogy pénzt vegyek ki anyámnak. Két férfi volt bent, két külföldi, bőrdzsekiben, az őr végig a biztonsági gomb mellett állt, a pénztárosnő idegesen nézett rám, thank you, mondta egyre az egyik férfi, please, pénzt váltottak, dollárt, eurót, mást is, sok-sok pénzt, az öreg őr intett, menjek ki, várj kint, fiam, intett, és én kimentem. Álltam a bank előtt, bámultam az eget, aztán kijött a két külföldi, nevettek, beültek egy kocsiba, elhajtottak. A mi nyelvünk a legszebb, mi hátulról csináljuk, mi agglutinálunk, a többi nyelv előlről, mondta a nyelvtanár, és nevetett. Eins, zwei, Polizei.

Etika

Etikára soha nem jön be tanár, mi sem megyünk be a terembe, ha etikaóra van, kint ülünk, cigarettázunk az épület mögött, nézzük a parkolót, a kerítést, a repülőgépeket a magasban. Mi a jó és mi a rossz? Jézus meghal, Jézus feltámad. Hamisság. Ígéret. Türelem. A diáknak vannak jogai, az emberi jog erősödése a fejlődés. Ilyesmit tanulnak máshol, más iskolákban, meséli a padszomszédom, a sok helyről kirúgott orvosgyerek. Meg Luther Márton nem hagyta magát. Fellázadt a szegényekért, kérdezem. Nem, Isten miatt. Hogy nincs, kérdezem. A szomszédom nevet, azért lázadt, hogy ki beszélhet Istennel, ilyesmi volt a baja. Mi a rossz, mi a jó? Talán jobb lenne egy barlangban a falra vetülő árnyékot nézni, az erkölcs az igazak része. A repülők jönnek-mennek az égen, a nagymamám írt levelet, hogy addig ne keresse anyám, amíg nem tesz önmagáért. Nincs lehetetlen, csak tehetetlen. És ő nem ad több pénzt. Ilyen a világ, kérdezem. Ilyen, mondja a padszomszédom, ez a világ, ezt meg kellene értenie a szegényeknek. Hogy te döntesz.

Apámat nem szerették itt, mondom halkán, külföldi volt, sértgették a hivatalban, azt mondták, hogy ágrólszakadt senkiházi.

Hogy menjen innen. Agapé, ez is téma máshol, mondja az orvosgyerek.

Történelem

Vannak királyok, fent a gazdagok, lent a csórók, ez a hűbéri láncolat. Vannak békeszerződések szép nevekkel: vesztfáliai béke, saint-germaini béke, bukaresti béke. Előtte van a háború, földfoglalás, a békeszerződés magában hordozza a háborút. Király is hamisított aranyat. Aztán megint népirtások, fájdalom, leírhatatlan szenvedés. Elnéptelenedett vidék, százezrek menekülnek. Napóleon megerőszakolta az eszméletlen Walewska grófnőt. A határon túl nem ünnep a mi ünnepünk. Vannak évfordulók. Ember embernek farkasa, a történelmet önhitt emberek csinálják. Anyám azt mondja, elment állást keresni, recepciósnak jelentkezett egy szállodába, huszonnégy óra szolgálat után negyvennyolc szabad. Ez olyan, mint az őrség, mondom. Ébren lenni. Éjjel, nappal a határon. Másnap anyám elaludt, a kamera felvette, hogy bejött valaki a szállodába, ellopta a recepciós pultról a notebookot. Vannak békék, de nem tartanak sokáig, a lázadásból szabadságharc lesz. Nem minden tankönyvet írnak át. De azt is gondoltam, ha mindig olyat teszek, ami másoknak tetszik, semmire sem viszem. Ez igaz, mondja a padtársam, aztán röhög, hogy ezt nem gondolta volna rólam. Mit? Hogy egy proli ilyet képes gondolni. Ekkor megütöm. Folyik az orrából a vér. Beleverem a fejét a padba. Jön az osztályfőnök, jön az igazgatónő, állok az irodában, nézem a falat. A falon a címer. Azon meg kereszt.

A házi dolgozat

Társadalomismeret. Kisebbségek helyzete? A nemzeti jelképek, ünnepek? Melyiket választod? – kérdezi a tanár. A másodikat, az egyszerűbb, mondom, abból tartok előadást. Magam sem tudom,

ezt honnan veszem. A család a legkisebb egység. A nucleus: apa, anya, gyerek. Nagycsalád: nagymama és nagypapa is. Kutya a konyhában. A család szocializál. Az iskola a második szocializáló. Én csonka családban élek, apám elment a hazájába. Apám mérnök, vegyi üzemben dolgozik Oroszországban, apám nem bírta itt. Az interneten megtaláltam, megnéztem a házat, amiben most lakik. Látni az ablakot. A házon nemzeti zászló. Apám ablakán sárga függöny. A házból éppen nő lép ki, apámnak ugyanolyan japán telefonja van, mint nekem. Szemben a kétemeletes bérházzal van a bolt, a Supermarket, előtte autók, emberek gyerekekkel. A képen süt a nap. Kutya ül egy kislány mellett. Jobbra tér, középben emlékmű, előtte emberek ünneplő ruhában. Éppen ünnepséget tartottak, amikor a videózó térképautó arra ment. Ültem ott-hon, néztem a címereket. Vágott mező. A fehérret ezüstnek nevezik. Luthernek volt saját címerrozsája. Arany vagy ezüst nélkül nincsen címer. A padtársam nem jön többé, másik iskolába kerül. Ezt mondja az osztályfőnök.

Nyelv és irodalom

Fékeznek mellettem a kocsival. Kiszállnak. Két férfi. Húszévesek lehetnek. A boltból jövök, sötétedik, kenyeret vettem, megállnak előttem. Miért van olyan nagy arcod? Miért kell verekedni? Miért kell pofázni? Te kis proli. Kapok egyet az arcomba, a kenyér a földre esik. Miért nem bírsz magaddal, hülyegyerek? Miért nem maradsz a helyeden? Szökkent a szár szép magasra, / jött a kombáj, learatta, / learatta, kicsépelte, / a gőzmalom megőrölte, / teherkocsi hazahozta, / anya pedig megsütötte // Mosolyog a nyári dél, / az asztalon friss, fehér / új kenyér. Tessék ezt a verset elemezni. A nyelv kincs. A nyelvünket nem lehet elvenni. Az anyanyelv összeköt. A két férfi áll, mered rám. Na, elég volt? Kinyújtom a nyelvemet, megint kapok egyet. Ez erős ütés, elesem, térdelek, nézem a kenyeret, várok, nevetnek, elmennek. Otthon

este írok apámnak, ő visszahív skype-on, mi van az arcoddal, kérdezi. Mondom, leproliztak az iskolában, verekedtem, ma ketten jöttek ellenem, a kenyér a földre esett. És anya sírt. És küldj pénzt, légy szíves. Nincs anyának állása. Anya gyenge, te is tudod. Anyád soha semmiért nem tett semmit, te meg kerüld a bajt. És majd küldi a pénzt. De most neki sincs. Ott sem egyszerű. Kölcsönt kell visszafizetni. A bankok nem várnak. Az idegen eredetű szavak nagy része igazodik a magyar nyelv hangképzési, szóalkotási szabályaihoz. Ezáltal jövevényszóvá válnak. A szó eleji mássalhangzó-torlódást különféle betoldott magánhangzókkal szüntetjük meg. A szláv: svobodu – a magyar: szabad. A gázszelők reggel jöttek, öt perc alatt levették az órát, lezárták a gázcsövet. Adtak elismervényt. A népetimológiának nem sok köze van a valósághoz. Anyám sírt. ... fekete / tűzfalak tövén aludtam a szegénység / és gyűlölet álmaival s kiforgatott zsebekkel / ordítottam a szegénység dalát az aranyméhű / kazánok felé! Elővettem az elektromos hőszugárzót, anyám mosolygott, dúdolni kezdett.

Testnevelés

Ép testben ép lélek. Bizonyítsd be, hogy jobb vagy náluk. A tornateremben rossz szag van, verejtékszag. Fáradtságszag. Émelygek tőle. A medicinlabda üt. Az erőszakos dobálást játéknak nevezik. A tornatanár savós szeme mindent lát, a síp éles, bejárja az agyamat. Többször kikéredzkedem, hogy ne kelljen dobálni, ne kelljen elvenni a labdát, hogy ne kelljen a másik testét fogni, tartani, földre lökni, kitárt karral a másik elé állni. Ne kelljen feltartani azt, akit hirtelen az ellenfél csapattagjának nevezünk. Mondom, hogy fáj a hasam. Hogy kell. Tanár úr, engedjen ki, kérem. A szükség mutatása kevesebb szégyennel jár, mint egy fiúnak tartani a mászókötelet, vagy egy lánynak segíteni fejen állni. Aztán megdobnak egy labdával. Röhögnek, a tanár is röhög, fekszem a

padlón, várok. A tanár áll fölöttem, ordít, kurvára elege van a viselkedésemből. Állandóan budira jársz, nyafogsz itt nekem. A többiek röhögnek. Fekszem, várok. Arra gondolok, hogy otthon hideg van, hogy apám nem jelentkezik, nincs pénz, hogy én lettem a családfő.

Médiaismeret

Az orosz fizikus, Vladimir Zworykin elkészíti az elektronikus ikonoszkópot, az első tévékamerát. Képmegjelenítő csövet is készít, ez a kineszkóp, az első rendszeres, nyilvános televíziós adás... Kis ország is lehet médiahatalom. Nem megyek iskolába. Ülök a kanapén, nézem a tévét. Egy kopasz, kövér, szemüveges férfi azt mondja, járt a háborúban, ő író és haditudósító, most arról ír könyvet, hogy leírhatatlan ott a szenvedés, az igénytelen emberek nem tájékozódnak. Reklám jön: a banktól kölcsönt lehet felvenni, a reklámfilmben a kisfiú új zongorát kap. Amivel fejleszti a tehetségét. Film jön, bankrablók futnak az utcán. Ez olyan ősi, jut eszembe, a futás. A kamrában megtalálom a baseballütőt. Ezt apám vette nekem karácsonyra, de soha nem kaptam meg, az apám visszament. Felöltözöm, indulok, anyám kérdezi, hová megyek azzal a bunkóval. Edison eleinte nem mutatott érdeklődést a film iránt, a filmvetítőben olcsó szórakoztatóeszközt látott, ami az ostoba munkásosztálynak való. A bankfiókban én vagyok az egyetlen ügyfél. Mondom, hogy kölcsönt szeretnék kérni. A nők nevetnek, ez nem így megy. Mondom, hogy a reklámban nem nevetnek azon, aki kölcsönt kér. Mondom, hogy én tájékozodom, nem vagyok ostoba, apám küld pénzt, és visszaadjuk. Szabad felhasználású hitelt akarok. Az öreg őr jön, mi a baj, kisfiam, kérdezi, mit akarsz azzal a bottal? Azt felelem, hogy ő csak az őr, nem vele tárgyalok, és beszéljenek velem tisztességesen, ezért a bot. Pénzt akarok. Az egyik nő azt mondja, rendben, üljek le, várjak, telefonálnia kell, de van diákhitel, nincsen kamat, ülj le, egy kicsit várni

kell. Ülök, várok, nézem a plakátokat. Prémiumplusz számlacsomag. Ne bízsa jövőjét a szerencsére. Várok, ülök, várok, nyílik az ajtó, ketten rohannak be, két férfi, üvöltenek, az egyiknél pisztoly, ide a pénzt, az őrt a földre lökik, a nők szedik ki a pénzt, az egyik férfi mondja, hogy hozza a kocsit, kiszalad, a másik szedi a pénzt, üvölt, gyorsabban. Az öreg őr fekszik a földön, az orrából vér folyik, a férfi üvölt, hogy ne mozdulj, te szarházi. Médiaismereti tantárgy során betekintünk a médiumok új világába: az interaktivitás, a hálózati kommunikáció alighanem átalakítja a nyilvánosságunk az azt a terét, amelyre később modern nyilvánossággént tekinthetünk. Ne mozdulj, adjátok már a pénzt. A férfi háttal állt nekem. Az öregember feküdt a földön. A nők szedték a pénzt. A másik férfi kint volt. Fogtam a botot, és ütöttem. A férfi elterült. Mint a filmben. Az öreg őr köhögni kezdett, az egyik nő hisztérikusan felnevetett, és ezt kiabálta, istenem.

A vég és a kezdet

Voltam a tévében. A bankigazgató átadott egy nagy csekket. Ezzel lefotóztak. Az újságban az állt, hogy: Kamasz legyőzte a bankarablót. Azt írták, hogy nem féltem. A tornatanár büszke volt rám. Az iskolában megtapsoltak. Otthon van gáz, van fűtés. Anyám vacsorát főzött. A nagymamám kérdezte, mit szeretnék születésnapomra. Lesz barátnőm is. Nem félek magamtól, minden jó lesz. Minden. Egy ideig. Aki nem mer, ne reméljen.

Megállók és szívek

Tíz órára értem haza, két órával később, mint ígértem, délelőtt volt, vasárnap.

Ágnes azt mondta, vártalak, a reggeli az asztalon, mennem kell. Mennie kell, szombaton jön. Este, délután megint. Nem tudja, majd... Jövök.

Kint fúj a szél, sütött a nap, az égen pirinyó, fekete felhők rohantak, Ágnes az előszobában állt, megöleltem, mondtam, sajnálom, hogy oda a közös vasárnap, de át kellett mennem. G. lázas lett, és azt mondta az orvos, hogy napjai vannak hátra. Vittem neki vizet, cigarettát. Írt mailt, ezeket kérte. Ágnes erre azt akarta tudni, hogy G. barátnője hol a francban van. Ilyenkor. Mit csinál az a szőke szépség? Mondtam, hogy ott volt, valami cikket fordítania kellett, vagy antológiát szerkeszt? Nem tudom. De még így is, jobb, ha van ott valaki, hogy G. nincs egyedül. Azzal az öreg macskával. A lakásban.

G. már hetek, mondta Ágnes, igen, hetek óta csakis hal-dok-lik, téged ugráltat, te meg minden vasárnap rohansz, viszel vizet, narancslevet. Kenyeret. Meg bort is. Miért nem megy G. vissza a kórházba? Ott kapna enni. És tiszta ágyat, vizet. Cigarettát azt nem... mondtam halkan, pizzát sem kapna, G. beteg, de jól akar élni. Ágnes hallgatott.

Ülj le, mondtam, igyunk még egy kávé, ne rohanj el így. És Ágnes maradt. Ültünk a konyhában, az ablakon besütött az őszi nap, Ágnes mondta, hogy a fia elköltözik valami lányhoz. Csoporttársához. Együtt fognak élni. Akkor szabad lesz a hátsó szoba. És igen, tudja ő, hogy sötét, hogy szűk az a hely, de akkor is... Az a szoba fent van a hegyen. Jó a levegő. Csönd van. Kert van, terasz.

Hallgattam. Az a hátsó szoba szűk volt, sötét, rossz szagú. Ágnes fia ki tudja mit művelt benne. Ágy sem volt, csak a keskeny heverő, tákolt íróasztal. A falon térképek. Amerikáról. Los Angelesről. Ahol a fiú apja élt. Ágnes azt kérdezte, hogy nem lenne jobb ott, nála élni? Még a kocsma is jobb a környékemen, te magad

mondta, nézett rám. Nem olyan koszosak, mint ezek feléd. Hallgattam, Ágnesnek igaza volt. Koszos környéken éltem. Romos házak között. Keskeny utcákon kellett mennem. Mindig imbolygott egy hajléktalan az ember előtt. A bolt előtt itták a sört. Egy döglött galamb napokig feküdt a járdán. Igazad van, mondtam, feléd minden jobb. Ágnes hallgatott, várt. Hallgattam én is. Ágnes végül azt mondta, hogy el kellene döntenie a dolgot, majd felállt, megcsókolt, elment.

Kint sütött a nap. A kis fekete felhők egyre rohantak keletnek, és ekkor megszólalt a telefon. G. hívott, kérlek, mondta, gyere át. Nevettem, már megint? Mit felejtettél el? G. azt mondta, ha a barátja vagyok, megyek. Kérdezés nélkül. Mert ilyen a barát. Jön. Hallgattam, aztán mentem. Ezúttal gyalog, nem busszal. A H. utcán, az R. térig, nem volt kedvem buszra szállni. Lassan akartam haladni. Átmentem a téren, a nap tűzött, a szél enyhült, leültem egy padra. A templommal szemben. Egyszer régen ültünk ezen a padon Ágnessel. Valami miatt veszekedtünk. Én azt üvöltöttem, nem megyünk innen, addig beszélünk itt, amíg megoldást találunk. És megbékéltünk. Min veszekedtünk akkor? Nem tudtam. Azt sem tudtam, ez jó vagy rossz jel, hogy a veszekedésre igen, arra, hogy Ágnes sírt, igen, de a veszekedés okára nem emlékeztem. Dél lett, harangozni kezdett a torony, mentem tovább, átvágtam a pályaudvar mögötti üres parkolón.

G. még nálam is rosszabb környéken élt; égett kukák álltak a házak előtt, bogarak futottak a járdán. Hogy lehet egy ilyen házban élni, mondta egyszer Ágnes. Erre mondtam én akkor, hogy G. nem a gazdagsággal foglalkozik, ő szegényekről ír tanulmányokat. G. nem hajbókol senkinek. Ezért sikertelen. Ezért...

Ágnes azt mondta, ez hülyeség, az ember lakhat villában a dombon, elmehet a tengerhez, lehet jó autója, ehét étteremben, lehet államtitkár haverja, és mégis érti a dolgokat. Így mondta: érti a lenti dolgokat.

Bementem a sötét házba. Felmentem a lépcsőn. Fiatal lány jött szembe, megállt, kérdezte, hogy van a barátom. Mondtam, nem jól. A lány sóhajtott, gyorsan átölelt, ezt az ölelést küldöm neki,

adja át, mondta, majd leszaladt a lépcsőn. Arra gondoltam, hogy G. milyen mázlista, hogy ilyen kedves, szép lány lakik vele egy házban. Milyen szép, ha közel az együttérzés, a szépség.

A szőke nő ajtót nyitott, nem mosolygott, gyere csak, intett, nézd meg, mit művelt. A barátod, ez a drága jó ember. Nézd csak. A macska a fürdőszobában feküdt. A kövön, sárga tócsában. Megmérgezte, mondta a nő, miután elmentél, adott neki valamit, a macska okádott, bevonszolta magát ide, hörgött, vergődött. Fél órája döglött meg. Szívós állat volt. Mi legyen?

G. kiabált ki ekkor a szobából, egy ilyen öreg macska senkinek sem kell. Az utcán verték volna agyon. Mondtam, hogy én kerestem volna helyet a macskájának, és azért, mert ő hetek óta szenved, nem tehet ilyet, ez a macska, üvöltöttem, ez a macska élhetett volna. MÉG ÉLT VOLNA. G. kiabálta, hogy menjek be hozzá, ne így beszéljünk. A szőke nő fintorgott, elfogyott a morfium, az orvos nem ad többet. G. összeveszett vele telefonon, elküldte a francba, lehülyézte, pénzéhesnek nevezte, az orvos erre azt mondta, addig nem jön, amíg G. bocsánatot kér. De ő persze nem és nem. Mindig ilyen konok volt? Mosolyogtam, legyintettem. Nem akarom, kiabált G. a szobából, hogy a macskám szenvedjen utánam, itt tekergett az utcán. Sebes volt a háta. Befogadtam, etettem. Önző vagyok? Mit sutyorogtok ti ketten? Csak nem dugtok? A macskát meg vidd innen, nem akarom látni.

Mondtam, hogy elviszem a macskát, eltemetem. Még nem tudom hol, de ez a macska sokat ült az ölemben. Jó macska volt, nem karmolt. És, üvöltöttem G.-nek, mi vagy te, hogy veled kell halni? Irigyled mástól az életet?

G. azt kiabálta vissza, hogy semmit sem tudok a betegségről. Mit tudsz te a fájdalomról? Na? Te jókat alszol, tudsz fürödni, moziba menni, a nőddel ágyba mész. A szőke nő nevetett, mondta, hoz egy dobozt, beletesszük a macskát, vihetem. Csönd lett, G. hívott, menjek be hozzá. Nem mentem.

Vasárnap van, másodszor jöttem át hozzád, élni akarok, Ágnes üdvözl, hazudtam, de ma már nem akarlak látni. Viszem a macskát, eltemetem, te pedig... A szőke nő azt mondta, menjek, ne

idegesítsem fel a beteget, rosszabb lesz, G. ilyenkor egyre üvölt, hogy igazságtalan, hogy itt fekszik az ágyban, hogy neki kell meghalnia, várni a halált a tablettákkal, ő még nem élt eleget, ő el akar utazni a tengerhez, hegyet sem mászott még, soha. Na! És G. azt üvöltötte utánam, ha meghal, minden másképpen lesz. Minden. Csak ezt te nem tudod.

A lépcsőházban ott ült a lány. Leültem mellé a lépcsőre, mondtam, hogy G. macskáját viszem, el kell temetni, megdöglött, és G. el akar utazni, hegyet akar mászni, a francba, mi van ezzel az emberrel. Miért bánt mindenkit? A lány azt mondta, G. beteg, boldogtalan, ő segítene, de G. kidobta, takarodj, üvöltötte, keress más férfit magadnak. G. két éve költözött ide, ő egy emelettel feljebb lakik, igen, olyan jól indult a kapcsolatuk, három hónapig voltak együtt, úgy volt, hogy elutaznak nyaralni, aztán G. beteg lett, lázas, lefogyott, őt elküldte, aztán jött ez a szőke nő, azt mondta, hogy ápolni fogja, de nem tett semmit, az a nő soha nem tesz semmit, csak ül, telefonál, nem takarít, néha főz teát, őt nem engedi be a lakásba, a macskát utálta, a macska feljárt hozzá, ez is baj volt. G. kiabált, G. mindig sokat kiabál, ő hallja a fenti szobájában, ez egy ilyen ház, hallani, ha valamelyik lakásban kiabálnak, ha nevetnek, ha tévét néznek. Még G. mondta, amikor egészséges volt, hogy szép, ha hallani az életet.

Hazafelé átmentem a parkon, mentem a templom előtt. Gyerekek, öregek álltak a buszmegállóban, eljátszottam magamban azzal, hogy ki hal meg ezek közül legelőbb, aztán arra gondoltam, felmegyek Ágneshez. Fel a hegyre, csöndes utcákat akartam, fák között akartam lenni, igen, ma éjjel nála alszom a sötét szobában, ma éjjel nem maradok egyedül, majd hajnalban visszajövök.

Ekkor szólalt meg a telefon, G. hívott. Azt mondta, hogy ne haragudjak, hogy hülye volt, G. köhögött, a barátod vagyok, mondta, és bosszantja, hogy azzal a lánnyal vagyok, Ágnes törtető némbor, gyere vissza, iszunk bort, olyan régen beszélgettünk. Mondtam, hogy harmadszor nem megyek. Majd. A jövő héten. Valamikor. Elegem van az önsajnálataból. És kinyomtam a telefont.

G. két órával később halt meg. Elővette a rejtett morfiumot. Akkor

állhatott meg szíve, amikor Ágnessel ültem a teraszon, bort itunk, a lenti kertben, a bokrok között rigó ugrált, mi arról beszélünk, hogy eltemetjük a telek végében G. macskáját, és Ágnes azt mondta, megéri, hogy G. megölje az állatot, hogy nem akart fájdalmat hagyni maga mögött, és a jövő héten eljön velem G.-hez. Aztán arról beszélgettünk, hogy nem fogok a hátsó szobában lakni, és sok dolgot kell még tisztáznunk egymással, de együtt maradhatunk, ha bírjuk tovább így. Ezt.

Minik

G. ellenzéki volt. Írt posztokat, röplapokat, hogy ez így nem lehet tovább. 1968 követője volt. G. váratlanul ösztöndíjat kapott, a három éve megjelent kötetére ezüst díjat. Aztán „A politika és a művészet szabadsága...” konferenciára delegálta a minisztérium. Szófiába. G. elfogadta, elment. G. átállt, mondták erre követői. És egy munkatárs a hivatalban becsukta G. aktáját, majd feltette a polcra.

Mert mozog a föld, azért... mondta az igazgató új barátnője, miután mellélőtt. A titkárok röhögtek, az őz futni kezdett a tisztáson át. A fák felé. De nem mozog, mondta az igazgató, a vállához emelte a puskát, célzott és meghúzta a ravaszt.

Buli, konyha, Youtube-ról szól zene, drága whisky, aztán egyszer csak... mindenkinek van egy álma... szól Dylan, Dead Can Dance után, zavar a logaritmusbán, mondja valaki. Nevetünk. És dúdoljuk... van egy álma... Aki dohányzik, kihajol az ablakon, ki a sötétbe, aztán megint jön a mi zenénk... come writers and critics, who prophesize with your pen...

Az idős költőt levezették a hivatali pincébe. Itt tartjuk az aktákat, mondta a fiatalember. Önről akkoriban tizenkét akta készült. Az öreg költő nézte a vaskos köteteket a polcon, nekem csak tíz könyvem jelent meg, mondta végül, de rólam kettővel több. A fiatal munkatárs azt mondta, ilyen ma már nem fordul elő. Ma minden elektronikusan rögzül. Aztán megkérdezte, hogy akar-e még az író valamit tudni.

A miniszter után a helyettes is rámutatott, hogy demokrácia van, az embereknek nem kell félniük. És amikor a harmadik szónok is arról beszélt, hogy ma már szabadon lehet véleményt nyilvánítani, a teremben némán, mozdulatlanul ültek az emberek. Az idős, jómódú íróról hivatalos monográfiát írnak, a munkát a

lét szélén vergődő írónak adják, írja meg ő. Kell neki a pénz. Az első feleségem ne legyen benne, nem akarom, mondja az idős költő. De harminc évig élt vele, miért baj ez, kérdezi a szegény író a telefonba. Az államilag méltatott író nem válaszol, leteszi a telefont, aztán az illetékest hívja. A szerzői megbízást visszavonják, a monográfiát más írja meg. És a könyvből így tűnik el harminc év együttlét. eltűnik a nő, eltűnik a rendszeres fizetése, eltűnik a mosógép, a vasalás, eltűnnek a vasárnapi ebédek. De a nő lelke a versekben megmarad. Ami pedig ma van, a pénz, díjak, állami hírnév, mindez nem fontos.

Ha indián lennék, csöndben lennék a táborban, nem beszélnek. Mert Magas Hegy, Korai Virágzás, Vasárnap Született, Erdei Víz, Aki Elsőnek Táncol, Kígyóvirág, Aki Egyedül Jár, Fehér Füst, Széles Nap, Én Én Vagyok... ők sem beszélnek. Így szeretném az indián életet.

A macedón vonat, amikor megállt a nyílt pályán... az író a vonatablakból látta a sínek mellett, fák alatt azt a babakocsit. Kitört kérekkel a bokorban ferdén. És látta még a vagonból, hogyan ült az apa a kórház folyosón, hogyan sírt fel a gyerek, majd száradt a ruha a ház mögött, sütött a nap a függönyön át, miközben az anya és az apa számolták, hogyan és miből élnek majd meg... Végül látta, hogyan ugrottak a végtelenbe a sínre tévedt bárányok az induló észak-macedóniai mozdony elől.

Hogy hisz-e, kérdezték. Nem válaszolt.

És a futásban, kérdezték.

A hasznában, kérdezte ő.

Hogy szégyen-e, kérdezték.

Ki elől, kérdezte.

Akkor a hasznos fontosabb, kérdezték.

Szabad innen elfutni, kérdezte ekkor ő.

Akkor miben hisz, kérdezték.

A húslevesben, válaszolta.

Messze ér a kezünk, mondták erre.

Tudom, a fejemmel játszom, mondta erre ő.

Az idős lakó késő este ért vissza a városba. Belépett a lakóházba, a város lakói bérháznak hívják az ilyen épületeket, felment a meredek lépcsőn. A lakó legfelső emeleten lakott, 100 lépcső vitt fel oda. A 99-ik lépcsőn egy férfi ült, cigarettázott. A lakó így mesélte: Nem szép házban élek, a lépcsőház kopott, a falak koszosak, a ház teteje is lyukas, a pincében áll a víz, ezen a környéken szegények élnek. És az a férfi csak ült a lépcsőn, a sötétben dohányzott. Megőriztem a nyugalmaomat, nem kérdeztem semmit. Később bántam ezt, kimentem a lépcsőházba, hogy beszéljek vele, megkérdezzem, bajban van-e, éhes-e, szomjas-e, de a férfi már nem volt ott.

Valaki, legyen ez a valaki Z. tehát Z. mesélte, hogy húszévesen elmesélte a többieknek, hogy gyerekkorában órákon át figyelte a hangyákat, és akkor a többiek kinevették ezért. Aztán Z. ötven lett, és megint mesélte, hogyan guggolt a ház mögött, hogyan figyelte gyerekként órákon át a hangyákat, a kitartó gyűjtést, hogyan tanult ebből, hogyan jegyezte meg ezt egy életre... majd azt is elmesélte, hogy húszévesen is kinevették ezért a történetért a társaságban.

Z. tehát ötvenéves múlt, amikor ezt megint mesélte. És a társaság ekkor elcsöndesedett.

Az út

Az út a telepről lejtett, keskeny és murvás volt. A jövő hónapban jönnek, betonoznak, mondta a könyvelő. A három férfi, az orvos, a könyvelő és a szőke fiatalember, aki csak annyit mondott magáról, hogy multinak dolgozik... tehát a három férfi ment lefelé a murvás úton. A könyvelő kétkerekű utánfutót húzott maga után, aztán a könyvelő megállt, és azt mondta, itt a határ, eddig tart a telek, ide kell verni a facölöpöt. És a három férfi állt, nézte, ami előttük, alattuk volt. Dombokat, az erdőt tölgyekkel, lejjebb a falut, a templomtornyot. Ha szép az idő, tiszta a levegő, látni az Alpokat is, mondta a könyvelő, az orvos bólintott. Tehát itt a telekhatár, ide kell verni az út mellé a cölöpöt. De az út itt túl keskeny, mutatta a könyvelő, két autó nem fér el. El kell intézni a polgármesterrel, engedélyezze a bokros részen, hogy az út kapjon kitérőt. Legyen szélesebb, de a telken túl, ne mi fizessük, nevetett. Az orvos azt mondta, a bokrok vadrózsák, kár értük, de a kitérő kell, hiszen ha falu felől jön fel egy autó, közben a telepről hajt ki valaki, akkor...

A fiatalember ekkor megjegyezte, szerinte a lakóparkiak közül senki sem szeret tolatni... Tolatni? Szóba sem jöhet, a könyvelő a földre dobta a cölöpöt, aki itt vett házat, az az ember nem tolat. És a három férfi megfordult, nézte a Rózsás lakóparkot. A lakópark: huszonöt villa garázzsal, sövénnel, terasszal. És a sötét, sűrű fű a házak között. A házak fele lakott volt, a többi még sötéten állt, jobbra volt a gondnokság, mögötte a gondnoki lakással. Még üresen. Az orvos azt mondta, örül, hogy eladta a pesti lakásait, örül, hogy itt tölti majd öregkorát. Ezen a dombos, békés vidéken. A könyvelő vette a cölöpöt, lassan a földbe tolta a hegyét. A fiatalember fogta a kalapácsot, kérdezte, hogy akkor kijelöljék-e a határt. Aztán ütött, és a facölöp belement a földbe. Jó hegyes, mondta az orvos, mint a kés a kötőszövetbe, nevetett, úgy megy a földbe. A könyvelő azt mondta, hogy a felesége meg akarja csináltatni a mellét, de ő ellene van. Pedig a mell a nő kirakata,

mondta a fiatal férfi, és ez jó marketingszöveg: mellkirakat. És azt kérdezte, hogy milyen lesz a kerítés majd a lakópark körül. Az orvos azt mondta, semmilyen. Minek? A könyvelő erre azt felelte, ő nem hisz az ide-oda szabadságban, kellenek a jelek. A táblák, a kerítés. Ő falat akar a lakópark körül, ne lássanak be. Az orvos erre azt mondta, de a bekötő út végén már kiírták, hogy magánút, senki sem hajt fel ide a dombra. Csak azok, akik a Rózsás parkban vettek házat. A szőke fiatal férfi bólintott, ő egy hete van itt, látott őzet, vaddisznót az erdő szélén, de embert tényleg nem. Nem jön ide senki. Ősz van, hideg. Talán tavasszal? A könyvelő legyintett, a tél veszélyes, sötét van, hideg, és aki fázik, éhes, feljön ide. Majd meglátják. Aztán orvos azt mondta, a mellnagyobbítás nem olcsó, a felvarrás fele összeg, és vannak kamerák, mozgásérzékelők. Azok jelzik a vadat, az idegent. A könyvelő erre azt felelte, a lakóparki gondnoknak legyen fegyvere, puskája. Az orvos nézte a dombot, de ha fal lesz a telek körül, ő nem lát messze, ő meg nézni akarja a dombokat, a fehér fákat. Ilyen öregséget akar. Messzire látni. A fiatalember tapsolt, hogy a doktor úr szépen beszélt, és messzire látni szép dolog. A könyvelő erre azt felelte, a vidéki élet nem ilyen. Vannak orvvadászok, betörnek, lopják a fát, elviszik a ház mellől a kerékpárt. A faluban van egy-két büntetett előéletű ember. A fiatalember bólintott, az orvos hallgatott.

Ekkor bukkant fel az úton egy nő és a kisgyerek. Jöttek felfelé a falu felől. Kik ezek, mi a francot akarnak, kérdezte a könyvelő. A nő jött, fogta a gyerek kezét, halkan köszönt, ment tovább felfelé az úton. Erről beszéltem, mondta a könyvelő, hogy semmi sem szent. Hová megy, ordított a nő után, ez itt magánterület! A nő megállt, megfordult, a kisfiú ijedten bújt hozzá. Csak a telepre, mondta a nő. Kihez, kérdezte a könyvelő. A nő cédulát vett elő, a tizenhatos épület, a doktor H.-hoz. Az orvos hallgatott, a szőke férfi nevetett, ó, hozzám jön a hölgy, mondta, de holnapra beszél-tük meg, nem? A nő mondta, hogy az anyja beteg, a ... orvoshoz ezért jött most. A szőke férfi bólintott, rendben, akkor menjenek, megmutatja a házat, azzal biccentett a könyvelőnek, intett az orvosnak, és elindult a nővel és a gyerekekkel felfelé az úton. Ő meg

milyen doktor, kérdezte a könyvelő. Az orvos azt mondta, ügyvéd lehet. Az ügyvéd doktorok jól keresnek, fiatalon vesznek autót, házat. És a nő, kérdezte a könyvelő, azzal mit akar? Az orvos azt mondta, az ilyeneknek bejárónőjük van. Ezért jött a nő a faluból, hogy majd takarít, mos. A könyvelő legyintett, a fenébe, érezte ő, hogy ezzel a férfivel még baj lesz. Az orvos hallgatott. Szürkült, enyhe szél támadt, az orvos mondta, a facövek nem jó, nem látni a sötétben. A könyvelő bólintott, a cölöp csak jelzi a határt, ő hozott rudat fémből, ott van, mutatta a kocsin, felállítják, felteszik rá a táblát, magánterület, őrzött terület, behajtás csak engedéllyel. Több táblát hozott, hogy megértse a népség a faluból, ide nem lehet bejönni, a domb magánbirtok. Az orvos hallgatott. És most akkor megmondja, folytatta halkán, hogy neki van puskája. És ha gondolod, váltott tegezésre, szerzek puskát, készülni kell. Érted? Rossz idők jönnek. Az orvos csak hallgatott. A fémrudat nehezen beletolták a földbe, a táblát feltették, MAGÁNTÉRÜLET. Meg alá, hogy illetékteleneknek tilos. Közben a könyvelő magyarázta, hogy többen jelentkeztek a gondnoki állásra, mindenféle iszákos, csaló, ő családos férfit akar, van egy, akire gondol, annak a férfinak van fia, felesége, volt katona, tud a fegyverrel bánni.

Amikor kész voltak, a tábla állt, az öreg orvos azt kérdezte, hogy ez a tábla akkor a haláláig marad. Hogy idegeneknek tilos? Hogy tilos? A könyvelő azt mondta, erre mérget vehet. Aztán mentek felfelé. Elöl a könyvelő, mögötte az orvos. A Rózsás park házai felé. Jött szembe a nő a gyerekekkel, köszöntek, a nő meg is hajolt. A könyvelő azt mondta, hogy az ügyvéd ezek szerint elmagyarázta a nőnek, hogy mi a helyzet, ki az úr a dombon. Az orvos ekkor megállt, már sötétedett, nézte a feketébe bukó dombot, az erdőt, a falu gyér fényeit, és azt mondta, szereti a szépséget. A könyvelő kérdezte, hogy ezt most miért mondta. Minek? Az orvos erre azt felelte, úgy érzi, valami véget ért, de erről nem akar beszélni.

Stand by me

Az író a fürdőkádban ült, a víz meleg volt, az ablak párás, kint télies ős, a férfi a kádban olvasott, amikor kopogtak, a szomszédnő nyitott rá, hogy előbb csöngetett, a lakásajtó nyitva volt, bejött, percek óta szólogat a nappaliban. Nem hallja? Az író zavarba jött, nem hallottam, a nő folytatta, segítenie kell, az író többször ígérte, ha baj van, szóljon... és most baj van. Azonnal jövök, mormogta az író, a nő kiment, várok, mondta, és a férfi esendőnek érezte magát. Két nappal előtte hagyta el az élettársa. Mindenkit elűzől magad mellől, mondta a nő és elment, te nem tudsz úgy szeretni, hogy jó legyen. Az író azt kiabálta utána, hogy a szeretet döntés, nem érzés. A nő állt az ajtó előtt, tudja, a volt férjemről, a lányom apjáról van szó, az író bólintott. Ismerte a történetet, a fiatal férj elment külföldre, ünnepekre jött haza nagy táskákkal, aztán többé nem, pénzt sem küldött, de a szomszédnő nem bánta, mondta, hogy nem szerette a férjét, jobb így, őt is egyedül nevelte az anyja.

Az író felöltözött, kijött a fürdőszobából. Aztán állt a nővel szemben. Tessék, hallgatom. A volt férjem, mondta a nő, súlyos beteg. A szíve. Telefonált, hívott. Menjek el hozzá. Látni akar. Mielőtt meghal. Az író nem értette, egy szigeten lakik, laknak, fent Dániában, nem tudom, miért költöztek oda, semmi sem megy arra. Az ott a világvége. Pénzem most nincs, sóhajtott a nő, de megadom, kérem, vigyen el. Magának van autója. Jó autója. És ideje is van. Mostanában nem ír semmit. Ugye? Utána mosok, vasalok magára, ha gondolja. De nem mosolygott, miközben ezt mondta. Egy nappal később indultak, két napig ültek az autóban. A nő elmondta, hogy a férje nem volt rossz ember, csak esetlen, érzéketlen, nem, durva nem, csak sérült, a férje otthonban nevelkedett. Az író vezetett, és arra gondolt, hogy semmi sem történik ebben a történetben, egy nő és egy férfi találkozik, házasság, remény, gyerek, válás, és most a férfi beteg lesz. Kint laposabb lett a táj, erősebb a szél, vörösek, kékek a házak, tehenek álltak mezőkön, és a fiatal

nő mellette egyre csak mesélte, hogy a férfi nem volt jó neki. És ezt éreznie kellett volna. De, mondta az író, a férfi betegsége mégis mindent megváltoztatott, így van ez, és vezetett tovább északra, a nő pedig azt felelte, hogy ő beszélni akart, még éjjel is felrázta, ha a gyerek aludt, de a férje soha. Átmentek egy hídon, szélmotorok surrogtak, kávéit ittak az autópálya melletti étteremben, a nő telefonált, beszélt a lányával, a férje telefonját nem vette fel senki. Aztán elértek a tengerhez, fújt a jeges szél a víz felől, sirályok vijjogtak, majd jött a komp, kék-fehér, lomha hajó. Amivel át kellett menniük. A szürke ég alatt. Arra a szigetre. Amin élt a nő volt férje. Kivel? Egy mongollal. Az író nevetett. Micsoda? Mongol a nő? Tényleg? A nő is nevetett, de-de, onnan jött az a nő, a poros tundrából. Kerek a feje, a szemét nem látni. Fekete a haja, persze. Állítólag sem dánul, sem németül nem tud. Nem értem. Miért ez a nő kellett neki? Mitől jobb, mitől több ez a nő, mint én? Érdekes így a történet? Az író nézte a tengert, a semmire sem emlékeztető felhőket, arra gondolt, hogy napok óta nem nézett tükörbe. A benzinkutaknál fénylő lap volt a falon a mellékhelyiségben, csak elmosódottan látta az arcát. A komp szinte üres volt, egy fehér furgon és az író fekete autója álltak lent. Az utasok: három szőke asszony, egy öregember, két szótlán afrikai a hajó végében. És ők az ólomszínű tenger fölött. A nő ült az emeleti büfé mellett, itta a híg kávé, néha kiment cigarettázni. A hidegbe. Három évig éltünk együtt, mondta később a nő, a férjemet egy buliban ismertem meg. Zenélt. Ez tetszett. Gitározott. Énekelt. Stand by me. Vad volt.

Az író hallgatott, fiatalkorában ő azok közé tartozott, akik nem gitároztak, nem sportoltak, ő csak állt, figyelte a lányokat, hogyan vihogtak a színpad előtt, és meredtek a fönt zenélő iskolai zenekar énekesére. A jóképű győztesre. Aki vad volt, persze. És hangos. Igen, a zenészek, mondta végül az író, vonzóak, ez mindig így marad, a zene a legjobb csábítás? Kérdezte hangosan. A nő nevetett, a nők a sikeres férfiakat keresik, ott az erő. És aki fent áll, sikeresnek tűnik. Kint havazni kezdett, ez meglepte az író, nem gondolta, hogy a tenger fölött havazhat. A férfiak meg a gyengét,

folytatta a nő, az alázatot akarják. De én nem vagyok az. Sirályok bukkantak fel és lepték el a hajót. A nő mutatta a telefonját, megint van vétel, közeledünk.

Amikor a párából felbukkant a sziget, az író arra gondolt, jó lehet itt élni, és a volt szerelmére gondolt, ahogyan feküdtek egymás mellett, és nem beszéltek semmiről. Ahogyan örömtelenül nevettek. Szinkronban. Ahogyan a szerelme azt mondta... De nem, ez nem illik ide, ez a nő története. Színes házak között, betonúton haladtak, a habzó tenger mellett. Egy kempingben lakókocsik álltak, két borzas kutya futott át előttük. Szörnyű, mondta ekkor a nő, hogy itt találkozom vele. Mit fogok mesélni a lányomnak? Itt a világ legvégén... Ahová elbújt a szégyen elől. Aztán megérkeztek a házhoz. Erdő mellett állt, sötét fák előtt, kerítés nem volt, csak egy pajta hátrébb, a fák között. Az író azt mondta, nem akar bemenni. És az utolsó komp két óra múlva indul. Vissza. A szárazföldre. Igyekezzen, mondta a nőnek. A nő kérlelni kezdte, fél a találkozástól, az író ne hagyja cserben, menjen be vele, így ketten léptek be a házba. A sötét lakásban két öreg dán volt, magasak, vékonyak, mosolyogtak, jöjjenek, a magyar férfi bent van a szobában, magas láza van, az orvos reggel volt itt, adott morfiumot, holnap délelőtt jön megint. Az öreg nő beszélt, ők itt laknak az utcában, idevalósiak a szigetre, a magyar férfi nincs jól. A rák... Az író nem értette, rák? Nem a szíve? Az öreg nő mosolygott, a morfium miatt van, lassítja a szívet, de a rák már hónapok óta öli. Azért akarta a volt feleségét, de a gyereket nem, hogy jöjjön. Ide. A nő sóhajtott, hol van, nézett az íróra, a férjem. Az öreg dán az ajtóra mutatott, bent alszik. Talán. Az író mondta, akkor most menjenek be. A komp indul. És a barátnője, kérdezte a nő halkán, a mongol nő hol van? Az öreg dán mondta, telefonáltak a kikötőből, hogy jött a magyar autó, a nő erre elment, hogy ne zavarjon. Az író elképzelte, egy mongol nő a tundrából a sötétedő dán tengerparton áll, és arra vár, hogy elmenjen a magyar autó. És visszajöhessen ebbe az alacsony, sárga házba. A haldoklóhoz. A férfi arca fehér volt, a fogai hiányoztak, a haja sem volt meg. Csak ritkás, vörös pamacsok a fejbőrön. A nő nem szólt semmit, leült,

nézte a beteget. Hogy vagy, kérdezte a férj, nehéz utatok volt? A nő rázta a fejét. Ti együtt vagytok, nézett fel a beteg az íróra. A nő intett, csak elkísért. Én nem vagyok olyan, mint te, hogy másvala-
kivel. Kezdek bármit. A beteg mosolygott. Mit akarsz, kérdezte a nő, eljöttem, hallgatlak. A gyerek üdvözl. Miért hívtál? Éles volt a hangja, az író megérezte benne a szeretet gyűlöletét, jobb híján így fogalmazta meg, és hogy semmi sem igaz abból, amit a nő idáig beszélt. Az író elcsodálkozott, ő eddig csak a nő elszántságát látta. A monoton hangját hallotta. A szeretetet nem érezte. Aztán bejött a mongol nő, mégis visszajött. Alacsony volt, kerek képű. Harmincéves lehetett. Állt, nézett. A nő felállt, tehát te vagy az, mondta, nyújtotta a kezét, a mongol nő nem válaszolt. Az író hirtelen fáradtnak érezte magát. Ez a gyengeség gondolta, attól lehet, hogy nem bántották őket, a két nő békésen kezét fogott a férfi fölött. Hogy nem is baj, ha nem mennek vissza a szárazföldre. Hogy maradhatnak ezen a szigeten. A beteg köhögött, vizet kért, a két nő egyszerre mozdult a pohár felé, ezen nevettek. Az író és a nő közös szobát kaptak, csak ez van, mondta a mongol nő, for you, az ágyak külön álltak a fal mellett, a falak kopárak voltak, közép-
pen asztalka, rajta lámpa. Leterítve kendővel, a keskeny ablak a murvával borított kertre nézett. És a sötét fákra. Az éjszakáról nem érdemes beszélni, csak szavakat egymás mögé tenni: sötét-
ség, lélegzés, nyögés a szomszédos ágyról, tompa ugatás a távol-
ból, hideg, várakozás. Csönd.

Reggel aztán az író és a nő arra léptek be a nappaliba, hogy hatan ülnek a szobában, szakállas férfiak, sovány nők, teát ittak, halkan beszélgettek a kattogó nyelvükön, intettek, hogy az író és a nő üljenek közéjük, van tea, van sajt, kétszersült. A barna ajtó zárva volt. Az író kérdezte, mi van a beteggel? Hogyan telt az éjszaka? Az egyikük válaszolt, hogy a férfi készül elmenni. Ők azért van-
nak itt, a mongol nő hívta őket, hogy üljenek, beszélgessenek, a beteg hallja az életet, hogy ne féljen. A nő kinyitotta az ajtót, a férfi félrecsúszva feküdt, zihált, láthatóan haldoklott. A nő üvöltött, hol van az a mongol ilyenkor? Hol a nagy szerelem? Hol vagy? A

beteg lehunyt szemmel zihált, reszketett, arca fehér volt. A nő pedig kiabálni kezdett, hol vagy, hol vagy, mongol, hát így haljon meg? Ezt nem érdemli senki. Az író a fürdőszobához ment, kopogott, mondta, come on, jöjjön, please.

Nyílt az ajtó, kijött a mongol nő, csak törülközőt tekert magára, lassan átment a nappalin az öregek előtt, bement a szobába. Megállt az ágy előtt, lehajolt a férfihoz, megsimogatta az arcát, lehúzta róla az inget, magáról levette a törülközőt és meztelenül a férfire feküdt. Majd énekelt, beszélt, suttogott, megint énekelt, dúdolt hozzá, neki. Tartotta a karjában. Mosolygott rá. És a férfi megnyugodott, meghalt. Huszonnégy órával később, hatszáz kilométerrel távolabb attól a szobától, egy másik országban, az autópálya mellett egy parkolóban, kamionok, buszok között megállt az író autója. A nő azt mondta, igyanak kávét, cigarettát akar venni, csokoládét a lányának. Az író azt mondta, persze, csak lassan, nem sietnek. A nő erre azt felelte, de-de, sietniük kell. Sok minden megváltozik. Mostantól. Mert ő így nem tudott szeretni. Miért nem tudtam? És sírt. Az író hallgatott. Másnap az író ott állt a fürdőszobájában, nézte a kádat, fáradt volt, levetkőzött, folyt a forró víz, kint még mindig a téli ősz. Aztán az író ült a forró vízben, a mongol nőre gondolt. Ahogyan meztelenül fölötte lebeg, suttog a gyönyörű nyelvén, tartja őt, védi őt, meleg lesz, minden jó lesz. Ne félj. *Ne félj, oh, I won't be afraid, Just as long as you stand, stand by me.*

Az ég alatt

P.-vel, legeslegjobb barátommal fogadtunk, hogy egy egész évig nem fogunk sírni, és ment is a dolog. És aztán tizenkét hónappal később arra gondoltunk, letelt az év, és hogy ez alatt az év alatt erősebbek lettünk, okosabbak, nem alázott meg minket senki. Mert nem sírtunk. Sem az iskolában, sem otthon, ha szíjjal vertek az apáink, sem a házak mögötti játszótéren. A GRUNDON.

Ahol a gyengébbekkel gilisztát etettek az erősebbek, ahol le kellett adni a bőrlabdát, ahol legyeknek tépkedtük ki a szárnyát, ahol hatalmas teherautók, kamionok álltak, a salakbánya körül meg a lányok, a kurvák, éjjel taxik, gyakran üvöltés hallatszott, olykor jött a rendőrség. Akkor ez bevált, mondta P. büszkén, és rágyújtott élete első cigarettájára. Igen, mondtam én is, minket nem lehet elkapni. Nem ám. Akkor folytatjuk, mondta P., és egész életünkben nem fogunk sírni. Helyes? És így eldöntöttük a dohos pincelejáróban, hogy nem sírunk mostantól soha, valamint aki mégis elsírná magát, szól a másiknak, mert akkor elvesztette a csatát. És legyen a lelke másiké, mondtam komolyan, mert ezt láttam éjjel a horror videóknak, mielőtt felzúgott volna a kopasz gyilkos körfűrész. És sikerült. Felnőttünk, ki erre, ki arra került. Lett állás, főnök, feleség, jött a válás, a barátnő, jött a betegség, MINTHA az egész élet egy nagy halom mocskok volna, ez az érzés is megvolt mindkettőnknek. Volt szerelem, éjjel tévé előtt magányos részegség, lett összetört tévé, összetört világ, álltunk tornyok tetején, a tengernél, rájöttünk, hogy a nőkkel szépen kell beszélni, és akkor ők is kedvesek, rájöttünk, hogy a bútorokat le kell takarni, ha elutazunk, pontosan úgy, ahogyan nagyszüleink, szüleink tették. Megloptak, loptam magam is, elhagytak emberek, elhagytam embereket, a szüleink megöregedtek, rájöttünk sok mindenre, és ekkor történt. Mert addig tényleg, nem sírtam. Tudom, P. sem. Mert szólt volna. Néha közel álltam hozzá, de nem. Voltak pillanatok, amikor majdnem megtörtént, de nem. Nem és nem.

Szóval teltek az évek, rohantak, mit tudom én, hogyan kell ezt

szebben, okosabban mondani, szóval öregebb lettem, nyavalygós, a hajam ritkásabb, történt ez az, de sírni? Nem. Tehát: Nem sírtunk. És furcsa módon ugyanazon a napon sírtunk mégis. Nincsenek véletlenek? Ebben nem hiszek, szerintem vannak. A sors maga véletlen, a sors irányíthatatlan legvégül, hamu és szél egyben, teljes káosz, mert ha belegondolok, mindig csak a csapásokat nevezzük sorsnak. Szóval ugyanazon napon sírtunk P.-vel.

Azon a napon éppen feleannyi idős lettem, mint amennyi ideig élni szerettem volna, már csak az anyám élt, nyár volt, forróság, a város szinte megolvadt, az utca bűzlött, igen, azon a napon autóban ültem. Mentem a pénz után a külvárosba, amikor megszólalt a telefonon. Anyám szomszédja hívott, az undok vénasszony, menjek az anyámhoz, baj van. Az idő olyan, mint a gyerek, mindig elfut, mondta az anyám, ha megint nem jöttem, ha megint csak telefonáltam, kimentettem magam, bizony, az idő az erkölcs gyereke, mondtam erre mindig. És nevettünk. Nagy baj van, mondta a szomszédasszony a telefonba, jönnie kell. Most. És kanyarodtam, dudáltam, átvágtam a záróvonalon, áthajtottam a piros lámpán, átszáguldottam a folyó felett, és eszembe jutott, hogy randevúkra mennyit rohantam, az anyámhoz meg így soha. Az anyámhoz, ki feledékeny, nem zárja be a lakásajtót, a vízcsap folyik, a faliórában régen kimerült az elem, a lámpák éjjel-nappal égnek a lakásában, a rádió hónapok óta zümmög a hálósobában, igen, ez az Anyám. Végre megérkeztem, felrohantam a lépcsőn, benyitottam a fülledt lakásba, a homályos szobában ott ült. Az anyám. És rögtön láttam-tudtam, megbolondult. Miért? Honnan vettem? Nem tudom. Megéreztem. Az anyám ült az asztalnál, csak nézett rám, és az apám nevén szólított: – Tudom, Péter, tudom, nem szereted a gyerekeket. Nem tudsz bánni a gyerekekkel. Tudom. Péter, beszélünk kell. Ez így nem mehet tovább! Persze, hogy letérdeltem anyám elé, és mondtam, én vagyok itt, a fia. Akit régen látott már, és ezért bocsánatot kér. Sőt, a fia hoz neki süteményt is, áfonyás táskát. – Emlékszel, anyám? Szereted az áfonyás süteményt, igaz? Ő mosolygott: – A gesztenyéset szeretem

jobban – mondta halkan. – Péter, beszélünk kell – folytatta. – Törődnék veled, nem lenne semmire gondod, kedvesem. De van itt valami, Péter... – így folytatta anyám, én pedig megértettem, elmerült a múltban. Végleg. – Örülök, hogy megértetted, nem tudok bánni a gyerekekkel, idegesítenek – mondtam végül –, és meg kell mondanom, ezen a földön nem tud senki olyan jó húslevest főzni, mint te. Anyám mosolygott. Anyám nevetett. Megsimította az arcomat. Megint mosolygott: – Igen, de most beszélnem kell veled, Péter, fontos dologról. Szeretném tudni, elveszel-e feleségül? Mert szeretném tudni, mire számíthatok. Ezt magad mondtad a múltkor, kedvesem, hogy a nők ilyenek, nem tudnak várni. Szeretlek. Ekkor megcsókoltam a hideg, ráncos homlokát, bementem a hálószobába, üldögéltem szüleim ágyán, néztem a falat, a megsárgult tapétát, és közben anyám beszélt, motyogott a szobában: – Péter? Itt vagy? Nem házasodunk össze? Nem akarok sírni előtted, Péter. Van egy cipős doboz a szekrényben, apám régi öltönyei között. Fényképekkel, videokazettával. Az esküvőről. Ahogyan állnak a salétromos fal előtt. Aztán egy téren a pap mellett, a rokonok között. Odébb régies autók, poros Volgák, rozsdás Fiatok, az üzletek fölött cirkalmas, ósdi neonreklámok. Apám öltönyben, anyám szegényes virágcsokorral a kezében. Ültem a szobában, az ágy szélén, a rádió egyre zümmögött, ez történt, az is történt a világban, néztem a szekrényt, amelyben a fényképes doboz volt, és arra gondoltam, ki kell vennem onnan, meg kell néznem, hogyan volt azon a napon? Milyen nyakkendőt viselt az apám? Milyen ruhát viselt az anyám? Milyen volt aznap az idő? Sütött a nap, meleg volt? Fújt a szél? Mi történt aznap a földön? Soha nem meséltek róla. Igaz, házasodni jó, nem házasodni jobb, mondja valahol a Biblia, de ezt nem mondhatom soha anyám előtt. Mélységes mély lélegzetet vettem, odakint anyám motyogott, felálltam, kimentem, hogy megint odaálljak elé, bele nézzek az üres szemébe, és azt mondjam, minden jóra fordul. – Gyereket várok, Péter. Ha nem veszel feleségül, akkor ezt a gyereket ki fogják venni belőlem, Péter. Nem akarok sírni. – Persze, anyám – mondom. – Péter, nem akarom, hogy kivegyék belőlem

a gyereket. Tudom, hogy nem szereted a gyerekeket. De, most válaszolnod kell, Péter. Eleget vártam. Ígérem, több gyerek nem lesz, jó?

Szóval, ekkor történt, hogy elsírtam magam. Mert megláttam, hogy anyám a filcpapucsát fordítva viselte, a szomszédasszony adhatta rá így, mit tudom én, hogyan történhetett. Még soha nem láttam, hogy anyám bármit is fordítva viselt volna, egész életében ügyelt magára. – Igen – mondtam, – ne félj! Aztán kimentem a lakásból, ki az ég alá, felhívtam P.-t, elmondtam neki, hogy elveszítettem a fogadást, elmondtam neki, hogyan könnyörgött anyám az életemért, és elmondtam azt is, hogy sírtam, mert láttam a papucsát. P. hallgatott, aztán hallottam, hogy halkan sírni kezd, és ekkor egyszerre letettük a telefont.

Én meg maradtam a parkban, a padon a nagy ég alatt, csak néztem anyám nyitott szobaablakát odaát, és arra gondoltam, fel kell mennem oda. Hozzá. Dolgom lesz odafent, és ekkor olyan békés öröm fogott el, mint még soha életemben.

Gina

Van neked barátnőd, melle körtét formáz, haja súlyos, hosszú, feneker oly feszes, hogy a nap ferdén jár, ha megy előtted az ágy felé, igen, délután Gina hunyorogva mondja a szex után, ma este vacsorára hívták. Az a nő kulturális szalont tart, összehoz embereket, lesz ott színész, irodalmi szerkesztő, egy férfi a minisztériumból, a pasas kisebbségi ügyekkel foglalkozik, és mondja még Gina, hogy jó, hogy hasznos lesz ez neki.

Belvárosi kávéházban ismered meg, Gina férfire vár, a férfi fontos helyen dolgozik, Gina állást akar kérni tőle, albérletére kell a pénz, a férfi nem jön, te odamosolyogsz, ő mosolyt küld vissza, meghívod, bor, lárma, whisky, még két whisky, Gina veled tölti az éjszakát. Lehet rajtam érezni, hogy kitéptem a roma szívemet? Ezt kérdezi Gina másnap reggel a konyhában, te hallgatsz bódultan, Gina rántottát süt, énekel, marad. Veled. Nálad. Gina vidéki lány, határ menti kisvárosból; bezárt varroda, szakmunkásképző iskola, graffitival lefűjt emlékmű a főtéren, külterület, zsákutca végén dohos ház, testvérek, Gina hivatalnok apját pálinka és rák tépi össze, Gina anyja cigány nő. De Ginán nem látszik. Mélyzöld a szeme, sápadt a bőre, barnás a haja.

És Gina megértette, az apja meghalt, mostantól megint-csak cigány abban a kisvárosban, másznia-kaparnia kell, senki sem segít. Ezért: tanulni, figyelni kell, menni. Jönni. Bemenni bárhová is. Vacsoraasztalnál egyenes derékkel illatozni, adni-kapni bókot ott, ahol a fontos emberek hajolnak össze. Tányérok felett. Ott kell ülnie a kisebbségnek. Tüntetni! Nem túrni, mondja Gina, ott kell lenni nekem. Érted? És neked összeszorul a szíved, majd lassan bólintasz.

És te ki is lennél? Te a főváros belvárosa, tágas lakás, erkély vagy, pillantás a folyóra, szakértő egy múzeumban. Testvéred nincsen. És téged semmi sem érdekel igazán. Nem érdekel, ki az egészség-

ügyi miniszter, nem tudod, ki a kerületi polgármester, nem tudod, van-e háború a földön, nem tudod, kik tüntetnek a belvárosban. Te este megnézel egy filmet angolul, verseket olvasol, Mozart zümmög az autódban, bérleted van az Operába. Jó, sejted, hogy olvadnak északon a hómezők, bögnék a jegesmedvék, és nem mindenki él úgy, ahogyan te, ám attól az éjszakától kezdve Gina isteni fenéke érdekel. A nyaka, melle, hasa. Selyembőre a combján. Lába égő köze. Reggelente mész dolgozni, de csak mennél a múzeumba, Gina átölel, csimpaszkodik, az előszobai fogaskiszakad a falból, a táskádból kiesnek az iratok, tapossátok, máskor a nadrágod szakad el, megint öltöznöd kell, elkésel hetente többször, így megy ez.

Igen, és Ginát elviszed vasárnap ebédre anyádhoz. Anyád egyedül él, apád kisomfordált a budai életéből egy művészettörténész lányka miatt, nos, fiam, néz rád anyád, apádról hallottál valamit? Ültök az asztalnál hármásban, abrosz, cirkalmas tányérok, poharak, Gina nevet, hadonászik, kérdezi anyádat a politikáról, mi a véleménye... Anyád mosolyog, nem értek hozzá, Gina kérdezi a fűszerekről, anyád mondja, nem ő készítette az ebédet, a román küldönc, pontosabban az erdélyi fiú hozta a kedvenc étterméből. Te hallgatsz. Bizsereg a tested. Remeg a lábad, a kezed. Fogadhoz koccan a pohár. Gina rebegő hasára gondolsz. Combjára. A szájjára. Egy órával ezelőtt akrobatika ment az íróasztalon, Gina térdelt, sikított, Te pedig... Az ágy is szét fog esni, erre gondolsz. Meg apádra is gondolsz valahol az izzó agyad leghátsó kamrájában, miközben anyádat nézed. Mert látod: kelletlen nő az anyád, lottyadt itatóspapír. És milyen igaza volt apádnak, hogy a szőkével elsurrant. Innen. A bánat tó partjáról.

Igen, mondja ekkor Gina anyádnak, roma vagyok. Anyád mosolyog savós, penge ajkával, és néz rád. Te hallgatsz. Igen, folytatja Gina, nagy a családom, majd Gina is néz rád, és még meséli, hogy ők mindig beszélnek, kiabálnak az asztalnál. Olykor szidják egymást. De ez a lárma nem tart sokáig. Hogy üvöltünk! Veszekszünk kicsit az ebédnél és kész, nevet Gina.

Már az ágyadban fekszik. Veled otthon megint. Te pedig szíved be a haját, a súlyos, erős hajszálok közé fúrod magad, arra gondolsz, Isten akarta ezt így. Hogy megtudd, van tested. Tehát? Mindez vele az ellentétek kavargása. Az agy lekapcsolása. Miért? Mert: Gina féktelen, te félénk vagy. Gina nem olvas semmit, te könyveket gyűjtesz, Gina örökké telefonál, állandóan szervezkedik, beszél valakivel, olykor rólad is, és ilyenkor azt mondja, finom pasi vagy, feladod rá a kabátot, de táncolni nem szeretsz. Gina nem ismeri azt, hogy ne zavarj, te utálod, ha hangos a tévé, a zene, te még saját magadnál is kopogtatnál. Te csak úgy vagy. Befelé fitorogsz, ha Gina híreket hallgat, majd csapkod a konyhában, és kiabálja, hogy ezek a szemét politikusok. Már megint... Gina gyakran üvölt át a kocsiból egy másikba, nagy autód van, de nem mehetsz így, a rák egye ki a beled, aztán nevet, te ilyenkor hallgatsz, Gina néz rád, megkérdezi, miért lettél ilyen? Miért vagy ilyen félhalott? Te pedig vigyorogsz, valamit mondasz arról, hogy van olyan is, hogy agnosztikus, meg kívül kell állni. Szemlélődni. Elmélkedni. Ez az igazi szabadság.

Tehát délután Gina azt mondja az ágyban, estére meghívták vacsorára. A nő szalont tart, neki ott kell lennie, ahol a dolgok történnek. Lehet, hogy felszolgáló is lesz?- kérdezi Gina pimaszul. Te mosolyogsz, fekszel az ágyon, nézed a köldökét, pezsgőt ittál belőle nemrég, a pompás fenekét, mely hetek óta holdként ragyog előtted-feletted, és magad sem tudod miért, félelem ül a torkodra, testedben rekedtes hang suttogja, kevés vagy ennek a lánynak. Le fog lépni. Ilyen nő nem marad veled. El fog hagyni. És? Később futólag megkérdezed, hová is megy? Gina nevet, visszakérdez, féltékeny vagy-e? A címet nem mondja, kilopod a táskájából a pénztárcáját, majd utána indulsz. Követed a homályos belvárosi utcákon át. Gina bemegy egy házba, te állsz a jeges utcán, egy óra eltelik, bámulsz felfelé, és lassan összegyűröd a lelked.

Majd kijön valaki, berohansz a lépcsőházba, fel az emeletre, csöngetsz. Szőke nő nyit ajtót, a menyasszonyomat keresem, bugyog ki belőled hülyén, otthon felejtette a pénztárcáját. A nő mosolyog,

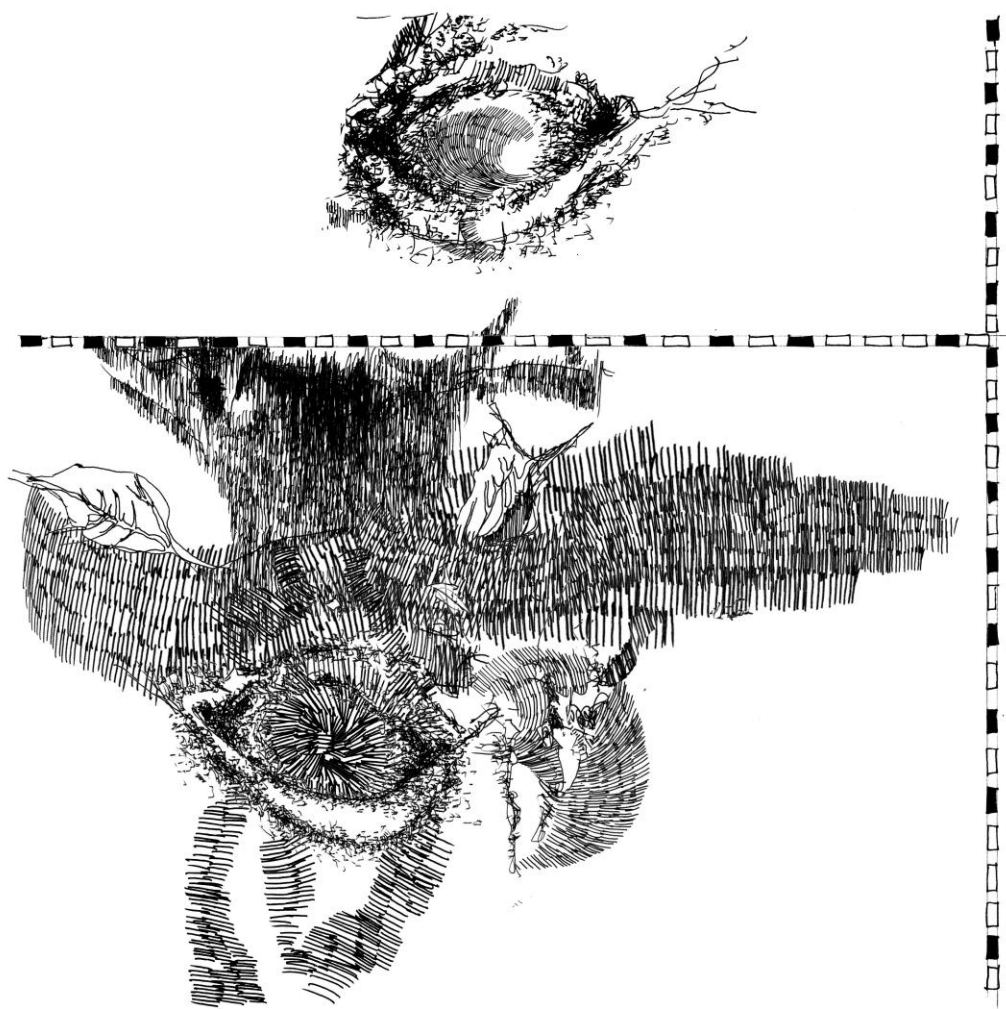
mutatod a tárcát, mész befelé, a falon modern festmények, igen, ez a te világod, a te puha kasztod, itt halk zene szól, Boccherini szonáta, ismered, szereted, ebben a világban otthon vagy. Tágas ebédlő, fény, hatalmas asztal megterítve, Gina ott ül, mellette férfi, Gina meglepve pillant rád, a férfi keze a combján, azon a gyönyörű combján, ami a tied. Te pedig?

Feltör benned a sötét én, az ösztön-férfi ősiség. Megütöd a férfit, az székkal hanyatt esik, megütöd Ginát is, tombolsz, dől benned szét a forró, fekete vér, üvöltesz, rúgsz, Gina sikolt, valaki hátulról fejbe vág, sötét lesz minden. Magadhoz térsz. A padlón fekszel, fejed vérzik, Gina hajol feléd. A háttérben a szőke nő áll. Gina térdel, néz rád, és mondja, ő ezt így nem akarja, mert úgy viselkedsz, mint a férfiak a családjából. Azok ütik a nőket. Összeverik. Érted miről beszélek?

Te pedig mondd férfias halkan, hogy nem bánod, újra megtennéd! És nevetsz. A szőke nő áll a háttérben, kezében kést szorít, azzal védi magát, Gina feláll, ő is szeretett téged, mondja, néz le rád, majd felsír. Hamisan sír, ezt érzed. Fekszel a padlón, a menyegyzet alatt, Gina kilép a fönti képből, tudod, elmegy. Elveszítetted őt végleg. És azt is tudod, jobb ez így.

Majd a szőke nő hajol feléd, okosan, hűvösen megnéz, kérdezi, jól van, uram? Beszívod a parfümilletot, nézed a nőt, keze üres, mondd, jöjjön el veled vacsorázni. A nő felnevet, öntelten vigyorogsz rá, igen, mondd, majd mindent elmagyarázok, a nő hunyorog, hallgasson, agyrázkódása lehet, mondja, és te csak fekszel, a hatalmas mennyezet rád borul, vér szivárog a fejedből, közben érzed, hogyan veszítesz és nyersz erőt egyszerre, hogyan haladsz előre a végső magassági fokon, valahol messze vidéken. És végre kíváncsi vagy, lehet-e még jutni előbbre?

ZALÁN TIBOR

Szépség

A nő, nem kis leegyszerűsítéssel, mint jelenség azonosítható a szépséggel. A szép misztikumával, tehát a megfoghatatlansággal. Még akkor is, ha a szépség szó esztétikai elnagyoltságából ránézve nem minden nő szép, sőt, beszélhetünk egyenesen ronda nőről is. (Ez esetben cinizmus lenne mentségül felhozni a rút esztétikáját.) Mégsem véletlen, hogy a nőről (úgy általában) mint szépről emlékezünk meg, függetlenül attól, hogy az esztétikum arányosságainak mennyire felel meg arc, test, mimika, mozgás. A női szépség ugyanis sokfelől megközelíthető, azaz sokfelől tekinthető szépnek egy nő, akit egy másik, akár ellentétes nézőpontból, kimondottan csúnyának tekinthetnénk. Ezzel az ide-oda táncikálással persze nem sokra megyünk, legfeljebb azt a közhelyet erősítjük meg, hogy a nő, mint olyan, legalább annyira ellentmondásosságból épül föl, mint szinte minden egyéb élő a világon.

A női szépségről sokan és sokfélét írtak, sokan és sokfélét is fognak írni ezentúl is. Mi most, terjedelmünk rövideége okán egyszerűsítsük le ezt a kérdést a női szépség fizikai jelenlétére, ott is elsősorban a médiában való megjelenésére koncentrálva, hiszen környezeti befolyásoló világunk számára (média) elsősorban ez az eladhatóság kritériuma.

A szép fizikai jelenléte általában az arányosság meglétével függ össze. A test, jelesen az arc két féltekének harmonizálásával, hajhordozottsággal, szem-száj-szemöldök-szempilla kiemelhetőségével, illetve magának a testnek az egymáshoz viszonyított arányaival. Ezek jószerével köszönőviszonyban sincsenek az adott emberpéldány, nő belső értékeivel, hogy a kifejezésnél maradjunk, belső szépségével. Természetesen egy ép lélek a sugárzásával, működésével széppé korrigálhat egy kevésbé szépnek mondható arcot, méltó hordozása érdekessé és izgalmassá teheti a test ideájához nem közelelítő alkatot, de ez semmiképpen sem hozható össze a kor-ideállal. Az, hogy egyes korokban a nagy mell és széles csípő, vagy a hosszú láb és fiús felsőtest, a zuhogó haj vagy a kopaszságot közelítő tarka túske a fejen, a macskaszem vagy a tág pupillás pislogás, a nyakig gombolt ruha vagy a köldökig láttató dekoltázs, a földig érő vagy a

combtő vonalát alig eltakará szoknya, a feszes blúz vagy a farmerre kidobott öt számmal a kelleténél nagyobb férfiing melltartó nélkül, a testhez tapadó elasztikus vagy a buggyos, az alsó lábszárig lelógó ülepű nadrág stb. stb. volt-van a nőiesebbnek tekinthető, sokáig tárgyalható, de aligha célra vezető utazás a női szépség körül.

Bevallom, engem mostanában egészen más izgat – leginkább elszomorít a nőből, mint testből és jelenségből tárgyat és divat-matricát megkonstruáló, megcsináló média petpalack-technikája. Mit értek ezen? A női test – és most itt nem megyünk el a test általánosabb felfogása felé – egy ideje tárgyiasult, és nem önmagától létezőként kezelhető. A különféle beavatkozások, idegen, a megjelenést befolyásoló anyagok ottléte az arcon, a testen, sőt a testben, jelentősen elrajzolja azt a képet, amit a nőről kialakítani tudunk. Hogy konstruktívak legyünk, és ne bonyolítsuk a tárgyunkhoz való viszonyunkat, a média mindent eluraló és befolyásoló hatalma idején nem elég már konvencionálisan szépnek lenni – alakíthatónak kell bizonyulni; a média-szépséghez nem feltétlenül értékes, de mindenképpen napi (celeb) tartalmak vagy szenzációk szükségeltetnek mellékhatásként. Ennek megfelelően a női szépség már nemcsak életkorhoz kötött (a fiatalok szépek, az idősödők érdekesek, az öregek meg csúnyák), hanem kor-időszakokhoz is. Előttem egy színes, szemléletbefolyásoló magazin címlapja: KIRÁLYI ESKÜVŐK a történelemben. Hat pár, tizenkét ember látható a képkockákon, Boleyn Annától Erzsébet királynőig, esküvő-felhozatalban. Keresném Diana hercegnét rajta, aki azért mégiscsak, aki millióknak, aki álom és emberi példa, ragyogás és szenvedés a legmagasabb hőfokon! De nem, valami Meghan nevű modellt vagy kit találok helyette egy hercegecske oldalán „ebből a királyi fajtából”. Hogy ez mit jelent? Félhetően annyit, hogy a női jelenség legalább annyira mulandóvá és cserélhetővé tárgyiasult, mint maga a szépség. Így lesz az amforából PET palack, eldobható, mi több, környezetszennyező mindennapi egyszeres használati tárgy. Nem is szeretnék visszagondolni ennek az írásnak az elejére...

Cipő-mese

Ez akkor történt, amikor még élt Bandika, és vonaton érkezett meg Párizsba, a Gare de l'Estre. Ez persze hülyeség, mert, ha nem él akkor, meg sem érkezhett volna a nagy múltjáról elhíresedett pályaudvarra. Ahogy az is hülyeség, hogy Bandika egyenesen a Gare de L'Estre érkezett, mert nem érkezhett oda – bár a huszadik század elején ez még lehetséges út volt. Ő azonban a huszadik század másik végében élt, már amíg élt, és akkor ez már nem kínálkozott lehetőségként. Ami bizonyos, utazott. És nem is akár-hogyan.

Egy koraőszi napon, 20.40-kor, a Keleti pályaudvarról indult el vele a Budapest – Zürich vonat, reggel 8.20-kor érkezett Zürichbe, 9.34-kor Zürichből indult tovább a TGV-n, majd 13.37-kor érkezett meg Párizsba, a Gare de Lyonra. Pierre, később sem megmagyarázott hóbortból, délután négyre a Gare de l'Estre várta. Bandikának tehát még bőven volt ideje átmenni oda a Gare de Lyonból. Történetünk szempontjából nem lényeges, de fölemlíthető, gyalogosan vágott neki az útnak a Boulevard Diderot-n a Nation tér felé, félóra múlva egy rendőrtől csak annyit kérdezett, papírról olvasott franciasággal: Gare de l'Est. A rendőr egy autóbuszra mutatott, oda, ahol a megállóban már sokan váraakoztak, velük együtt kapaszkodott fel, jegy nélkül, a kopottas járműre, csöppet sem szorongva emiatt, vérében volt a bliccelés, otthon nap mint nap gyakorolta a 4-6-os vonalán), hátrasietett, és leült a körülésre, ahonnan most igazi turistaként szemlélhette meg a várost. A buszvezető belerecsegte a hangszóróba a következő megállót: „Boulevard Menilmontant, Père-Lachaise”. Bandika ezt eleresztette a füle mellett, nem csengett ismerősen a világhírű emberek temetőjének neve. Nem emlékezhett otthon hallott történetekre sem róla, mert azok a történetek nem hangzottak el, amelyek azt emlegették föl, hogy a rajongók ösvényt tapostak Édith Piaf és Yves Montand sírjáig, ahol gyakran kézzel írott leveleket lehet olvasni; vagy Jim Morrison sírjáig, amely talán már csak egy

nagy gödör, peremén állandóan füvező-zenélő és bagzó fiatalokkal. Az már csak könnyű hab lett volna a ki sem sült torta, hogy távolabb, a 44-es parcellában, egy 1988-ban felavatott emlékmű 1956-ra és Nagy Imrére emlékeztette a sírok között kőszálokat. Bandika nem járt megemlékező gyűlésekre, nem szerette a temetőket, így nem is bolyongott azokban. A lényegesebb ennél, valahogy csak megérkezett a Gare de l'Estre.

Talán szerzői fontoskodás fölemlíteni, nyilván arról sem lehetett lövése, hogy ezt a háromnegyed óra után elért pályaudvart egy Ady Endre nevű faszinger már megénekelte valamikor, valahol, honnan is lett volna. Így aztán az a feeling sem volt meg benne, ahogy annak a tudata sem, hogy neki feelingje lehet, hogy egykor egy élő indult el innen, és egy halott érkezett oda, szimbolikusan persze, ahonnan ő elindult; csöppet sem töprenkedő ellenhalottként érkezett meg tehát. Most ne bonyolódjunk bele abba, hogy létezhetett volna számára, ha kicsit műveltebb, s nem áll meg a nyócker egyezményesen szint alatti szintjénél, bár miért is kapaszkodott volna annál feljebb, amikor neki jó volt minden úgy, ahogy volt, szóval, létezhetett volna (a nem létező) érdeklődése számára egy Rue de Lévis utca, benne egy 92-es számmal, vagy egy Saint Michel Boulevard, ahová az ősz csak úgy beszökni szokott. Bandika nem volt turistaember sem, a látványosságok éppúgy nem érdekelték, mint a másoknak sokból előkerített egyéb ingyenségek. Leginkább az volt a fontos számára, hogy sör legyen, akármilyen, főleg reggel, és hideg. Olyan, amilyen, de legyen. Így azután, amikor megérkezett a híres pályaudvarra, és az őt fogadó, a méregdrága vonatutazást fizető meghívója (vajon miért nem repültette inkább?), leveleiben többször is aggódalmasan részletes menetrendet küldő, és őt itinerrel ellátó, régi nyóckeres barát, a hajdani, családjával disszidáló is előkerült a várakozó tömegből, és a bőröndjén trónoló Bandika nyakába borult, akinek a megszokott baszki után csak annyi mondanivalója maradt számára, hozzátevőlegesen, hogy sok itt a bokszos, még több, mint a cigány a nyóckerben. A barát tapintatos, egyben elnéző mosollyal nyugtázta, hogy a múltjából hozzá érkezőből sok év után sem

nem lett szalonna, kutya se lett, főként pedig nem lett liberális és/vagy europээр.

Az autóban, melynek a méretét és a márkáját meghatott bizalommal vette szemügyre, sem figyelt oda a barátjára, aki rendíthetetlen buzgalommal igyekezett elmagyarázni, épp hol járnak, hol éppen mi mellett suhannak el. Még a Diadalív árnyéka sem érdekelte. Arra a kérdésre azonban feltűnően megélénkült, amikor a Pierre azt kérdezte, és nem vagy-e éhes vagy, Bandika. Éhesnek éhes, baszki, van valami harapdálni valód itt az autóban, kérdezte nem titkolt reménykedéssel. Majd otthon, mondta váratlanul hidegen Pierre. Pierre valamikor, gyermeknek, még Péter volt, így is adott hírt magáról akkori leveleiben, Péter, a ti Péteretek, aztán egyszer csak Pierre lett, francia, nyilván, amikor a család megkapta az állampolgárságot. Onnantól elvárta, hogy a Pétert az otthoniak is elfelejtsék. El is felejtették. Ő maga, amikor nem felejtkezett meg erről, már kényeskedő akcentussal beszélte a magyart, és ahol csak tudta, igyekezett törni is azt, leginkább az otthoniakkal való ritka találkozásokkor.

Pierre, bár történetünk szempontjából az is elhanyagolható, franciatanár volt egy Párizs külvárosában működő középiskolában. Lakást egy nagy ház harmadik emeletén bérelt, ugyanebben a párizsi külvárosban. Három szoba, konyha, fürdőszoba, ahogy mondani szokták, igazi bő legénylakás. A magyar barát a három közül a konyhához legközelebb eső kisebbik szobát kapta. Ágy, asztal, fotel, tévé. Ja, és hűtőszekrény, akár egy szállodában – bár Bandika nem nagyon volt még életében szállodában, ha volt is, biztosan csak valami motel lehetett az, amelyben még véletlenül sem volt bárszekrény –, teli pakolva piával, még pezsgő is volt közöttük, fedezte fel ujjongással. Mi kell még?

A franciás vacsora után, amelyben szerencsére akadt hús is a sok mindenféle zöldség között, és amely Bandika legnagyobb meglepetésére sajttal és könnyű vörösborral végződött, nem valami desszerttel, avagy, az ő szótárában kaláccsal, Pierre fáradtságra hivatkozással váratlanul elvonult a konyhától legtávolabb

eső szobájába, magára hagyva a fejét tanácstalanul forgató vendéget, aki némi sértődöttséggel a kebelében, a tévé képernyőjén vibráló tájakat bámulta szórakozottan, nem lankadó energiákkal fosztva ki közben az itallal telizsúfolt kis hűtőszekrényt. Filmet nem nézett, minek, ha úgysem ért belőle semmit. Ruhástól aludt el, ami nem volt szokatlan esemény nála.

Reggel kellően kábultan ébredt. A sajtó fejében zsongó mindenfajta gondolatok közül egy makacsul vissza-visszatért. Mintha Pierre beszélgetett volna valakivel éjszaka! Ebben nem csak az volt számára talányos, hogy ki lakhat még itt rajtuk kívül, ha lakik, de az is, hogy csak a gyermekkori barát hangját vélte hallani. És egyszer sem hallotta a másik válaszát. Az is különös, tűnődött, mintha a középső szobából szűrődött volna át hozzá a beszélgetés. Kilopakodott a szobájából, lábujjhegyen, akár krimikben az áldozat, diszkréten kopogott az ajtón, bár ezt a szót ő maga soha nem használta volna, s óvatosan lenyomta a kilincset. Az ajtó zárva volt. Amin, furcsa módon, meg sem lepődött, Letérdelt, hátha megold valamit a kulcslyuk. Keresel valamit, kérdezte váratlanul a válla fölé állva Pierre. Bandika zavartan egyenesedett föl, és tanácstalanul bámult a leleplező arcába. Zárva, baszki, nyögte ki végül. Zárva, hagyta rá a másik. Gyere, tálalva a reggeli. A franciás reggeli után, amely szerencsére tartogatott szalámit és valami szalonaszerűséget is, és az ő kérésére egy hideg sörrel ért véget, Pierre azt indítványozta, menjenek el együtt vásárolni. Együtt, akadt föl a javaslaton Bandika. Együtt. Hova, baszki? A régiségpiacra, válaszolta Pierre, és a válaszban volt valami érthetetlen modorosság, mert a férfi szinte szertartásosan állt föl hozzá az asztaltól. Ott minek? Ott kinek. Ott kinek? Emmának. Emma ki? Emma Emma. Értem. Nem érted. Akkor jó, baszki, menjünk az ócskapiacra, és vásároljunk Emmának! De én is? Te is. Nekem nincs. Neked van. Mondom, hogy nincs. Tudom, hogy van. Azzal benyúlt a zsebébe, egy marék papírpénzt húzott ki onnan, s a meghökkent Bandika kezébe nyomta. Mennyi pénz ez? Kérdezte, mert meg se merte nézni. Sok, baszki. Elég. Nekem, miért? Majd otthon meg te látsz engem vendégül, a nyolckerben. Furcsa volt,

ahogy így le-vel mondta a nyóckert. Ja, majd otthon, én. Messze van az ócskapiac? Nincs messze, csak nagy. Nagy a választék. Akkor sokáig oda leszünk. Oda. Te, mondd, van itt még valaki rajtunk kívül, kérdezte némi szorongással a hangjában. Hülye kérdés. Ki lenne? Honnan lenne? Egyébként, miért kérdezed? Csak úgy. Kérdezem csak úgy, baszki. Mondom, hogy nincs. Hallottam, hogy nincs. Akkor miért kérdezed? Már kérdezni se kérdezhettek, baszki? Kérdezhetsz. Pierre indulattal mondta. Egyben jelezte is ezzel, hogy részéről befejezettnek tekinti az erről való beszélgetést. Vásárolunk. Vásárolunk. Mit? Amit találunk. De mit keresünk? Amit megvehetünk. Mindketten idegesek lettek. Neked kell valami, vagy csak úgy, baszki. Csak úgy. Nem nekem. Nekem nem kell semmi, szabadkozott restelkedve Bandika. Nem is neked lesz. Mi nem lesz nekem? Neked semmi sem lesz. Ha se neked, baszki, se nekem, akkor kinek vásárolunk? Mondtam, hogy Emmának. Pierre ismét szertartásos lett, a kimondással megszűnni látszott benne a feszültség, a pillanatra feltámadt ellenérzés. Igaz, nyögte Bandika, el is felejtettem, hogy Emmának. Csak úgy, kiment a fejemből. Emmának, aki csak Emma. Úgy van, Emmának, karolta át immár bizalmaskodva a magyarnak maradt magyar vállát a magyarból lett francia. Ebben maradtak. Így indultak el.

A Pierre által régiségkereskedésnek nevezett, a Bandika által csak ócskapiacnak titulált hely számtalan hosszú bódéból, pavilonból állt, alattuk mindenféle lekerített kis eladóhely, új és használt kacatok nagy tömegben, parfümtől a vaskályháig, női bugyitól a porszívóig, a festményektől a régi ágytálakig, ahogy az már ilyen helyen lenni szokott, minden, vagy még annál is több. Pierre néhány éve ötven euróért vásárolt itt egy Kelemen Károly-képet. Hihetetlen, motyogta magában. Ez még a kínai piacnál is nagyobb, baszki, lökdösődött a tömegben otthonosan Bandika. Pierre boldogan bólogatott. Nagyobb is, jobb is, szorongatta Bandika karját. Mire van szüksége ennek az Emmának? Amit veszünk neki. De milyen az ízlése? Amilyen a miénk. De mégis. Mondtam. Pierre hangja ismét barátságtalan és bizalmatlan volt.

Nem kérdezett többet. Turkáltak a jobb-rosszabb holmik között, parfümöket szagolgattak fintorogva, női bugyikat tapogattak cin-kosan összemosolyogva, vaskályhák nehéz ajtóit csapkodták, porszívócsöveket vettek a lábuk közé, vívó mozdulatokat téve meghosszabbított nemi szervükkel, amin nevettek az emberek, érdekes, hogy senki sem rökönyödött meg a két idétlen baráton. Megvan, rikkantotta vidáman a francia, és ebben a vidámságban benne volt az is, hogy minden útjukba kerülő kimérésnél megálltak, és ittak két deci könnyű vörösbort, Bandika kezdetben sört, mert, talán említve volt, nagyon szerette délelőtt a hideg sörök páráját érezni gyomrában, én sálat veszek Emmának. Az előttük lógó megszámlálhatatlan selyemsálból végül egy halványzöldet választott ki. Ez jó lesz Emma finom vonásaihoz, tette hozzá csillogó szemmel. És én mit vegyek, baszki? Mit tudom én. Vegyek neki cipőt? Vegyel neki cipőt! De hányas a lába? Ahányas a tiéd, bökte ki némi gondolkodás után Pierre. Mint az enyém? Hát mekkora ez a te Emmád? Százhatvannyolc centi magas. De hát, baszki! Nekem negyvenhármás lábam van. Akkor neki is, bólogatott Pierre. Egy törpének nem lehet ekkora lába! Emma nem törpe, förmedt rá türelmetlenül Pierre. Rendben, csak ne dühöngj! Nem dühöngök. De dühöngsz. Akkor dühöngök. Mégis, elárulnád, hogy milyen cipőt vegyek neki? El. Férficipőt. Férficipőt, állt meg az ütő Bandikában. Férficipőt. Akkor, ez az Emma nyilván férfi, dadogta zavartan Bandika. Férfi az anyád! Hogy lenne Emma férfi? Gyönyörű, gimnazista lány. Még nincs tizenennyolc. És férficipőt hord? Férficipőt. De pontosítok, nem hord, azon jár. Azon jár? Hogy te milyen firnajszosan beszéled még mindig a magyart! Megáll az eszem, baszki! Bizony, hogy használok. Mindent megbeszéltek. Mégis mindketten zavartak lettek ettől a beszélgetéstől, így szó nélkül bolyongtak tovább a körülöttük hullámozó szombati emberáradatban. Mégis, milyen színű férficipőt vegyek, lassított a riadt és semmit sem értő Bandika egy cipőket áruló bokszt előtt. Ami megy a nadrágodhoz, válaszolta Pierre, magától értetődik. De hát, nem nekem lesz a cipő. Persze, Emmának lesz. Akkor

meg? Emma igazodni fog az ízlésedhez. De nekem nincs semmilyen ízlésem, baszki! Akkor vedd azt, amelyik tetszik, próbáld fel, ha nem nyom, ha kényelmes, akkor Emma is elégedett lesz vele. Bandika zavartan kuporodott le a sokára kiválasztott barna bőrcipővel egy koszlott kis puffra. Reszket a kezem, bámulta a cipőket. Mitől reszket a kezem. De ezt nem merte hangosan mondani. Pierre-nek tetszett a cipő. Igazából csak a következő söntés következő vörösbora után nézte meg jobban a választott lábbelit. Nem rossz, bólogatott. Emmának biztosan tetszeni fog. Mikor adjuk oda neki, kérdezte izgatottan Bandika. Ebéd után. Emma velünk ebédel? Emma soha nem ebédel velünk. Értem. Nem értem. Majd megérted. Emma ilyen. Persze, a szüleinél ebédel. Nem azt mondtad, hogy gimnazista? Igen, gimnazista. De nem a szüleivel lakik. Akkor egyedül? Nem. Na jól van, baszki, vörösödött el Bandika, akkor most megmondom neked, lényeg a lényeg, hogy kicsit pedofil dolognak tartom, amit ezzel az Emmával művelsz. Pedofil, javította ki hűvösen, nem titkolt megbántódással Pierre a barátját. Baj, hogy így megmondtam a tutit? Nem baj. Fő, hogy őszinte vagy. Ha megismered Emmát, másként fogsz vélekedni a mi kapcsolatunkról. Félreértettél, mentegetőzött Bandika, nem úgy gondoltam, baszki, mindenki azzal kúr, akivel akar. Csönd a hangzavarban. Akivel tud, nyikorogta hozzá a biztonság okából. Ezen mindketten felnevettek. Ismét szent volt a béke. Már-már vidáman indultak hazafelé. A régiségpiac szélén egy nagy tábla előtt megállította Pierre. Várj, lefényképezlek ezzel a táblával. Mi van ráírva, kérdezte. Nem lényeges. Fényképezett, és vett egy csokor, meglehetősen ízléstelen, műanyag virágot. Bandika vásárlás közben igyekezett messze elbámolni. A temetőben sem szerette a műanyag virágokat. Ezeket meg még azoknál is rondábbaknak találta. Innen nem látszik a Fergelj torony, kérdezte szórakozottan, és bámészkodott mélán tovább az ég felé. Az Eiffel-torony? Ja. Így is lehet mondani. Az, az, vagy valami ilyesmi. Innen nem. Talán holnap este elmehetnénk megnézni, ha nincs annyira messze. El-mehetünk, hagyta rá Pierre. Ekkor még csak Pierre sejthette, hogy ez a másnap esti séta nem fog összejönni nekik.

Az ebéd franciás volt, szerencsére akadt benne hús is, előtte sör Bandikának, utána megint vekni nagyságú sajtokból szeletek, hozzá vörösbor, de a desszert, vagy, ahogy Bandika szótárában szerepelt, a kalács, ismét elmaradt. Most szóvá is tette. Te cukros vagy? Miért, úgy nézek ki? Az, úgy, senkin sem látszik, előre. Nem vagyok cukros. Miért? Hogy soha nem eszünk kalácsot. Ja, süteményt, értette meg a szándékát Pierre. Azt mindig Emmával esszük. Mikor? Nemsokára. Addig? Addig elmegyünk, veszünk valami bort, mert ez a palack nagyon elfogyni látszik. Nincs a spájzban tartalék? Nincs a lakásban spájz. Pierre az órájára nézett. Na, induljunk máris. Sietnünk kell? Nem csak én időre szokok menni. Időre? Időre. Fura egy ember vagy, Pierre. Fura. És ha közben megjön Emma? Nem fog megjönni. Biztosan tudod? Soha nem jön meg közben. Értem. Nem értette.

A tanár minden nap, ebéd után, egy csemegeboltban vette meg a Bouches-du-Rhône-ját (ami főleg Aix-en-Provenceban termett) – egy közepes minőségű cabernet-sauvignont –, amelynek a csersavasságát még el tudta viselni. A boltban, valahány alkalommal, valamivel kettő előtt, egy elegáns hölgy jelent meg tizenegy éves lányával. Amikor a bolt faliórája kettőt ütött, a kislány az édességes pulthoz szaladt, megállt előtte, benyúlt a csokoládé után, és ujjai ilyenkor összeérték a tanáréval. Mindez legfeljebb 2-3 másodpercig tartott. A játék pedig hónapok óta tartott. A tanár fél perccel kettő előtt befejezte a borosüvegek közötti kutakodást, elsétált az édességes pulthoz, és remegő ujjakkal felkészült az érintésre. Erről senkinek sem beszélt. Arról sem, hogy egyik alkalommal a kislány azt suttogetta neki: Tessék jönni minden nap, mert nem mondom el senkinek! Ezután következtek ők. És Bandika látogatásakor éppen Emma volt soron.

Az utcán ácsorogva várakozott, amíg Pierre vásárolt. Erre külön megkérte. Hogy az utcán várja meg őt. Egyedül akar bemenni a boltba. Különös is lehetett volna ez, de nem tartotta annak, nyilván egyre jobban hozzászokott Pierre különbségeihez. Elszívott egy szál Gitanes-t, ez az erős és tiszta füstű légionárius

cigaretta valamiért szörnyen imponált neki. Talán a nevébe szere-
tett bele. Ki tudja, ki miért mibe, vagy kibe szeret bele! Pierre sá-
padt volt és szórakozott, amikor kilépett a boltból. Mehetünk, kér-
dezte. Bandika eltaposta az aszfalton a cigarettáját. Persze, mehe-
tünk. És mentek hazafelé. Szótlatlanul bandukoltak a koradélután-
ban. Mintha elfogyott volna közöttük a levegő.

Pierre három személyre terítette meg az asztalt. Az asztal
közepén, fehér porcelán vázában, a csokor műanyagborzalom vi-
rított. Fő helyen a szar, gondolta Bandika, figyelt és hallgatott. Há-
rom virágmintás kistányér. Zsolnay, morogta, mintegy magának,
a francia. Három kecses kis desszert-villa. Három szalvéta. Há-
rom öblös, magas talpon egyensúlyozó pohár. Pierre felbontotta
a bort. Gondosan megszagolta a dugót, bólintott, azután az üve-
get az asztalra tette. A konyhából süteményt hozott, amely se nem
volt torta, se nem volt rétes. Valahol a kettő között volt. Leültek,
Pierre kitöltött mindhárom pohárba egy kevéske bort. A magáét
Bandika felé emelte. Emma? Nem kapott választ. Emmát nem
várjuk meg a borral, kérdezte ismét meglepetten. Emma már itt
van, válaszolta végre Pierre. Majd a második pohár után lesz ve-
lünk. Ittak. A bor könnyű volt. Bouches-du-Rhône, mondta
Pierre, és csettintett. Bandika rábólintott. Végül, mindegy is. Hall-
gattak. Bandika kinézett az ablakon, de nem látott néhány jelleg-
telen felhőn kívül semmit az égen. Ha itt van, mire várunk, kér-
dezte, meg sem próbálva elpalástolni a türelmetlenségét. Vagy in-
kább a kíváncsiságát. Majd jelzi, ha be akar jönni hozzánk. Nem
azt mondtad, hogy itt van? Itt van. Itt van, de hol? A szobájában.
Bandika agyában kezdett valami derengeni. A középső szobában
lakik? Nem lakik, ott van. Értem. Te pedig bezártad. Nem zártam
be. Ő zárta be magát. Gyakran tesz ilyet? Mindig ezt teszi velem.
És mikor fog akarni jelezni, hogy kijön? Nem kapott választ. Hogy
fog jelt adni, amikor ki akar jönni hozzánk, kérdezősködött to-
vább. Pierre a szívére mutatott. Amikor úgy érzi, hogy ki akar
jönni, itt csenget. Hol itt? Pierre ismét a szívére mutatott. Itt. Ban-
dika ritkán használta a misztikus szót, most sem tette ezt, de va-

lami ilyesmi megfordult a fejében. Én is hallani fogom? Te semmiképpen. Akkor majd szólsz. Persze. Pierre újra töltött a pohárba. Ültek tovább, egyikük sem nyúlt a pohár felé. Vártak. Bandika az asztalra rakott süteményt bámulta. Valahol a torta és a rétes között. Pierre csak sokára állt fel. A középső szoba ajtajához lépett. Zakója zsebéből egy kulcsot halászott elő. Lassítottan felűnő, szertartásos mozdulattal fordította meg kulcsot a zárban. Kinyitotta az ajtót. Bandika lélegzetvisszafojtva várta a helyén, mi fog történni. Ha belülről zárta be, hogyan, hogy Péter, bocsánat, Pierre kívülről nyitja ki? Pierre sokáig állt a nyitott ajtó előtt. Nem akar kijönni? Ki fog jönni. Mikor? Mindjárt. Telt az idő. Bandika egyre kínosabban érezte magát. Most akkor jön, vagy nem jön? Gyere ide, és kérd meg, hogy jöjjön ki! Pierre a kezével sürgető mozdulatot tett. Mármint, hogy én kérjem meg? Te. Miért én? Mert te vagy a vendég. És akkor nekem kell megkérnem, hogy jöjjön ki, értetlenkedett. Emma nagyon szégyenlős. Én is, baszki, vallott szint Bandika. Félek. Mitől félsz? Nem tudom. Olyan értelmetlen ez az egész. Valóban? Nem tudott mit válaszolni. Nem is válaszolt. Kis idő múlva Pierre újra megkérte, menjen az ajtóhoz, és kérje Emmát, hogy jöjjön ki. Nehezen tápászkodott fel, nem értette, miért kell neki ilyesmiket csinálnia. De a vendég, ugye, vendég. Várj, mondta hirtelen Pierre. Vedd fel az új cipőt! De hát, szabadkozott, azt Emmának vettük. Persze, tárta ki mosolyogva a karját Pierre, de ő most azt szeretné, ha te vennéd fel. Megadta magát. Szó nélkül belebújt a cipőkbe, és már nagyon nem értett semmit. Bizonytalan léptekkel közelítette meg az ajtót. Egy darabig tétovázott, azután benézett a szobába.

Emma a szekrényben állt. Valóban tizennyolc év körüli lány volt. Vagy inkább tizenhat tizenhét között, bizonytalanodott el Bandika. Dús barna haja kibontva zuhant a vállára, nyakában az a sál, amelyiket délelőtt vettek a régiségkereskedésben. Vett neki Pierre. Vajon, mikor került oda, futott át rajta a gondolat. De meg is maradt futó gondolatnak. Hosszú, vékonynak tűnő combját térdig érő szoknya takarta el, amely része volt a gimnáziumi kék

egyenruhának. Karján bordó címke, szép, vastag, hímzett betűkkel

LICEUL TEORETIC I. L. CARAGIALE

NR. 274

TIMIȘ OARA

Tehát, valóban tanuló. Valószerűtlenül halvány arcából kiragyogott nagy kék szeme. Ezek a szemek most kíváncsian meredtek Bandikára. Harisnyás lábán nem volt cipő. A cipő az én lábamon van, ocsúdott fel a látvány okozta sokkból. És majd azokon fog járni. Igaza van Pierre-nek. Nem azokban. Tetszik Emma, duruzsolt a fülébe a gondolatban megszólított. Azt hiszem, nagyon. Ugye, ugye, lihegte diadalmasan Pierre. Várj, ne mozdulj, azonnal jövök! És nem mozdult. Nézte Emmát, a kék szemek változatlan kíváncsisággal meredtek rá. Zene csendült fel a szomszéd szobában. Kérd fel egy táncra Emmát, drága barát, kiabált ki bentről Pierre. Baszki, én nem tudok táncolni, hebegte. Vele meg, különösen nem. Ne riasszon meg a szépsége! Kedves és finom lény. Bandika elszántan előre lépett. A derekánál fogva felemelte Emmát, harisnyás lábait finoman a cipőjére engedte. Könnyű volt, hajlékony, finom volt az illata, arca a mellkasához simult. Lassan lépkedni, vagy inkább imbolyogni, kezdtek a zene ütemét követve. Pierre egy széket hozott ki a konyhából, leült rá, keresztbe tette a lábait egymáson, és kedvtelve nézegette őket. Ugye, megértesz, kérdezte a dal és tánc lecsengése után Bandikát. De az csak kőn hallgatott.

Már a konyhában ültek. Emma Pierre mellett, aki kivörösödve szorongatta a kezét. Vele végre boldognak érzem magamat. Erre sem válaszolt semmit. Nem tudok válaszolni, baszki, nem tudok válaszolni, akarta mondani, de nem tudta kimondani ezt sem. Pierre egyre nyugtalanabbá vált. Hol Emmát nézte, hol Bandikát. Váratlanul tört ki, odaszegezve vendégét a székhöz. Hogy nézel rá, te kurva, kapott a lány hajába, aki félrebillent a széken. Tetszik neked ez a hímringyó? Bandika nem mozdult, bénán sodródott a hirtelen felgyorsult fejleményekkel. Nézd, a ribanca, hát nem beléd esett, vigyorgott kétségbeesett fintorral az arcán Pierre.

Mit nem adok meg neked, Emma, mi kell még, Emma, hát nem vagyok neked jó, Emma? Emma, fejét félig feléje fordítva, némán ült a helyén. Zabálj, te riherongy, bődült el Pierre, és Emma arcába, szájába próbálta kenni-gyúrni a krémes süteményt. Bandika nem mozdult. Látod, ilyenek ezek mind, próbálta elkapni a tekintetét Pierre. Még a tojáshéj ott van a formás seggükön, de már a kurválkodáson jár az eszük. Most megbüntetlek, mert rossz voltál! Azzal a lány süteménytől összemajszolt arcába csapott. Bandika nem mozdult. Akkor sem, amikor Pierre bevonszolta Emmát a fürdőszobába, akkor sem, amikor a fürdőszobából hörgés, vinyogás, vonyítás szűrődött ki. És akkor sem, amikor Pierre visszaült a helyére hirtelen éveket öregedett hamuszürke arccal, asztalra dobva a kezében szorongatott kést. Mind kurvák, ezek mind kurvák, szólalt meg egy idő után rekedt, vagy inkább fakó hangon. Megerőszakoltam. Meg kellett tennem. Így kellett ennek lennie. Így végezték az elődei is. Mind kurvák voltak. Az életemet adtam nekik. Ő is az volt. De megcsaltak mind. És megcsalt ő is. Megöltem őket, mert egy idő után megvettem rajtuk keresztül az egész női nemet. Megvettem, és megöltem őt is. Most ítélkezel felettem? Bandika továbbra is hallgatott. Hogy miért erőszakoltam meg, mielőtt megöltem, kérdezi a tekinteted. Mert már nem akart engem. Mert nem engem akart. És tudod, hogy miért? Mert első látásra beléd szeretett. Bandika kifejezéstelen arccal hallgatott. Hát ezt sem tekinthetem kurvaságnak? Meg te is belé szeretted. Ne is tagadj, látok mindent! Bandika nem tagadott. Ült, és konokul hallgatott. Pierre felragadta a műanyag virágot az asztalról, és vázástól a középső szoba ajtajához vágta. Ezt is neki vettem, tombolt tovább. Zokogott és röhögött egyszerre. Mint akinek elment az esze. Pedig nem ment el. Mert én tiszteltem őt. Becsültem benne a nőt. A női tisztaságot. De értelmetlennek bizonyult erre. Meg kellett erőszakoljam, csak így tudtam bemocskolni. Bemocskolódt, tehát megölhettem. Nem én akartam bemocskolni. Az ő akarata volt. És én bemocskoltam. Hogy megölhessem. Így tettem minddel. Az összessel. Akarták, hogy bemocskoljam őket,

és hogy megöljem őket. És mind tizennyolc éves volt. És valamennyit Emmának hívták. De ne aggódj miattam. Már kinéztem az új Emmát. De még nincs tizennyolc éves. Van időm. Megvárom. Mindegy, hogy hívják. Emmának fogom hívni.

Kiviszel a pályaudvarra, baszki, szólalt meg végre Bandika. Hova akarsz menni, kérdezte csodálkozva Pierre. A pályaudvarra. De miért a pályaudvarra? Mert elutazom. Hosszabb időre, kérdezte. Azt hiszem, hosszabb időre. Sajnálom, mondta Pierre. Én is sajnálom. Nem nézed meg, mielőtt elmész? Nem, mondta Bandika. Nem akarom. Megértelek. Borzalmas látvány. Darabokra tépve, vagdalva, trancsírozva. Összemaszátolva a nedveimmel. Egy rakás gumirongy. Elég, emelte fel a hangját Bandika. Nem érdekel, hogy mióta? Nem. Akkor is elmondom. Van egy lány, egy kislány a csemegeboltban, egy egészen kicsi. Nem mondd el, szakította félbe Bandika. Nem kell semmit sem mondanod! De ha mégis? Inkább mégsem, baszki!

Írjak, kérdezte az autóban Pierre. Írhatsz. Ha akarsz. Többet nem is nagyon beszéltek. És nem beszéltek többé egymással.

Hazaérkezése után kis idővel megjött Pierre levele, benne egy fényképpel. A fénykép hátlapjára odavetve: „Mon ami! Emmával sokat gondolunk rád.” A kép Bandikát örökíti meg egy nagy hirdetés alatt állva. A molinón a következő olvasható:

Ça n'est pas parce qu'on est de latex que vous nous traitez comme des chiens, un petit bouquet de fleur en plastique de temps en temps, c'est pas grand chose, ça nous ferait tellement plaisir.

Ceci était un communiqué pour le respect de la dignité des femmes gonfables.

Baszki, ebből egy szót sem értek, hümmögött Bandika, aztán összegyúrta a borítékkal együtt a fényképet, és a szemetesbe dobta. A sör legalább jó volt. Na, talán még az a kis bor is, kedves Pierre!

Tűzmese

Ez még Baka halála előtt történt. Hogy mennyivel, azt nem tudta volna megszaccolni. Ahogy azt sem, hogy Baka mikor halt meg. A temetésén sem volt ott. Nem a szülők vizenyős szemébe, elgyötört arcába nem mert belenézni. A Bakáéba nem mert. Hogy a Baka olyan fiatalon. Hogy ő meg még él. Nem volt húsz sem. A szülei persze szartak rá, nem csak pénzt nem adtak neki, de még enni se, ha olyanjuk volt. És leggyakrabban olyanjuk volt. Már, ha ott-hon voltak. De soha nem voltak otthon. Valahol dolgoztak mindketten, legalábbis Baka ezt állította, de ezekből a pénzekből ő soha nem látott semmit. Ha pénz kell, keresd meg, bazd meg, mondta neki az apja azon ritkás alkalmakkor, amikor kérincselni ment hozzá, vagy eredj el lopni, az is pálya az ilyennek, amilyen te vagy. A temetésen meg nekiálltak rinyálni, mesélték a srácok, az anyja még a sírba is utána akart ugrani, az apja meg a mellén tépte az ingét, mint az orosz partizánok, amikor a németek elfogták őket. Löktetek volna a vén kurván, morogta, amazok meg röhögtek, és elképzelték, ahogy Baka anyja széttárt karokkal rázuhan a koporsóra, a gyászhuszárok pedig, mintha mindebből semmit sem vennének észre, kezdik rádobálni az agyagos földet. Apja ekkorra természetesen már csíkos boxernadrágig tépte le magáról nagy bánattól sarkallva a kölcsöngöncöket, és úgy állt a sír szélén, mint úszó a rajtkövön, ugrásra készen, elszántan, hogy ha nem tartják vissza, ugrik.

A Baka halála előtt kellett történnie, ez teljesen logikus, merthogy Baka még élt, és része is volt a történetnek, amikor megtörtént, merthogy nélküle nem történhetett volna meg. Na, ez a mondat nem sikerült neki valami értelmesre, de hogy így el tudta a történetet valamennyire helyezni az időben, kissé megnyugodott. Az emlékek mindig felkavarták, igyekezett is menekülni előlük. Vagy az emlékek, vagy a felkavarások elől. Nem készültek aznap este se balhézni, az bizonyos. A balhé külön műfaj errefelé, az nem jön csak úgy magától. Meg kell szervezni, sőt, rendezni,

akár a színházat. Persze, ezt sem ők találták ki, valaki odavetődött értelmiségi vakogta el részegen egyszer, és ők addig ismételték, amíg meg nem jegyezték, így a magukévá nem tették. Mert eszük, legalábbis a megjegyzéshez, az volt. A balhéhoz máma már leveles kell, bazeg, rugdosta egyre dühösebben a pad melletti kukát rongyos tornacipőjével Baka, nem is egy leveles, de legalább három, fasz kivan, hogy se nekem, se neked, érted, hogy se neked, s nekem, és sosem. Ha nincs leveles, nem rúgunk be, ha meg nem rúgunk be, nincs miért balhézni. Még verekedni sem, baszki. Akkor meg mi a lófaszt csináljunk, váltott majdnem jómodorra Baka. A kurvákra pénz kell, szerelmes kurvák, baszki, csak a könyvekben vannak, régen olvastam valami ilyen könyvet, Gaméliás hölgy, vagy hasonló volt a címe, de nem értettem. De csak a címét nem értettem. Ami benne volt, valami tüdőbajos picca köhögött meg kúrogtatott felváltva, azt értettem. Meghalt, de hát mindenki meghal, baszki, aki él. És arcán tündökletes mosoly gyúlt ki, hogy ilyen irodalmiasan tudta kifejezni magát, nyilván a fölidézett könyv valamelyik megjegyzett mondata hatására.

Akkor utazzunk el Nyíregyházára, javasolta. Faszom Nyíregyházába, ott már az állomáson megvernek bennünket a tirpákok. Tudod, az én csajom nem a te csajod. Ott lyukra futni, baszd meg, nehezebb, mint a telepen pénz nélkül kurvát megcsípni. De valahova tényleg kellene menni. Tette hozzá elgondolkodva. Közelebb nincs pálya? Van közelebb is, csak nem tudom, hogy hol. Felülünk egy vonatra, és ahol a kaller kibasz bennünket a vonatból, kezdünk magunkkal valamit. Bízzuk a szerencsére, kérdezte. Ne a szerencsére, vihogott Baka, a baszom kallerre. A Nyugatinál Baka eltűnt egy pillanatra a szeme elől, majd egy kürtőskaláccsal tért vissza. Ezt meg honnan szerezted? Pucolás az első vonatra, gyorsította meg a lépteit Baka, nem hallod, hogy jön utánunk a sírás? Mit érzékenykedik az a kibaszott kiskölyök is? Vigyázott volna jobban a kürtőskalácsára! Sose mondták neki, hogy a kürtőskalácsot könnyen kikapja az ember kezéből a szél? Különben is, az apja akkor vehetne neki másikat, amikor csak akar, pénzes pöcsnek látszik, meg az anyu is bögyös, de mindkettő rendőr után

kezdet kiabálni. Ne szard szét magadat, sose érnek utol bennünket. Na, erre föl, kapaszkodott meg az egyik vagon lépcsőjének a korlátjában, aztán még pucolás öt-hat kocsi, akkor leszünk biztonságban. A kürtőskalácsot pillanatok alatt tépték szét és tömték magukba. Elterpeszkedtek a piros bársonyüléseken, és bámultak kifelé az ablakon. Te, baszki, ez elsőosztály, emelkedett fel hirtelen Baka. És akkor mi van? Az van, hogy fasz kivan, ide jön először a kibaszott kaller. Húzzunk a picsába hátra, én még akarok egy kicsit vonatkázni. De erre már nem volt idejük. A kalauz, magas, erős ember, elhúzta a kupé ajtaját. Kérem a menetjegyüket, mondta hivatalosan, és mintha tudta volna, hogy lehetetlent kér, gúnyosan forgatta a szemeit. Ők meg keresték, kutatták az összes zsebeikben, de nem találták, még azt is eljátszották, hogy te tetted el, nem én tettem el, hanem te tetted el, legalább háromszor, mire a kalauz megunta a dolgot. Büntetésre pénz? A fejüket rázták. Leszállás? Bólogattak. Ismerős színjáték volt ez nekik is, a kalauznak is. Hol óhajtanak leszállni, kérdezte a kalauz? A legközelebbi állomáson, válaszolta. Nem úgy lesz az, fiúk, mosolygott a kalauz. Vágánycsere miatt három perc múlva annyira lelassítunk, hogy minden veszély nélkül el tudjátok hagyni a vonatot. Mozgó járműről tilos a leszállás, baszkikám, ez szabály, ellenkezett Baka, mintha lett volna bármilyen értelme is ennek. A szabály azokra vonatkozik, akiknek van érvényes vonatjegyük. A bliccelők törvényen kívüliek. Na, készüljetek, madárkáim! Ne tegezzen bennünket, kérhetem? De, én tegezlek benneteket, és pofán is baszlak mindkettőtöket, ha egy percen belül nem a töltésről integettek a vonat után. Egyenes beszéd, bólogatott elismerően Baka, te is ilyen senkimanci voltál, amilyenek mi vagyunk, csak kalauz lett belőled. Megismerlek ám én, a szagodról megismerlek, faszikám! A további szónoklatnak az vette elejét, hogy a kalauz a grabancuknál fogva lökte le őket az alig mozgó vonat legfelső lépcsőfokáról, aminek következtében mindketten hatalmasat tanyázva érkeztek pofára a szarral, eldobott menstruációs vattákkal, üres üvegekkel és istentelen sok szaros papírral hímzett töltésoldalra.

Még találkozunk, te kaller, kiabált a vonat után Baka, megjegyeztem azt a sunyi pofádat. Aztán föltápáskodtak, és káromkodtak egy sort. Pest nem lehetett messze, hiszen alig jöttek valamicskét a vonattal. Menjünk vissza a sínek mentén, javasolta. Gyalogol a faszom ebben a szarszagban. Akkor? Mit akkor? Próbáljuk meg erre, javasolta Baka. Miért éppen erre, ellenkezett benne valami, leginkább félt a sötét, erdőszerű valamitől, amelynek a szélén ácsorogta. Mert erre még nem jártunk. Vállat vont, aztán szótlannul elindult Baka után befelé a burgyingosba.

Holdvilágtalan éjben egy elhagyatott erdőben, tüskés bokrok és váratlan gödrök között lassú és nehéz a haladás. Vérnehéz. Amikor elestek, akkor káromkodtak, amikor meg nem, akkor is. Elütötték az időt és a céltalan gyaloglást valamivel. Egyre hidegebb volt az erdőben. Már csak a vasorrú bába hiányzik, baszki, vacogott a foga bakának, vagy valami vámpír, aki elkapja azt a kibaszott nyakadat, és leszívja rólad a vért. Ezen röhögtek. Úgy látszik, a mese fölemlegetése jó hatással volt a sorsukra, mert pisálkoló tákolmányra bukkantak a nem létező ösvény szélén. Baszki, ezt a mázlit, egy kastély! Alighanem itt lakik a Kacor király! Körbejárták a sátorponyvából, egymáshoz gányolt kabátokból, faágakból összeeszkábált szerencsétlenséget, de ajtót nem találtak rajta. Odabent hátat rögtön egymásnak, baszki, lehet, hogy bunyó lesz! Azzal találomra, valahol egy résen, berontottak. Odabent fertelmes bűz fogadta őket. Egy ágas fán régi viharlámpa lógott egykedvűen szomorú fényforrásként. A földön elképesztő mennyiségű rongy, többnyire szétdurrant paplanok, darabokra tépett kabátok. Aztán váratlanul, az egyik sarokban, valami asztalka-félén csecsebecsék. Üres, érdekes formájú kölnisüvegek, törött nipppek, egy ezüstnek látszó karkötő, színes kövek és kavicok, van itt minden fasz, csak épp értelem nincs, prüszkölt Baka. Még a gyér világítás mellett is lehetett látni, hogy vastagon fedi a por a tárgyakat. Itt, baszd meg, nem lakunk jól. De legalább megalszunk, tűnődött. Lófaszt alszunk meg, reggelre teli leszünk te-tűvel, poloskával, faszom se tudja, pióccával nyűvekkel. Bűz van,

ki kellene szellőztetni. Itt nem lehet kiszellőztetni, mert ez a fészker, vagy mi a lófészker, maga a szellőzés, hiszen minden teli van résszel, amit akár nyitott ablaknak is tekinthetünk. Én itt nem alszom, ágált Baka. Én viszont leülök, elfáradtam, mondta, és leroskadott az egyik paplanhalomra. Reccsenés, majd nyöszörgés hallatszott, és mozogni kezdett alatta a rongytömeg. Ijedten ugrott fel, és rémülten bámulta a helyet, ahol az előbb még ült. Ha kutya, baszd meg, ha kutya, és ha hamis, baszd meg, és hamis, habogott rémülten Baka, én félek a kutyáktól, baszki, én a kutyáktól félek, embertől nem, de a kutyáktól kibaszottul...

A kidurranó paplanok afrikhalmaza alól egy rettenetesen piszkos és rettenetesen öreg ember kecmergett elő. A fiúk hátát először a rémület támasztotta össze, és csak jóval később kezdtek el röhögni. Ez nem az erdő szelleme, baszd meg, rikoltotta jókedvűen Baka, ez csak egy hajléktalan fészker. Az öreg rájuk mosolygott, és bólintott. Ne bólogass itt, baszd meg, volt bólogatni, fölényeskedett vele Baka, de leintette. Van valami piád, öreg, kérdezte, mire az egy fél üveg nejlonos bort húzott elő valamelyik rongycsomó mögül. Adsz inni nekünk belőle, kérdezte. Én ebből a fészből nem iszom, kényeskedett Baka. Adsz, vagy nem adsz, kérdezte ismét. Az öreg összedörzsölte három ujját, hogy pénzért ad. Hát olyanoknak nézel te bennünket, baszkikám, akiknek van pénzük, közelítette az arcát az öregéhez Baka, de a velőtrázó bűz, ami az öregből áradt, visszatartotta attól, hogy az orrát a másikéhoz nyomja. Az öreg vállat vont, és vissza akarta tenni az otromba üveget a helyére. Ekkor kapta az elsőt. Baka meglendült, és irgalmatlan erővel szájon vágta a nyomorultat. Az öreg, meglepetésükre, nem esett el, csak ültében megtántorodott, és szabad kezével letörölte a szájáról a vért. De a másikkal makacsul őrizte a borát. Ne bánts, te nem is akartál inni! Az mindegy, hogy akartam vagy nem akartam, baszki, de egy véglény velem ne ellenkezzen, mert kitaposom a belét. Az öreg erre megint elmosolyodott. Mit mosolyogsz, baszd meg, ordította Baka –, azt akarod, hogy a maradék fogadat is kiverjem? A hajléktalan tovább mosolygott, majd

váratlanul nagyra tátotta a száját. Ezek undorral vegyes rémülettel látták, hogy egyetlen fog nincs az öreg szájában. Nem vagy szép, baszki, és a borodat sem akarod megosztani velünk, éledezett az ámulatból Baka, meglátod, öreg, baj lesz ebből, és te hozod magadra a bajt. Hagyjuk a picsába az öreget, meg a bort is, menjünk tovább, javasolta. Most már nem, makacsolta meg magát Baka. Folytassuk tovább a meggyőzést, morogta, és ismét az öreg arcába csapott az öklével. A hajléktalan ettől egy pillanatra most hanyatt dőlt, de azután ismét feltápászkodott, ahogy az előbb, szabad kezével a vért törölte, a másikkal az üveget markolta, és üldögélt továbbra is egykedvűen, mosolyogva. Te, baszd meg, ez süsü, süsüke, lágy az agya, de üde, röhögött Baka. Nem süket, néma, mondta. Az öreg arca meg sem rezzent. Mit csináljunk a faszorral, kérdezte Baka, ha nem adja ide a borát, agyon fogom verni. Miért nem veszed el tőle egyszerűen, kérdezte, fogod, és kicsavarod a kezéből. Nem, baszkikám, nem, nem elvenni akarom tőle. Azt akarom, baszkikám, hogy ő adja ide. Ő, ide, nekem. Nem fogja. Akkor megdöglük. Egy fél üveg kannásborért? Nem. Azért, mert ellenkezett velem. Ki vagy te? Neki az isten. Fölfogtad, baszki? Az isten, az isten, az isten! És megint megütötte az öreget, de most a szíve fölött mért rá egy ökölcsapást. A nyomorult mosolyogva tűrte. Nagyon büdös, állapította meg Baka. Meg kéne mosdatni a vén faszt. Kérlek, gúnyolódott, vidd át a fürdőszobába, engedj vizet a kádba, és csutakold le. Cserébe talán önként odaadja neked a maradék borát. Baka elgondolkodott ezen, vagy talán azon, hogy a barátját is pofán kéne vágnia, majd kedvetlenül az öreghez fordult. Figyelj, öregem, ez nem maradhat így. Te nagyon büdös vagy, és nagyon öreg vagy, és a borodat sem adod ide, baszki. Meg kéne mosdanod, de nincs hol. A Gellértbe mégsem vihetlek el egy csutakolásra. De eszembe jutott nekem valami, baszki, ami a zsenik észjárására vall. Ha nincs víz, megteszi a tűz is. No ne, csak nem akarod felgyújtani az öreget? Éppen, hogy azt akarom. Roppant kezd érdekelni, milyen szaga van azoknak a lángoknak, amelyek egy hajléktalan faszból csapnak

fel. A lángoknak nincs szaguk, te hülye! Akkor arra vagyok kíváncsi, baszkikám, hogy milyen szaga van egy lángoló hajléktalannak. Mint bárki más embernek, akit elégetnek, ellenkezett kedvetlenül, már rosszat sejtve. Nem, ezek már más anyagból vannak, mint mi, ezek már más anyagból, faszikám! Az öreg nem mozdult, mosolyogva és figyelmesen hallgatta őket. Bagózol, vén pöcs, kérdezte Baka. Az öreg bólintott. Adjál cigit. Az öreg ismét összedörzsölte a három ujját. Szóval cigit sem akarsz adni, csak ha fizetek érte? Az öreg bólintott. Hallod ezt? Hogy én fizessek ennek a szarkupacnak a járdáról felszededetett véres-nyálás csikkjeiért? Gyufád van, vén szaros? Az öreg bólintott. Add ide! Az öreg ismét összedörzsölte a három ujját. Bandika elvörösödött, és az inge gallérjánál fogva a földre rántotta az öreget. A gallér reccsenve szakadt le az ing többi részéről, és maradt a fiú kezében. Gyufa! Gyufa! Gyufa! S mindhárom szónál belerúgott az öreg gyomrába. Az, úgy látszik, hozzá volt szokva a veréshez, mert még a kezét sem emelte védekezőn a gyomra elé. Nézd meg a zsebeit! Nézd meg te. Lerúgom a fejedet, vén pöcs, ha megmozdulsz motozás közben, hajolt le Bandika a rongykupachoz. Kiforgatta a zsebeit, amelyből egy kopott öngyújtó került elő. Na, baszki, gyufa már van. Honnan szerezzünk benzint? Te megörültél, kapott észbe, te tényleg föl akarod gyújtani az öreget? Naná, a kurva anyját, naná, hogy föl. Öreg, benzined van? Legnagyobb meglepetésükre az öreg bólogatott, és három ujját összedörzsölve jelezte ismét, hogy csak pénzért hajlandó benzint adni nekik. Bandika elvigyorodott, és elővett egy százast. Ez volt az összes tartalékom, magyarázkodott zavartan, ennyi neked is lehet a hátsó zsebedben bármikor, titokban, nem kérdezek rá, baszkikám. Na, hol az a benzin? Az öreg feltápáskodott, előbb elvette a pénzt, aztán egy ideig matatott a kartondobozok között, végül egy ötliteres műanyag kannát húzott elő alóluk. Benzin, valóban benzin, vén pöcs? Az öreg bólogatott. És tudod, hogy mit akarok vele? Az öreg ismét bólogatott. És nem félsz? Az öreg a fejét rázta. Nézd már, baszki, ez nem fél! Meg fog dögleni, és még akkor is ellenkezik velem, hogy baszná meg a kurva anyját, ha még él, csavarta le

a kanna kupakját lassú, fenyegetőnek szánt mozdulattal Bandika. Innentől az események felpörögtek. Bandika egy horoggal ismét a földre vitte a vézna kis öreget, majd rálocsolta az összes benzint. A hajléktalan krákogott és prüszkölt az arcába csapódott benzintől, de az ellenkezés legkisebb jelét sem mutatta. Bandika felcsapta az öngyújtó fedelét, és a lángot a benzinnel lelocsolt embercsomóhoz érintette. Robbanásszerűen erős lángok csaptak fel, minden olyan álomszerű volt addig, minden olyan rossz, nehéz és verejtékes álomszerű volt addig... Hátraugrott. Húzzunk a faszba, ebből gáz lesz, rángatta Bandika karját, aki megbabonázva nézte a lángoló hajléktalant, aki némán rángatózott, ide-oda dobálta magát kínjában, sorra gyújtva meg a kartonpapírokat. Pucolunk, ébredt fel Bandika is, futás, baszki, perceken belül lángban áll az egész kóceráj. Futottak az éjszakai erdőben, vissza-visszanézve a mind fényesebben lángoló tákolmányra, s csak nagyon távolról derengett az agyukban, hogy ott épp meghal valaki, akit ők öltek meg. Bandika hirtelen megállt. Várjál, baszki, ezt nagyon elkúrtam. Mit, kérdezte, mit lehetett itt még elkúrni. Nem szagoltam meg, most nem tudom, milyen szaga van a hajléktalanok lángjának, tűnődött teljes komolysággal. Visszamenjek? Ne, válaszolta, ennyi idő alatt már teljesen szétégett szegény. Mit szegény, baszki, kapta fel a fejét Bandika, mit szegény, csak azt a három kibaszott ujját dörzsölte, csak azt a hármát, csak azt a hármát, a három kibaszott ujját, de miért dörzsölte folyton, miért dörzsölte folyton. És váratlanul sírva fakadt. Meglódultak, szaladtak tovább. Eleredt az eső. Legalább elmossa a nyomokat, baszki, tartotta ég felé az arcát Bandika, lemossa rólunk a nyomokat. És messzire hajította a hajléktalan öngyújtóját, melyet ez idáig a markában szorongatott.

Tűnődések a családomról

Az ember, ahogy halad befelé a korba (vagy kifelé a korból), mind többet tűnődik el azon, ennyi idős korukban milyenek voltak, lehettek az őt közvetlenül körülvevő emberek, nagyszülők, szülők. Bizonyára nagyon öregnek látta őket akkoriban, de lehet, hogy túlságosan is fiatalnak. Utóbbiban csak reménykedik, mert ha akkor túlságosan, vagy legalább valamennyire is fiatalnak látta volna őket, akkor a mai gyerekek és fiatalok is valamennyire fiatalnak látják – őt. De ennek valószínűtlenül kevés esélye van. Nagyapámat, Halápi Istvánt feltétlenül öregnek láttam, ami egyébként jól állt neki, hiszen vastag szódásüveg szemüvege volt, talán már akkor is bottal járt, amikor én kisgyerek voltam, ősz volt a haja, és ahogy telt vele az idő, mind kisebb és vékonyabb lett, hogy mire meghal, majd egészen kis madárcsontú emberkévé töpörödjék össze. 1891-ben született, tehát még a tizenkilencedik században, én meg 1954-ben, csak most gondolom végig, hogy a századvég, én meg a századközép szülöttje voltam. Legkorábban és leginkább a nagyapja érdekelte a tátott szájú kisgyereket. Az élete kalandregény volt számomra, noha nem sok minden történt benne (főleg annyi információ alapján, amennyit én megtudhattam), azon kívül, hogy született, felnevelkedett, intéző volt a Szende gróf tanyáján, elvette nagyanyámat – akit élete végéig tegezett, és aki élete végéig magázta őt –, szerelmükből (feltételezem, hogy szerették egymást) született négy gyerekük, István bácsi (aki eltűnt a második világháborúban), Mancsi néni (aki a keresztanyám, és kilencven fölött még ma is fürgén végzi a kerti munkákat, ha el-el is esik közben), anyám, akiről később fogok beszélni, és Sanyi bácsi (aki az esküvői tanúm volt, de már régen láttam, valahogy távolodóban vagyunk); végigharcolta az első világháborút, sokat mesélt Brodról és a háborús kalandjairól (Papírváros című regényembe Huszulin Rancsics története is a meséi közül került bele), tizenkilencben a vörösök elhurcolták és be akarták állítani a soraikba, de még a város határát sem érte el a menet,

amikor már megszökött, és otthon bujkált egy darabig; a második világháborúba már nem vitték el, gondolom, ötven fölöttiként öregnek tartották a háborúzáshoz; hosszan és kitartóan ellenezte anyám és apám szerelmi házasságát (amit sokáig nem értettem, és amikor megértettem, igazat adtam neki, jöllehet, még inkább kételkednem kellett volna az igazában és a makacsságában). Amikor megszülettem, még volt két tehene és két lova (az előző tehén egyikének a szájába adtam egy teniszlabdát, amitől irgalmatlan nagyra felfúvódott, de egy hosszú tűvel kiszúrta a hasát a Keszei állatorvos, és leeresztett – az a Keszei doktor bácsi, akitől rettegettem, mert hatalmas ember volt, és mert a magasról mindig azt dörmögte le rám, erős akcentussal: „megállj, Tibi, megver nagyanyád”), de aztán valamiért, a teniszlabdánál súlyosabb ok miatt, le kellett mondania a tehenekről, a téészesítéskor elvették a két lovát és a földecskéjét is; onnantól kezdve csak ült a házuk gangján hajnaltól estig egy hokedlin (pár házra laktak tőlünk, az utca másik oldalán, így akkor szaladhattam át hozzá, amikor kedvem tartotta), ült, csak ült, gondolom, a felkel napot ugyanúgy bámulta, mint a lement, néha bekapcsolta a Sokol zsebrádióját, amelynek az oldalára a laposelem dunsztosüveg-gumikkal volt fölerősítve, nem nagyon beszélt, ha beszélt, se mondott fontos dolgokat, de amit mondott, az nekem nagyon fontos volt valamiért, ma már tudom, hogy miért; leszokott a dohányzásról, avas szalonnát katonázgatott nekem savanyú uborkával el nem fogyó türelemmel a legyes nyári délelőttökben; a kórházból azt üzente nekem: „visszajövök vagy visszahoznak”, az állomáson anyósom várt, és azt mondta, már nem kell bemennem hozzá. Visszahozták. Talán az fogott meg, így fél századra visszatekintve, ahogyan hallgatni tudott. Jól tudott hallgatni. Ahogy mondják, beszédesen. Nagyanyám, H. Nagy Mária tíz évvel fiatalabb nála, tehát a huszadik század első évében született, örökfejkendő asszony volt. Apám ingázott Tatabányára, anyám téglát pakolt a téglagyárban (róluk később), nagyapám a gangon ült, a felkelő-lemenő napot bámulta, így nagyanyámra maradt a felügyeletünk. Határozott, nyughatatlan öregasszony volt (mondom, öregasszony – annyi

évesen most, mint akkor lehetett), mindenkit irányítani igyekezett, egyedül csak a nagyapámat ismerte el maga fölött parancsolónak. Gyakran elhajtott lószart szedni a Kécskei útra (akkor még sok volt a lovas kocsi arrafelé), ilyenkor körbeálltak a környék utcagyerekei, és kórusban röhögtek rajtam, én meg szégyenkezve markoltam fel a sötét kupacokat. Még azok voltak a jobbak, a sárga, friss lószar befogta a kezét, s noha a szaga nem maradt meg a bőrben, a látvány sokáig fel tudta idézni a szagát. Már kisgyermekkoromban megértettem, emiatt a csípős, savanyú illatbúzz miatt hívják a lószart lócitromnak. Szedtem, szedtem, hazavittem, ő meg azzal tapasztotta a falat. Csak később értettem meg, ahogy sok minden mást is, hogy azért küldött olyan természetes egyszerűséggel lószart szedni, mert az annyi volt neki, mintha elküldött volna a Cékushoz oldó- vagy éppen ragasztószerért. Valami természetes szerért, ami kellett az esőrágta fal tapasztásához. Egyszerű asszony volt, tiszta és szorgalmas. Reggel elindult, és csak este állt meg. Ha vadgalambot lőttünk, megfőzte nekünk, ma is a számban érzem a vadgalambleves ízét. Kisebb koromban kenyeret sütött a kemencében, aztán kidobták a kemencét, és a megkelt kenyértésztát, amelyet anyám is, ő is dagasztott és szaggatott, a községi pékségbe vittük, télen szánkón, más időkben biciklikre pakolva. Rossz gyerekek voltunk (Pali bátyámmal), nem nagyon bírt velünk, elfutottunk előle, mire föl egy vesszővel utánunk eredt, erre befutottunk a téglagyár égetőkemencéjébe, ahol folyamatosan égették a téglát, ő nem mert bejönni utánunk, csak kint törte a kezét, és üzengetett anyánk után. Mi bent röhögtünk rajta, pedig tisztában voltunk várható sorsunkkal. A kemence egyik oldalán izzott a téglák, a másik oldalán vihorászva ugrabugráltunk mi. Anyánk persze kikapart bennünket onnan, a szomorú nevelési folytatás az őt megidéző résznél. Nagyanyám szenvedélyes szerencsejátékos volt, ami abban merült ki, hogy minden csütörtökön felírt öt számot egy csomagolópapír letépett sarkára, pénteken átballagott hozzánk, mert nagyapám nem szívelte az ilyesmit, nálunk hallgatta meg a lottósorsolást, de egyetlen kivétellel nem pártolt hozzá a szerencse. Akkor viszont mind az öt számot

eltalálta. A család bénán hanyatlott szanaszét a rádió mellől, az elszalasztott meggazdagodás veszteségétől villámsújtottan, nagyanyám azonban a győztesek boldog és fölényes, némiképp megengedő mosolyával nézte a jajveszékelőket. Nyert! Mit érdekelte a pénz, mit érdekelte, hogy nincs, és halálukig nem is lesz bevezetve hozzájuk a villany, hogy agyagos a tisztaszoba földje, hogy más kőporral pucolja be a házát, ő meg lószarral tapasztja. Elérte élete egyik nagy álmát, megnyerte a lottóötöst. Csak sokára értettem meg azt, ahogy az idővel a hallgatás felé hajló természetemet a nagyapámtól örököltem, úgy a nagy dolgokról lemondás könnyűségét (könnyelműségét) és a kis dolgokhoz való makacs ragaszkodást tőle. (Amikor százharminccal találkoztam egy kis Renault Clióban egy kamionnal, és totálkárosra zúztam az autót, s jómagamat valamiért még életre tartott meg az isten, nem az autót sajnáltam, még csak magamat sem, akinek épp a száját varrták össze a kórházban, hanem az ingzsebemben kettétört kedvenc töltőtollamat...) Fekete ruhában járt mindig, a legnagyobb nyári forróságban is, ahogy ez természetes volt az idős falusi asszonyoknál. Sokszor kellett „nyomkodnom” a derekát, mert permanensen fájt neki, olyankor csendes volt és hálás. Csak nagy sokára derült ki, hogy a derékfájás okozója rák volt, a későbbnél is később. Amikor a kórházba bementem meglátogatni, már nem élt, az ágya le volt takarva, el volt simogatva, mintha az új lakóját várná. Hol van?, kérdeztem az ápolónőt. Ott, mutatott az ágyra. Olyan lapossá, semmivé ehette a kór, hogy szinte meg sem emelkedett a testére igazított pokróc. Apai nagyapám, Lipák Pál egy kubikos-dinasztia tekintélyes tagja volt. Őt nem ismertem, de fényképeken gyakorta néztem kedvtelve lecsorgó bajuszát, vidám és élettel teli tekintetét. Guggol egy kubikos a kubikos csoportképen, kezében az elmaradhatatlan lapát. Szigorú ember volt és igazságtalan, csipegetem fel a róla elejtett morzsákat, és vonom le a következtetéseket azokból. Négy fia közül egyiket sem engedte tanulni, feltehetően úgy gondolta, akkor tesz igazságot, ha mindegyik életét eleve tönkreteszi – egy kubikos gyereke legfeljebb cseléd lehet. 1956. október végén halt meg, a forradalom kezdetének az idején.

Amikor egyetemista korszakom utolsó éveiben tudomást szereztem ötvenhat másik arcáról, a nem ellenforradalmiról, szívesen eljátszottam a gondolattal, hogy az én kis öregem harcokban esett el és vált hőssé, csak erről nem lehetett beszélni. Aztán végiggondoltam, mit keresett volna egy, a Mérgesen lakó (Mérges az abonyi cigányok gettója volt, ott csak bátor vagy nagyon szegény magyarok merték tengetni az életüket), abonyi ember a pesti harcokban? Abonyban volt ugyan némi forradalmi mozgás, de halálos áldozatokat talán csak a második orosz bevonuláskor, illetve a megtorláskor követelt a vidéki községtől az idő. Maradjunk a torokbajnál, amit diagnosztizáltak neki! Apai nagyapám jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy frusztrációra hajlamos felnőtt legyek. A Tibor nevet ugyanis nem tudta elfogadni. Sanyinak hívott, és sajátos módját választotta a megtörésemnek, mivel, természetes módon, nem akartam a Sanyi névre hallgatni (még kétéves sem voltam!). Aranypapírba csomagolt diókkal rakta meg a zsebeit, és csak akkor adott belőlük, ha a Sanyi, ide hozzám! felkiáltásra odatotyogtam a térdéhez. Totyogok, totyogok az időben, aranypapírba csomagolt diók gurulnak körülöttem, nyúlnék értük, de nagyapám nevetve elhúzza őket előlem, nem Tibor, nem Zalán, Sanyi, nem érted, Sanyi, mondja, nevet, lecsorgó bajusza alól kivillannak sárga fogai, s engem kétségbe ejt, hogy úgy fogok meghalni, hogy nekem már soha nem lesz aranydióm, aranydióm, aranydióm! Apai nagyanyám a mostohamama volt. Zámberi Julianna. Ezt, persze, csak később tudtuk meg. Apámék édesanyja, Lukács Julianna vonat alá vetette magát Cegléden, amikor apám kétéves volt. Ismerte tehát az anyját, de nem emlékezhetett rá később. A képekről egy finom vonású, riadt tekintetű asszony néz vissza rám. Galamb, olyan puha galamb-lény lehetett, tőled hát mit örököltem, galamb-nagyanyám? Csak ritkán szelíd a tekintetem... de szárnyalni veled, szárnyalni egyedül, szárnyalni magányosan a hajnal és az alkony vizei fölött nagyon szeretek, talán ezt adták, üzenték meg nekem a te génjeid. Lipák nagymamának szőrös volt az álla. Ezt furcsállottam. Néha erősebb és hosszabb, néha meg gyengébb és alig látható szálak bújtak el az álla körül. Ahogy

mindent, ezt is hamar megszokta a gyerek. A lecsorgó bajszerű öreg kubikos halála után is a Mérgesen maradt, a háborús haláltól megmenekült többi fia, beleértve a vér szerinti övét, már bent, a község védelmében lakott. Megesett lány a helybeli szokások szerint nem legényhez megy férjhez, hanem elvált vagy özvegyemberhez. Hozhatta magával a porontyát, esetünkben Pista bácsit, fedél alá. Ezért nyilván lemondott a minimális jogairól is, jószerével cselédként egzisztált a családban. Hogy szerencséje volt-e azal, hogy viszonylag korán meghalt a nagyapám, és felszabadult a nyomása alól, nem tudom. Mindenesetre magának való, aszott kicsike, bolyongó asszony volt. Szívesen mentem hozzá a Mérgesre, befőttjeiben megkristályosodott a cukor, olyan régiiek voltak, imádtam őket enni, szopogatni, és mindig levett egyet a szekrény tetejéről, amikor elmentünk hozzá Palival. Sok látogatója – apámon és rajtunk kívül – nem volt. A vér szerinti fia nem sokat törődött vele, apám viselte a gondját, javítgatta a kerítését, foldozgatta a tetőt. Moszkvában voltam részképzésen, mialatt elment a családból – bár már régen nem volt ott valójában. Egy kötelet dobott a gang ereszfölötti gerendáján át, arra akasztotta föl magát; úgy halt meg, hogy térdelt a gang kövén, nyakán a hurokkal. Aki meg akar halni, bárhogyan meg tud halni. Térdelve is, kötéllel a nyakán. A magány, a szeretetlenség ölte-e meg, vagy az, hogy apámon kívül senkitől sem kapott szeretetet, sohasem tudtuk meg. A vagyonka, a ház, a telek, az ingatlanok Pista bácsit illették, a törvényes gyereket, aki alig-alig törődött vele életében. Ha ez volt a végrendelete, akkor a vér szava, ha nem volt, a törvény tehetetlensége mutatkozott meg. Azokat a finom, összesűrűsödött befőtteteket ott, a szekrény tetején máig sajnálom, máig hiányznak. Ettől a nagyanyámtól, bár genetikusan nem voltunk kapcsolatban, a különösnek a szeretetét örököltém ízben, állagban, formában... Apám kis termetű ember volt, a kis emberekben szinte mindig meglévő kivagyiság nélkül. Jó humorú, boromissza ember volt, aki ittasan vagy részegen is vidám és nevetős maradt, nem kötözködött, nem vert, nem terrorizált olyankor sem ben-

nünket. Legfeljebb könnyebben érzékenyedtünk. A legszebb részségeiben olyankor láttam, amikor a „lakadalmak” végeztével (vőfély volt), hajnalban szerenádot adott a Súki cigány bandájával anyámnak. Ilyenkor anyám dühöngött az ablakban, szégyellte a hajnali zajongást, apám meg, aki akkorra már behúzgálta az aznapi keresetét a cigányok vonójába, párás szemmel, nagy művészi átéléssel énekelte, gyakorta többször is, a Csak egy kislány van a világon érzelmes nótát. Ez a vőfélysége egyébként érdekes volt. A megtanult konvencionális rigmusokkal elégedetlen volt, átdolgozta, élettél és érzelmekkel töltötte meg őket. Visszaemlékezve ezekre az elmozdításokra, egészen tehetséges belenyúlások voltak. Nem véletlen, hogy rendszeresen megríkatta a hallgatóságát, gyakran az egész násznépet, beleértve férfiakat, nőket. Nem kell messzire mennünk tehát, ha azokat a gyökereket keressük a génekben (ez persze képzavar, de hagyjuk meg!), amelyek engem a költészet felé vittek el. Kubikosember, akinek penge-agya volt. Csak éppen nem tanulhatott. Neki is voltak testvérei, bátyja, Gyuri bácsi, aki eltűnt a fronton a második világháborúban, Karcsi öccse, akinek a kiállhatatlan feleségével megromlott a kapcsolatunk, így a nagybátyámmal is, és Pista bácsi, a mostohatestvér, aki ma talán egyedülként él a testvérek közül – az örökös. Mint említettük, nagyapám elve az volt, vagy mind, vagy egy sem. És anyagilag feltehetőleg neki az egy sem volt a jobban prosperáló. Cselédkedtek a gyerekek, míg akkorára föl nem cseperedtek, hogy meg tudták fogni a kubikoslapát nyelét, akkor aztán nagyapám brigádjába kerültek. Pista bátyám, gyengébb testi alkata miatt, elkerülte ezt a testet és lelket minimum próbára tevő, leginkább vért faló munkát, a vasúthoz ment el könnyebb munkákat végezni. Nagy gyermekkori emlékek számomra a nyári egy hetek Tatabányán. Azok voltak az én nyaralásaim. Amikor apám egy hétre elvitt maga mellé a munkába. Vitt, mert nem tellett volna másra (szerencse, hogy nem tellett, gondolok vissza így, felnőtt fejjel). S mentünk apámmal Tatabányára. Napközben, amíg ásta az alapokat a többiekkel, én a már kész gödrökben fociztam, játszottam, homokoztam, leginkább nem veszttem el. Munka után

felmásztunk a Turulhoz, én egyenesen a Turulra, nagynak és erősnek éreztem magam, és óriásnak az én kicsi apámat. A munkásszállón a többiekkel együtt estéről estére csípős rántottát süttünk vacsorára, azt faltuk harsogó zöldpaprikával. Aztán blicceltem a kártyázók mögött ücsörögve, snapszeroztak, hatalmasakat nevettek. A levegőben izzadtság- és pacsuliszag keveredett. Apa bicepszén aludtam éjszaka, életemben nem volt és életemben nem lesz ilyen párnám. Külön ágyat nem hoztak, miért is hoztak volna be az amúgy is zsúfolt körletbe. Megértő, ám ravasz apa volt. Megértő, mert mindig a pártunkat fogta anyánkkal szemben, viszont anyámat utasította a hátunk mögött, hogy legyen velünk szigorúbb. A nevelési következetesség így csak anyám részéről valósult meg, a kettős nevelés mintaképe volt a mi családjunk. Imponált, hogy apám mindenhez értett, nyulat tenyésztett, kertet művelt, javította kívül-belül a házat; ha kellett, villanyt szerelt, ha kellett, ólat szögelt, disznókat hizlalt, ásott, kapált, ültetett, metszett és szüretelt. Egyszer egy derítőt kellett készítenie a kert sarkába. Megcsinálta papíron a tervrajzot, és nem hittem a szememnek! Tatlin A III. Internacionálé Emlékműve monumentális kompozíciójának kicsinyített mását látom viszont a papíron. Amit nem ismerhetett. Aminek alapján aztán össze is rakta a szobrot – a földben. A kubikos művész kiállítási helye a föld, gondolom most szomorúan. Kik látják? A patkányok, vakondok és a földigiliszták? Ekkor jöttem rá, hogy akár zseni is lehetett volna ez a kis ember, ha hagyják kibontakozni! De sohasem sajnáltam ezért. Másért sem. Akkor sem, amikor egy-egy lakodalom reggelén érte kellett mennem a Császárek házához, akik lovakat fedeztettek, így a kisgyerek kíváncsiságával és örömmel mentem, ő általában az árokban feküdt, és általában rajta meg a bicikli feküdt, felrángattam, s ballagtunk hazafelé megvert seregként, hóna alatt az őszszelapított torta, nyitott táskájából potyogtak kifelé a sütemények a bennünket követ szurtos kis cimborák legnagyobb örömére. Mesebeli királynak látták az én kis utcagyerek barátaim az apámat, akinek a táskájából csak úgy szóródik, csak úgy szóródik elfogyhatatlanul a sütemény... Ha apám a szabadság, anyánk a

rend híve volt. Tudta, ha nem rendez el bennünket nap mint nap, akkor ott végezzük, ahol a legtöbb gyerekkori társunk, a kubikoslapát nyelénél, útépítések bitumengőzében, füstös kocsmák merül mélyén, és harmincéves korunkra halottak vagyunk. Zenei óvodába, zenei általános iskolába íratott be bennünket a bátyámmal, zenét kellett tanulnunk, énekkarra járnunk. Így vált háromfelé az életünk. Délelőtt pedáns, szépen és tisztán felöltöztetett fiúcskák voltunk, akik azért feketére és lyukasra rugdosták az iskola udvarán rongylabda kergetése közben a fehér zoknijukat, iskola után a téglagyári árkokban verekedtünk és hempergőztünk egy szál klottgatyában a téglagyár környéki többi utcagyerekekkel, titokban fürödtünk a téglagyári tóban, melynek a feneke teli volt bedobált rozsdás vassal, törött üveggel, törött tányérokból származó porcelánszilánkokkal (néha megúsztuk, néha nem), míg nem anyám valahol elcsípett bennünket – ha épp a tónál, akkor a fürdés miatt vert el bennünket, ha a temetőben, akkor az ottani garázdálkodásunk miatt... –, aztán szúrt-vágott sebeinket ellátta, kimosdatott bennünket a koszból, szépruhába (így mondtuk, szépruhába) öltöztetett minket, és kezdődött a harmadik „műszak”: a zeneiskola. Egyikünk sem lett zenész. Pali bátyám fuvalázott, majd dobolt, s még szépen játszott harmonikán, én hegedültem, harmonikáztam, végül én is a doboknál kötöttem ki. Anyám embertelen sokat dolgozott a téglagyárban (általános iskolai végzésem után az egyetemig én is minden nyaramat téglagyári munkával – pénzkeresettel – töltöttem), emellett esténként nagyon sokat olvasott, elvégezte hiányzó iskoláit esti oktatásban (Halápi nagyapám végképp nem engedte meg, hogy az egyik lánya tanuljon, ne a fiai), és jó érzékkel elkezdte kiépíteni a könyvtárunkat. Könyveket vett és rendelt, olyanokat, amelyekről azt gondolta, hasznunkra lehet. Így került Molnár Gábor és Verne Gyula, alias Jules Verne mellé Balzac, Stendhal, Zola; Arany és Petőfi mellé József Attila, Kosztolányi Dezső, Vajda János, Nagy László... Nyilvánvalóan azzal a céllal, hogy ami számára nem adatott meg, az számunkra igen, legyen a könyv mindennapos,

természetes elfoglaltságunk, mindennapi kenyerünk. Apám összeeskábált egy könyvespolcot, amelyik még megvan mind a mai napig, és mind a mai napig roskad a könyvek alatt. Anyámnak volt egy gasztronómiai metaforája, amellyel pontosan megragadta a családi hierarchiát. Amikor a tyúkhúslevesből kiemelte a húsokat, valamennyi jeles darabhoz hozzáfűzött valamit. Kivette a fejet. Ez apátoké, mert a családfő. Következett a nyak. Ez az enyém, mert a nyak forgatja a fejet. A szárny és a combok, valamint a láb a tiétek, mert nektek még szárnyalnotok kell; aztán meg, amikor majd szükség lesz rá, ti lesztek helyettünk a család támaszai – ezért tiétek a combja és a lába. Aztán hirtelen, két év különbséggel, elment apám, és elment a Pali bátyám. A férje és a gyermeke. Hosszan rettegtünk, hogy nem éli túl. Sírt, sírt, sírt, azután megint csak sírt – mintha sohasem akarnának elapadni a könnyei. Elapadtak, túlélte. Túlélte? Naponta kétszer kijár a temetőbe – házukhoz közel a temető –, hosszan elül a sír mellett (egy sírban vannak eltemetve ők ketten), s titkon, vagy talán nem is annyira titkon, beszélget velük. Akkor is, ha együtt megyünk ki a halottainkhoz. Hogy miről beszél velük ilyenkor, azt nem tudom. Azután hazamegyünk, asztalhoz ülünk, és merni kezdi a tyúkhúslevest. A tyúk feje és nyaka benne marad a tálban. A szárnyát, a combját és a lábát kérdezés nélkül kiszedi a tányéromba. Túlélni csak a szertartások továbbvitelével lehet.

Arany

Elöttem a kisiú, egészen apró, vézna és kíváncsi tekintetű gyermek, nem néz ki gimnazistának, a termete és az alkata alapján semmiképpen, egy elkallódott fényképen homlokával egy magasságban a gimnázium kilincse, belépne, hiszen már gimnazista, elsős, ha tudna; és sokféle fontos döntés előtt áll, többek között azt kell eldöntenie, hogy mi legyen, ha nagy lesz. Mint az ilyen korú gyerekek általában, neki sincs fogalma arról, mihez van tehetsége vagy képessége. Rockzenész már nem lesz, bár elvégzett egy klasszikus- és egy jazzdob-iskolát, erre semmi esélye egy vidéki kisvárosban, Nagykőrösön, ahhoz minimum Pest és kapcsolatok kellenek, amik neki nincsenek. Kedveli a Metro zenekart és Ray Phillips Little Bird című nótáját. Festő sem lesz, bár korához képest éretten és tehetségesen rajzol, de a színérzékének a bizonytalansága el is bizonytalanítja erről a pályáról. A favoritja ekkor még Munkácsy, róla majd később Kandinszkijre vált, de ez már nem ennek a rövid tűnődésnek a témája. Vidékről érkezik, Abonyból. Abony ekkor még nagyközség, ezzel szemben Nagykőrös igazi város, jóllehet, csak mezőváros, de valamivel több polgári vonást mutat föl, mint fölnevelő helye.

Az első napok-hetek-hónapok-évek szemlélődéssel telnek. Egyetlen biztos pontja a városban Arany János. Arany Jánosról elnevezve a gimnázium, ahova jár, Arany Jánosról elnevezve az általános iskola, a gimnázium szomszédságában, Arany Jánosról elnevezve a kollégium, ahol lakik, Arany Jánosról elnevezve a múzeum, ahová a gimnázium négy éve alatt mindössze egyszer látogat el, ami szégyen, Arany Jánosról elnevezve a könyvesbolt, Arany Jánosról elnevezve a művelődési ház, nem csoda, hogy egy idő után az a képzet csontosodik meg benne, Arany Jánosról van elnevezve a cipőbolt, a vegyesbolt, a buszmegálló, az állomás, a piac, az sztk, a könyvtár (és tényleg!), a kocsmá (erre még visszatérünk), a téesz; valamint róla vannak elnevezve az utcák, a terek, a házakban lakó emberek, csupa Arany János lakja az Arany János

utcákban a házakat Nagyőrösön, és már csak idő kérdése, hogy Nagyőröst mikor nevezik át Arany Jánosra.

Amúgy aranyváros ez az Arany városa, ahol a költő 1851 és 1860 között, a szabadságharc után, uszkve 10 évet töltött száműzetésben, tanárként. Unatkozó, párnás tekintetű szépasszonyok és nyúlánk, vágyakozó süldő lányok, álmos délutánok lebegésének, valószerűtlen színben ragyogó alkonyok démonizáló párájának, az első komolyabb szerelmek és lelki törések terepének a világa ez a fiatal lélek számára.

Három hely azonban makacsul ellenáll ennek az Arany-kultusznak. Az egyik Soós néni kocsmája, a mozi melletti-mögötti utcában, a Kőrifsa presszó a leánykollégiummal szemközt, és a Cifrakert. Az első sajátos képződmény. Soós néni kocsmája hajnali négykor nyit, így az élelmesebb kollégisták, akik a bezárt kollégiumot a rendőrségtől elválasztó kőkerítésen, az alvó rendőrök bódéja fölött merészen egyensúlyozva kiszöknek a még setétbe burkolózó utcára, a reggeli tanítás előtt magukhoz vehetnek egy kupica pálinkát, leginkább vegyest. (Kérdésem volna, pálinkát mérnek-e még?) És a pálinkához Soós néni nem kér személyi igazolványt, ellenkezőleg, a mondén gimnazistákat törzsvendégekként kezeli. A második hely, a Kőrifsa az éjszaka bolyongó szökevényeknek a színtere, leginkább rumot lehetett itt inni a templomtorony éjféli elkongása után, a tilosban járó gimnazista ilyenkor nem látja meg a fiatal, s már nem egészen fiatal tanárokat a boxokban összebújni lusta tekintetű, nagy mellű lányokkal, ők pedig cserébe nem veszik észre az éjszakában törvénytelenül bolyongó, rumot vedelő tanítványaikat.

A legérdekesebb hely azonban a Cifrakert. Ide járnak kötelességszerűen a szerelmes diákok szerelmeikkel, csatangolnak a hatalmas parkban, ha a helyzet megengedi, csókolóznak, s ha megengedik, a fiúk megmarkolásszák a bimbózó lányok bimbózó melleit, félve, de határozottan az ölükhöz is nyúlhatnak, és nyirkosnak érzik a textíliát, amit, persze, akkor még nem igazán értenek. Évek során azután ki-ki, a maga tempója és bátorsága szerint,

messzebb és messzebb merészkedik, némelyek annyira, hogy tovább már nincs hová merészkedniük.

Visszatérve a fiúhoz, ő is kijárja „az élet eme iskoláját”, iszik és okádik Soós néni kocsmájában és kocsmája előtt, bele egyenesen a hajnalba, rumot vedel éjjel a Kőrifában, és egy idő után tudja valamennyi tanára titkos szerelmét – és félrelépéseik történetét. De végül a Cifrakert dönt elhatározatlan sorsáról, váratlanul és határozottan. Az ügyeletes szerelmével sétál és csókolódzik a park rejtett ösvényein, mígnem a várhoz érve, váratlanul azt mondja neki a lány: már tudom, te legyél költő. Amilyen Arany?, kérdezi. Amilyen Arany, vagy még annál is nagyobb. De a fiú nem szereti sem Petőfit, sem Aranyt, Adyt szereti, aki iszik, gyógyszerekkel kábítózza magát, a szeretője buzi férjének a pénzén kurvázik Párizsban, aki a halál rokona és az élet gátlástalan legázolója. Mondja is ezt a lánynak. Aki fekete sörényét hátravetve csak annyit válaszol: majd beérsz te is, ha idő előtt meg nem halsz. Csak hallgass rám, és legyél te költő!

A fiú nem halt meg idő előtt, él még ma is, vígan vagy vigasztalanul, s a lányra hallgatva, költőként tengeti a mindennapjait. Hogy beért-e már, azt maga sem tudja. De rég nem Adyt szereti, Petőfiből is kiábrándult, aki az évek során közelebb került hozzá, s már kerüli József Attilát is, az utolsó kedvencet. És nem meglepő, Aranyt szereti, a szóbankárt, a szómágust, a nyelvzsénit, a hangulat-horizontost, a soha nem megmondó, de (vagy éppen ezért) bölcsességben élen járó embert, aki miatt lassan a költészetet is átnevezi magában Arany Jánosra...

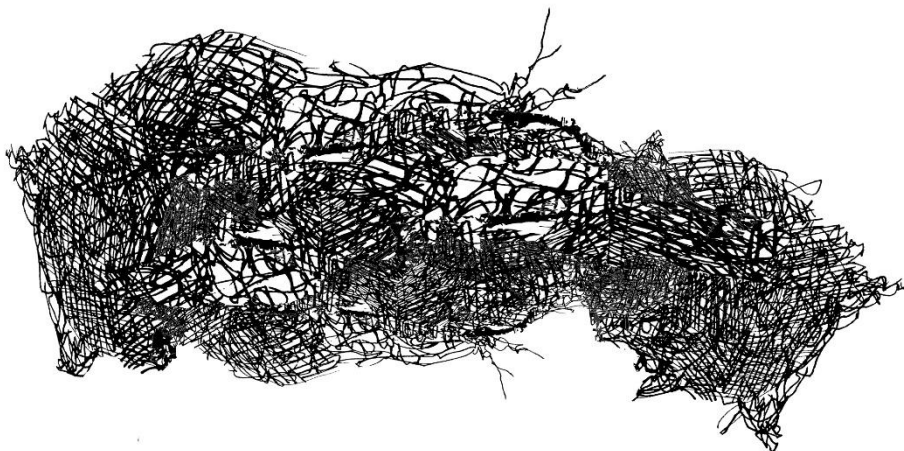
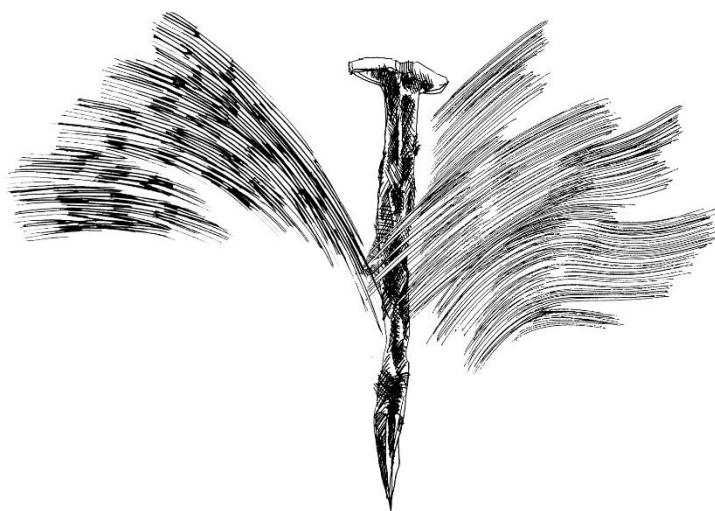
A költészetről

Jelen töprengéseim tárgya a költészet. Még le sem írom a mondatot, máris érzem, mennyire dagályos, noha kétségtelenül igazságtartalommal bír. Változat. Az alábbi írásban a költészetről töprengök. Ez viszont, így, már pontatlan. Mert mégis, miről töprengök? A költészet állapotáról? Aligha, legfeljebb, részben. A költészet mibenlétéről? Hát igen, arról el lehetne töprengeni egy életen keresztül, számottevő eredmény nélkül. Akkor miről van szó? Változat. A költészet vagy a versírás vagy a konkrétírás vagy a szövegírás avagy a képirás avagy a betűírás avagy a fonikus költészet avagy a vizuális költészet avagy a rap-költészet avagy a slam poetry stb. körüljárásáról, mindéről vagy egyikéről se. Változat. Leginkább arról töprengök éppen, minek is a költészet, az ilyen vagy az amolyan, kinek a költészet, kell-e a költészet, van-e gyakorlati haszna a költészetnek, kereslete, befogadója, befogadása, adott esetben elfogadása. Ennyi probléma persze nem fér bele egy B2-es páholy terjedelmébe, így inkább csak jelzem, hogy ezeken töprengök, ha, így, a költészet napja körül.

Barátom és mesterem jut eszembe, aki egyetemi dolgozószobájában váratlanul odafordul hozzám, a kezdő, ám már akkor (is) nagy öntudattal bíró (akkor még valóban) fiatal költőhöz, és azt mondja: *Fura emberek maguk, költők. Ahelyett, hogy azt mondanák, éhes vagyok, azt mondják, harmadnapja nem eszem.* Ez a két mondat negyven év távolságából is élém-elém világlik, különösen a költészet napja körül, amikor a költészetről töprengök. És akkor arra gondolok, a költészet mibenvalósága a nyelv. Egy drámaíró vagy egy prózaíró arra kell törekedjék, hogy a mindennapi, hétköznapi használatú nyelvnek a legközelebbi variánsát használja. Attól lesz, úgymond, életszerű a mű. Attól fogadjuk el, tételezzük és érezzük, éljük meg valóságnak a leírt szöveget. A költő által használt nyelv suta (lenne), és ki kell mondjuk, nevetséges (lenne) a hétköznapi nyelvhasználatba, tehát a mindennapi beszédmódok közé vetve. Akár Baudelaire albatrosza. Ő a költőt értette rajta.

Érthette volna a nyelvet is. Így valóban nem kér senki enni, nem így jelzi bárki az éhességét. Aki pedig mégis így, az valóban vagy nagyon éhes, vagy valójában nem is éhes, csak az éhségről beszél. S most feldereng Hamsun. Visszatérve a derengésből: a szavak különös összekapcsolásával. De kellenek-e ezek a gyakorlatiaságtól teljesen elszakított szavak, így-úgy, nem normálisan összekapcsolva, nekünk? Kell-e a költészet? Értelmetlennek tűnik a kérdés. Olyan, mintha azt kérdeznénk, kell-e az erdő madárfütty nélkül. Kell-e a patak csobogás nélkül? (Romantikusnak romantikus, mi több, patetikus, de mit tegyek, ha ez jutott épp az eszembe?) Való igaz, nem a madárfüttyöt vágjuk ki, és nem abból csinálunk ládát és papírt, és nem a csobogás válik hasznossá számunkra, hanem a víz tápláló ereje. De, valljuk be, romantika ide, patetikusság oda, madár nélkül nincs erdő, és csobogás nélkül nincsen patak. A költészet lényege tehát a hiányában van jelen. Hogy nem hiányozhat. Miért nem? Mert. Nem? Nem. Harmadnapja töprengök.

KONTRA FERENC

Perszeusz

1.

Egy történetnek úgy kell befejeződnie, hogy valaki visszatér a tett színhelyére. Arra megy, amerre sűrűsödik a látnivalókra éhes tömeg. Csupa bámészkodó, meg-megálló ember, akik keresgélnek jöttek, és mintha minden csodának és titoknak a végére akarnának járni. Csak most érkeztek, és nem is maradnak sokáig, máris otthonosan mozognak körülötte a téren, mégis ő lesz köztük az idegen. Aki előbb pillantja meg, amit keresett, mint gondolná, mert ez a város olyan kicsi lett, olyan szűkek az utcái, mert minden úgy történik, ahogyan az ember emlékeiben lenni szokott: minden összemegy, ha a valósággal szembesülnek az emlékek. Az egyetlen dolog ez a szobor ebben az esetben, ami összeköti az emlékeket a jelenvalóval; aki látja, beleszédül egy kicsit a fűszeres levegőbe, egyszeriben ritkább lesz körülötte, érzi az Arno felől érkező fuvallat legapróbb rezdülését, mint aki ruhátlan, a léptek könnyűek, és áll a kockaköveken, mint régen, csak egyetlen dolog emelkedik fölé óriásként: a saját teste. Meztelen szabadsága a térben, melyet sosem zártak semmiféle falak közé. Bárki láthatta bármikor. Nincs másolata, holott keletkezésének pillanatától el akarták pusztítani. Sosem látta, mégis felismeri kékeszöld tekintetében a saját tekintetét, mintha el sem múlt volna annyi év. Lepillant rá: itt vagy hát, megérkeztél, a két idő itt helyet cserél. Már nem nézhet vissza rá, a pajzson visszatükröződik a fény, elvakítja a nap.

Az Angyalvár, ahonnan Benvenuto Cellini megszökött, mintha visszavárta volna. A lándzsás zászlók alatt a széttárt sasszárny olyan volt, mint egy széthúzódó, baljós mosoly. Kétnapos hajsza után a San Vincenzo al Volturno apátság katakombáiban elfogták és visszavitték. Amikor a torony alatti udvarba értek vele, egy kis pihenőt tartottak, inni adtak neki favödörből, aztán letaszígták egy szűk csigalépcsőn koromsötét, nyirkos cellájába

a kert mögé, ahol tarantulák és páncéltetvek tenyésztek. Rálökték egy földre vetett dohos derékaljra.

A Krisztus-szobor őrzésére épült bástya, alatta a börtöncella lehet akár jövődöbeli otthonom is, és a magam javára fordítom a várakozást, mondta hangosan, és meglepődött, amikor hangját megsokszorozódva visszahallotta. A föld alatti járatokat visszhang járta be.

Másnap az örök maréknyi főtt kölest hoztak neki füstös cserépedényben. Azt kérte tőlük, hogy adják be néhány könyvét.

- Örülj, hogy enni kapsz.
- Nem tartozom ezért hálával senkinek.
- Parázna képeket festettél.
- A művészetben miféle parázñaság lehet?
- Fiatal lányokat vetkőztettél le. Mit gondoltál, mindent megengedhetsz magadnak?

- Akkor legalább a bibliát hozzátok ide. Imádkozni fogok azokért a lányokért, akik azt hazudták a poroszlók várkapitánya előtt, hogy erőszakkal téptem le a ruháikat. Aki hazudik, vét a tíz-parancsolat ellen.

De nem méltatták válaszra. Beszámoltak a várnagynak a fogoly állapotáról, aminek mégis lett némi foganatja, mert harmadnap bevitték a bibliáját. Amikor a többi könyve felől érdeklődött, az volt a válasz, hogy ez éppen elég lesz a bűnbánathoz.

- Rám dicsőség vár, rátok pedig szégyen! - de hiába visszhangzott kiáltásától az egész Angyalvár.

Mozogni nemigen tudott a kifícamodott lábával, a szükségét végezni is nagy erőfeszítések árán vonszolta odább magát, hogy a szalmával tömött zsákot, amit párnának használt, ne piszkítsa össze. Naponta egyórányi fény jutott csak be a szűk nyíláson keresztül az odúba. Csak az alatt olvashatott, olyan volt, mint egy fényliturgia; a nappal és az éjszaka többi részében türelmesen feküdt a sötétben, várta a halált. Elgondolta, mennyivel könnyebb lett volna hóhérbárd alatt kimúlni, és a gondolatra kellemesen elnehezült a feje. Szervezete lassan alkalmazkodott a purgatórium szennyéhez.

A tizedik zsoltár első sorát ismételte, a Qui habitat in adiutorium. Olyan áhítattal merült el a bibliában, ha tehette volna, csakis olvasással töltötte az időt, minthogy azonban hiányzott a napvilág, minden baja elővette, és olyan gyötrellemmel töltötte el, hogy már-már azon volt, kioltja az életét, de a kését elvették, nem tudta, miképpen vihette volna véghez.

Kint eleredt az eső, befolyt börtönébe a bűzös lé. Totyogott a sárgás latyakban. Megérzett valami szokatlant a lába alatt. Ilyen a gondviselés. Kiásott a sárból egy fatuskót, szétfeszítette, abból eszkábált egy lebillenthető csapdaféleséget, és úgy irányította, hogy a fejére zuhanjon. Felállította a szerkezetet, és amikor rászánta magát, működésbe akarta hozni, valami láthatatlan erő megragadta, és vagy négyrőfnyivel odább taszította. Elájult, ahogy a falnak csapódott, és ott is maradt hajnaltól estig. Addigra már többen is benéztek hozzá, hogy mozdul-e. Csak arra neszelt fel, amikor a várkapitány lépett be.

– Hát ilyen véget érdemel egy messze földön híres Mester?

– Miért lennék az?

– Hiszen te voltál századunk elsőszülött gyermeke.

E szavakra kinyitotta a szemét, és látta, hogy fintorgó papok állják körül.

– Micsoda bűz! Azt mondták, hogy halott, hűledeztek.

– Holtnak is hittem – mentegetőzött az egyik őr.

– Már nem volt lélek benne – erősítette meg a másik.

Felszedték a földről, kihordták a rothadó, bűzlő derékaljat, és szóltak a várnagynak, az pedig rendelkezett, hogy adjanak neki újat.

A rab elgondolkodott, miféle isteni hatalom menthette meg a saját cselekedetétől. Aznap éjszaka egy ifjú alakjában megjelent álmában egy angyal.

Azt kérdezte tőle, tudja-e, ki kölcsönözte neki a testét, melyet idő előtt tönkre akart tenni.

Azt válaszolta, hogy mindent a feltámadás fiának köszönhet.

- Akkor hagyd, hogy ő vezessen téged továbbra is, és ne kételkedj a megváltásban, hiszen magam gördítem el a követ azok útjából, akik megérdemlik – mondta az angyal.

Már abban sem volt biztos, hogy amit látott, valóságos volt-e, vagy csak lázálmának szülötte. Csak érezte homlokán a szárny érintését.

Egy toll pihent a mocskos zsákon, amit takarónak használt. Úgy ült ott, olyan súlytalan könnyedséggel, mint egy mennyei üzenet.

- Tudom már, hogy mit jelent!

Másnap, amikor eljött a fénysugár, körülnézett a cellában, pillantása egy málladozó téglára esett. A tíz körmével szedte ki a falból, és nekilátott a munkának. Mivel semmi más eszköze nem volt, egy kődarabbal kezdte őrölni a téglát. Az aprólékosabb részeket a szemfogával véste ki. Szobrot formázott, az angyalét, aki a Hatalmasságok, az Uralmak és az Erősségek angyala volt egy személyben, aki megmentette az életét. Napokig tartott, mire kész lett vele, az őr persze ezt is kileste, és jelentette alázatosan a várnagynak. Így esett, hogy mire az írnok lemásolta a rab megöletésére kiadott parancsot, a várnagy nem írta alá, hanem széttépte. Elkoboztatta a szobrocskát, aztán kihajította a rabot a vársáncba.

- Mindazért, amit eddig csináltam életemben, nekem semmi sem járt, lássátok csak a kezem nyomát minden nap a pénzeiteken, amivel elárultatok engem, kiáltotta fel a vár fokára, hogy meghallja, az is, aki ott áll hosszú köpenyben, mint egy ragadozó madár. Nekem elég volt egyetlen mennyei toll, hogy kiszabadítson a rabságból! Ezért örökké hálás leszek. De aki rosszabbat tesz annál, mint amit én valaha elkövettem, annak nem bocsátok meg!

Kivonszolta magát az útra. Ott hevert egy darabig a sárban, aztán mintha megrezgett volna alatta a föld. Lódobogást hallott.

2.

Fűszeres forralt borral melengette a kezét, nagyot kortyolt a kupából, mintha sosem akarna felmelegedni. Kicserepedett a szája a láztól. Lába még sínben volt, párnákra polcolta. A műhelyében ült, nézte a kandalló fahasábjai felett összecsapó lángokat.

Egy aprócska téglában ólmot olvasztott.

Dermesztő hideg volt, mint akkor. A homályból élesedett elő a jelenet: az apja nézte ilyen hosszan a tüzet, és a lobogó fényben egy virgoncan fickándozó gyíkforma kis állatot vett észre. Rögtön tudta, mi az. Hirtelen lekevert egy pofont a fiának. Keservesen sírva fakadt. Aztán az apja vállára tette a kezét, és gyengéden csitítgatta.

- Kedves fiam, ezt nem valami rosszaságért kaptad, hanem azért, hogy emlékezz: az a gyíkcsonka ott a tűzben szalamandra, és eddig tudtommal senki emberfia előtt nem mutatkozott.

Aztán homlokon csókolta, és egy tallért nyomott a markába, rajta a firenzei liliummal, hogy sose felejtse el.

Ez az érme vezérelte a művészet felé, elhatározta, ha addig él is, ilyeneket készít majd, hogy az ő keze nyomán érintse meg mindenki a pénzt, és általa becsülje meg a vagyonát. A nyakában hordta mindig egy vékony bőrszíjon a tallért, amit az apjától kapott, és valóban örökre megjegyezte a látványt: semmi sem lehet szebb a földön, mint az, ami magának a léten túli kisugárzásnak a fénye: a szalamandra szeméből kipattant tűz. Ezért minden test közül a tűz az, amely önmagában szép, mert a legkönnyebb és a legközelebb áll a testnélküliséghez, és egyedül ez nem foglal magába más elemet. A többi test bele is vesz a sötétségbe, ha a tűztől eltávolodik.

- Egyszer majd a kezeim közt ölt testet Perszeusz, aki a tüzet elhozta!

Ahogy a lángokat nézte, azon töprengett, hogy a tűz lehet vakító fény, melybe nem lehet beletekinteni, ahogy a napba sem, de kellőképpen megszeli, mint amikor gyertyafénnyé válik, lehetővé teszi a fénnel és árnyékkal folytatott játékot, az éjszakai

virrasztást, amelynek során egyetlen magányos láng kényszeríti arra sötétségben szétfosló lobogásával, hogy használja a képzeletét.

Az ólom megolvadt közben, és szétfolyt a kövön, ebből próbálta megfejteni a holnapot. Először minden öntvény fehér, csak az emberi kéz ragyogtatja fel, akár a gyémántot, és ezáltal lesz mindegyiken ott a sors keze: amit teremtünk, azzá válunk.

Miközben öltözött, ezt a kifényesedett foltot nézegette, a herceghez készült. Még sántított egy kicsit. Láta, hogyan verdesnek az utolsó lángok szárnyai a tűzben.

Mindannyiunknak van példaképe. Mindenki hasonlítani szeretne valakire. Valamit irigyel tőle, a hatalmát, a képességeit, a szépségét, a tisztaságát, az erejét vagy a tudását. És azt irigyli mindenki, akiben ezeket a tulajdonságokat megtestesülni látja. Van, akiben megszállottsággá válik, hogy egyenesen az istenektől eredtesse földi hatalmát. Lehet, hogy sosem mondja ki hangosan, mégis hajtja valami, egy belső hang diktálja az ambícióit. És egyszer elárulja magát. Erre gondolt, amikor a vártorony börtönablakából megpillantotta I. Cosimo de' Medici herceget, pedig még azt sem tudta, hogy kicsoda. A herceg viszont tudta, hogy van ott egy rab, akit céljai érdekében ki kell szabadítania.

Először csak egy mellszobrot rendelt tőle, hogy próbára tegye.

- Fogjon hozzá, Cellini - csak ennyit mondott neki, amikor először meglátogatta.

- Az Angyalvárban megszoktam, hogy csak Mesternek szólítanak.

- Felőlem!

Könnyű, milánói agyagot hozatott a munkához, amit gyorsan tud formázni, hogy minél élethűbben alakítsa az arcvonásokat, mert látta, hogy mennyire türelmetlen a herceg. Legyenek minél nemesebb vonások, kétség se férjen egyenességéhez, arra gondolt, hogy a hiúságát ezzel elégítheti ki leginkább. De nem is a megrendelés miatt, inkább saját maga miatt kellett gyorsabban dolgoznia, hogy a vonásokat még a kezében érezze, éppúgy, mint

ahogy festő az ecsetét, hogy azt a vonást örökítse meg, amelyik a legjellegzetesebb. Lehet, hogy az arcon csak pillanatokra jelenik meg az a vonás, mégis elárulja a jellemet.

Hazament és napokig nézegette a rajzait, először agyaggal próbálkozott. Amikor az agyag megkötött, egy szörnyeteg tekintett rá.

Aztán viaszból készítette el a herceg fejét, méretarányosan. Ezzel már elégedett volt. Vitte a szűk utcákon a hóna alatt. Aztán fel a lépcsőkön. A Mester türelmetlenül toporgott az asztal előtt az ebédlőben. Eddig olyan sürgős volt, most pedig... A herceg keze mintha véres lett volna. Folyt a bor. Két kézzel tömte magába az ételt. Nem nézett fel az érkezőre.

- Győzködöm magam, hogy van valami undorító a toszkán juhsajt, a bazsalikom, a paradicsommártás és a füstült kékhall együttesében... de néha mégis erőt vesz rajtam a szégyenteljes vágy, és nem tudok ellenállni ennek a szaftos kombolettónak. Egyenesen a flottakikötőmből hozták. Megkóstolja?

A Mester látta, hogy az invitálás csak formáság, hiszen a tál már szinte teljesen üres volt. Azt gondolta, hogy a műve most mindennél fontosabb.

- Térjünk végre a tárgyra - intett a herceg.

Fehér vászonból takargatta ki, mint valami törékeny kincset. Azt várta, hogy a herceg legalább összezsapja a tenyerét az ámulattól.

Várta a hatást. De túl hosszú idő telt el. A herceg közömbös maradt, gyanakodva méregette saját vonásait. Körbejárta az asztalt.

- Tényleg ilyen lennék?

- A portré sosem tükörkép, hanem a jellem ábrázolása - mondta határozottan a Mester.

Törölgette a szalvétával az arcát, a szakállá tele volt paradicsomhéj-darabokkal, a mellén a salátamaradék bazsalikomlevelei zöldelltek, de felöltőjének ujján is morzsák fehérlettek a mélykék bársonyon. Aztán kelleetlenül elhúzta a száját. Valamit hiányolt róla: a páncél mellvértjéről a dísz, Medúsa levágott fejét.

- A levágott fej a győzelem, a hatalmam szimbóluma, azt hiányolom. Az ember azért jött, hogy uralma alá hajtson mindent, és ehhez két alapvető tulajdonsággal rendelkezett. Az egyik az értelem. A másik, hogy feltétel nélkül hajlandó volt elpusztítani bárkit és bármit, aki vagy ami az útjába került – fejtette ki a herceg.

A Mester úgy gondolta, hogy a herceg őszinte volt. Legalább sikerült ezzel megfejtenie egyik álmát, amely arról szólt, hogy az ellenség nem mer betörni Perszeusz országába, mert Medúsa levágott feje erősen védi a békét. A szimbólum jelét kell tehát a mellén viselnie.

Miközben a herceggel társalgott, rájött, hogy a jelképek az arcvonásainál is fontosabbak. Mintha a díszítés tenné azzá, ami. A művész persze megrendelésre dolgozik, és akkor jár túl a megrendelője eszén, ha a saját mércéit magasabbra teszi. Az arcvonásokkal végül leleplezi a herceget, aki cserébe kap érte egy tökéletes Medúszafejet a mellvértjére, mint valami kitüntetést.

- Elvégzem a szükséges változtatásokat – hajolt meg a Mester.

Az apród, akinek ruháját Firenze lila-arany selyemzástzlájából varrták, most kiment az ebédlőből, és még ugyanazzal az ajtónyitással lihegett be a nyomában Baccio Bandinelli. A herceg ingerülten, fagyosan fogadta.

- Mi járatban van ilyen bejelentetlenül?

Bandinelli még csak nem is válaszolt, testbeszédével akaratlanul is kifejezte, hogy hozzá képest a Mester csak egy szökött fegyenc, és a hírek gyorsan terjednek, az irigysége vezérelte oda, mert nem tőle rendelte meg portréját a herceg.

Rögtön a tálalón álló viaszbüsztöt fürkészte, elemezte:

- Méltatlan, összezapott fércmunka, nem fejezi ki egy herceg méltóságát. Nem érdemli meg, hogy bronzba öntsék! Aki ezt készítette, annak fogalma sincs az anatómiáról. A szobrásznak egy ötvös csak a patkókovácsa lehet.

A Mester csak hallgatott, rezzenéstelenül állt, háttal a jövővénynek. Tekintetét a kert narancsfáin pihentette. Mikor szánal-

mas fecsegését befejezte, amiből kirítt a féltékenység, várt egy kicsit, hogy higgadt hangon tudjon visszavágni.

- A kegyelmes herceg úr nagyon jól tudja, hogy Baccio Bandinelli minden ízében romlott, az volt mindig is. A legfennköltebb szépséget is a legalantasabb rútsággá alacsonyítja. Én azonban, aki mindenben csak a szépet keresem, közelebb járok az igazsághoz.

A herceg szemlátomást kedvét lelte az elmés érvelésben, Bandinelli viszont alig bírt magával, bizonyítania kellett, hogy nincsen nála nagyobb művész Toscanában; feszengett, és amúgy is csúnya, sebhelyektől heges arcát a legéktelenebb fintorokba torzítva rikoltotta:

- *Theoria sine praxis sicut rota sine axis.*

A herceg elindult az oszlopcsarnokon át az alsó termek felé, Bandinelli a sarkában. Köpenyegénél fogva a Mestert is utánalódították a szolgák, aki ellenkezett, nem kívánt tovább egy levegőt szívni ezzel a dilettánszal. Végül mégis követték a herceget a fogadóterembe, ahol először ő foglalt helyet egy ovális márványasztal előtt trónszerű, támlás székén. A két vetélytárs pedig, mint a jobb és a bal lator, a herceg két oldalán ült egy-egy báránybőr zsámolyon. A szolgák a falnál álltak, mint a szobrok. A hercegnek csak egy mozdulatába került, hogy egy kancsó bor és kelyhek kerüljenek az asztalra.

Bandinelli szólalt meg először.

- Szóvá kell tennem, hogy egymást követik a méltatlanságok ellenem. Nagyuramnak ezt meg kellene torolnia. Amikor a Herculest és Casust ábrázoló szobrot lelepleztem, száznál is több gúnyszonettet akasztott rá a csőcselék, nem értették a dinamikáját, a szobor nagyszerűségét, amit csak a kivételesen intelligens elme érthet, mint amilyen kegyed.

Mivel a herceg erre nem kívánt reagálni, a Mesternek adta át a szót, aki váratlan párhuzamot talált.

- Amikor viszont Michelangelo Buonarroti megnyitotta a Medici-kápolnát, feltárva csodálatos alakjait, akkor száznál is

több szonettel dicsérte ugyanez a „csőcselék” a szépség művészetét.

Bandinelli úgy felbőszült, majd megpukkadt mérgében.

- Mi kifogásod a szobrom ellen, Cellini?

- Elmondom. Ha már az anatómiát említetted az imént, szobrod bizony alapjaiban hűján van annak. Ha Herkulesednek levágnák a haját, abban a koponyában bizony az észnek szemernyi helye sem maradna, az arcról sem derül ki, hogy emberé-e vagy egy herélt oroszláné, mivel csak sörénye van, egyebe sincsen. A fejnek semmi köze a figurához, és olyan szerencsétlenül áll a két csapott váll között, mintha csak úgy odadobták volna. Egy gnóm, holott hősnek kellene lennie. A mellkasa sem embert formáz, hanem falnak döntött dinnyés zsákot. Nem derül ki, melyik lábára támaszkodik és melyikkel próbál erőt kifejtteni. Nincsenek izmai. A karok is úgy lógnak, mintha még sosem láttál volna ruhátlan embert. Hercules és Casus lába úgy érintkezik, hogy ha szétválasztanánk őket, egyiküknek sem maradna lábikrája. Ráadásul Hercules másik lába mintha a talapzatba süppedt volna, vagy talán sánta volt, mert rövidebb egy rőffel a bal lába.

Arra már nem futotta Bandinelli türelméből, hogy Casus alakjának szarvashibáit is végighallgassa, ingerülten közbevágot:

- Mégis mit kellett volna tennem?

A herceg a Mesterre nézett.

- Egy művész hús-vér embereket tanulmányoz, ha ábrázolni szeretné őket.

- Csak nem képzeled, hogy a műtermemben két ölelkező pucér férfit nézegettem volna hetekig?

- Éppen az a baj, hogy ezek valóban ölelkeznek, holott birkózniuk kellene.

- Fogd be a szád, szodomita!

A herceg szigorúan ingatta a fejét, mint akinek sérti a szó a fülét. A cselédek kuncogása a kárörömé volt, a megbélyegzés sercegése. A sértés hallatán a Mester dühbe gurult, de aztán kitalált gyorsan valami csattanósat.

- Te nem tudod, mit beszélsz! Adná Isten, hogy értsek e nemes művészethez, melynek – és ez írva van – Jupiter és Ganümédész hódoltak, itt a földön pedig a legnagyobb császárok és hercegek lehetnek részesei. A magamfajta egyszerű ember, egy szökött fegyenc nem érhet föl odáig.

Erre senki sem tudta visszafojtani a nevetését, a herceg hahotája volt a leghangosabb.

3.

Teleokádták az inasok Firenze nyolcszögletes kővel kirakott főutcáját, minden búzlótt már az ingyen chiantitól és ürüpecsenyétől. Francia udvari zenészek aludtak szanaszét a palota folyosóin. I. Cosimo de' Medici feleségül vette a nápolyi alkirály, Toledói Péter tizenhat éves leányát, Eleonóra hercegnőt. Házasságkötése után a herceg a Palazzo della Signoriára költözött, ahol kétszáz svájci és német gárdista vigyázott a biztonságára.

Firenze bódító liliomáról énekelt a fiúkórus a terasz előtt egész éjszaka, beleszöve a refrénbe Eleonóra nevét is.

Egy év múlva felépítette a városállam tengerparti flottáját, amely jelentős szerepet játszott a lepantói tengeri ütközetben. A vezérhajó mindig a kikötő legbelső részén állt, a mólóhoz kötve, hogy minél fürgébben kijusson a nyílt vízre. Itt állomásoztatta a testőrségét teljes készenlétben, láncinges, sisakos egyenruhában, hogy szükség esetén villámgyorsan tengerre kelhessenek. Az árbocokon a Fiorentina-lila és arany heraldikás szalagokat tépkedte, lengette hosszú sávokban a szél. Magával vitte a Mestert is, hogy büszkélkedjen hét hajóból, hét bárkából álló flottájával, és kíváncsian várta a véleményét.

- A hajó orrára kellene valamit faragni, ami jellemző, valami ijesztőt, amitől a halak is megrémülnek, ami megóvjá minden bajtól. Olyan legyen, mint a katedrálisok vízköpő szörnyei.

- Milyen igaz, nagyon igaz! – nézett a hullámokat megtörő

sziklák felé a herceg. – Majd gondolkodom rajta. Most megmutatom a környéket! Itt van mindjárt ez a hasadozott kérgű fa. Nézze csak a korona formáját és a virágok állását. Sajnos nem érjük el őket.

De arra jött egy zsákokkal megrakott szekér. A rajta zötyögő siheder felágaskodott, és letépett egy ágacskát. A Mester szemügyre vette a különös virágokat. A kagylónyi ragacsos, hamvas kékeszöld rügyek olyanok voltak, mint a csukott illatszeres szelencék, a természet igazi ötvösmunkái. Tapintásra egyszer csak ledobták a belülről feszítő porzószalak a burokfedelet, a szirmok sugarasan szétterültek, és előttünk nyílt ki a világoskék tengeri rózsza.

A nap sugaraitól izzó, szikrázó meredek partfal lábánál helyenként olyan dús volt a vegetáció, hogy alig tudtak átgázolni rajta. A Mester elragadtatva nézte a sok új növényt, és elismerte, hogy még sosem látta őket a természetben, legfeljebb Sandro Botticelli botanikai pontossággal festett képein. Ott volt például a trombita formájú, nagy virággal kevélykedő redőszirm, más néven csattanó maszlag, de nevezték csodafának is. A rózsaszín babért is először látta. Óvatosan lépkedtek a többségükben egyébként ártalmatlan kígyók miatt, jó néhányat láttak, amint léptük zajára a kövek közé siklanak.

A Mester szórakozottan nézelődött, minden apróságban örömét lelte. Csak a herceg nem vesztette el az időérzékét, próbálta diktálni a tempót, hogy most már érjenek végre a lovakhoz. Alkonyodott, mire felkapaszkodtak a vízmosásból.

Elindultak a falu felé, nagyon tompán hallották az angeluszra hívó harangszót. Alig látható ösvény kanyargott a réten át a falu felé. A Mester megjegyezte magának az ismeretlen ösvényt, igazi menekülési útvonalnak számított, lerövidítette az utat a kikötő felé. Már jócskán ellovagoltak, de még mindig a fülükben csengett a távoli Úrangyala.

A herceg az úton hazafelé elmesélte a Mesternek, mit forgat a fejében. Egy szobrot szeretne a háza elé, talán a térre, vagy inkább a félig nyitott loggia párkányára állítani. Egy olyan szobrot,

ami valóban jelképes. A görög mitológia kortalan, erkölcsi tisztaságot sugárzó alakja Perszeusz volt, őt kellene megformálni, akinek csillagképe fényesen ragyog a város felett.

A Mester persze mindjárt a levágott Medúsza-fejre gondolt a mellvértén. A hadvezérre, aki legyőzi az ellenséget. A férfira, aki megmenti a lányt a tengeri szörnytől, és feleségül veszi. Eleonóra hercegnőt ezzel lehetne igazán elbűvölni.

- Az egész város dicsőségére állítanám – mondta a herceg.
- Kibontakoztathatnád a fantáziádat és a tehetségedet. Michelangelo már márványba faragta Dávidját, most megmutathatnád, mire mész a bronzsal.

- Nagyon sokba kerülne.

A herceg megállt, és egy bőrrerszényt vett elő. De nem pénz volt benne.

A Mesternek tátva maradt a szája, amikor előkerült belőle az angyalszobor, amit a fogával faragott a várbörtön cellájában. Az őr persze ezt is kileste, és jelentette a várnagynak, akkor vették el tőle, és most így látta viszont; csak a napfényben mutatkozott meg, valójában milyen jól sikerült.

- Ezt a szobrot kell elkészítened az én dicsőségemre.

A Mester elgondolkodott, hogyan kapcsolta össze a herceg ezt a két teljesen különböző alakot, mármint akinek ő gondolta, és azt a másikat, akit a mitológia emelt a magasba. Az egyik szem hatalmasnak és legyőzhetetlennek látja azt, akihez a másik fohászkodni akart, hogy mentse meg az életét. Egyikük legyőzhetetlen hősnek képzelte magát, míg a másikuk utánozhatatlan művésznek. Egyikük az angyalt formázta meg, másikuk pedig a szárnyas istenséget látta meg benne, aki legyőzhetetlen.

4.

Erős, szőrös lapátkezével végigsimította kopaszodó homlokát, és amikor elvette a tenyerét az arca elől, bozontos szemöldöke összevissza meredezett, és mindig gyanakvó nagy szemében egy

narancssárga gömb visszaragyogott. Négyszög alakú kertjének közepén ült, a leánderbokor árnyékában. Késével egy narancsot hámozott, olyan vékony spirálban ereszkedett a lába elé a héja, hogy már leért a kőre, de óvatosan, vigyázva bontotta ki, hogy a leve se csorduljon, és a narancshéj se szakadjon le. De a súly nem bírta tovább, a héj lehullt a kőre és összetekeredett, mint egy ijedt szalamandra.

Ekkor termett előtte Pietro, és megkérdezte, hogy vajon ezt miért csinálja. Ennyire unatkozik?

A Mester még mindig az összetekeredett sárga héjat nézte, mint a szalamandrát, és megrökönyödött rajta, hogy ami ilyen szabályos, nem is lehet emberi kéz műve. Aztán feljebb emelte a tekintetét, a fiú lábára, az ingére, a mellén keresztbe font karjára. Ahogy ott állt, egyik lábát előre vetve, mint aki inas létére – csak így – meg merte szólítani, az inasok hercegének tűnt. Talán nagyobb hőstettekre is képes lehet, gondolta a Mester. Nem nézett a fiúra, mégis neki mondta:

– Milyen gyönyörű ez az érett narancs, mennyire kíváncs, és mégsem lehet beleharapni, mert rettenetesen keserű.

– Ugyan már, adja csak nekem!

Kikapta a kezéből, és beleharapott, összerándult tőle az arca, szinte belekönnyezett, és már a következő pillanatban hajította is el, a hámozott vérnarancs szétloccsant a fehér kövön, mintha megsebeztek volna, folyt le róla a vörös lé.

– Nem elég a szenvedély, Pietro!

Nem látta értelmét, hogy bármi mást mondjon a fiúnak, úgysem értette volna meg. Először annyira bonyolultnak képzelte a munkát, hogy hónapok múltak el, és fogalma sem volt arról, mégis milyennek kell lennie egy hősnek, akire éppúgy felnéz majd a pápa és minden írástudatlan híve.

Hány testből kell majd összeraknia Perszeuszt, hogy tökéletes legyen. Már kazalban álltak a rajzok különböző korú férfiokról, karokról, arcokról, hátizmokról. És most egyszeriben azon töprengett, hogy valójában hány évesnek kell lennie.

– Gyere be a műterembe, Pietro, lerajzollak.

A fiú büszkén követte, mint akit nagy megtiszteltetés ér.

A Mester egy tollal gyors vonalakat rajzolt egy durva merített papírra.

Pietro leült a padra, félprofilba emelt fejjel és arcára erőltetett mosollyal büszkén pózolt, mert most őt rajzolták le.

A Mester türelmetlenül rászólt, hogy vegye le az ingét.

- Azt már nem.

- Miért, még sosem fürödtél az Arnóban?

- Az más.

A Mester elgondolkodott, hogy elzavarja, és hívjon valaki mást, aki pontosan azt teszi, amit kell, engedelmesen pózol, vagy pazarolja az idejét erre a kis makacs mitugrászra. Közben körbejárta. Ráférne egy alapos mosdatás. Látszik rajta, hogy gyerekkorától halaskosarakat rakott a piacon. Érződik is rajta. De legalább arányos a testalkata, és kiválóan edzett, pontosan kirajzolódnak mozdulatának izomvonalai, ilyesmit nem olyan könnyű találni. Arcának pedig megjegyezhető toszkán karaktere van. Csibészesség és vonzó szépség olvad össze benne.

- Miért zavar ennyire, hogy le kell vetköznöd?

- Tudom, hogy az milyen. Láttam már. Egy medálhoz modellt ülni, kész röhej. Láttunk ilyent az udvarról, leskelődtünk a többiekkel, és jókat nevettünk azokon, akik itt mutogatták magukat, voltak köztük hájas, gusztustalan hölgyek, akik azt hitték magukról, hogy gyönyörűek. Az meglátszik, hogy ki milyen. Meg az is, hogy ki mit képzel magáról.

- Persze, egy meztelen testen semmi titok nem marad.

- Engem ne nézzen senki.

- Akkor sosem lesz belőled szobor.

- Nem is akarok szobor lenni.

- Pedig itt művészetről van szó.

- Nem. Itt arról van szó, hogy egy idősebb férfi bámul egy pucér fiataalt...

- Találok megoldást!

- Hogyan?

- Gyűjts délután fenn a dombokon nekem bíbortetűt, a kúszónövények levéltövéénél szeretnek tanyázni.

- Ez lesz a megoldás? - kérdezte Pietro.

- És vigyázz, keserű íze van, az tarja távol az ellenségeitől.

- Akkor meg mire való?

- Senkinek se áruld el a titkot: abból nyerik a karmazsinvörös színt.

- De hiszen ötvösmester, azért lettem az inasa. A festék a mázolóknak való! Azok egy lépcsővel lejjebb vannak!

- Honnan tudhatnád, mire kell az nekem a festék? A legfontosabb dolgokat a legnehezebb elmondani. Ha ezekről beszélsz, nevetségesnek érzed magad, hiszen szavakba öntve összezsugorodnak. Amíg a fejedben vannak, határtalannak tűnnek, de kimondva jelentéktelenné válnak. Ám azt hiszem, többről van itt szó. A legfontosabb dolgok túl közel lapulnak ahhoz a helyhez, ahol a lelked legféltettebb titkai vannak eltemetve, irányjelzőként vezetnek a kincshez, amit az ellenségeid oly szívesen lopnának el. Ha mégis megpróbálsz beszélni róluk, a hallgatóságtól csak furcsálló tekinteteket kapsz cserébe, egyáltalán nem értenek meg, nem értik, miért olyan fontos ez neked, hogy közben majdnem sírva fakadsz. És szerintem ez a legrosszabb. Amikor a titok nem miattad marad titok, hanem mert nincs, aki megértsen.

Pietro csak nézte, hogy a Mester megbolondult.

5.

Szalmakalapja védte a naptól. Pietro a kőkerítésen lógatta a lábát, és várta a fejleményeket. Az üvegcsét nézegette a Mester, elégedett volt vele.

- Ennyi éppen elég lesz, hogy egy széles, fehér selyemkendőt befessen vele.

Egy porcelántégelyben lisztfinomságúra őrölte. Felforralta az edényben a vizet, egy kis citromlevet csöpögtetett bele, hogy a szín élénk maradjon, hozzákeverte a port, aztán estig ázni hagyta.

Másnap az udvaron kiterítette a kendőt a többi mosott ruha mellé a kötélre. Leült a leánderbokor alá, mintha csak azt várná, hogy megszáradjon. Elégedett volt a munkájával, a kendő közepén kirajzolódott a szabályos napkorong, mint amikor egy kormozott üvegen át figyelték a napfogyatkozást. Ilyent vörös kendőt hordtak a határőrök is a derekukon, hogy messziről meg lehessen őket különböztetni. Azt jelentette: eddig és ne tovább.

- Kitaláltam, hogyan lehetsz láthatatlan.

- Ahhoz bűvésznek kellene lennie, gúnyolódott Pietro. - Hogyan működne a mutatvány?

- Úgy, hogy te magad se láss közben semmit. Csak elképzelsz egy narancsot, ahogyan megérik a fán. Ennyi benne a trükk. Amit nem láatsz, az nem is létezik. Annyi ideig pedig képtelenség csukott szemmel állni, amíg dolgozom, a lábad bírja talán, de a szemed nem. A szemed persze ki is nyithatod, és a vörös szín megnyugtat, felerősíti a gondolatokat, jobban el tudod képzelni, amit hallasz. Ez a mutatvány lényege, hogy az érzékszerveiddel történik. Te magad kötöd be a saját szemed, mielőtt az inged levetnéd, akkor nem zavar, ha néznek. Elvonja a figyelmed. Senki sem ér hozzád egy ujjal sem, nem leskelődik senki az ablakon, a szobor pedig csak a tükörképed lesz, és ha ezt is tudod, akkor már semmi szégyellnivalód nem lesz.

- Nem vagyok szégyenlős.

- Ha megérted, mi miért történik, elmúlik a félelmed, elmúlik a görcs, és természetesen viselkedsz, mozogsz gondolatban akkor is, ha valójában csak mozdulatlanul állsz. A tested akkor is beszél, ha te semmit sem mondasz. Kemény fizikai munka lesz, sokkal nehezebb, mint a halhordás a piacon. Egy szobornak minden szögből tökéletesnek kell lennie, nem úgy, mint Bandinelli idétlenségeinek: azok inkább domborművek, éppen csak kiléptek a falból, és igazából csak előlnézetük van.

- És csak álljak bekötött szemmel, annak mi értelme?

- Legalább nem feszengsz, nem lesz kínos, hogy valaki megfigyel, tanulmányoz, miközben rajzol, majd megformálja a testet.

- Megformálja?

- A művészek modell alapján dolgoznak, mert különben olyanok, mintha az ő szemük volna bekötve. Ha beszélek hozzád, akkor nem törődsz vele, hogy én látlak-e egyáltalán, akkor a mesére koncentrálsz, ami azért is jó, mert pontosan tudni fogod, hogy most éppen ki vagy te és mit csinálsz, aszerint feszülnek meg akaratlanul is az izmaid, mintha színpadon állnál, és el kellene játszanod a szereped. A végtagjaid elárulják az indulataid, és azt is, mire gondolsz, mennyire tudod beleélni magad a szerepbe. Vagy inkább ne is éld bele magad, csak azt képzeld el, milyen lennél Perszeuszként. Ahhoz viszont meg kell ismerned a történetét. Át kell hozzá alakulnod. A színészet nem olyan jó példa, mert az szerepjáték. Nekem nem kell pózolni, és úgy tenned, mintha ő lennél. Neked azzá kell válnod, meg kell testesítened Perszeuszt.

- Nekem kell megtestesítenem – ismételte magában Pietro, mintha belső hangra várna, ami ezt megerősíti.

- Végre kimondtál valami fontosat!

6.

- Két hegylánc koszorújában a Comói-tó csupa öböl meg bemélyedés, a szerint, amint a hegyek előreugranak, vagy hátrébb húzódnak. Aztán váratlanul összeszűkül a tó, és úgy hullámszik tovább, mintha folyam volna a jobb oldali hegyfok és a bal oldali széles partszegély között. A mesére figyelj, Pietro, nekifogok a munkának.

Pietro bekötött szemmel állt, olyan feszélyezett volt, akár a farönk, amin állt.

- Most azt a jelenetet rajzolom, amikor Perszeusz megérkezett a Comói-tó partjára. Belenézett ezüstpajzsába, melyet Pallasz Athénétől kapott. Úgy látott benne mindent, mint egy tükörben, és ezáltal Medúsa zöld szemének halálos pillantása nem árthatott neki. Ha a szemébe nézne, kővé dermedne. Felemelte rövid kardját, és egyetlen csapással levágta a fejét. Csak Medúsa nem

volt halhatatlan. Amint lehullt a feje, a nyakából kiömlő vértócsából kiemelkedett Pegazus, a szárnyas ló, mintha egy hatalmas lárva lenne, burkát széttépve kitárta szárnyát, és a meglepett Perszeusz szeme láttára felröppent a magasba. A felhők megfürdtek, és tiszta hófehér lett. A bal lábad hajlítsd be, tedd kényelmesen a zsámolyra, mintha a leölt gorgó lenne alatta. Legyél büszke arra, amit tettél. Lássam!

– Mégis hogyan érzékeltessem a büszkeségem – nevette el magát Pietro.

– Végre nevetsz. Elmúlt a feszültség. Ilyen a büszkeség! Mert legyőzted a félelmed: a Medúsza-fej most élettelenül feküdt a földön. Perszeusz felemelte, ahogyan a győztesek az ellenség skalpját, csöpögött belőle a nyálas váladék. Akkor volt a véres hústömeg, hogy Perszeusz attól tartott, nem fér bele a tarisznyájába. De a táguló varázstarisznya olyan könnyen magába fogadta a terhet, mint egy követ, mégis olyan súlytalan maradt, mintha még mindig üres lett volna. Perszeusz megemelte szárnyas saruba bújtatott lábát, és gyors mozdulattal a magasba emelkedett. A halhatatlan gorgók felébredtek a zajra. Körülnéztek, és amikor meglátták halott, fej nélküli testvérüket, féktelen haragra lobbantak. Szemükben izzott a tűz. Széttárták szárnyukat, mint a gonosz angyalok, vadul keringve a Comói-tó fölött, a bűnöst keresték rikoltozva. Fejükön vészjóslóan ágaskodtak és sziszegtek a viperák, de Perszeuszt nem bánthattak, mert a sisak láthatatlanná tette. A gorgók hiába cikáztak dühödten a tó felett. Senkit sem láttak, akire lecsaphattak volna.

– Nem bírom tovább!

Pietro karja lehullt, mint egy kődarab.

– Jól van, lazíts. Fújd ki magad, a kezedbe adom az inged. Vedd fel. Aztán kioldom a kendőt a fejedre. Mondom, hogy mit csinálok. A legfontosabb a bizalom!

A fiú hunyorogva nézett körül. Kereste saját magát, de nem látott semmit. Az a valami, ami szoborkezdemény lehetett, nedves rongyba volt takarva.

– Nem akarom, hogy így, kialakulatlan formájában lásd,

mert az befolyásolna, mondta a mester.

Elmúlt két nap. Pietro nem mert a műhely felé menni, mert tudta, hogy a Mester nem venné jó néven, ha belesne, min dolgozik.

Kiment a piacra, hogy segítsen az anyjának, Lunciának. Szétterített egy sűrű halászhálót, arra tette a fedeles vesszőkosarat. A kosár árnyat adott a halaknak, még sokáig fickándoztak így a bádagedényben, amiben tengervíz volt. Mindegyik fajtából kite-rített egyet a hálóra, hogy lássák a vásárlók a választékot.

Amikor Bandinelli arra sétált, nem állhatta meg, hogy bele ne kössön a fiúba. Jó hangosan mondta.

- Úgy hallom, jó pénzért eladod magad annak a szodomitának.

Pietro elvörösödött. Körülnézett, és látta, hogy a fél piac odapillant, és gúnyosan végigméri.

- Én pedig úgy hallom, hogy az ilyen vén kappanok nyáladzanak a sikamlós történetekért, és irigységből aljas pletykákat terjesztenek.

- A mestered testközelből meríti anatómiai tapasztalatait. Meg is fogdossa a meztelen seggedet?

- Ő egy művész.

- Még hogy művész! Közönséges bitang, aki mindent ingyen akar, csak mert nemes urak közt legyeskedik, de az ő anyja is itt árult a piacon.

Pietro felkapta a hálót a földről, amin a halat árulta, és kivette Bandinellóra, mintha csak halászna. A szerencsétlen úgy belegabalyodott a kötelekbe, a saját csuhájába, a háló szövedékébe és szigonyaiba, hogy hamarosan a földön fetrengett, elfogta a hisztéria, és minél inkább menekült volna, annál szorosabbra hurkolta maga körül a saját csapdáját. Nem tudott kiszabadulni, felsértette a végtagjait, vérzett az arca. Úgy visított, mint egy kismalac, segítségért kiabált. Addigra már százával nyüzsögtek körülötte, nem akart közbeavatkozni senki. Csak nézték, mint amikor egy gonosz embert vitt az Arno. Odaértek a katonák is a zajra, faggatták a bámészkodókat, hogy mi történt.

- Majd én elmondom, majd én, ordította a hálóba csavarodott Bandinelli. Ez a romlott lóköttő, Pietro támadt rám, el akarta venni az erszényemet.

- Hazudik!

A katonák hátracsavarták Pietro karját, hiába tiltakozott, hogy ő ugyan nem akarta kirabolni ezt az undorító vénembert. Belekötött, és meg kellett védenie a becsületét.

- Neked ugyan nincs itt becsületed, azt sem tudod ki az apád: az egész város, meg a másiknak is a fele.

- Ezt még megkeserülök - fenekedett csapzottan Pietro a fogdmegek szorításában.

- Még beszédem lesz az anyáddal, jó pénzért most is kapható bármire, röhögött kárörvendően Bandinelli. Folyton mások élvezkednek rajtatok!

De a hálóból kibontakozó vénember gúnyos kacagását már nem hallhatta Pietro, mert elhurcolták a fogdába. Nem sokáig tartották bent. Mire bealkonyodott, már a Mester nyomában sántikált át a piactéren.

- Jól ellátták a bajodat!

- Kaptak ők is éppen eleget, nem hagytam magamat! Engem ne gyalázzanak!

- Tisztességesnek és jónak lenni önmagában kevés a boldoguláshoz - mondta a Mester.

- Azt mondták, a herceg előtt kellett tisztáznia a dolgot.

- Az csak kettőnkre tartozik. Az már nem a te gondod. Hidd el végre, hogy amit csinálsz, az komoly dolog. Felelősséggel is jár. Irigységgel is, amiért most bántottak.

- Lehet egyáltalán védekezni a rágalmak ellen? - kérdezte Pietro.

- Most már csillapodj. Néhány nap, és kutya bajod se lesz, elfelejtet.

- Nem hiszem, hogy érti. Nekem az fáj, hogy itt nem az én szavamnak hisznek, hiába van igazam. A piacon bárkit megölhetnek büntetlenül, bárkit, és mindig a gyilkosnak lesz igaza.

- Vagy elszökik a gyilkos egy másik városba - nevetett a

Mester. – Jó, hogy végre rájöttél. Ézni fog még sok-sok csalódás.

Pietro elbizonytalanodott, mint aki már kételkedik mindenben.

– Folytatni akarja ezek után?

– Menj haza, mondom, aludj rá egy nagyot. Holnap nehéz munka vár ránk.

A Mester látta, ahogy a fiú lassan távolodik, sántikálva halad az úton, jól megrugdosták a lábát. Lehajtott fejjel megy, újra helyre kell hozni az önbizalmát.

Az asztalon rajzok heverték. Erőt sugárzó vádlik. A Mester egy üres boroskancsó mellett szendergett az asztalra dőlve.

A nap első sugara aranyba foglalta a leendő szobor méretarányos mását.

A lány, aki friss lepényt hozott, hosszan nézegette. Aztán a Mesterhez lépett, és megrázogatta a vállát, hogy ébredjen, mert nem lesz jó a lepény, ha elhűl.

7.

Pietro bekötött szemmel hallgatta a mitológiai történetet, amely azzal folytatódott, hogy a tengerből mindennap előkúszott egy hatalmas, kígyótestű szörny, amely nyájakat pusztított, és embereket falt fel.

Aznap éppen a király lánya, Androméda került sorra, ott zokogott az egész udvar, annyira sajnálták a gyönyörű lányt, könnyörögtek a királynak, hogy ne áldozza fel a saját lányát. Akkor vezették szegényt a tengerpartra. Elkísérjük ezen a rajzon, de máris menekülünk, hogy ne lássuk a pusztulását. A szörny nem-sokára felmerül a habokból.

Pietro izmai megfeszültek, egészen kibillent az egyensúlyából.

– Ne mozogj, mert a hátizmaidat rajzolom!

A Mester azzal folytatta a történetet, hogy Perszeusz nem tévovázott, hanem hátat fordítva az embereknek, a parthoz sietett,

és a tenger fölé emelkedett, egy sziklaszirten megpillantotta a megkötözött Andromédát, majd nem messze tőle, a kavicsos parton a királyt meg a királynét.

- A szülők nem tudtak elválni a szeretett lányuktól. Vesszenek inkább vele együtt. A tenger egyszerre szilaj hullámokat vetve tombolni kezdett. A vízből kiemelkedett az óriási szörnyeteg pikkelyes, nyálkás teste, a felkorbácsolt hullámok vadul örvénylettek körülötte. Androméda rémülten felsikoltott, kétségbeesett szülei hangos zokogásban törtek ki. A szörny egy tajtékos hullámot maga előtt sodorva a szirt felé tartott, ahol Androméda fehér kendőjével eltakarva szemét, mint kivégzésük előtt a halálra ítélték, sorsa beteljesedését várta. Ezt rajzolom most, mert a szobor fehér márvány talapzatára ebből a jelenetből egy domborművet készítek. Ez a történet nem arról szól, ami elmúlt, ezt véd az eszedbe. Nem valaki más akarja megmenteni azt, akit szeret; nemcsak az a művész, aki teremt, hanem az is, aki felismeri magát benne. Ez a történet arról szól, hogy mi Perszeusz leszármazottjai vagyunk.

Itt egy kis szünetet tartott, új lapot tett maga elé, majd folytatta a rajzolást és a történetet:

- A hullámok fölött lebegett láthatatlanul a levegőben, kivonta kardját. A szörnyeteg dühösen kapkodott a hős ifjúnak a víz színére tükröződő árnyéka után, de Perszeusz kardja máris lecsújtott rá. Most a szörny hirtelen kimagasodott a tajtékos tengerből, de Perszeusz szárnyas sarujával a magasba szökkent előre, ahol a felhők jótékonyan elbújtatták. Majd váratlanul ismét lecsapott rá, addig csépelte a kardjával, míg a vértől vörös nem lett a tenger. A szörny tekergett, vonaglott, védekezett, segítségül hívta a vihar villámain.

Mindhiába igyekezett Perszeusz, nem bírta a hatalmas ellenféllel. Mintha Perszeusz kardcsapásait meg sem érezte volna. Véres szemével kitartóan próbálta kifürkészni az ifjú mozdulatait. Ez a borzalmas tekintet eszébe juttatta Perszeusznak Medúszát. Gyorsan kivette tarisznyájából a fejet, és megmutatta a szörnynek, tekintete találkozott Medúsza üveges pillantásával, amely még

mindig halálos volt. A kígyótest nyomban kővé dermedt, lesüllyedt a tenger mélyére. Meredek örvény jelölte a helyet, ahol a tengerfenékre zuhant. Testéből vörös korallsziget emelkedett fel. Azt mesélik, zátonyra futott hajósok csontjai borítják.

8.

Másnap nyüzsgő kovácsműhellyé alakult az udvar, a karos kútból egyfolytában vödrökkel hordták a vizet, ami a folyamatos hűtéshez kellett. Egyszerre szítani a parazsat, és hirtelen lehűteni, miközben felveszi a végső formáját.

Már csak néhány állvány hiányzott. Két inast lefogtak Bandinelli emberei a Firenzébe vezető úton, és azzal vádolták őket, hogy lopták a rönköket, ezért a szekeret és a lovat is elkobozták.

A Mester tudta, hogy Bandinelli sosem adja fel, nem hagyja annyiban a megaláztatást, hogy ezt a munkát valaki más kapta meg. Betegesen gyűlölet fűtötte, már semmitől sem riadt vissza. Üzengetett és fenyegetőzött. Szunnyadt benne a parázs, dédelgette magában, és az alkalomra várt, hogy minden befolyását latba vetve gáncsolja ellenfelét, a szobor kivitelezését.

Addig kell ismételni, amíg el nem hiszik, hogy nem zörög a haraszt. Kitalálta, hogyan csaphatna botrányt, még mindig ugyanazt a lapot akarta kijátszani, ami kényes is, gyanút keltő is, amitől a közönség eleve előítélettel fogadja majd a szobrot. Ne-hogy dicsérő szonettekét írjanak majd róla!

Felkereste a lotyó Lunciát, Pietro anyját, hogy ijesszen rá a Mesterre. Egy szombati napon éjfélkor beállítottak hozzá a fiúval együtt, miután értesítették a poroszlók várkapitányát is, hogy nagyobb nyomatékot adjanak az ügynek.

A műhely közepén egy háromágú gyertyatartó fényei élessé tették az arcvonásokat, kiemelték mindenkinek a ravaszságát, a szándékát és az érdekeit, a lángok felnagyítottak mindent, magasan felsiklottak az indulatok, egészen a mennyezetig.

A Mester csak ezeket a finom rezgéseket figyelte, de hangosan csak annyit mondott, hogy amit a gyűlölet és a féltékenység hoz a világra, az csak torzszülemény lehet, nem pedig művészet.

A várkapitány nem értette, hogy mi történik itt ezen a késői órán.

Luncia elpanaszolta, hogy kénytelen otthon lakat alatt tartani a fiát, hogy megőrizze becsületét és jó hírét.

- Ugyan kitől? - kérdezte a Mester.

Luncia csak szenteskedett, mint egy erkölceit fitogtató vásári komédiásasszony, nem adta fel. Azt motyogta, hogy ezt beszélik a piacon, és az emberek száját nem lehet befogni.

A poroszlók várkapitánya elmondta a vádat, amiért a Mestert akár visszaviheti az Angyalvárba is.

- Te vagy a megmondhatója, Pietro, hogy vétkeztem-e veled. Csend lett.

- Nem - bőgte el magát, mint egy taknyos kölyök.

De az anyja hamar feltalálta magát, felcsapta az orrát, és egészen másfajta cselt szövögetett, hogy legalább ő jól jöhessen ki ebből a színjátékból.

- Ejnye, Pietro, te kis huncut, azt hiszed, nem tudom, hogy megy ez? Megbocsátok neked. De nagyon jól tudja a Mester, hogy a nyelvemtől retteg a piac, az az aranytallér, ami a nyakában lóg, és olyan szépen csillog rajta a lilium, az feledtetni tudná velem a szégyent, ami most ide vezérelt.

- A szégyen az, hogy katonákat toboroztál ellenem, és a saját fiadat használtad fel, hogy megszarolj. De akkor sem kapsz tőlem semmit. Ha nem volnék tekintettel erre a szerencsétlen, ártatlan fiúra, aki ismeretlen apjától örökölte fizikumát és büszkeségét, akkor most kifolyatnám a véred itt, helyben, hogy lefetyeljék fel a kutyák, ahogy folyik kifelé a küszöbön. De legyünk elnézőbbek, egy trágyásszekér is megteszi, hogy Firenze végleg kivessen magából Bandinellivel együtt. Egy szaros szekéren tolnak ki egyszer, ne feledd, mindkettőtöket!

A szürkületben habzsolták a száraz kenyeret a tegnapi, hideg resztelt májjal, mellé uborkát ropogtattak az álmos inasok. Percek múlva már indultak is az udvarra. Szerszámaikat a vállukra vetették. Pietro tudta, mekkora szükség lesz most minden dolgos kézre a műhelyben. Hajnalban nekifognak a kemence építésének. Amikor a Mester megjelent az udvaron, Pietro elé sietett, és kezdte volna hadarni azokat a mondatokat, amiket egész éjszaka rakosgatott össze és mormolt magában, mint valami verset, hogy bocsánatot kérjen, de a Mester megelőzte. Felemelte a kezét.

– Most egy pofont érdemelnél, akkorát, amekkorát az apám-tól kaptam, amikor azt akarta, hogy örökre az emlékezetembe véssem a pillanatot, amikor a szalamandra megjelent a tűzben.

Pietro daccal várta a beígért pofont.

– Perszeuszra viszont nem emelhet kezét senki emberfia – szögezte le a Mester. Felemelt keze pedig a szokásos mozdulatot tette: – Gyerünk utánam, igyekezzetek.

Először egy vasvázra rakva agyagból megformázta a leendő szobrot. Az inasai adogatták fel neki a tálakat, és gondoskodtak róla, hogy mindig egyformán képlékeny legyen. Eltartott három napig. Miután a forma kihűlt, hamuszínűre száradt. Mielőtt repedezni kezdett volna, bevonta viasszal, olyan vastagon, amilyen vastagnak majd a bronznak kell lennie. Ezt a viaszt egészen finoman, a legnagyobb aprólékossággal alakította ki, napokon át dolgozott rajta, hogy a rajzolatok, ahol kell, élesek és határozottak legyenek, másutt ecsetekkel pepecselt, hogy simává tegye a felületet.

– A bronz pontosan olyan formát vesz majd fel, amilyent a viasz hiánya hagy – magyarázta az inasoknak.

Miután a viasz megkeményedett, az egészet bevonta agyaggal.

A külső rétegen viaszcsöveket vezetett ki, ahol melegítéskor a viasz kifolyhat. Az egész alkotmányt, a háromrétegni szobrot

átverte négy vasrúddal, hogy a viasz kiolvadása után ne mozduljon el a belső agyagmag.

Ezt még a herceg is látni akarta, és hitetlenkedve csóválta a fejét, hogy miféle szobor lesz ebből. A kezébe vette, forgatta a szobor makettjét, amit már jól ismert.

- Nézze csak meg, kegyelmes uram, két csövön folytatom majd ki a bronzot, különben ezt a kicsavart testtartású, bonyolult alakot lehetetlenség lett volna kiönteni.

- Olyan, mint egy sárszarkofágba rejtett múmia.

- Valójában az is, páratlan hasonlat, kegyelmes uram!

A herceg továbbra sem volt megelégedve a látvánnyal.

- Engem az a szép Medúsza-fej aggaszt, melyet Perszeusz a feje fölé emel. Ki lehet azt egyáltalán önteni?

- Látja, kegyelmes uram, ha valóban úgy értene a mesteriséghez, amint állítja, akkor nem az a szép fej aggasztaná, hanem Perszeusz jobb lába, amelyiken támaszkodik.

- Már csak megszokásból is folyton ellenkezik...

- A tűznek az a természete, nagyuram, hogy felfelé tör a heve, ezért Medúsza feje minden bizonnyal remekül sikerül. Lefelé viszont nehezebben terjed a tűz, holott hat rőf hosszan lefelé is izzania kéne, hát ezért aggódom én, hogy sikerül-e a láb.

- No és a kardja?

- Ugyan, kegyelmes uram, már régen készen van. Kipróbáltam, milyen éles, felaprítottam vele három káposztafejet a lakomához. Önnek szántam a megtiszteltetést, hogy majd a szobor kezébe adja a leleplezés előtt. Páratlan ötvösmunka, rozsdamentes acél a pengéje.

10.

Megint eltelt egy hét, kiásták a hatalmas vermet is, amibe majd leengedik a szobrformát, amit majd kitölt a bronzfolyam. És valóban, mintha elnyelte volna a föld, így állt, ülepedett, keményedett az agyag a gödörben. A kemencét úgy alakították át felette, hogy

szellős legyen, jókora tüzet lehessen rakni benne, legyen a katlan-
nak is egy kis mozgástere, ezért felülről függesztették fel három
hatalmas haranglábra, mintha csak ebédet főznének.

A katlan szájának magasságában téglából körfolyosót épí-
tettek, hogy bármikor fel lehessen menni a lépcsőn, meg lehessen
nézni, hogyan olvad a fém. Égett a gyantás fenyőfa, gyöngyözött
az inasok homloka, a kővájatot a szobor középpontja felé irányí-
tották, hogy a massa minél gyorsabban árassza el a viasz által
üresen hagyott járatokat és felületeket.

- A két szelepszabályozóval szükség szerint adagoljuk a fé-
met, figyeljete!

A bőrfújtatók megállás nélkül, sziszegve szítták a fehérén
izzó szenet.

A Mester, akár egy megszállott, rohangált a lépcsőkön, egy
óriás érckanállal mintát vett, és a vízben gyorsan lehűtötte, hogy
ellenőrizze az ötvözet minőségét. Hatvanfontos óndarabokat do-
bott az üstbe, mintha valóban főzne valamit, és nézegetné az álla-
gát, hogy mi kell bele.

- Most hozzatok még ónedényeket, mindegy, hogy honnan,
először az én házamból pakoljatok ki mindent, jó lesz majd he-
lyettük a cserépedény is. Aztán jöhetnek az óntálak a szomszéd-
ból. Nem lesz elég, ez nem elég, hozzatok rézkancsókat is, evőesz-
közöket, az alumínium is megfelel - ordította türelmetlenül.

Mindenki rohant, amerre látott, adogatták a Mesternek sor-
ban, ami a kezük ügyébe került, szinte mindegy volt már, mi-
csoda, csak szaporodjon, csak elég legyen. Végül a Mester is elro-
hant. Hétölnyi fát hoztak a Seristori család Montelupo melletti er-
dejéből. Három éjszaka rakták egyfolytában a tüzet. A középső
éjszakán eleredt az eső, és a massa felszíne megkásásodott. Más-
nap kétszer annyi fát nyelt el a kemence.

- Idetolom kocsin azt az öl cserfát, ami évek óta ott szárad a
kamrámban - mondta a Mester.

Csak Pietro maradt, hogy az olvasztásra figyeljen, közben
nézte a lángokat, hogyan fehérítik ki a rézbográcsokat, és hogyan
olvadnak egybe az ónmécsesekkel. A vakító izzás mögött egy

hosszú, fekete köpenyt látott felkapaszkodni a lépcsőn, csuklyája eltakarta az arcát. Lopakodva körülnézett. A fiú a nyomába eredt, látta, hogy egy vaskalapáccsal az egyik haranglábhoz rohan. Három vaspilléren függött a katlan a tűz fölött, elég volt csupán az egyiket kiütni, hogy kicsorduljon az olvadó fémmassza, és ha szétfolyik, sosem lesz másik, a bronz kárba vész, és a szobor is megsemmisül, mert ha lezuhan, a súlyától összetörik az agyagforma a földben, és ott lesz a szobor sírhelye, ahova elásták.

– Benvenuto Cellini sosem lesz halhatatlan, mert fő művét én most elpusztítom!

Pietro kinevette.

– Azt kapjátok, amit megérdemelték.

Már lendült is a karja. Csak egy pillanaton múlt, hogy nem sikerült telibe találnia a kalapáccsal a vaspillért, mert abban a pillanatban a fiú megragadta a csuklyáját, és ahogy elrántotta, az ütés célt tévesztett, a vaskalapács a tűzbe hullt, a parázs felbőszült tűzijátékkal felelt, a katlan pereméig csapott fel a dühös láng.

Fegyver nélkül maradt, ez némi bizonytalansággal töltötte el. Amikor megfordult, Pietróval találta szemben magát. Bandinelli gyűlölettől eltorzult arccal rontott neki.

– Nem sikerült elpusztítanod! – ordította a fiú.

– Csőcselék! Most megtudjátok, hogy egy szobrásznak milyen edzettek a karjai – üvöltötte, és megragadta Pietrót az ingénél fogva, hogy letaszítsa az izzó üstbe.

Hercules és Casus elszánt küzdelme volt ez. Birkóztak a körfolyosó keskeny párkányán, nekicsapódtak a vaskorlátnak, a fiú teli szájjal hahotázott dühében. Csak a vak szerencsén múlt, hogy nem zuhantak le egyszerre mind a ketten. Pietro nem engedte el, nézett a szemébe, mint aki meg akarja ragadni ezt a pillanatot, úgy, mint amikor Medúza tekintete örökre elveszítette varázserejét. És Perszeusz nem kegyelmezett neki.

– Úgyse mered megtenni – sziszegte Bandinelli.

– Dehogynem.

Csak egy nyikkanás hallatszott, ahogy Pietro a térdével tiszta erőből az ágyékába célzott, a lendülettől Bandinelli hátrazuhan, a fájdalom még tett egy csavart is a test ösztönös mozdulataiba, úgy zuhant le.

A forró katlan falai a többszörösére erősítették az ordítást.

A fortyogó bronz felülete egyetlen pontban nyelte el Bandinelli testét. Sercent egyet, mintha csak beleköptek volna a forró masszába.

A visszhang elült. Csak a mester nézett fel az udvarból aggódó arccal. Éppen akkor érkezett meg a fával.

- A halál, mint a bronz, örökké tart - mondta Pietro, és érezte, hogy ezzel a saját sorsa is megpecsételődött.

Lent megelevenedett az udvar.

Elcsigázottan, fáradtan szállingóztak mindenfelől az inasok, a házból, az udvarból, a betorkolló kis utcákból a tálakkal, vállon cipelt gerendákkal, korhadó rönkökkel, hozta mindenki az utolsót is, ami a keze ügyébe került. A Mester rémülten vette észre, hogy a két kapu fehéren izzik, ha nem indítja azonnal a masszát, szétrobban az egész építmény.

Pietro a lángoktól kivörösödve rohant le a lépcsőn.

A Mester kiütötte a szöveget, és a két csatornán lángolva folyni kezdett a bronz. Olyan iramot vett, mintha könnyű méz csorogna a csuporból, a felszálló gőztől, a párálló földtől már nem lehetett látni semmit; az udvart, a házat is beborította a köd. Az inasok köhécselve vizes zsebkendőt szorítottak az arcukra.

Jótekonan eltakarta a pára a kikötött lovakat is. A Mester nem vesztegette tovább az időt. A szobor már úgymint készen állt a földben. Pietrót kellett kimenekítenie a városból, mert közvetlen közletről hallatszott a katonák ordibálása, és az ő nevét kiabálták.

A Sírások utcáján vágatott végig, aztán letért meredeken az Arno mellett húzódó csatornába, néhol térdig ért a víz. Az éjszaka a menekülőnek kedvezett.

A legszebb csillagképek csak teljes sötétségben merészkednek elő, ilyen a Perszeusz is.

Az etruszk ösvényt kevesen ismerték. Egy ló vágatott a

szélben, mintha egy apa a hátán vinné a fiát. Pietrónak csurom víz volt az inge a veritéktől, reszketett, annyira félt.

- Éppen most leszel gyáva? Miféle Perszeusz vagy? Erre tanítottalak?

- De túlerőben vannak!

- Nem érhetnek bennünket utol, én ismerem a titkos ösvényt.

- Mintha hallanám a csattogást, a szerszámokat, ezek katonák...

- Ugyan, dehogy, gallyakon taposunk, a lovunk patája zúzza a köveket. Szikrát vetnek a patkószögek.

- Hiszen láttak engem, hogy mit tettem, és most üldöznek bennünket a vásárlarcosok. A bíró Bandinellit védi majd...

- Nem tudhatod. Önvédelemből tetted!

- Látják mögöttünk az út porát...

- Eltakar bennünket az olajliget.

Egyre gyorsabb lett az iram, ciprusok csapódó ágai sértették fel az arcukat, az éjszakában csak az eliszkoló vadak szeme fénylett. Az út kanyarulatait csak a holdkaréj rajzolta ki, a sötétben kétoldalt szakadékokat lehetett sejteni.

- Már látom őket. A nyomunkban vannak.

- Ne nézz vissza. Érezni a felszálló párát, farkasok órája van, közel járunk.

A ló nyerítve vágatott a pallóra, ahova a flotta kísérobárkáit kötötték.

És valóban, nyomukban felvértezett katonák hadonásztak. Mintha a semmiből tárult volna eléjük a tenger világosan vibráló, palaszerű felülete.

- Most ugorj, gyerünk, és rohanj a vezérhajóhoz, ahogy csak a lábad bírja. A hajón a herceg testőrei vannak, akik engem is védenek. Látod, már eloldották a mólón a kötelet. Most ugorj, én addig feltartóztatom ezeket a kutyákat.

A Mester keresztbe fordította a lovát.

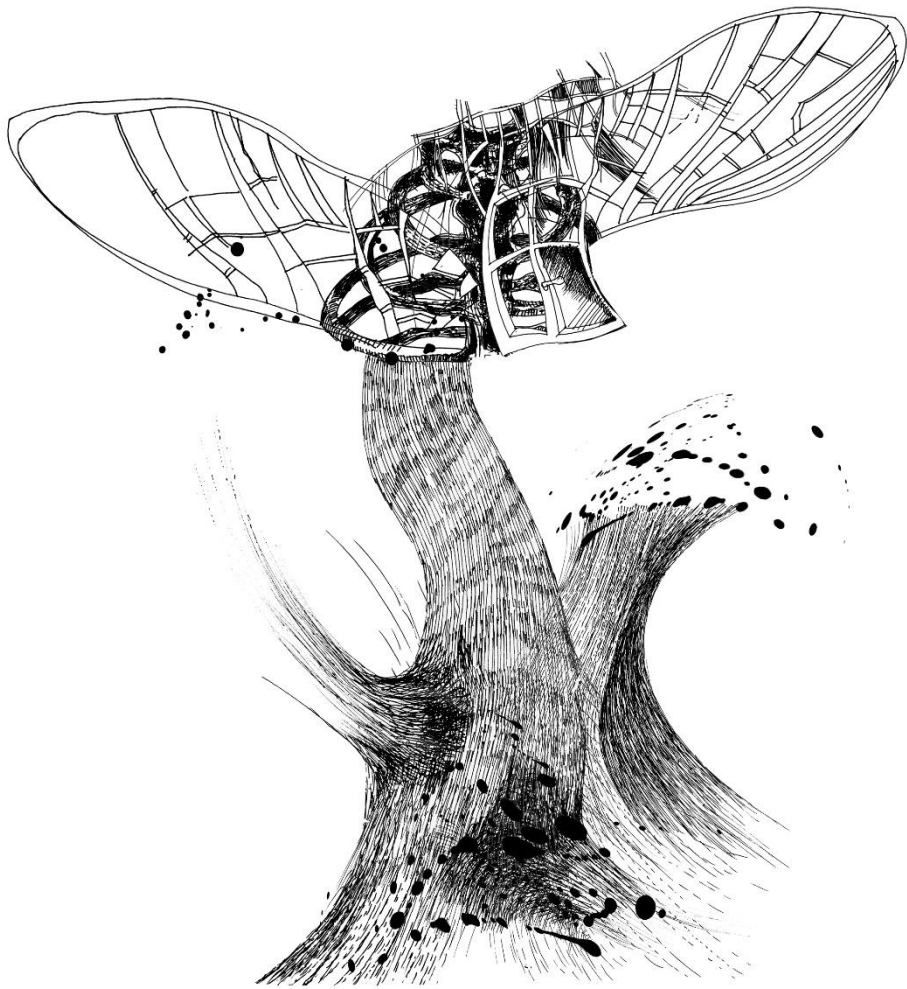
- Félre az útból!

- Nem megyek sehova.

- A fiút felakasztjuk, téged pedig visszaviszünk az Angyalvárba, bűnrészes lettél.

A katonák látták, hogy Pietrót már nem foghatják el, a hajó kifutott a vízre. A Mester nem tanúsított semmiféle ellenállást, hagyta, hogy hátraszorítsák és megkötözzék a kezét. Bólogatott, minden úgy történt, ahogy eltervezte.

A vezérhajó sebesen távolodott a parttól. A fiú leoldotta az oldaláról a vörös szalagot, felnyújtotta olyan magasra, ahogyan csak bírta, hogy még sokáig látsszon, és szorította a tenyerében. Mint Medúsa fejéből a kígyók, ahogy siklottak volna el, úgy elevenedett meg a szalag a szélben, szabadult volna, de a fiú nem hagyta, inkább az ígét tépje le a szél, azért nem kár. A vezérhajó hátsó fedélzetén állt, a súlypontját jobb lábára helyezte, pontosan olyan volt, mint a szobor, és tudta, hogy ez a mozdulat már így marad mindörökre.

CSATÓ GYULA

Karácsonyi ballada

December 24-e délutánja volt. Három óra. A nagy falióra hangosan takkolt benn a szobában, a konyhában kuporgó asszony úgy tízpercenként felkelt a hokedliről, és benézett a szobaajtón, mert csak onnan látta a diófa színű, szép órát. Most megint felállt, odalépett. Egy darabig nézte a mutatókat, aztán sóhajtott, és visszahátrálva a konyhába, leült az asztal mellé.

Most már elmúlt három óra, és az asszony fejében egy irányba keringtek a gondolatok, egyre szűkülő spirált írva le:

„A Barun kocsmá ilyenkor kettőkor bezár. Az keresztény ember, annak szent a karácsony. Hazaküld mindenkit. Pálinkát nem mér ilyenkor, csak bort. Kettőkor be is zár. De a zsidó... a zsidó az nem törődik ezzel, az nyitva tartja a kocsmát akármikor is, hogy a nyüvek vessék fel... annak mindegy a szegény asszony sora. Ott még ilyenkor is ihatik, aki akar. De hát ez az ember csak nem ment el a falu túlvégére inni még. Hisz vagy egy óra út oda, aztán meg vissza...”.

Az asszony ekkor kinézett az ablakon. A téli délután elszürkült lassan, de azért még jól lehetett látni az egyre sűrűbben hulló havat és azt is, hogy a pelyhek szépen elrendeződve, ferdeszögben egyirányba rohannak. Már délelőtt feltámadt a szél, azóta is egyre erősödött. A falu nemsokára egyenletes méteres fehér lepel alatt lesz. Az utcákon bajos lesz a járás.

„Még becsúszik valahol az árokba, aztán odaveszik... áá, nem ment az el a zsidóhoz. Biztos együtt indult haza a Vörös Szabóval, aztán betértek még hozzá, hogy vágja meg az isten, ez minek iszik máshol, hisz tudja, hogy van itthon bor karácsonyra, vett vagy öt litert még tegnapelőtt. Jesszus csak nem megitta már mind... nem, persze, hogy nem. Kinn van a két demizson a pajtában, a szalma között. Nem tudott az már kimenni este a pajtáig, hisz a lábán se nagyon állt már... ma meg elment korán... hogy fog hazajönni a Vörös Szabótól... ha ott pálinkát iszik, akkor megint istentelen lesz itthon. Úristen már mindjárt fél négy... mennyi fér ebbe az

emberbe...” – és az asszony meredten nézte az ajtót, reménykedve, hogy kinyílik, férje egyenesen, határozott léptekkel lép be rajta, tekintete tiszta lesz, leheletén pedig csak egy kis bor érződik majd. Hozzálép, megöleli, aztán a gyerekeket is egyenként, szépen – álmodta az asszony egy percre magát a múltba, aztán sóhajtott megint. Nem így lesz. Már nagyon régóta nem így van. Az lesz, hogy már az ajtó nyitásában... nem, már a kapu nyikordulásában is benne lesz az eljövendő néhány óra története. Az lesz, hogy a lábán is nehezen álló ember büdösen, véreres szemmel fog megállni az ajtóban. Aztán beljebb jön, leül az asztalhoz, és belekezd majd a szokásos valamelyikébe:

„Mit bámulsz, te szerencsétlen istenátka... hozd ide a boromat... a kurva anyádat nem hozod... adj enni... köpedelem... mert a rohadt anyád még főzni sem tanított meg te hülye dög... milyen szarvakarék gyereket szültél, te tetű”, aztán jön egy pofon, aztán majd feláll, és nekiáll rendesen ököllel. Akkor aztán a legidősebb fiú megpróbálja lefogni vagy leütni az apját, de ezzel a bikaerős emberrel még ilyen állapotában sem bírnak ketten se, falhoz vágja majd a Jóska gyereket, hogy az ott is fog maradni. Közben a kisebbik gyerek, a hibás, a „szarvakarék” óvatosan felveszi a kabátját, kisurran az ajtón. Hibás a feje, de hajszálpontosan tudja, mikor kell menekülőre fogni. Kisurran, és meg se áll az Öregapjáéig. Ott is marad, tudja, hogy az apja oda nem megy utána. Apósától fél, az egyszer, mikor utána ment a menekülő családnak, a vasvelével várta a kapuban... hát, oda nem megy.

„Át kellett volna időben menni anyámékhoz”, gondolja most hirtelen az asszony, és kinéz az ablakon. Odakint már majdnem besötétedett, a szél meg istenigazából rákezde. A hó pedig vízszintesen száguldott. „Már nem tudunk elindulni... ez meg itthon lesz nemsokára... de hol eszi a fene eddig...?”, és az asszony hirtelen felriadt a réveteg rémületes lebegésből. Valamit tennie kell, ebből a félelembe merevedett ücsörgésbe csak belepusztulni lehet. Akárhogy is lesz ez a karácsonyeste, kezdődjék el, lesz, ami lesz. Felnézett, szeme a Jóska gyerek szemével találkozott. A fiú meredten nézte az anyját, kérdezett, bár nem szólt semmit.

Az asszony gondolkodott még egy pillanatig, aztán döntött:

- Te, Jóska, menj már át a Vörös Szabó Béla bátyádékhoz, apád ott felejtette magát nagyon. Menj át, aztán... aztán gyertek haza – fejezte be, és most nem nézett a fiára, mert tudta, hogy mit mond, mit kér. Olyat, amit nem kérhet.

A fiú még egy kicsit ülve maradt, nézte az anyját, aztán felállt, a fogashoz lépett, és levette a bekecsét, fejébe nyomta a kucsmát, kinyitotta az ajtót, kilépett egy szó nélkül.

Kintről metsző hideg szél és hó zúdult be abban a két pillanatban, amíg a fiú becsukta maga mögött az ajtót.

Az asszony is felkelt. Teríteni kell, meg kell melegíteni az ételt. Talán, ha terített asztalt, meleg ételt talál az ember, akkor békén hagyja, és eltelik ez a karácsony békében. Lefekszik időben, kialussza magát, azt reggel sem abajgatja.

- Gyere Tibikém, megterítünk.

A kisebb legényke feltápászkodott a sarokból, arcán az örökös mosoly. Beszélni nem tudott nagyon, de a mosoly mindig ott volt az arcán. Mindig. Az asszony most vette észre, hogy a kabátját ott tartotta maga mellett, hogy ha menekülni kell, ne akkor kelljen keresgélnie. Nem, Tibike nem volt buta. Annyira nem, ahogy mondták, és az asszony nem először gondolt arra, hogy ha nem lenne az apja, meg az örökös félelem, akkor ez a gyerek talán nem bújna el mindig, és talán beszélne is.

Feltették a szobai asztalra a fehér ünnepi abroszt, kirakták a tányérokat. Aztán az asszony a sparhelthez lépett, a nagy fazekat a levessel visszahúzta a platnira. A sültet meglocsolta, aztán visszatette a sütőbe. Magára terítette a kendőt, és gyorsan, hogy ne hűljön a konyha, kiszaladt a pajtába az oda dugott borért. Úgyis be kell hozni, akkor már inkább most, talán ha látja az ura, hogy milyen engedelmes, van enni meg inni, akkor... akkor...

Nehezen találta a demizsont, már nagyon fázott, mire kitapogatta a szalma között. Szaporázta visszafelé. A szél most szembe fúj, az asszony szinte semmit se látott. A hó nagyon sűrűn rohant vele szembe, egyre jobban érezte a csontig ható szelet és hideget. Remélte, hogy a Jóska gyerek elbír az apjával hazafelé ebben a kutya

időben.

Mikor belépett a konyhába és kipislogta a szeméből a havat, a Jóska gyerek ott ált a konyha közepén. A bekecset még nem vette le, most kezdett a hó leolvadni róla. Egyedül volt.

„Hát apád..?” – kérdezte volna az asszony, de a fiú rögtön mondani kezdte kérdés nélkül is.

– Hát, édesanyám, Vörös Szabó bátyám nagyon mélyen aludt. Be volt rúgva istenesen, ahogy Mari néném mondta, úgy gyött haza már vagy két órája. Apám nem volt vele, úgy mondta Mari néném. Aztán Mari néném felverte a Béla bátyámat nagy nehezen. De nem emlékezett az, csak alig valamire. Asszonta, hogy apámmal ittak a Braunnál, aztán mikor elgyüttek onnan, bementek Birkás bácsihoz pálinkát venni, de aztán ott maradtak, ittak. Aztán Béla bátyám már nem emlékszik, hogy gyött haza. Annyit mondott, hogy mintha apám azt mondta volna, hogy elmegy a Weisz kocsmába rumér, mert Birkás bácsi pálinkája nem jó. De ezt már nem tudja igazán. De Béla bátyám tényleg nagyon be lehetett rúgva, okádott is, miközben faggatta a Mari néném. Aztán a Mari néném adott neki egy pofont, hogy összeocsmánykodja a szobát. Hát, édesanyám, apám meg akkor a Weisznél van alighanem. De már nem lehet, mert mostanra az is bezárt. Nem tudom, hol lehet... – és a fiú merően nézte az anyját. A szeme megint kérdezett.

Az asszony talán életében nem gondolkodott ilyen tisztán, gyorsan, világosan. Ha az embere a Vörös Szabóhoz hasonló állapotban volt és eljutott a Weiszhez, ott ivott még, hát, bírja az italt, de ennyire azért nem. A szél most már üvöltve kergeti a havat, és erősen fagy. Ha elfeküdt valahol..., ha elfeküdt..., a Weisz messze van, a falu végén túl egy darabbal.

Döntött. És miközben megformálta a mondatokat, valami nagyon békés nyugalom szállta meg. Nagyon nagy béke.

– Hát, fiam, nincs mit csinálnunk, valahogy majd hazajut apád. Talán volt annyi esze, hogy bement valahová melegedni hazafelé. Ha nem jön reggelig, majd elmegyek a csendőrökhöz, azt szólok, hogy nincs meg.

– Édesanyám – szólalt meg a fiú nagyon csendesen. – Azt fogják

mondani, hogy még ma este keresni kellett volna, mert, hogy így biztos halálra adtuk. Lecsukhatják édesanyámat. Engem is.

Az asszony úgy nézett a fiára, ahogy eddig tán sose.

– De fiam, hisz elmentél egész a Savanyú kúton túlra, hisz ott is kerested apádat. Majd ott vesztél a szélben, ezért aztán hazafordultál, de nézted az utat, az árkokat. Aztán arra gondoltál, hogy apád bemenekült valahová az ocsmány idő elől, és arra is gondoltál, hogy mindenhová nem kopoghatsz be, hogy ott van-e. Megnyugodtál, hogy valahol majd kivárja a csúfság végét – és az asszony továbbra is merően nézett a fia szemébe. Aztán valami nagyon kemény hangon, olyannal, ami talán nem is volt neki, így fejezte be:

– Hát így beszélj, ha kérdeznek! – azzal nekifordult a sparheltnek.

A válla felett szólt csak vissza:

– Tálalok. Együnk. Éhen nem halhatunk attól, hogy apád kujtorog. És tölts bort. Nekem is. Iszok egy pohárral én is.

A fiú egy szó nélkül levette a bekecset, megfogta a demizsont, a kancsóba töltött egy liternyi bort. Bevitte az asztalra. Az asszony mögötte már hozta a levest. A fiú töltött mindhármuknak. Kézbe vették a poharat, az asszony a fiai felé emelte, mielőtt belekortyolt volna, ennyit mondott:

– Ne féljeteK, nem ment az be sehová az idő elől, annyi esze már nem volt. Ezen a karácsonyon csak ránk nézett az Isten.

Rájuk nézett...

Mulatni

Na, igen, Nagypapának '59-re aztán igazán jól ment.

A kora ötvenes évek apálya után meglódult a szekér. Sokat dolgozott, kockáztatott is valamennyit, de nagyon megérte. A műhely dugig volt munkával, Nagypapa, a három segéd és két segédmunkás is alig győzte. Neve volt, híres volt, az ország bármelyik eldugott porfészek gépállomásán is ismerték, és ha eltörött, elkopott, kikönyökölt, kifújt, bedarált bármilyen gép, traktor, kombájn, buldózer, vontató; a művezetők, igazgatók, TSZ elnökök már adták is ki a parancsot: szétszedni, kocsira rakni, irány Pest, a Ferencváros, a Tűzoltó utca! Majd OTT, majd az Öreg, majd Ő meghegeszti!

Dőlt a pénz, és az öreg költötte is mindenre, amire akarta, na, meg amire Nagymama meg a lányok akarták.

Lett tehát egy kis víkendház a Testvérhegyen, ahova Nagypapa aztán nem sokat ment ki, mert mit is csinált volna ott, vadászni, hegeszteni nem lehetett, inni meg társaságban szeretett inkább, az ő társasága meg nem volt komilfó Nagymama köreiben. Akárcsak ruhái, melyeket azok helyett hordott, amik azonnal a szekrénybe kerültek, és ott lógtak attól a pillanattól fogva, hogy hazakerültek az elegáns Váci utcai úri szabótól. Nagypapa a kék cájg munkásruhát és a kitérdelt, összevissza-foltozott vadásznadrágot szerette magán. A többi évente egyszer került elő, azért, hogy Ő is megtanulja, hol lakik az úristen, és feszengjen csak kényelmetlenül karácsonyeste öltönyben.

Aztán lett mikrobarázdás lemezjátszó a lányoknak, hallgathatták rajta a rock and rollt meg Saljapint rogyásig.

Lett sok szép ruha meg fehérnemű minden nőnek a családban, és Anya, aki 1952-től 1956-ig kettő ruhát váltogatva járta végig a középiskolát (hál istennek vékonyka és alacsony maradt, nem nőtt ki semmit), egyszerre csak felfedezte az öltözködést hűgával együtt, és ha már felfedezte, hát ki is aknáztta alaposan a dolgot.

Jól tette, ez volt az egyetlen időszak az életében, amikor megvehetett bármit.

Aztán lett sok külföldi út, IBUSZ, meg magán, ahová Nagypapa nem ment, mert nem beszélt nyelveket, nem érdekelte a nagyvilág, és két helyen szeretett lenni, hármon, pontosabban négyen, ami öt vagy hat: a műhelyben, abban a négy kocsmában-vendéglőben, ahol ő volt a király, a SANYI BÁCSI, a Mester úr; meg a Bakonyban a két vadászház közül bármelyikben. Ezekben volt otthon, és szerette magát otthon érezni. Máshová nem vágyott, külföldre végképp nem. Annak viszont örült, hogy a lányok, asszonyok utazgatnak, addig sem voltak otthon.

Nem volt neki különösebb baja a feleségével meg lányaival. Vagy ha mégis (leginkább a feleséggel), az nem sokat számított. Ezekben a körökben a boldogtalan házasság magától értetődő volt és ekkor, 1959-ben még nem is volt annyira boldogtalan, elvégre a nagyobb lány egy éve ment férjhez, a kisebbik egyre sikeresebben ugrált a színpadon, kezdtek felfigyelni rá. Nagymama pedig elégedett volt az anyagi viszonyokkal, amivel meg nem volt elégedett, azt nyugodtan panaszolhatta otthon, mert Nagypapát úgysem érdekelte.

Úgyhogy az Öreg köszönte, jól volt. Vett új vadászfegyvert, kettőt, vett magának olyan puskatávcsövet, de olyat! Aztán persze felszerelte a műhelyt, ahogy kell.

És vett, vásárolt, beszerezett ételt-italt. Sokat.

Nagypapa hosszú és mozgalmas élete során többször is volt szegény. Ilyenkor éhezett. Gyerek- és kamaszkorában nagyon. Aztán jöttek a szép idők, nagymenő lett, negyven munkás dolgozott a cégnél, volt pénz számolatlanul. Egy darabig. Jöttek viszont az ötvenes évek, államosítás, gyári munka, kevés pénz. Ötvennégyben újra kiváltott ipar, újabb felívelés, egy kis csuklás: hat hónap előzetes letartóztatás valami homályosan koncepciózus ügyben, de most, most megint fent ragyogott a szerencsecsillag, és Nagypapa úgy döntött, hogy többet nem lesz éhes. Szegény még lehet, de éhes soha többé.

Bezony, ha kíváncsiak vagytok egy idegen, először látott család háttérére, akkor csak nyissatok be véletlenül a spájzba. Ha azt látjátok, hogy tömve van minden jóval, finom és sűrű étkekkel, anynyival, ami akár tűzvészen, háborún, árvízen is átsegítené a családot, akkor ott valaki volt már nagyon éhes.

Nagypapa is ilyen volt. Számára szentség volt az étel, és a nagy mennyiség látványát kedvelte. Persze nemcsak nézett, hanem evett is. Sokat és jóízűen.

A végigdolgozott nap, a boros, sörös esték után pedig általában jó csípős, fokhagymás kolbászt, kenyérrel, savanyúval, egy üveg sörrel megfejelve, sohasem ülve, csak úgy a pocakot nekitámasztva a konyhaasztalnak, állva. Reggelihez, ebédhez, napközbeni falatozgatáshoz általában leült, székre, hokedlire, de vacsorázni mindig állva látott neki.

Ennek Nagymama volt az oka. Nagymama nagy spoormaister volt, minden nem általa generált pazarlás bosszantotta, és gyakran róttta meg Nagypapát azért a mérhetetlen mennyiségű ételért, amit felfal. Hivatkozni Nagymama ezekben a monológokban persze Nagypapa egészségére hivatkozott, de a mélyebb rétegekben a garast foghoz verő egykori szegény lány sziszegett minden megevett forint után. Mert míg a valamikori szegény férfiak az ételbe kapaszkodnak, azzal biztosítják be magukat a világ közelgő vége ellen, addig a valamikori szegény nők a pénzre szeretnek ülni, kis Harpagonok ők, rettegetve a szegénység fenyegetése miatt.

Nagypapákénál Nagypapa stratégiája vált be, mert majd valamikor a távoli hetvenes évek végén sikerült újra elszegényedni, végleg, de a spájz az öreg haláláig zsúfolva maradt.

Tehát Nagypapa esténként kényelmetlen álldogálással igyekezett vacsoráját egy kis majszolgatásnak álcázni, mert ha Nagymama ki találta volna jönni a konyhába vacsoraiddőben (mindig ki talált, ez hozzá tartozott az esti veszekedés-szertartáshoz), akkor a feltett kérdésre: „Mit csinálsz itt Sándor, miért eszel már megint, egyszer itt fog megütni a guta a sok zabálástól!” stb. stb. stb.; hát legyen esélye így válaszolni: „Csak csipegetek egy falatot, legalább ezt ne sajnáld tőlem”, stb. stb. stb.

A csipegetés egy, másfél szál kolbászt jelentett, és általában is elmondható, hogy Nagypapa hideg étkezésének gerincét a kolbász és szalámifélék adták. A szalámi lehetett Pick vagy Hertz, de a kolbász csak házi, Nagypapa szája ízléséhez igazítva.

Ez a történet is a kolbász köré szerveződik.

A kolbász két oldalról érkezett. A mindennapi betevőt a Rózsai szállította, az ős haver, a hentes, aki minden télen levágott egy, esetleg két disznót házának udvarán – ahol komplett mészárszék volt féllegálisan berendezve az egyik elhagyott mosókonyhában –, hogy legyen kolbász, szalámi, szózott és füstölt szalonna, oldalas, sonka Nagypapa spájzába. Na, ja, akkortájt még lehetett ilyen: disznót vágni a Ferencváros közepén, és nem zavart senkit sem, a szomszédokat a legkevésbé, előszivárogtak ilyenkor, körbe járt a forralt bor, a pálinka, a friss pecsenye, az abált húscsuszok és Nagypapa meg Rózsai, mint két pocakos, becsípett Mikulás álltak az egész közepén, és szórták maguk körül a fényt és a zsíros falatokat. Ez eddig rendben is volt, szép pillantok voltak ezek, de volt egy kis bibi. Rózsai ugyanis – miután államosították '49-ben – egy húsipari üzemből helyezkedett el, és később sem váltotta vissza az ipart, megtetszett neki a fix havi bér, és az államilag nem feszített munkatempó. Ez is rendben van, mindenki úgy és azt, amit akar, de a gyárban összemaszatolt egyenízű töltelékáru eltompította valamikor ragyogó szakértelmét, és az otthon gyártott kolbászok is ízüket veszítették az idők során. Ezt Nagypapa véletlenül sem hányta volna a szemére, túl régóta voltak haverok, és tapintat is van a világon, amellet a disznósajt továbbra is világian jó volt, a sonkapác pedig Rózsai régi mesterének receptje volt, és isteni. Nagypapa tehát fejben jóváírta a nem éppen fergeteges kolbászokat, és megette azokat is, áldozatot hozva a barátság oltárán. Könnyen volt, mert a másik forrásból viszont igazán neki való áru érkezett, akár korlátlan mennyiségben is.

A másik kolbászműves Ödön volt, a sógor, aki Tolnán élt. Ödön Nagymama bátyja volt, aki szintén hentes lévén, mélységesen osztotta Nagypapa hússal iránti szeretetét, és minden módon támogatta is ebben. Ez nem üzleti kérdés volt, Ödön önköltségi áron,

vagy csak egész kis haszonnal szállította a húst, kolbászt, egyebeket Nagypapa asztalára, egyszerűen örült neki, ha valaki ennyit és ilyen jóízűen eszik, és ettől függetlenül is kedvelte sógorát.

Kedvelte, bár ez igényelt némi lélektani bukfencet részéről, mert Ödön a húst is nagyon szerette, és tudta, hogy Nagypapa sokat nincs otthon, valószínűleg csalja a feleségét, néha kiabál vele (bár soha sem ütötte meg), szeret inni, egyszóval nem mintaférj, és a dédelgetett kishúg sokat szenved miatta. Ödön mindezt tudta, de húst is ismerte, és igyekezett igazságos lenni. Tudta azt is, hogy mindenképp mélyén Nagypapa és Nagymama igazából szeretik egymást, az alap szövet nem sérült köztük az elmúlt években, és annyi csak a baj, hogy együtt, egy időben nem megy nekik a szeretés. Ő meg szerette mindkettőjüket, mert egy szeretni bármikor kész ember volt.

Tiszta szerencse, hogy a résztvevők nem voltak hívei a pszichoanalízisnek, így mi se legyünk azok, nézzük most már a történetet, melynek fő mozgatórugója a kolbász.

Egyszóval 1959 egyik januári reggelén Nagypapa hatkor kiballagott a konyhába reggelizni. Illetve először természetesen a spájzba nézett be reggelinek valóért. A kamrában abban a pillanatban két rúd Pick szalámi (egy megkezdett és egy teljes), nyolc pár Rózsai-féle kolbász, két füstölt sonka (az egyik ebből is már jócskán megkezdve), két füstölt, egész libacomb, egy jókora cseréptálban két kilónyi zsírjára sült oldalas, egy másikban pedig egy jó kilónyi hasonlóan tartósított kacsamáj lakott. Az étkeknek ez a tengere azonban nem takarta el azt a tényt, hogy a rúdon mindösszesen egy pár Ödön-kolbász árválkodott. Az is megkezdve.

Orvosi értelemben Nagypapa nem volt kolbászfüggő, de azért úgy volt vele, hogy ami jár, az jár: Ödön kolbása az, ami neki jár. Sógora direkt neki dolgozta ki azt a receptúrát, amiben a fokhagyma, a csípős piros paprika és a bors mennyisége vetekedett az apróra vágott kolbász húséval, és amelynek így brutalizált ízvilága volt Nagypapa egyik kedvence.

Így hát reggeli közben a fejében kidolgozódott a terv, és ennek

értelmében még műhelynyitás előtt feltárcsázta a 02-t, a távirat feladást, és elküldött egy sürgős táviratot azzal a takarékos szöveggel, hogy: „kolbaasz huus fogytaan mikor vaagsz? Saandor”. A választávirat még délelőtt befutott: „diszoo vasaarnap dooglik, 8 ra gyertek, belet hozzaal oodon”. Ezzel tulajdonképpen minden meg is lett beszélve. Azért nagypapa udvariasságból küldött még egy konfirmáló táviratot: „misivel jaanossal megyek, bort, sort viszek saandor”, de erre tulajdonképpen nem volt szükség, Ödön vendégszerető ember volt, tőle a sógora a fél utcát is elhozhatta volna, az sem érdekli. Azon azonban egy pillanatig gondolkodnia kellett, ki is „jaanos”? A „Misit” tudta, Nagypapa kiterjedt baráti körének e tagja több olyan erénnyel is rendelkezett, ami miatt disznóvágáson a helye: jó étvágyú, bőrtorkú, jó kedélyű korukbéli volt, és tulajdonosa egy Moszkvics 403-nak, ami azért volt fontos, mivel Nagypapa már néhány éve nem volt hajlandó tömegközlekedéssel utazni.

De ki az a János? Ödön percekig törte a fejét, mire rájött, hogy az újdonsült vő, az imádott hűg imádott kicsi lányának, a tüneményes unokahúgocskának férje az. Az illetőt eddig egyszer látta, az esküvőn, és ott nem sok minden derült ki róla. Ödönben egy pillanatra némi berzenkedés támadt, hogy sógora minek a fészkes fenének hozza közéjük ezt az egyszálbélű szemüveges városi zsidófiút, mit tud az a disznóvágáshoz hozzáadni. Még az is lehet, hogy nem eszi a disznóhúst, aztán itt állnak meglőve, mert mit adnak akkor enni neki. Mégsem utasíthatja a disznóvágásban nyakig fürdő asszonyok valamelyikét, hogy üssön össze egy paprikás csirkét a kedves vendégnek.

Aztán a berzenkedés elmúlt, mert Ödön a velejéig jó ember volt, és végül is belátta, hogy Nagypapa sem dugdoshatja az új rokont a végtelenségig, bármennyire szemüveges, bármennyire tanár, és bármennyire zsidó is. Ha nem eszi, amit kap, akkor majd kitalálunk valamit – gondolta magában, ezzel lezárva a problémát.

Nagypapa számára sem volt egyértelmű, hogy miért akarja magával vinni vejét. Kapcsolatuk nem volt feszültségmentes, ennek semmi köze nem volt Apa zsidóságához, mert Nagypapa annál

sokkal okosabb és finomabb lélek volt, hogy bármilyen előítélet őt bármiben befolyásolja. Sem anti-, sem filoszemita nem volt, a környéken lakó cigányokat részrehajlás nélkül alkalmazta segéd-munkásként, és részrehajlás nélkül rúgta ki őket, ha elégedetlen volt velük, felesége családja részben osztrák volt, a maradék meg sváb, gyakran vásárolt a Dob utcai kóser hentesnél a minőség okán, hát bőven elfért az életében egy zsidó vej és családja. Ellen-érzése sokkal egyszerűbb és mélyebb volt: Apa a szemében az a gazember volt, aki elvette tőle a kicsi lányát, a kedvencet, tehát egy tolvaj, egy gaz csábító egy csirkefogó. És kész. A többi nem érdekes. Ehhez képeset a származása mellékes, Nagypapától lehetett akár mormon is.

Viszonyuknak nem tett jót, hogy első találkozásuk során Apa, fél-reértve a helyzetet, megpróbált magas lóról beszélni.

Történt ugyanis, hogy mikor Apa és Anya megismerkedtek, akkor – mit kerteljünk – Nagypapa éppen sitten volt, előzetes letartóztatásba helyezve. Valaki megirigyelte, hogy ennyire rommá keresi magát, és jóindulatúan feljelentette. Az Öreg gyorsan előzetesben találta magát, ott is maradt vagy hat hónapra. Ez alatt Anya belebotlott apába, aki komoly energiákat fektetve a dologba kezdett udvarolni. Közben értesült arról, hogy a családfő éppen börtönben van, de ez nem lohasztotta Anya iránt lobogó szerelmét, viszont titokban némi osztársadalmi elégtételt érzett. Apa ugyanis hithű kommunista volt, aki megvetette Rákosit, '56-ban üdvözölte október 23-át, és ugyan megrettent november 4-től, de reménykedve tekintett a jövőbe. Ebben az ideológiai halmazban valahol ott volt az antikapitalista meggyőződés, és ezért igazságosnak ítélte azt, hogy egy valamikori kapitalista, aki lehetőséget kapott arra, hogy becsületes munkásként építse a szocializmust, és erre az első adandó alkalommal visszavedlik kapitalistává; szóval, hogy egy ilyen rábaszik a sündörgésre. Mivel Apa nagyon szerelmes volt, és azt látta, hogy Anya nagyon szereti az apját, ezért elhatározta, hogy nem lesz szigorú ebben a kérdésben. Ha majd kiszabadul leendő apósa, akkor okos érvekkel, bensőséges

baráti beszélgetések során fogja rávezetni az öreget arra, hogy milyen csacsi volt, és tereli vissza majd a helyes útra.

Már négy hónapja keringett Anya körül egyre szűkülő körökben, mikor híre érkezett, hogy Nagypapa ellen minden vádpontot ejtettek, és szabadul. Ez egy pénteki napon volt, Apa pedig szombaton megjelent, immár szokás szerint ebédidőben, és ott találta Nagypapát az asztalfőn ülve, amint nyugodt mozdulatokkal aprítja az erős paprikát a levesbe. Bár nem volt jelen előző délután, és így nem élhette végig, ahogy Nagypapa nyolc perc alatt visszaveszi a parancsnokságot a család felett, azért Apa jó emberismerőként három perc tizenhét másodperc alatt jött rá, hogy kivel áll szemben. Sajnos ez alatt az idő alatt mondott két olyan mondatot üdvözlésképp, amik miatt csak azért nem repült ki a csukott ajtón, mert Nagypapa nagyvonalú lélek volt. Tőle bárki lehetett bármilyen hülye, ameddig neki nem okozott ezzel bajt. Amúgy meg látta lánya szemében, hogy ez komoly dolog, ez a nyikhaj lesz alighanem az unoka(ák) apja, és különben is ebédelt, hat hónap óta az első tisztességeset, és ezt nem akarta elrontani. Ezzel együtt Apa nem igazán tudta kiköszörölni a csorbát eddig a napig, és valószínűleg ezért akarta Nagypapa elvinni Tolnára, elvégre kezdeni kellett valamit egymással, és egy ilyen disznóvágásos kirándulás sok lehetőséget rejt magában.

Szóval a táviratváltás után felhívta azt az iskolát, ahol a Veje akkortájt irodalmat tanított az esztergályos tanulóknak, majd az óráról kirángatott Apát tájékoztatta arról, hogy vasárnap disznóvágásra mennek. Azt nem kérdezte meg tőle, hogy ráér-e, és azt sem, hogy szeretne-e eljönni. A telefon Apa számára kellemes meglepetést okozott, számított már rá, kereste az alkalmat, hogy jobban legyenek ők ketten. Csak miután kiörömkölte magát, jutott eszébe, hogy az instrukció úgy hangzott: vasárnap reggel fél ötkor kell jelentkeznie a Tűzoltó utca negyvenben, indulásra készen.

Ez majdhogynem lehetetlen volt. Apa még akkor is képes volt elkésni az első óráról, mikor Kaposváron a gimnázium épületében lakott. Egyszerűen nem tudott korán kelni, sőt, későn sem nagyon.

Az, hogy ő reggel fél ötkor ott legyen valahol, elképesztő, heroikus teljesítményt igényelt. Erősen el is gondolkodott, hogy mi mit ér meg. Végül úgy döntött, hogy megkísérli a lehetetlent, de ez a döntés tönkretette a hét hátralevő részét. Annyira feszítette a tudat, hogy egy esetleges vasárnap hajnali elalvás milyen következményekkel járna, hogy képtelen volt a következő három napban rendesen aludni. Aztán szombat este beállította a vekkert, meg egy másikat, amit a szomszédból kért kölcsön, az egyiket az ágy mellé tette egy felfordított lavórra, a másikat a szoba másik sarkába, hogy fel kelljen kelni ahhoz, hogy agyoncsapja. Ezek után pedig nagyon szigorúan meghagyta Anyának, hogy akár az élete árán is keltse fel, ne hagyja visszaaludni. Anya, aki ismerte uracs-kája reggeli köreit, nagyot sóhajtott, az égre nézett, és közölte Apával, hogy neki kedves az élete, és inkább akkor kint alszik a kanapén, Apa meg küzdjön meg egyedül a felkeléssel. Ezen elveszekedettek egy darabig, de a szerelem nagy volt, és Anya is szeretne volna, ha a két férfi végre közelebb kerül egymáshoz, így aztán vállalta, hogy reggel kirobbantja az ágyból hites urát, kerül, amibe kerül.

Fél óra verbális közelharcba került, csúnya szavak hangzottak el mindkét részről, de végül Apa vérekes szemmel, borotvátlanul, melegen felöltözve ott találta magát a kapu előtt a mínusz 15 fokban, és húsz perce volt arra, hogy a lágymányosi lakótelepről a Tűzoltó utcába érjen. Szerencsére jött az első villamos, aztán lehetett egyet loholni, és az utolsó pillanatban, pontban négy óra harminckor beesni az ajtón, és landolni a konyhában.

Na, ott akkor már jó világ volt! Nagypapa már négy előtt felkelt, és mostanra egy roppant méretű kolbászos rántotta várt a tálalásra, amit Nagypapa kivételesen maga készített az indulás tiszteletére. Finom pálinkaszag úszott a levegőben, jelezve, hogy az aperitif már tálalva van. A sarokban, a hokedlin ült a túra harmadik részvevője, Misi, kezében egy pohárka pálinkával, ami csak azért volt meglepő, mert hát neki kellett levezetni ide, a közeli Tolnára. Apa ezt a látványt összevetette azzal a jeges, havas útfe-

lüléttel, amit idefelé tapasztalt, és nem nyugodott meg. Nem ismerte Misinek azt a tulajdonságát, hogy egyrészt sohasem józan teljesen, másrészt nagyon berúgva is képes jönni, menni, vezetni, és egyáltalában megfelelően működni.

Misi a létező szocializmus sajátos figurája volt.

A háború alatt egyike volt a néhány valódi magyar partizánnak, hol a hegyek között, hol a fővárosban tevékenykedve. Ténylegesen ölt németeket, nyilasokat, robbantott, és még sokféle módon gátolta a német erők magyarországi kibontakozását. Mindezt természetesen mély illegalitásban. Mikor egy fatális véletlen miatt lebukott, akkor először az Andrassy út 60-ban verték szénné, aztán Sopronkőhidán. Az azonnali kivégzést csak azért kerülte el, mert megpróbálták minden információt kipréselni belőle, és addig próbálkoztak ezzel, amíg a magyar és német visszavonulást kísérő kavargásban valahogy megszökött.

A gyors egymásutánban egymást váltó politikai erők nem nagyon tudtak mit kezdeni vele. Olyan volt, mint egy valószínűtlen kalandregény főhőse, csak éppen élő, valódi, félig nyomorékká verve, darabokra tört csontjai miatt örökös fájdalomra kárhozattva. Szerencséjére a partizán csoport szovjet összekötője, aki a Vörös Hadsereg hadműveleti utasításait közvetítette nekik (isten az atyám, hogy így volt, volt ilyen, ragadjon az ujjam a billentyűkhöz, ha én találtam ki az egészet), és aki a hírszerzés tisztje volt, nem felejtette el az egyik legtökösebb emberét, megkerestette. Misi innentől különböző homályos beosztásokban dolgozott a Kormányőrségnél, de (bár erről soha senkinek semmit nem mondott) főállásban alighanem a KGB vagy a GRU, vagy ki tudja kinek az alkalmazásában állt, és a legvadabb ötvenes években is érinthetetlennek bizonyult. '56 októberében megint tevőlegesen vette ki a részét a harcokból, a meggyőződése szerinti oldalon, és november 4-e után megint nem tudtak vele mit kezdeni, mert bátran, az életét kockáztatva védte a később megalakuló munkáshatalmat. Viszont azok között volt, akik az első napokban Kádárra vigyáztak, és ebbéli minőségében rettenetesen legorombította a

leendő főtitkár sleppjének egyik tagját, valami biztonsági kérdésben összekülönbözve, mondván: „Bassza meg, ne hősködjön itt, emberek életét kockáztatja fölöslegesen, és ha ugrál, akkor itt hagyjuk a picsába, aztán csináljon, amit akar.”

(Így hangzott a történet, Misi így mesélte, ha hazudok, hát felőle hazudok.)

Mikor már kitört a munkáshatalom, úgy nézett ki, hogy ezért a közvetlen gesztusáért nyugdíjba zavarják a veterán ezredest, de Mátyásföldön valaki megint felemelt egy telefont és Misi maradt. Azért a biztonság kedvéért olyan beosztást keresetek neki, hogy még véletlenül se kelljen senki hatalomgyakorlóval találkoznia. Így lett belőle futár, aki a világ négy tája felé repkedve, vonatozva hordta a titkos, és még titkosabb kormánypostát, iratokat, csuklójához bilincselte, acélvasalással ellátott aktatáskában, revolverrel a hóna alatt.

Ez a beosztás nagyon megfelelt az ízlésének. Egy út három, négy napig tartott, aztán békén hagyták, élhette a maga életét, úgy, ahogy tetszett. És neki tetszett. Volt egy húsz évvel fiatalabb bögyös kis felesége, aki korábban az egyik főnöke titkárnője volt, és akit azért vett el, mert: „... meg akartam mutatni annak a baromnak, hogy nemcsak az ő hitbizománya kefélni a titkárnőket, nekem is szabad, aztán úgy maradtunk.” Ezzel együtt is jól sikerült házasság lett, elvoltak. Misi mindig hozott valami ezt-azt, háton őt nem ellenőrizték, és ez jó kis mellékesnek bizonyult, ezredesi fizetésével együtt tisztos megélhetésük volt, tellett a nevezetes autóra is, Misi szeme fényére.

Kérdés, hogy Nagypapa és Misi a meglehetősen eltérő életpályájukkal mitől is tartottak ki egymás mellett az elmúlt évtizedek során, de hát ezt a kérdést meg lehet válaszolni: inaskorukban barátok lettek, és ennyi elég is lett egy életre. Az egyik kapitalista lett, a másik illegális kommunista, az egyiket államosították '49-ben, a másikat előléptették, az egyiket lecsukták, a másikat nyugat-európai körutakra küldték, de mindez le volt szarva, haverok voltak. Történelmi távlatokból nézve Misi életpályája talán nem a legrokonszenvesebb, de ez egyrészt nézőpont kérdése, másrészt meg

Nagypapának nem számított. Ami számított, az a két tízéves, csóró, Budapestre kényszerített, magára hagyott inasgyerek volt. Végül is ennek a történetnek lehetne Misi a főszereplője, de nem ő az, hanem Nagypapa, meg Apa, meg a kolbász. Misi meg az autója csak később lesznek fontosak.

Nagypapa kezében véletlenül éppen két pohárka volt, mert az egyiket Apának szánta, annyira biztos volt benne, hogy pontosan érkezik, hogy négy huszonkilenckor kitöltött két stampedlivel, hogy az egyiket mindjárt a hidegről beeső veje kezébe nyomhassa. Hogy ez így történhetett, hogy Apa egy esetleges késéssel nem rontott el ezt a szép gesztust, sokat emelt ázsióján Nagypapa tőzsdéjén. Kapott pálinkát, koccinthatott az öreggel – aki eddig nem szorgalmazta ezt –, aztán feltálatlódott a rántotta, ami kolbászos, szalonnás, hagymás volt, előrevetítve annak lehetőségét, hogy ma esetleg még sokat kell inni, és annak kell így megágyazni. A rántotta mellé persze volt savanyúság, utána meg egy kis vörösbor, hogy a gyomor egyensúlya helyreálljon. Misi azt már nem ivott, egyelőre.

Persze azért lehetett létrehozni ezt a férfias Kánaánt, mert Nagymama nem volt otthon, kisebbik lányát gardírozta valahol a Tátorában, ahol a reménybeli primabalerina karrierépítő túrán volt anyai felügyelet alatt. A sors ezen adománya nélkül az egész nap másképp nézett volna ki, szigorú asszonyi felügyelettel, és Nagypapának minden korty italért, bekapott falatért meg kellett volna küzdeni. Az utazás Varga bácsival bonyolódott volna, aki nagypapa hivatalos fuvarosa volt, alacsony, sőtlan, kedves, idős bácsi egy 1935-ös Daimlerrel, és aki semmi könnyörgésre sem állt meg sohasem semmilyen út menti kocsmánál, csárdánál, csak benzin-kútnál. Vele kellett volna beérni, mert Nagymama nem kedvelte Misit, ura rossz szellemét látta benne, a kísértőt, és kissé zavarta, hogy Misi a mindennapi dolgokban keresetlenül őszinte volt mindenkivel, vele is. Na, de ma nem volt akadály, senki sem oktatta ki Nagypapát arra, hogy nem szabad megbízni olyan sofőrben,

aki iszik, hogy az ember nem azért kel útra, hogy minden nagyobb és kisebb ivóhelynél megálljon, hogy egyáltalán megálljon, hanem azért megy, hogy megérkezzen. Nagypapa vérmérséklete más volt, ő szeretett bolyongani, szemlélődni a világban, és az utat ugyanannyira becsülte, mint a célt. Sokan: felesége, ismerősök, rokonok azt gondolták, hogy azért kell vele lépten-nyomon beülni, beállni mindenféle helyekre, és ott enni-inni valamit, mert haspók és iszákos. Nem volt az. Vagy de, de nem annyira, hogy ez lett volna az élete kizárólagos vezérelve, ő csak élni szeretett, bárhogy, és ebbe az is belefért, hogy szegény vagy gazdag, hogy megy előre, vagy meg-megáll enni, inni, beszélgetni, látni, ismerni másokat, és ölelni szép lányokat, asszonyokat. Akár a saját feleségét is.

Nem volt iskolázott, hat elemiit végzett és inasiskolát, de mindent elolvasott, ami a kezébe került, és Krúdy lett a kedvence később, amikor Apa megismertette vele.

Kevesen értették őt igazán.

Anyu értette őt a maga teljességében, mert ő is ilyen volt.

Ödön is értette, mert hasonlítottak, csak Ödön hagyta magát szerelemmel gúzsba kötni, haláláig úgy szerette feleségét, mint az első kamaszos pillanatban.

Misi értette, mert együtt voltak gyerekek.

És én is értettem, és olyan akartam lenni, mint Ő, csak más kor és más generáció voltam, vagyok, és nem lehetett olyannak lenni, csak kicsit. De ő is értett engem, nem várt el soha semmit, amit nem várhatott el. Csak büszke volt, amikor lehetett, és nem figyelt, amikor nem volt mire.

Nagyon hiányzik.

Ajvé, hol is tartott a történet, mielőtt lírai emlékezés történt itt? Á, megvan: indulásra készülnek ott a Tűzoltó utcában. Mindjárt öt óra, és Tolna még messze van, nyolc előtt kéne leérni, így aztán mindenki lehajtotta a pohár borát, Misi rövid gondolkodás után csak úgy magától töltött magának egy fél stampóval, Nagy Buda-

pest területén aznap reggel a Tűzoltó utca 40-ben sütötték a legzsírosabb rántottát, szét kellett csapatni.

– Pakoljunk – adta ki az ukázt Nagypapa. Ezt szó szerint kell érteni: volt mit. Apának, mint legfiatalabbnak jutott a láda Kőbányai Világos, Misi vitte a két ötliteres demizsont, Nagypapa meg a kétliteres csatos üvegben a pálinkát, egy szatyorban a Húsipari Vállalat raktárkészletéből leltárhiányzó marhabelet, szaláminak. (Rózsai előző este járt itt, kicsit sértődötten, mert féltékeny volt Ödönre, meg a kolbászára, de azért a belet elhozta, és elfogadott 1-3 pohárka pálinkát, és engesztelődve távozott.)

Ezek mind elérték volna a Moszkvics csomagtartójában, de az egyik demizson három pohárral és öt üveg sör az utasteret osztotta meg az utazókkal, egy kis úti ital gyanánt. Ezek hátra kerültek Apa mellé, ebből számára világossá vált, hogy a kiszolgálás az ő feladata lesz. Mondjuk, ez logikus volt, Misi vezet, keze foglalt, az pedig még lehetséges, hogy Nagypapa szolgálja ki Misit, de hogy őt is, az nem volt valószínű. Ezt nem kellett megbeszélni, világos volt.

Nem volt más hátra, mint beülni, elfordult a slusszkulcs, feldörögött az orosz csoda, és a háromfős trup elindult a kalandra fel. Három másodperc múlva elhajtottak a Garázs előtt, ahol három évvel korábban néhányan azt hitték, hogy van esélyük győzni, és akinek Nagypapa összecsomagolt egy kis enni, inni valót végtelen készleteiből, amikor azok meg voltak szorulva, Misi pedig vadászott volna rájuk, ha arra van éppen dolga azokban a napokban, de máshol volt.

Most erről az egésztől nem volt mit mondani egymásnak, ugyanúgy nem számított, mint annyi minden más.

Misi gyorsan és magabiztosan vágott át az üres városon, fordult rá a hatos útra, hogy meg is érkezzenek az első stációhoz, az érdi buszpályaudvarhoz és az „Ibolya” kocsmához. A megálló újabb kor szüleménye, de a kocsmá és jogelődjei falát már talán a kora középkorban is levizelhették az erre utazók, gyorsan jelentkező szükségükben. Pont olyan szag is volt.

A hagyományok fontosak, ezért Misi kitette az indexet és beállt a

parkolóba. A kocsmá természetesen nyitva volt, hajnali utasok szokták itt agyonütni az időt indulásig. A kis csapat bevonult, a reggeli pálinkát, bort és az eddig megivott sört már feldolgozta a máj, kiválasztotta vese, indokolt lett a megállás. Meg egy rum, pohár sör is dukált. Misi csak egy stampedlit ivott, lassított, nem kellett őt féltetni, mindig pontosan tudta, hogy mit bír, meddig mehet el. Hát... majdnem mindig.

Az utazók nem maradtak sokáig itt, az idő szorított, fél hat volt, és még sehol sem tartottak. Misi ennek megfelelően gyorsabb tempóra váltott, és a Moszkvics a havas, jeges út felett lebegve száguldott tova. Meg se álltak az adonyi elágazásig, a Szalma csárdáig. Ez már Ercsi után volt, időben, távolságban jól álltak, a csárda éjjel-nappal nyitva volt, persze nem mindenkinek, de Nagypapának mindig. Időből, pénzből futotta egy liter nagyon jófajta vörösborra, mellé néhány darab hajnalban frissen sült töpörtyűs pogácsára, és Apa kezdte érezni, hogy az élet néha jó, néha rossz, de most jó. Az ital fejbe, az étel gyomorba szállt, és amikor tovább indultak, akár egy nótaversenyben is benne lett volna, de persze ennek nem volt itt az ideje. Ennek az útnak ételben, italban, kilométerben, részegedésben, józanodásban, mulatásban pontos menetrendje volt, nótázni később lehetett. Az öreg tapasztalt rókák tudták, nincs semmi értelme elszállni mindjárt reggel.

Most hosszabb szünet következett, csak egyszer álltak meg megint vízügyi okokból, hogy aztán Pakson szusszanjanak egyet, az egyik út menti kocsmába tértek be egy gyors étvágygerjesztő stampedlire. Nagypapa többek között ettől a kocsmárostól is szokott venni pálinkát, a vegyest legalábbis. Azt ittak, sört hozzá már a kocsimban, siettek, fél nyolc múlt, meg kellene érkezni, a hagymás sült vér csak frissen jó, és az elkészítésével megvárják őket, addig a többiek sem tudnak enni, már csak ezért is illő pontosnak lenni. Sikerült, a Moszkvics öt perccel nyolc előtt állt meg a ház előtt és az utazók kikászálódtak.

Következett az üdvözlés, az öröm, az ölelések a rokoni, baráti pu-

szik, kézrázások. Az udvarban rengetegen voltak. Ödön nem szeretne elaprózni a dolgokat, ha vágott, akkor vágott, most négyet egyszerre, ehhez mérten sok embert hívott segíteni, enni, inni. Ott voltak fiai: ifjabb Ödön, Gyula, Cila, (aki Lacika volt egyébként), a helyi rokonság képviselői, néhány barát, feleségek, menyasszonyok, lábalatti lurkók, fontoskodó kamaszok, menyecske, öreglegény, asszonyság. Az egész fölött pedig ott uralkodott királyi párként Ödön és Tusi. Kívülről nézve káosznak tűnhetett az egész, de az udvaron a ház ura, a konyhában asszonya tartotta kézben az eseményeket, és felügyeletük alatt az egész rendezett káosz egy irányba, a majdnem egy tonna hús feldolgozása felé haladt, és mindig sikeresen meg is érkezett.

A pesti vendégek érkezése csak egy pillanatra akasztotta meg az eseményeket, nem is volt szükség többre, az öregek ismerték a járást és a menetrendet: bevonultak a konyhába, Apa pedig elkezdett az udvaron körbe-körbe keringeni, munkát keresni magának, még abban a tévhitben volt, hogy ezért jöttek. Kicsit szédelgett jobbra, balra, aztán az egyik csapat megszánta, és bevették a húsaprítók közé.

Az események már előrehaladott állapotban voltak, a munkálatok hat előtt kezdődtek, négy ekkora disznó étellé változtatása komoly feladat, feszes tempót kell diktálni azért, hogy estére minden elkészüljön, mindenki pukkadásig jóllakjon, és kellő állapotba kerüljön: férfiak a botladozó-dalolóba, hölgyek a gátlástalanul fecsegő-vihogóba.

A négy cocából kettő különböző darabjai szétszortírozva heverték a ház különböző pontjain: vágódeszkákon, üstökben, teknőkben, tepsikben, fazekakban, sózó kádakban és egyebütt, a másik kettő ott nyújtózkodott a rendfán, a konyhában pedig elkészült az aznapi második reggeli: a hagymás sült vér, és ennek híre az udvarra is kijutott hamarosan. Ebből Apa annyi látott, hogy kisebb tumultus keletkezik a konyhaajtó előtt, mert senki sem akar lemaradni a reggeliről.

Számára ezzel aztán elérkezett a nap legnehezebb kérdése: eszik-

e sült vért, vagy valamilyen formában visszautasítja a szíves kínálást.

Idefelé, valahol Dunaföldvár magasságában értesült róla, hogy ezt az ételt Tusi tanti készíti a legjobban a világon, mert fokhagymát is dinsztel hozzá, és így mellékesen megtudta, hogy reggelire disznóvért kell enni.

Apa közepesnél is kevésbé vallásos zsidó családból származott. Az emlékezés úgy tartotta nyilván, hogy már a nagyszülék sem sokat foglalkoztak hitbéli kérdésekkel, apja pedig haladó gondolkodású, Galilei körös, szocdem baloldaliként, tizenkilences kommunistaként nem volt nagy templomlátogató. Apának természetesen volt egy rövid, mélyen vallásos időszaka bar-micva környékén, de az események aztán meglehetősen eltávolították Istentől, úgy gondolta, hogy vagy nincs, vagy nem érdemes szóba állni vele. Nem ezért vette el Anyát, aki abszolút egy siksze volt (épp csak szőke nem), hanem mert nagyon szerelmes volt, de tagadhatatlan, hogy érzett valamennyi kaján elégtételt, hogy ezzel is sikerült a törvényeiben élő Örökkévaló orrára koppintani.

Magasról tett a kóserságra is, de azért a disznóvér, az más. Disznó is, vér is, ennél tréflibb ételt a föld nem hord a hátán, ennek elfogyasztása mégis csak... hát ezzel nem tudja, hogy kinek az orrára koppint, de azt érezte, hogy testével ellentétben (nagyon éhes volt), lelke nem kívánja ezt a megmérettetést.

Viszont itt első pillanattól befogadott vendég volt, felesége tág családjának szeretettel várt vendége. Apa okos és művelt volt, nem híján alapvető lélektani és néprajzi ismereteknek, nagyon sokat jött-ment az országban, sok emberrel találkozott és tudta, hogy egy kínált étel visszautasítása ilyen helyzetben fölöslegesen bántó, sértő, megalázó. Annyit már látott, hogy itt nyílt, jó szándékú emberek gyűltek össze, és soha senki nem tenné szóvá, hogy megbántotta őket, és ez még kiszolgáltatottá is teheti a házigazdát az ő kifinomult városi mivolta ellen. Nna, szóval bonyolult egy helyzet volt, és gyorsan kellett döntenie, még nem is sikerült, amikor látta, hogy Ödön valamit sug a reggeli felszolgálásánál segédkező Gyula fiának, aki befordul a konyhára, és egy perc múlva

egy púposan megrakott tányérral indul felé. Gyula az első pillanattól igyekezett hóna alá venni az új rokont, Anyának egyidős unokatestvére volt, nagyon közel álltak egymáshoz, ő volt az esküvői tanúja, és ezért külön gondot fordított Apára. Mint kiderült, most megmenteni jött:

– Tessék, János, egy kis sült kolbász az előző vágásból, hogy lásd, mi készül. Egyél, mert hírünket viszed még, hogy négy disznó mellett haltál éhen.

Ezzel apa kezébe nyomta a tányért, amin egy komplett pár hideg, saját dermedt zsírában fetrengő sült kolbász karikázódott, meg kenyér és savanyú. Vér egy csepp se. Ami csak annyit jelentett, hogy Tolnán is éltek zsidók, hogy Ödön ismerte őket, és ismerte szokásaikat is, mert Tolna kicsi, és nem lehet egymás elől rejtve élni, és tudta, hogy disznóhúst enni az egy dolog, disznóvért az egy másik, és ez utóbbitól meg akarta kímélni új rokonát. És mindez csak annyit jelentett, hogy nyílt, jó szándékú, és ráadásul okos emberek éltek itt.

A reggeli után tovább zakatolt a disznóvágás, a munkafolyamatok szépen illeszkedtek egymásba, mint a fogaskerék fogai, Apa számára is átláthatóvá vált, hogy mi miből következik, és most már jobban el tudta magát helyezni a rendszerben, talált magának munkát, és hasznosnak érezte ittlétét. Táplálása is rendben volt, pontos beosztás szerint 35 percenként érkezett valami ennivaló: az első adag töpörtyű friss kenyérrel, hájas pogácsa, fokhagymás lében abálódott fejhús tormával, ilyesmik. Inni meg lehetett minden menetrend nélkül élvezettel, sokat vagy keveset, igény szerint. Apa a borra állt rá, nem itta nyakló nélkül, a reggeli úti mámor már elmúlt, ráérezett a tempóra, elvégre nem tegnap kezdte azért ő sem az ivást, beosztóan szinten tartotta magát. A társaság nagyon jó volt, asszonykája unokatestvérei vették körül többnyire, és Ödön fiai apjuk pörgő nyelvű, humorra mindig kész társalgási stílusát örökölték, könnyen barátkoztak, és általánosságban kedvelték az embereket, így Apát is. A többiek – legtöbbször rokonok lévén – rájuk hasonlítottak. Mindenki ismert mindenkit, titok nem

volt, és a jobbra-balra röpködő ugratások, tréfák mindig telibe találtak.

A disznóvágás a biológiához szól, a zsigereken át hat, és más organikus rendszereket is aktivál. Az ital általában rásegít erre, a beszélések egyre egyértelműbbek voltak, az udvaron serénykedő lányok, asszonyok műpirulásba menekültek a célzások elől, miközben majdnem nyíltan élvezték az egészet. Színjáték volt ez, ahol mindenki ismerte a szerepét, és a falu merev erkölcsse biztosította azokat a kereteket, amin belül mindenki szabadon jártathatta a száját, mert a dumán túl mást úgysem tehetett. Ha pedig mégis sikerült, akkor lelke rajta, hajrá, de a vége ilyenkor vagy botrány volt, vagy házasság.

Apa óvatosan, mint aki aknamezőn jár, de mégis csak lépked, részt vett ebben a libidó fűtötte verbális „adok-kapok”-ban, és néhány mondata igazi siker volt, például a kolbásztöltés közben elszakadó bél, és a nem kívánt fogantatás között vont, meglehetősen vaskos párhuzama szállóige lett, és még tíz év múlva is visszahallotta ottjártakor. Szóval minden rendben volt.

Pedig nem volt rendben, Apa lelke bizony egyáltalán nem volt rendben, és kifelé mosolyogva figyelt befelé, ahol komoly nyomás uralkodott. Az ok pedig – mi más lett volna – a rossebes zsidóság már megint.

Apa itt és most egy nagy, jókedvű, rokoni, baráti közösség kellős közepén volt, akik pont olyanok voltak, stílusuktól és a használt nyelvezettől eltekintve, mint az ő családja, és annak holdudvara. Gyerekkorában nem egy nagycsaládi rendezvényen vett részt, és azok pontosan ilyenek voltak finomabb kivitelben. Csak ezeknek egyszer és mindenkorra vége szakadt, mert ha össze is jött a család és igyekezett megünnepelni valamit, hát rettenetesen nagy volt az úr az asztal körül. Ugyanis a többség meghalt a holokausztnak nevezett valamiben, amit Apa és közvetlen családja túlélte ugyan, de ami őket is megsebezte. Ezt érezte most Apa, és még külön utálta az egészet azért is, hogy nem tudja átadni magát

a körülötte zajló örömködő együttlétnek, mert falat érez maga körül, amit maga épít, és csak ő lát, mert a többiek láthatóan nem éreztek semmi ilyesmit. Dühös volt, hogy nem tud illeszkedni, és azért is dühös volt, mert akart illeszkedni, pedig meg volt neki parancsolva úgy ötezer évvel ezelőttről, hogy: különbözzél, mert más vagy. Nem akart más lenni, és ha nincs a holokauszt nevű akármí, akkor gond nélkül illeszkedne ide, vagy bárhová más-hová, vagy nem illeszkedne, hosszú pajeszt hordhatna és nagy fekete kalapot, és az sem jelentene mást, csak egy hosszú pajeszt és egy nagy kalapot. De a holokauszt nevű akármí után már minden mást jelentett, az is, hogy most próbálja gátlástalanul jól érezni magát egy sváb-magyar társaság közepette egy disznóvágáson, ahol senkit sem zavar az ő zsidó mivolta, csak őt magát.

Ez történt belül, de Apa kifelé nem mutatott semmit se ebből, el tudta rejteni magát, ehhez minden izraelita ért: terepszín, vegyülés. Érdemes is volt vegyülni, egyre nagyobb lett az összhang, kezdte érezni, hogy ezekkel az emberekkel jól el lehet lenni bárhol, és remélte, hogy még gyakran lesz szerencséje Ödönékhez, mert ha már illeszkedni muszáj, akkor legalább közékük.

Mindeközben após-vej összemelegedésben látszólag nem történt különösebb előrelépés, nem zajlott le semmilyen meghitt beszélgetés, egyszerűen csak találkoztak néha a nagy sürgés-forgás közepette, Nagypapa oda-odaballagott a bontó asztalhoz, ahol a kolbászhúst darabolták Apa közreműködésével (még mindig itt volt befogva, 270 kilót kellett daráláshoz előkészíteni), és egyik kedvenc pózában, hasát nekitámasztva az asztalnak megállt egy-két szóra. Olyan mélyenszántó dolgok iránt érdeklődött, hogy Apa kóstolta-e az eperpálinkát, javasolta, hogy egyen egy kis majoránás rizst, mielőtt belekerül a hurkaanyagba, mert oltári finom, és egyebek. Pár perc csevej után tovább ballagott célirányosan az udvaron, beszélgetni ezzel, azzal, hogy aztán visszaérjen a konyhába, ahol a nap nagy részét töltötte. Ezek az együtt töltött pár percek azonban mindennél világosabban elárulták, hogy Nagypapa jobban felengedett veje irányában, mint eddig bármikor, és ha vigyáznak egy kicsit, akkor már maradhatnak így a továbbiakban.

Elégedett volt, azzal, amit látott, tetszett neki, ahogy Apa feltalálta magát, nem vacakolt. A mélyülő kapcsolatnak egyetlen jele ez az érdeklődés volt Apa pillanatnyi jólléte iránt, de ez egyértelmű jel volt.

Minden disznóvágás elér egy pontra, mikor egyszerre történik minden, emberenként két pár kéz is kevés volna, és általában erre az időre üti ki magát az első egy-két nagyivó, aki eddigre elveszíti az egyensúlyt a mérhetetlen mennyiségű étel, meg a korlátlan ital-fogyasztás között, és kiesik a munkafolyamatokból. Itt délután kettő körül következett be ez az állapot, egyszerre kellett nekilátni kolbászhús-darálni és fűszerezni, hurkát tölni – mert a töltők aztán a kolbásznak kellene – készültek a disznósajtok, közben etetni is kellett a jónépet, és előkészületeket tenni a vacsorához, a rótvörös fejű Béla bácsit hazakísérni, Béla bácsi nagyon mérges feleségét megnyugtatni és visszairányítani a konyhába, mert az orjalevese nélkül megette a fene az egészet. Szóval krízisközeli állapotok uralkodtak, és Apa szenvedélyesen vetette magát a munkába, jó pontokat akart szerezni, azt akarta, hogy úgy beszéljenek róla a háta mögött, hogy: „...ez a fickó, a Sándor veje, az aztán városi létére megfogta a munka végét, jól járt vele a Sándor!”, meg hasonlókat. Különben is addig sem kellett gondolkodni a múlton, jövőn.

Ez a rohammunka aztán egy lendülettel elvitte Apát délután hatig, mikor is körülnézve azt látta, hogy minden elkészült. Kolbászok, szalámik a füstölőben, sonkák, lapockák, szalonnák sóban hemperegve, hurkák kifőzve, karikában hültek a pajtában az asztalokon, húsok csomagolásra készen a spájzban. A kutya félholtan a jóllakottságtól szédeleg, neki is nagy napja volt. Az emberek pohárral, üveggel a kézben fáradtan támaszkodnak az udvar különböző pontjain, és beszélgetve, dohányozva várják azt a pillanatot, mikor Ödön megáll a konyhába vezető két lépcsőfok tetején, elkiáltja magát: „Na, ezt most már elbasztuk végleg, disznók ebből már nem lesznek többet, nem is nézem ezt a temetőt, inkább iszom egyet, gyertek, sírjuk tele a poharat”. Mert Ödön minden

disznóvágáson valahogy így hirdette ki a fájrontot. Most is. Pont jó időben, mindenki elfáradt rendesen, és a hideg is visszatért, nappal felmelegedett úgy mínusz öt fokra, mostanra már inkább tizenhat, tizenhét volt, deresedtek a bajuszok, fáztak a lábak, jólesett bemenni a túlfűtött konyhába, az onnan nyíló ebédlőbe, ahol pukkadásig rakott cserépkályha, és roskadásig rakott asztal várta az egész nap robotoló, átfázott embereket.

Ezek a disznóvágás utáni vacsorák étkezési szempontból általában már feleslegesek, de nem úgy a társadalmi együttlét céljából. Ezt előkészítendő, bevett koreográfia szerint zsinatolta körbe a két összetolt asztalt a huszonvalahány ember, hogy megtalálja a helyét és leüljön végre, a legtöbbjük most először reggel öt óta.

A menüre kár szót is vesztegetni, mindig mindenütt ugyanaz, leves, friss pecsenye, káposzta, frissen sült kolbász, hurka, savanyúk, mustár, torma, többféle sütemény a végére, minden finom, friss, nehéz és zsíros, pontosan alkalmas arra, hogy végképp az epegörcsös rosszullét irányába mozdítson mindenkit, aki van olyan bolond, hogy nem iszik eleget. Itt ilyen nem volt, talán Ödön kivételével, aki nagyon ritkán ivott, sokat meg soha.

Szóval tömte magát mindenki, mintha rendes ételt nem láttak volna hetek óta, és öblítettek is, az eddig megivott litereket elemésztette a munka. Jó hangulat volt már a vacsora elején is, később ez még fokozódott, és az utolsó süteményes tányér eltűnte végleg felszabadította a beszédet. A meleg, a bor, a jóllakottság oldottá tett mindenkit, most aztán nekigyürkőztek a pletykának, politizálásnak, a helyi híreknek, családi történeteknek, az anekdotáknak, a „mi újság Pesten”-nek és még számtalan beszédtemának, amiket Mikszáth összefoglalva „dib-dáb dolgoknak” nevezett nagyon találóan. Volt egy kis éneklés is, aztán egy kis izgalom, amikor Laci-Cila félrenyelt a nagy nevetéstől, és kissé furcsán vette a levegőt, de egy erőteljes hátha ütogetés után sápadtan és kéken vissza tudott roskadni az asztalhoz.

Így zajlott az idő, Apa egészen nagyon jól érezte magát, és előre sajnálta azt az órát, mikor majd ez a harsogó, vidám együttlét lassan le fog ülni, és véget ér.

Ez tíz felé következett be, ténylegesen nagyon fáradt álmos lett mindenki (volt rá okuk), józanok sem sokan maradtak (minek is egy ilyen estén), és hát másnap hétfő, dolgozni kell, a jelenlévők többsége ötkor, de inkább öt előtt kelt télen is, nem lehetett sokáig húzni a fent levést, a másnap reggelbe amúgy is bele kellett kalkulálni egy kis nehézséget, kinek gyomorba, kinek fejbe. Egyszerre a társaság szedelődzködni kezdett, a búcsúzkodás is eltartott vagy húsz percet, fél tizenegy volt, mire az utolsó helyi vendég is útnak indult. A házban csak a háziak maradtak, meg a pestiek.

Ideje volt indulni, késő volt, Pest meg messze.

Hárman háromféle állapotban voltak, és mindenki nagyon elégedett volt a pillanatnyi helyzettel.

Nagypapa pukkadásig jóllakott, és szerette ezt az állapotot. Szerette azt a kellemes negyed részegséget, amiben egész nap leledzett. Örömmel töltötte el a tudat, hogy a kolbászkérdés jó ideig megoldódott, és hogy a füstölés után – micsoda teher – újra le kell majd jönni a füstölt étkekért. Örült, hogy a csomagtartó tele van hússal, hurkával, sütni való kolbással, és így a várható éhhalál időpontja megint kitolódott egy darabig.

Jó nap volt.

Misi is jól volt lakva, és kellemesen be volt tintázva, kicsit túl a biztonsági határon, és semmi kedve nem volt onnan visszatérni. Feje egy elrejtett zugában jelentkezett ugyan egy kis kétely, hogy tényleg jó ötlet-e ilyen állapotban vezetni az éjszakában a havas, jeges úton, de aggodalma nem tartott sokáig, nem volt aggódós típus, a már egyszer majdnem meghaltak fatalizmusával szart le általában minden gondot és veszélyt. Különben sem volt más megoldás, másnap reggel mind a hármuknak kezdődött az új hét, muszáj volt felmenni. „Valahogy majdcsak lesz” – gondolta. Máskor is vezetett már ilyen állapotban, bár ennyit nem.

Apa meg egyszerűen hálás volt az egész napért. Belső tusakodásai most estére elcsitultak. Álmos volt, jóllakott, megtelt új rokonai vonzó, kellemes társaságával, és örömmel értesült, hogy a Moszkvics csomagtartóba zsúfolt hústömegből ő is részesül, mindjárt haza is viheti. Kiszámíthatatlan, fiatal háztartásukban ez

sokat jelentett.

Az indulás olajozottan zajlott: Nagypapa és Ödön gyorsan és barátságosan elszámoltak, aztán ölelés, kézrázás, puszik jobbról, balról.

„Jó utat, vigyázzatok magatokra, kolbász, szalámi egy hét múlva jön le a füstről, érik három hetet, aztán jöhetsz, viheted a sonkával együtt, addig bírd ki, vagy legeljél füvet, na, isten áldjon” – búcsúzott Ödön, és a pesti trupp integetések közepette nekilódult az éjszakának.

A hátsó ülésen Apa mellett most is ott ücsörgött útitársként a hasas demizson, bár most szekszárdi vörösborral volt tele, valamilyen rokon bőkezű ajándékával. Nem is pihent sokáig, alig érték ki a hatos útra, Nagypapa már nyújtotta hátra a poharát, jelezve, hogy megkóstolná azt a szekszárdit. Apa töltött, előre nyújtotta a poharat, majd kis gondolkodás után magának is töltött, mindegy volt már, tudta, hogy ebből másnap érdemben nem lesz tanítás. Misi nem kért bort. Volt nála egy kis lapos üveg, amit maga Ödön töltött meg szilvapálinkával. Abból húzott egyet-egyet. Az autó egyenletesen robogott, a reflektor messzire bevilágította a fehér utat, a két oldalon feltornyozott hókupacokat. Misi biztos kézzel fogta a kormányt, ahogy vezetett, senki meg nem mondta volna, hogy mennyit ivott. A kocsiban nem is törődött senki ezzel. Apa nem gondolta, hogy köze lenne hozzá. Túl friss volt még az ismeretség, nem tett lehetővé tapintatlan kérdéseket. Nagyapát meg nem foglalkoztatta a dolog. Az Misi dolga, hogy mennyit ivott, meg az is az ő dolga, hogy felérjenek Budapestre, és ő más dolgába nem üti az orrát. Így aztán e tárgyban teljes összhang uralkodott a kocsiban. Leginkább csendben voltak, Misi a vezetésre koncentrált, Nagypapa el-elbóbiskolt az egyenletes motorzúgásban, Apa meg nézett ki a varázslatos holdsütötte havas tájra, és lassan szopogatta a tényleg nagyon finom bort. Béke és nyugalom honolt hármuk között, és ebben a békében és nyugalomban tették meg az út nagy részét.

Azonban társadalomtudományi tény, hogy a nagyobb társadalmi

rendszerek befolyásolhatják a kisebb alrendszerek életét, változásra, változtatásra kényszerítve azok tagjait. Ez gyakran megesik, hiába, a társadalom, az társadalom. Most is valami ilyesmi készült.

A rendőrfőnök Sinatelepnél állt az út szélén a buszmegállóban. Véletlenül kerültek oda, eredetileg eszük ágában sem volt a mínusz tizenöt fokban autókat ellenőrizgetni, de egyiküket egy ideje nagyon szorította a vizelhetnék, megálltak tehát, hogy könnyítsenek magukon, és ha már megálltak, akkor rá is gyújtottak, úgy döntöttek, hogy jár egy kis nyújtózás és friss levegő nekik. Épp jó forró, cukros kávéval töltöttek a termoszból, amikor az idősebb a messzi távolban észrevette azt a két fénypontot, Misi autójának reflektorait. Eleinte nem érdekelte, de aztán tapasztalt szeme, vagy inkább hatodik érzéke azt sugallta, hogy talán van mit keresniük ennél az éjszakai vándornál.

A Moszkvics még messze volt, a főtörzs nyugodtan lehörpintette a maradék kávéval, szívott két slukkot a cigiből, eldobta a csikket, zsebre vágta a termoszt, és odaszólt társának: „No!” – miközben fejével a közeledő autó felé biccentett. Az rögtön értette, hogy feladat van, ő is eldobta a cigit, és átváltozott rendőrre.

Az idősebbik nyugodtan kilépett az út közepére, és zseblámpájával jelezni kezdett a már egész közel járó autónak, hogy lesz szíves megállni egy kis időre.

Az utasokra különböző módon hatott ez a szíves invitálás. Nagypapára sehogy, mert aludt. Apa nyugodtan nézte a köröző zseblámpát, nem nagyon érdekelte a dolog, tudta, hogy Misi magas rangú tiszt, eszébe sem jutott, hogy bármilyen komplikáció lehet, tehát apa közömbös maradt, gondolta, ez csak kétperces epizódja lesz ennek az útnak.

Misi nem volt ilyen nyugodt. Ő tudta magáról, hogy gyakorlatilag tökrészeg, és bár ezredesi rangja és beosztása sok mindentől megvédte, de egy kekeckedő rendőr kellemetlen lehet, ezredesség ide, vagy oda.

„A kurva anyját, ezek maradhattak volna otthon” – morogta maga elé, és megkezdte a fékezés, félreállítás műveletét, ami a jeges

úton, az ő állapotában nem volt egyszerű manőver.

„Hohó!!” – mosolyodott el magában a főtörzs, mert az ide-oda csúszkáló autó láttán már biztos volt benne, hogy fogás van, a sofőr alighanem részeg lehet. Mégis csak érdemes volt félbeszakítani a pihenőt.

Misi valahogy odamanőverezte magát a buszmegállóba, és sikerült úgy megállnia, hogy nem koccant neki a rendőrautónak. Remélte, hogy ezzel a nehezén túl van. Letekerte az ablakot, és nyugodtan, kissé szúrósan nézett az odalépő rendőr szemébe, mintegy jelezve, hogy minden abszolút rendben, és ha nincs rendben, akkor majd lesz, mert majd ő csinál rendet. Azonban a főtörzs nem volt érzékeny szúrós pillantásokra. Orra megremegett, részint, mert most már biztos volt a dolgában, részint a kocsiból, a nyitott ablakon kiáramló ájertől. Ez a szag mindent elárult. Elsősorban a mindent átható vegyes eredetű alkoholillat, amit a népnyelv „cefreszagnak” szokott titulálni. Ez, ami a Moszkvicsot megülte, masszív képviselője volt ennek a légköri jelenségnek.

- Jó estét! – köszönt a rendőr. – Jogosítványt, forgalmi engedélyt, személyi igazolványt – kezdett a szokásos megnyitással. Hideg volt, és bár fűtötte a vadászszenvedély, azért szeretett volna gyorsan végezni.

Misi nekiállt előkotorni a levéltárcáját, nem ment egyszerűen, de végül sikerült átnyújtani a kért paksamétát

- ... és legyen szíves kiszállni a kocsiból! – folytatta a főtörzs a megnyitást.

- Ssszállnék én, fffffiam, ha bírnék. Ddde nem tudok – vágott Misi a középjátékba, mert ő is szertett volna végezni hamar. A „fiam”-at azért engedte meg magának, mert látta, hogy a rendőr már észlelte a kezébe nyomott „BM” igazolványt, és tudta, hogy öt másodperc múlva azt is megtudja, hogy egy ezredessel áll szemben. Erre a sokkhatásra kívánt ráerősíteni a barátságosan lekezelő megszólítással.

Így is történt, a főtörzs elolvasta a „rangfokozata” rovatba írt szót, és mélyen elgondolkodott. Először is azon, hogy mi a kénköves menykőért kellett neki itt közúti ellenőrzést játszania, ahelyett,

hogy hagyta volna a fenébe az egészet, itta volna a forró kávét, és ez az ezredes meg mehetett volna, ahová akar, akár a büdös fekete francba is. Másodszor azon gondolkodott el, hogy most mit tegyen. Ebben az időszakban a BM-nél még nem osztogatták olyan bőkezűen a rangokat, egy ezredes ritka madár volt, alighanem magas beosztásban és nagy hatalommal a kezében. Nem volt tanácsos újat húzni vele. Ugyanakkor most már nem engedhette tovább, mert ha valami történik, ezredes elvtárs valami bajba kerül húsz kilométerrel arrébb, akkor őt is előveszik. Szép kis slamasztikában volt, és egyelőre nem látta a kiutat.

- Nééézzé, ffőtörzs, nekünk sietnünk kkkell, az elvtársaknak fffontos dolga van haj haj nalban, nem késhetünk. Beeeismerem, hogy ittam egy kicsit, de no és. Nnnem lesz semmi baj. Nooo adja ide az iratokat, aztán erőt, egészséget, nem is llláááttuk egymást. Misi szakszerűen folytatta a középjátékot ebben az ezerszer eljátszott sakkjátszmában, de most tévedett, rosszul választotta meg a taktikát. Kásás, elnyújtott, dadorászó beszéde és az a tény, hogy alig tudta egyenesen tartani magát, arról győzte meg ellenfelét, hogy akár mi is történik, akkor sem engedheti tovább a kocsit, ezzel a sofőrrel biztos nem.

- Értse meg ezredes elvtárs, nem engedhetem tovább ilyen állapotban – préselte ki magából, és remélte, hogy nem hangzik olyan kétségbeesettnek, mint ahogy érezte magát.

Ezzel most aztán megakadt a játszma. Misi tudta, hogy szívóskodhatna, és végül tovább erőszakolhatná magát, de nem volt kedve szívóskodni. Akármennyire is ezredes volt, rosszakaró kollégái, főnökei neki is voltak. Nem mindenki kedvelte, mert szabad szájú és szabad volt egy nagyon kötött szervezetben. Nem tette könnyen szerethetővé az a tény sem, hogy nem akárhonnan volt a hátszele, hogy ő volt daragíje tovaris Misa, aki hivatalos világjárása közepette a magyar kormánypostán kívül mást is intézgetett más megrendelésre, és hogy ott, ahol ő tovaris Misa volt, néha valaki felemelt egy telefont, és akkor Misi kollégáinak és főnökeinek kuss volt. Nem gyakran emelték fel a telefont, Misi vigyázott, hogy ne terhelje túl ezt a kapcsolatot, de időnként felemelték.

Most ez volt a dilemma. Ha tovább szívózik, akkor lehet, hogy ÜGY lesz a dologból, és azért egy ilyen nagyon részeg vezetés akár komoly ÜGY is lehet, szolgálati jeggyel, igazoló jelentéssel, esetleg fegyelmivel. Esetleg valakinek eszébe juthat, hogy ennek mentén végre nyugdíjazni lehetne ezt a sokak számára kellemetlen figurát. Misi meg tábornokként akart nyugdíjba menni és nem ezredesként. No, nem dicsőség miatt, azzal neki kitörülhették, hanem a nyugdíj miatt. Egy tábornoki nyugdíj azért mégis csak tábornoki nyugdíj. Erre ácsingózott Misi, és ezért még két évet ki kellett húznia valahogy. Lehet, hogy valamelyik jó embere megint felemelné a telefont, és lehet, hogy megint kuss lenne, de azért ez túl pizslicsáré ügy volt, nem lett volna gusztusa ezért megmozgatni a személyes nexusokat.

Ezek a gondolatok jöttek-mentek Misi fejében, kicsit nehézkesen. A főtörzs meg várta. Nagypapa is. Nyugodtan, nem izgatva magát. Fölébredt a nyüzsgésre, és most lagymatag érdeklődéssel figyelt, csak úgy fél füllel, félig ébren. Ő tudta, hogy még ma éjjel föl fognak jutni Budapestre, mert ő reggel fél hétkor nyitja a műhelyt, tehát addigra otthon van. Misi vagy megoldja, vagy nem, akkor majd ő oldja meg, vagy valaki más. Vagy senki sem, de akkor is fel fognak jutni. Úgyhogy nézett ki a szélvédőn, és várta az indulást.

Apa nem volt nyugodt, mondhatjuk, hogy tűkön ült. Apa ugyanis fiatal házas volt, és fiatal feleségének a fiatal férjek naivitásával azt mondta, hogy nyolcra otthon lesz. Most meg éjjel 1 óra volt. Gondolta és remélte, hogy Anya – ismerve a saját apukáját – bő rátartással számolta a hazaérési időt, de Apa tudta, hogy az aszszonyi bölcs türelemnek vannak határai, és ha reggel, vagy dél előtt érkezik haza, akkor nyugodtan magyarázkodhat, kenheti a dolgot Nagyapára, Misire, a rendőrségre, az ittas vezetést szűk látókörűen kezelő törvényekre, mindegy lenne, mert a szeme ki lenne kaparva és pont. Így aztán úgy döntött, hogy a tettek mezejére lép, és továbblendíti az eseményeket, remélhetőleg Pest felé. Mármost le kell szögeznem, hogy bár Apa eddig is, ezután is nagyon sok dolgot intézett az élete során nagyvonalúan, de ezzel

együtt nagyon okos volt. Most pontosan felmérte, hogy a főtörzs csapdában van, és valamilyen, bármilyen megváltást vár ebben a szorult helyzetben. Elfogad és elhisz akármit, ami lehetővé teszi, hogy percekben belül kilométerekre legyen Misitől. Úgyhogy Apa megköszönte a torkát, hogy jól artikuláltan tudjon beszélni, és határozott, katonás hangon előre szólt:

- Ha megengeded, ezredes elvtárs, majd én vezetek! - és amikor a rendőr rávillantotta a zseblámpáját, hogy megnézzze magának az új szereplőt, jól láthatóan rákacsintott, és vágott egy kis grimaszt, mintegy jelezve a másiknak: „látod ezzel a jóemberrel vert meg a sors, hát fogjunk össze mi ketten, és oldjuk meg ezt a galibát.”. Tökéletes játék volt, a főtörzs hinni akart, Apa meg hihető volt. Most már csak az volt a kérdés, hogy Misi veszi-e a lapot. Vette, végül is neki sem volt más választása. Kicsit kivárt, össze kellett szednie magát ahhoz, hogy legalább megpróbálhasson gördülékenyen beszélni, majd így nyilatkozott:

- Akkor mmmajd a főhadnagy elvtárs - kreált kapásból egy Apa életkorához stimmelő rangot - vezet tovább. Értve vagyok? - és újból mélyen a főtörzs szemébe nézett.

Az pedig boldogan vágta rá:

- Értettem!

Régen örült ennyire valaminek. Már látta maga előtt saját magát, amint a megyei kapitány (az is ezredes, az istenadta) irodájában áll vigyázzban, és hallgatja az üvöltő letolást arról, hogy hogyan kellett volna kezelnie ezt az ügyet, és ezzel szemben hogyan kezelte.

Most egy rövid, de bonyolult logisztikai feladat következett. Apa a tőle telhető frissességgel ugrott ki a hátsó ülésről, Misi pedig nekiállt kikászálódni a volán mögül. Ez nem ment könnyen, főleg akkor vált nehezzé, amikor lába a jeges betonra lépett, de aztán némi diszkrét segítséggel be tudott huppanni a hátsó ülésre.

Így ért véget ez a játszma: remivel, egy elegáns tisztálodozattal.

A két rendőr tisztelgett Apának, ő pedig bajtársias leereszkedéssel kezet nyújtott mindkettőjüknek, aztán beült a volán mögé, és

csak most fogta föl, hogy tényleg ott ül, hogy most neki kell vezetni a Tűzoltó utcáig, és nem melleleg el kell indulnia.

Apának nem volt jogosítványa. Ezen kívül pedig semmilyen vezetési gyakorlata sem. Két nyáron át volt tartalékos tiszti kiképzésen, és egyszer egy jóindulatú őrzető hosszas könyörgés után gyorstalpaló tanfolyamot tartott a leendő alhadnagynak egy Csepel Weaponnal a telephely mögötti lapos betonplaccon. Itt megtanulta, hogy hogyan kell elindítani egy autót, hogyan kell sebességet váltani, mire való a kuplung, majd az elméleti rész után ment vagy három kört az őrzető irányításával, és ennyi. Most ezt a tudást és gyakorlatot kellett aktivizálnia, éspedig sürgősen. A rendőrök már beültek a saját Pjotedájukba, de még nem indultak, valamit pizmogtak, valószínűleg azt várták, hogy ők tűnjenek már el, hogy aztán megfordulva elhúzhassanak az ellenkező irányba. Apa nekiveselkedett. Misitől hiába várt segítséget, az, ahogy leült, azonnal elaludt. A kulcs elfordult, a motor fölmormogott, Apa kinyomta a kuplungot, másodikra megtalálta az egyest, élesen balra fordította a kormányt, remélte, hogy az autó elindul, és el fog férni a rendőrautó mögött. Elindult, elért, igaz, hogy rögtön utána lendületesen átvágott a másik sávba, de ezt már csak az vette észre, aki akarta, a rendőrök – úgy látszik – nem akarták. Nekik a ma éjszakai kalandokból ennyi elég volt. Apa valahogy visszatalált saját sávjába, és 30 kilométeres sebességgel megkezdte az utat Budapest felé.

Már majdnem Ercsi határában jártak, mikor Nagypapa, aki az egész eseménysort nyugodt szemlélődéssel követte végig – mint mondtam, egy pillanatig sem kételkedett abban, hogy még ma éjszaka felérnek –, apa felé fordult, és halkan, közömbösen megkérdezte, amit nyilván mindenki más sikító izgalommal kérdezett volna az első pillanattól:

- János, tudsz te vezetni?

- Nem! – válaszolta Apa nyugodtra erőltetett hangon, és megpróbált annyira vagánynak látszani, amennyire lehetett. – Nem, Sándor. De azért hazaérünk, mert Svejks is eljutott Budejovicébe, és mi is eljutunk a Tűzoltó utcába.

A válasz telibe talált, Nagypapa – aki nagyon szerette a könyveket, és a Svejket többször is elolvasta – rögtön értette, és felnevetett, ismeretségük során először valami olyanon, amit Apa mondott neki.

- No, akkor menjünk! - összegezte aztán a véleményét, lehunyta a szemét, és folytatta az alvást, amit a rendőrök szakítottak félbe.

Apa Ercsi után kezdte élvezni az egészet. A Moszkvics engedelmes jószágnak bizonyult, és már negyvennel, ötvennel száguldott, érezte, hogy vezetni jó. Amúgy is valami nagy elégedettséget érzett. Bizony, ez most az ő éjszakája, ő viszi haza a két Öreget, és ha fölöslegesen nem dicsekszik vele, akkor apósa ezt a történetet jó helyre fogja elraktározni a fejében. Az, hogy ami történik veszélyes, hogy bármikor megcsúszhatnak és lebukfencezhetnek az árokba rapityára törve magukat, nem érdekelte, elvégre ő is meghalt már majdnem, és pont olyan fatalista volt, mint bárki más, aki mellett tizennégy éves korában bevág egy szép kövér tüzérségi löveg, és nem robban fel.

Szinte magabiztosan vitte az autót, és még negyed három se volt, mikor megállt a Tűzoltó utcában, a nagykapu előtt. Nagypapa már egy ideje ébren volt, Misi pedig a megállásra ébredt föl. Emlékei homályosak voltak, a rendőrökkel való diskurzusnál megszakadtak, de abból a tényből, hogy nem ő ül a volánnál, hanem valaki más, meg hogy váratlanul megérkeztek, le tudta vonni a következtetést: igazán, komolyan sikerült betörülnökie, de a helyzet megoldódott, amire meg nem emlékszik, azt majd Sándor elmeséli.

Kiszálltak. Misi úgy döntött, hogy ott hagyja az autót, és hazagyalogol. Abban reménykedett, hogy a húsz perces séta során annyira csak civilizálódik, hogy neje a „még elfogadjuk” kategóriába sorolja, ezért, miután két fordulóval behordták a szatyrokat, üvegeket, demizsonokat a konyhába, elbúcsúzott, és kissé ingatag léptekkel, de jobbra egyenes vonalon mozogva elindult haza.

Apa és Nagypapa kettesben maradtak. Nemigen történt ez meg velük az elmúlt időkből, és más is volt a helyzet, mint eddig. Apa

vagány húzása sem kellett hozzá, hogy Nagypapa másképp nézen a vejére, ez a trükk pedig, ahogy átvette az autót a rendőrök szeme előtt, további százalék pontokkal emelte értékét a tőzsdén. Persze erről egy árva szó sem hangzott el. Nagypapa kérdés nélkül töltött két stampedlivel, és kinyitotta az utolsó sört. Ez a nap pálinkával kezdődött, végződjék is azzal – gondolta valószínűleg. Aztán osztani kezdte a húsokat, bár sok osztani való nem volt rajta, már Tolnán úgy csomagolták, hogy mindenkinek külön szatyrokban volt az adagja. Azért Nagypapa csak pakolászott egy kicsit, inkább azért, hogy az időt húzza, és hozzá magyarázott:

- A tüdőt ne vidd el, maradjon itt, Nóra nagyon szereti a savanyú pájslit, de megcsinálni nem tudja, majd az anyja megfőzi, gyertek át kedden, vacsorára az lesz, ami marad, azt meg elviszitek.

Vidd el a szekszárdit, nekem van vörösborom, Nóra szereti ezeket a száraz szekszárdiakat. Azért is küldtük gyerekkorában Ödönékhez, mert vérszegény volt, az orvos meg jó levegőt és napi egy pohár vörösbort írt elő. Aztán meg itthon nem evett, az istennek sem, de Ödönnél meg akármit, bármit, hiszen láttad, ott nem lehet nem enni. Az anyja meg jól megsértődött, hogy a Tusi főztjét eszi, az övét meg nem. Pedig nem a főzton múlt, Nóra nem bírta a pesti levegőt sosem, akárhová jött velem, vagy ment mással vidékre, rögtön jobban lett. Te is inkább elmehetnél vidékre tanítani, hiszen ott akkora lakásokat adnak, hogy egy hétig sem találjátok meg egymást. Aztán csak találjátok meg egymást, mert aztán unoka is lehetne már... na, jól van, bocsánat, nem az én dolgom, én csak azt akarom mondani, hogy Nóra elég beteges, nem úgy néz ki, de beteges, aztán vidéken mindig jobban van, hiszen majd csak fog szülni, akármennyire is nincs közöm hozzá, aztán ott egészségesebb terhes lehetne. Hiányoznátok, persze, de hát vonat van, úr vagy, tanár, fél áron utaztok, jöhettek bármikor, engem Misi meg elvisz bárhová.

Meg az anyjától is távolabb lenne. Na, jó anya az Elli, de tudod, néha túl jó, azt akarja, hogy mind a két csibéje ott legyen vele, pe-

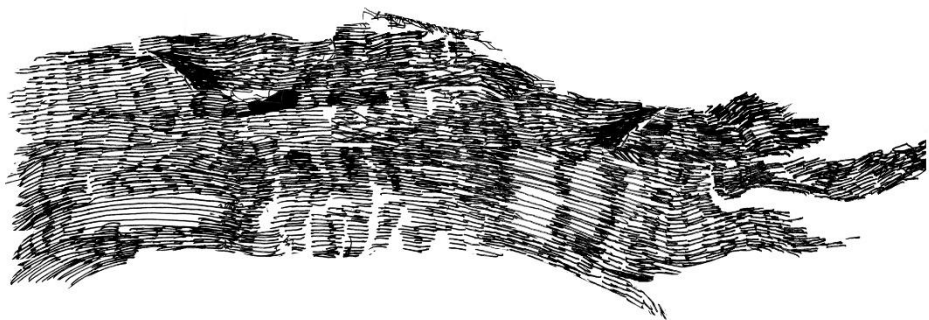
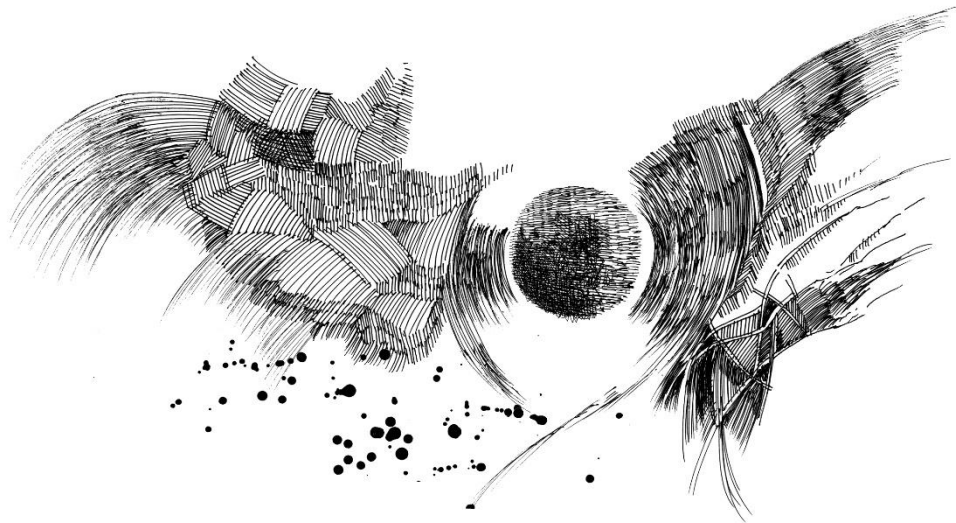
dig Nóra már diplomázik, meg ura is van már, aztán mégis mindig hazarendeli, minden nap, te jó ember vagy, az hiszem, de te sem fogod mindig elviselni, hogy itthon kereng. Asszonynak ott-hon a helye a férjénél. Aztán Nóra nemigen tud ellentmondani az anyjának, mert az rögtön kiborul, „már nem szeretsz te engem”, bögi ilyenkor, azt pedig a lányok nem bírják. Szóval messze lak-notok jobb lenne, de a te dolgod, vagyis a tiétek.

A kolbászt pedig süssétek le inkább, úgy eláll sokáig, vegyetek már egy hűtőt, adok rá pénzt, aztán majd megadod apránként. A hurkát meg egyétek meg, a véreset az edd el Nóra elől, mert nagyon szereti, rosszullétig eszi magát belőle, mert a gyomra meg nem szereti...

Így beszélt Nagypapa, Apa meg hallgatta. Tudta pontosan, hogy mi történik: az történik, hogy Nagypapa most adja át neki Anyát, szépen pontosan, leltár szerint.

Aztán elfogyott a sör, és ezzel ez a hosszú nap is véget ért így hajnalban. Apa összecihelődött, fogta a mostanra már feleség-kien-gesztelővé előlépett húsos szatyrokat, demizsont és sebesen út-nak indult – gyalogosan – hazáig, át a hídon a Baranyai utcába. Nagypapa meg nem nézett utána sokáig lassan könnybe lábadó szemmel, hanem, amint apa kilépett az ajtón, szépen gatyára vet-között, és úgy, ahogy volt, fürdést reggelre hagyva lefeküdt. Apa még talán csak a Páva utcánál tartott, de ő már mélyen horkolt, hiszen nem sok óra múlva itt a Popovics, hogy összesöpörje a mű-helyt nyitás előtt.

Ja, meg hogy igyon egy reggeli stampedlit Nagypapával, ahogy az dukál, és szokás.

HORÁK ANDREA KANKALIN

Mert hazudni kell

Utoljára mondtam igazat, soha többé nem teszem! Minden őszinteség után szobafogságra ítélt anyám. Újabb egy hónap. Elviselhetetlen. Megint csak a gimibe mehetek, lesben áll majd, számolja a percek, a konyhaablakból figyeli, kivel szállok fel a buszra, kivel sétálok hazafelé, árulkodó nyomokat keres rajtam. Tanuljak, az a dolgom, nem a csavargás, nem a haszontalanság, nem a ribanckodás, mondja, pedig én csak találkozni szeretnék Andorral. Tehetetlen zokogás ráz, nyüszítek, mint egy kutya, színpadiasan szenvedek, hátha eredményre vezet, de nem. Kőből van anyám szíve, rajtam akarja megtorolni saját életében elkövetett hibáit. A csukott ajtón keresztül rimánkodok, ordítva könyörgök, de hajthatatlan. Azzal vagdalkozik, ha nem hagyom abba, duplájára emeli a büntetést.

Andor már alsó tagozatban a padtársam volt, amikor a tanító néni nem figyelt, fogtuk egymás kezét, feladatot cseréltünk. Ő szépen rajzolt – helyettem is –, én a matekját oldottam meg, mert jó számoltos voltam. Suli után nem mentünk haza, mindenféle hihető mesét találtunk ki, hogy miért maradtunk tovább. Mert hazudni kellett. Senki nem választhat el tőle, örök hűséget fogadtunk, elterveztük, amint nagykorúak leszünk, összeházasodunk, egy szép kertes házba költözünk. Néhány napja készített gyönyörű grafikáit a szekrény mélyén őrzöm, anyám ne tudjon róla, nehogy tűzre kerüljön a színes tollú papagáj és a különleges virágok.

Megőrülök, ezt nem lehet kibírni! Hogyan értesítsem? Gőze sincs arról, hogy nem tudok elmenni a randira. Titkos találkahelyünkön, a focipályán vár. Biztosan azt hiszi, szándékosan kerülöm. Lecsapja a kezemről valaki, sokan irigyelnek miatta. Jól néz ki, szőke hajával és hatalmas, barna szemével egészen különleges fiú. Szerény, csendes, visszahúzódó, mégis minden lánynak ő tetszik. Ez téboly! Tennem kell valamit! Ígéretet, megalázkodni, csak enyhüljön a szorítás! Pizkosul fáj az orrom a törölgetéstől, a kockás zsebkendővel szétmázolt könnyek kiszárítják az arcom, oda a

maradék szépségem, most már csúnya is vagyok. Ezt nem tűrhetem! Fogom magam, kimegyek azon a nyavalyás ajtón, lesz, ami lesz! Kit érdekel?! Nekem már úgyis mindegy!

Anyám a szobájában bámulja a tévét, egy francia énekes kellemesen duruzsol – „viens, viens, ma brune” –, megzavarom a bűvöletben, idegesen kapja fel fejét. Anyu, légy szíves, engedd el, nem csinálunk semmi rosszat, csak beszélgetünk, mondanám, de magasra emeli kezét, és irgalmatlanul nagy pofon csattan a jobb felemen, tarkóm belenyilall, ujjai felsértik a szám szélét, nyelvemen érzem a vér sós ízét, émelygek, öklendezem. Eszelős ordítása szét szakítja dobhártyámat, megáll bennem a levegő, sírni is elfelejtek. Artikulátlan hangon üvölti, ha nem tetszik, költözz apádhoz, ott majd azt csinál, amit csak akarsz!

Mindig ezt vágja fejemhez; tizenhat évesen teljesen nyilvánvaló a felismerés, hogy mi okozta korai válásukat. Szinte naponta ismétlődik a fenyegetés, befogott füllel is hallom, az agyvelőmig hatol, gyomorgörcsöm van az ordításoktól, a verésektől, a megszegynítésektől, a meg nem értéstől, a rabságtól, szeretetlenségtől. Én szabadnak születtem, tudok viselkedni, tudom, mi a helyes!, vinnyogom reményvesztetten, elgyengült lábbal szédelgek vissza zárkámba. Utálom ezt a rohadt fogságot, véget kellene vetni ennek örökre, akár az életem eldobva is; anyámat nem bírom elviselni, képtelenség, gyűlölet izzik bennem, harag, félelem a következő hónaptól, a többitől és attól, hogy elveszítem Andort.

Leroskadok az íróasztalhoz, semmi életkedvem, hiába lapozok bele Monte Christo grófjának mindent feledtető történetébe, most az sem ad vigaszt, én is If várában érzem magam, a sötét középkorban, anyám ütlegető keze gondoskodik erről, keresem a szabadulás útját. Menekülnék az értelmetlen, gyilkos szigor elől, anyám zsarnoksága elől, minden elől. Idegtépően fáj, halálosan. Nem a pofon, nem a vérző seb sajog, hanem a lelkem semmisül meg, érzéseim eltorzulnak, hazudni kell, hazudni kell, hazudni kell!, csak ez zakatol a fejemben, szinte széthasad.

Feldagadt szemem sarkából mozgásra leszek figyelmes, hirtelen felcsillan egy reménysugár, Hédi barátnőm halad el az ablak előtt.

Feltépem az ablakszárnyakat, fuldokolva, fojtott hangon hívom közelebb. Halálra rémül tőlem; már megint?, kérdezi szörnyülködve, káromkodik, és mérhetetlenül sajnál, nem cserélne velem a világ minden kincséért sem. Arcára kiül a döbbenet, a segíteni akarás. Kérlek, kerülj a focipálya felé, mondd el Andornak, mi történt, jaj, Hédi, légy szíves, tedd meg nekem, nem akarom elveszíteni!; barátnőm részvéttel bólogat, és már iszkol is, mert a hátam mögött anyám artikulátlan hangon tudatja, felfedezte harmatgyenge próbálkozásomat. A lány megrettenve áll tovább, még látom, ahogy a pálya felé veszi az irányt. Mit mondtam?!, nem erről volt szó!, hallok a féktelen üvöltést, de már egyáltalán nem érdekel, érzéketlen vagyok, akár egy fatuskó, bezárkózom, magamba menekülök, ahol nem érhet bántódás, a képzelet világában bármi lehetséges; anyám örülteként tombol, kizárom, összeszorítom a fogam, nem válaszolok; rongybabaként hullva, görnyedten kuporgok az íróasztal mellett, hiába szenvedek, nem törődik velem. Egész testem remeg, tébolyultan sikoltok belül, én csak érezni akarom, hogy szeret valaki!, miért nem lehet ezt megérteni, miért?! Tehetetlen dühvel söpröm félre féltve őrzött könyvem, hatalmas zajjal csattan a padlón.

Kihúzó a fiókot, előkotorászok néhány papírt, reszkető ujjaimmal végigsimítok rajtuk, kezembe fogom kedvenc tollamat, tele rajzolom a lapokat gyöngybetűkkel, nyugtató szavakkal, szerelmes verset írok, gyengéd, tiszta érzéseket, fájdalommal szőve, könnyel átítatva.

Szabad vagyok. If várának börtöne nem tart fogva többé, megtaláltam a kiutat.

Maradt egy üres lapom. Levelet írok apámnak. Megírom neki az igazat.

Utcazenészem

Tihany. Visszhang-domb, emlékek, lélegzetelállító panoráma. Semmit nem változott a Balaton, a napsugarak vakítóan tükröződnek a szelíd habokról, sétahajók szelik át a végtelen vizet, kirándulni vágyó utasok a fedélzeten, minden úszó járgányon élet. Apró gyermekként gyakran jártam itt, hiszen a nyarakat nagyszüleimnél töltöttem, Balatonudvaritól csak karnyújtásnyira van ez a hely, könnyű volt megközelíteni, akár naponta többször kiruccanhattunk ide.

Mindig vonzott a történelem, szerettem megélni a régmúltat, a magam sajátos, gyermeki módján, nem tudom számát sem annak, hányszor néztem meg az apátság épületét kívül és belül, mennyi-szer csodáltam meg a Balcsit, no, meg hány fagyit nyaltam el ott ez idő alatt, torokfájásig, az már mellékes.

Egyszer, amikor arra jártunk, érdekes dologra lettem figyelmes. Egy fiatal, még alig férfikorba serdült ifjú ült a templom előtti téren, kopottas gitárján – átszellemülten – fülbemászó dallamot pengetett. Arca szomorúnak tűnt, nagyon megsajnáltam. Fekete öltözeke egyszerűségről árulkodott, szegénynek látszott. Sötét, göndörkés haja háta közepéig ért, néha félszegen füle mögé gyűrte rakoncátlan tincseit, amikor azok zavarták játékában. Ujjai virtuózan járkáltak hangszerén, nem tudtam követni, ráadásul bársonyos hangon énekelni kezdett. Megbabonázva álltam előtte. Szeme mélybarna színben tündökölt, égető, csodás fényben. Belém ivódott ez a feledhetetlen kép.

Előtte nyitva volt hangszerének tokja, pénzérmék csillogtak benne, az arra haladók beleejtettek néhány forintot.

Nagyapámat kérdeztem:

– Papa, miért dobálnak pénzt neki?

– Azért, mert ebből él. Zenél a járókelőknek.Utcazenész.

Tízévesen még nem értettem, de elfogadtam a magyarázatot.

Nem tudtam elszakadni a helytől, a zenésztől, bár nagyapám fejét

csóválta emiatt, pajkosan megdorgált. Az utcazenész ifjú elvárásolt, mert úgy pengette kopott hangszerét, hogy lelkemig hatolt. Szerettem volna szomorúságáról kérdezni, de papám nem engedte.

Jólesik ezeket az élményeket feleleveníteni, ha már újra eljutottam ide. Miközben stílusosan fagyit nyalok, a történelmet is nyilván átgondolom, de egyre mélyebbről hallom azt a feledhetetlen zenét, melyet tízévesen szívtam magamba ezen a helyen. Maradandó élmény, ha még most is megszólal bennem!

Egyedül vagyok, bármit megtehetek. Nagyapám már nem terelget, magam ura lehetek. Kiülök a kőkorlátra, eszementen lógotom a lábam, tárt lélekkel csodálom a víztükröt. Távcső sem kell, anélkül is tudok tájékozódni, látom a túlpartot, tudom, hogy odaát sekélyebb a víz, de nekem az északi vonzóbb. Mindenki fürdőzik itt is, ott is, élvezik a hűsítő habokat.

Jó itt. Nyugalom, éltető erő, napsugarak, vízközel, emlékek.

Elindulok az apátság irányába, hogy újra találkozhasak a történelemmel. Nem valószínű, hogy változott volna bármi is, de meg kell bizonyosodnom erről, mint mindig. Csak néhány lépést teszek, aztán valami felbolygatót hallok. Araszolok a hang irányába, mágnesként vonz egy dallam, melyet talán hallottam már valamikor. Földbe gyökerezve torpanok meg a téren.

Fekete öltözékben, őszülő halántékkal, farkocsba font hajjal, zenétől átszellemülten egy férfi gitározik csoda szép hangszerén. Hosszú, kecses ujjai virtuózan uralják a húrokat, de szemmel képtelen vagyok követni, mert megszólal bársonyos, delejes hangja. Megbabonáz. Mélybarna szeméből fényként tükröződik a zene, mindezt apró szarkalábak övezik. Előtte nincs tok, se pénzérmék. Láthatóan, saját kedvtelésből zenél, mindenki örömére.

Találkozik tekintetünk. Megvárom, amíg befejezi ezt a dalt, majd csak utána kérdezem.

Tihany. Visszhang-domb, emlékek, lélegzetelállító panoráma.

Kicsordult

"Senki sem érdemli meg könnyeidet, aki pedig megérdemli, az nem fog sírásra készíteni." (Gabriel Garcia Marquez)

Korán volt, alhatott volna még, de minek, ha éjjel is álmatlanul vergődött, most végképp nincs szüksége rá, erre a kis időre fölösleges. Kiszédelgett a konyhába, életkedve nullával volt egyenlő, vagy inkább erősen mínusz felé tartott. Reménytelen bambasággal bámult maga elé, szeme előtt szürke ködben úszott a tűzhely, a csempe, az Isten kegyetlenül haragudott, félelmetesen dübörgő hangjával adta tudtára, mellé vakító villámokat szórt a feldolgozóasztalra. Valamikor rettegett a vihartól, most egykedvűen vette tudomásul, nem érdekelte, ami körülötte zajlik. Már semmi nem érdekelte.

Görcsösen markolta meg a keze ügyében heverő nagykést, démoni kacajjal simította végig reszkető ujjával a fémhideg svéd-acélt, most mindent eldönthet, az igazság Odaát van, nem itt.

Még hogy őszinteség? Ő az volt. Vesztére. Csak hazugság van, átverés, haszonlesés, intrikák, romlottság, káosz, közöny, bizonytalanság; mocsoktól szennyes világ, a bizalom elcsépelet szó, csak úgy közhelyként, foghegyről, rutinból kivágva. Jó szlogen, pfff! Soha többé nem bízhat senkiben. SENKIBEN. Nem kell ez neki, már nem, elege volt, kicsordult a pohár. Egy hirtelen mozdulattal félre is söpörte, a járólapon landolt, a víz szétfröccsent belőle, mindent beterített, az üveg millió kis szilánkra robbant, néhány a lábszárába fúródott, egykedvűen vette tudomásul, hogy a tola-kodó vér végigcsorog meztelen bőrén. A penge kísérteties villogással szikrázott, kínálgatta magát; engedj közelebb, na, engedj, mire vársz?, legalább nem hazudott, ezt díjazta. Nem is akart ellenállni, engedett a csábításnak. Csuklója felé pillantott, kidomborodott erei vészesen lüktettek, melljük karcolt egy vonalkányi jelet. Nem fáj, érzéketlen volt, akár egy megfáradt szikla, mely most készül kötörmelékké és porrá semmisülni. Közben jég verte el az ablakot, csak úgy pattogott előtte az üvegtáblán, a tetőcserép

irgalmatlanul zúgott, vagy a füle, nem tudta. Még egy vágás, közelebb a célponthoz. A kiserkent sűrű, sötétpiros vér láttán lassú táncba kezdett benne a halálvágy, delejesen ropta, beleszédült, szinte ájulásig. A szél kíméletlenül pusztított, hirtelen csattanással az ablaknak küldött egy letépett bádogot, erre hátrahőkölt. Minden mérgét, dühét beletéve a mozdulatba, földhöz vágta a csábító kést, mely letarolta az útjába kerülő agyagcserep ártatlan gyompálmáját, ugrált, pörgött, forgott, majd megállt a radiátor alatt.

A halál tébolyult tánca végéhez közeledett, az élet keringője kipenderítette a parkettről. Szinte öntudatlanul szédelgett a fürdőbe, a falitükör könnyörögve kérlelte, nézzen rá.

Felemelte elgyötört arcát, szemben találta magát az igazsággal. Te szerencsétlen hülye! Miért? Kiért? Ezért? A semmiért? Szedd össze a maradék józan eszed!, és mint egy jótékony feloldás, zuhatagként szabadult el a hetek óta béklyóban tartott könnypatak.

Böszme

Megszólal az óra végét jelző csengő, kiengedi diákjait, egy-egy mosolyt simogat rájuk, majd letelepedik a tanári asztalhoz, gondolatai a múltba tévednek – egészen nyolcéves koráig –, akkori tantermében találja magát.

Tél volt, kint hatalmas hófúvás, alig tudott eljutni az iskola épületéig, hócipője beázott, a rozszant vaskályha mellé kellett tennie, hogy mire vége lesz a tanításnak, viszonylag szárazon húzhassa lábára. Feri felállt, odaballagott, egy jókora fahasábot dobott a tűzre. Itt ez volt a szokás, versengtek, ki ér oda előbb, már nem is szóltak a tanító néninek, a fűtéshez mindannyian értettek. A meleg hatására szinte gőzölgött az olajos padló, orrcimpája kitágult, imádta jellegzetes illatát.

Abban a tanévben költöztek a kis hegyvidéki faluba. A tanító néni szigorúsága nem ismert határt, keményen járt el minden – neki nem tetsző – rendbontásnál és akkor is, amikor valaki nem készítette el a leckéjét, vagy nem tudta megoldani az órai feladatokat. Félt tőle, nem akart úgy járni, mint a többiek.

Az alsó négy osztály évfolyamának tanulói négy padsorban foglaltak helyet. Nehezen szokta meg az összevonást. Társai eleve nek voltak, mindenféle csínytevésre kaphatók, ő – lány létére – kiváló partnernek bizonyult ezekben, sok borsot törtek egymás orra alá, aminek sírás lett a vége, vagy hasukat fogták a nevetéstől. Csak egy lány volt, aki nem vett részt semmiben, csöndesen meghúzódott a hátsó padban, anyányi termetével alig fért el benne. Éva tizenhat évesen ült a harmadikosok padsorában. A többiek bukott számárnak csúfolták, mert minden évfolyamot többször ismételt. Nem is értette, hogy miért jár még iskolába, hiszen lassan férjhez kellene mennie. Szegényes ruhájában rendezetlennek tűnt, szégyellte ócska cipőjét és ormótlan lábait, ezért az ülőke alá rejtette. Mindig szoknyát hordott vastag, barna harisnyával, így még feltűnőbb volt csámpássága. Vállig érő lángvörös haja világí-

tott, sápadt arcát szeplők sokasága csúfította; szünetekben hallgaton gubbasztott vonalas fürete fölött, mintha írna valamit, de mindenki tudta, hogy alig ismeri a betűket, sem írni, sem olvasni nem tud. Sajnálta emiatt, bár fogalma sem volt, hogyan lehetséges ez, hiszen már tíz éve járt iskolába.

Odament hozzá, ám minden kérdésére hanyag vállrándítás érkezett válaszul, majd a sokadik után földhöz vágta töltőtollát, mely kettétört, a padlóra folyt belőle a tinta. Csak bambán bámult maga elé, meg se mozdult, nem kért a segítségből, hatalmas rúgással odébb lökte az íróeszköz maradványait. Közben a „figyelő” lóhalálában szaladt, hogy jön a tanító néni, így mindenki a helyére iszkolt, behúzta fülét-farkát.

Számtanóra következett. Neki elég jól ment a számolás, ha mégis elakadt, padtársa titokban megoldotta feladatait. Akkor volt nehéz, amikor ki kellett menni a táblához, ott nem lehetett sumákolni, azonnal kiderült az igazság. Mindenki rettegett a nyilvános feladatoktól, mert kegyetlen bánásmódban részesült, aki nem jutott el a megoldáshoz. Soha nem felejtí el azokat az órákat, amikor szorongva lapult a padban, nehogy rá is sor kerüljön. A tanító néni kopott favonalzójával ütemesen csapkodta az asztalt, kárörvendőn nevetett a sikertelen próbálkozásokon, eszébe sem jutott segíteni, néha képes volt hosszú percekig várni, végül egy csattanó pofon kíséretében küldte helyükre a „buta” diákokat.

Gúnyos tekintetével végigpásztázta a harmadikosokat, pillantása megakadt Éván, kihívta a táblához. A lány hétrét görnyedve cammogott ki a két padsor közti szűkre szabott helyen, fejét lehajtva, szótlánul állt a tanító nénivel szemben. Haja csapzottan lógott élettelenre fakult arcába, egyik lábáról a másikra billegett, cipője orrával birizgálta az olajos padlót. Írd fel a táblára, negyvennyolc, szorozva kilenccel! Már a számok kanyarítása is nehézséget okozott. Ormótlánra, kacskaringósra sikeredtek. Remegő kézzel húzta alá, meglehetősen görbe lett a vonal, majd meg se mozdult, halálra váltan várt a tábla és megszeppent társai előtt. A teremben pissenés sem hallatszott, mindenki tudta, mi következik, nem először fordult már elő hasonló eset. Percekig csönd volt, csak a

tűz pattogása törte meg, majd elhangzott az első felszólítás; mi lesz már, kezdj hozzá!, vagy a vacsorát is itt akarod enni? Éva sírni kezdett, csak hangtalanul, de egész teste remegett, reszketett, mint a nyárfalevél. Olvasd fel, amit írtál, jött a kíméletlen parancs, egy vonalzócsattanás kísért az asztalon, Éva nem volt képes többé megszólalni; ekkor újabb artikulátlan kiabálás következett. Nem hallod, mit mondtam?, megkukultál?, és az ütemes csapkodásra mindenkinek összeszorult a gyomra.

Semmit nem hallott, nem érdekelte az ordibálás, magába zárkózott, csak szaporodó könnyei jelezték, hogy van még benne élet, aztán egy tétova mozdulat, amikor a tanító néni parancsa eljutott tudatáig; tartsd ide a kezed!, ezt már megszokta, ujjai megkeményedtek a sok ütlegetéstől, annyi körmöst kapott. A többiek elhűlve számolták és rettegtek, hogy rájuk is sor kerül. Mindannyiuknak fel kellett volna ugrani, kiállni Éva mellett, de senki nem mozdult.

A lány ujjai berepedeztek, vér serkent, ha akarta volna, akkor sem tudta volna megfogni a krétát, de nem is akarta, már nem volt ott, lélekben egész máshol járt, üveges tekintettel bámult maga elé. A tanító néni még hangosabban ordított, és mivel Éva nem mozdult, ismét csépelni kezdte a vonalzóval.

Amikor végre felügyelet nélkül maradtak, körülvették a magába roskadt lányt, aki nem nézett rájuk, könnyei közt zavartan mosolygott, nem állt szóba senkivel, komótosan bepakolt a táskájába, és egy alig hallható „sziasztok” után kíváncszorgott az épületből. Lehangelően ért véget ez a nap; felhúzta – még félig nedves – hócipőjét, az egyre erősödő hófúvás közepette indult haza, nem akart beszélni senkivel. Otthon anyja várta, záporoztak a rutin-kérdések; mi volt az iskolában?, milyen jegyeket kaptál?, kikkel beszélgettél az úton?, mit mondtak?, miért nem kerülted ki a latyakot?, tönkremegy a hócipőd, vehetek újat!

Észre sem vette, hogy sír. Nem adott válaszokat, ám megkísérelte elmesélni, ami Évával történt. Ja, a böszme?, még azt sem tudja, hogy a nyúlnek négy lába van, nevetett gúnyosan anyja, és ebben a nevetésben minden benne volt. Akkor még nem tudta pontosan,

mit jelent a „bösze”, ám a hanghordozás törként hasított lelkébe. Másnap rosszkedvűen – gombóccal a torkában – ment iskolába, a többiek is látszott, a történetek nem múltak el nyomtalanul, mindenki Évát kereste, de többé nem jelent meg, kiiratkozott, mondta valaki.

Amikor a tanító néni belépett a tanterembe, megfagyott a levegő. Aznap a szokásosnál jobban fáztak, hiába pakoltak a tűzre fahasábokat.

Tükörjáték életre, halálra

A nő magába roskadva ült a magas sziklaszirten. Kihalt az egyébként forgalmas hegytető, a kirándulók ilyenkor már alszanak; neki nem jött a szemére álom, felmászott kedvenc helyére. Gyakran járt ide, amikor reménytelennek érezte jövőjét. Csípős volt az idő, vékony kabátján átfújta a szél, reszkető karját keresztbe fonta. Szüksége volt egy kis csendre, távol a világ zajától. Szeretett egyedül lenni gondolataival, most senki nem zavarta nyugalma – legalább utoljára nem –, ám hamar rájött, hogy téved, zaj ütötte meg a fülét. Ki járhat erre éjnek évadján? Körülnézett, csak reccsenő gallyak jelezték, lehet valaki a közelben, ám hiába meresztgette szemét, egy teremtetett lelket sem látott. Biztos képzelődik, szorosabbra húzta magán a kabátot.

- Nézd, milyen szép! Vajon miért ül magányosan az éjszakában?
  - hallatszott tisztán csengő, kislányos hangon.
  - Engem hívott – felelte egy reszelős férfibasszus.
  - Ugyan, ne mondj butaságokat, miért akarna veled menni? Ronda vagy, félelmetes, semmit nem tudsz kínálni neki.
  - Mert te talán igen? Nézz szét! Mi várna rá itt? Fenekestől felfordult a világ, az emberek érzéketlenek, mindenki csak magával törődik, szegénység van, fájdalom, fertő és pusztulás; mindent tönkretettek maguk körül. Megváltás vagyok számára.
  - Kérdezzük meg tőle, melyikünket választja – javasolta cserfesen a kedves hang.
  - Jól van, legyen úgy, kislány, de előbb fogadjunk! Amelyikünk győz, egy évig átveheti a hatalmat.
- Ebben maradtak, majd a sziklához léptek, megálltak a pereménél, közvetlenül a nő mellett. Először nem mutatták magukat, csak némán figyelték, ahogy felkapja fejét, amikor megérezte, hogy nincs egyedül.
- Van itt valaki? – kérdezte bizonytalanul, erre felfedte kilétét a két alak. A bizarr látványtól felocsúdott egykedvűségéből, ilyen össze nem illő párossal még soha nem találkozott.

A lány fiatal teremtés, alacsony termetű, karcsú szépség, ilyenek lehetnek a mesebeli tündérek; hullámos, szőke haja háta közepéig ért, színes virágokkal tűzdelte tele, amikor megrázta fejét, a belőlük áradó illat betöltötte körülötte a levegőt; angyali arca mosolytól volt bájos, azúrkék szeme drágakőként csillogott a sötétben. Hosszú ruháját megvilágította a telihold, bársonyos színeivel hullámzott, és ahogy lebegtette a szél, hozzásimult testéhez, kidomborította annak lágy vonalát; kezében gyöngyökkel díszített táskát szorongatott.

Társa jóval idősebb, meglett korban lévő magas, szikár férfi, haja csutakra nyírt, megviselt arcát mély barázdák szántották; grafit-szürke öltözéke és szakadt tarisznyája illetett komor tekintetéhez, melyből tekintélyt parancsoló hidegség áradt; amikor a nő felemelte fejét és belenézett, csontjáig hatolt fagyos pillantása.

– Kik vagytok? – kérdezte tőlük.

– Engem még nem ismeresz, ám nevemen szólítottál, eljöttem érted. Én vagyok a Halál – válaszolta először a férfi. – Add a kezed, mehetünk! – és már nyújtotta is felé csontos ujjait.

– Én az Élet vagyok – mutatkozott be a lány. – Azt hiszed, ismeresz, ám csak felületesen, mert soha nem látsz eléggé a dolgok mélyére, nincs bátorságod őszintén szembenézni velem. Tényleg el akarsz taszítani magadtól úgy, hogy még nem is fedezted fel igazi arcomat? Pillants rám, milyen szép vagyok! – és perdült egyet, megvillantotta bájos mosolyát.

– A szépség mulandó – felelte a nő lehangoltan.

– Ebben tévedsz. A valódi szépség örök, soha nem múlik el. Mi nem láthatjuk, másokban tükröződik.

– Én is szép vagyok – szólt közbe a Halál. – Sokan megváltásnak érzik, amikor találkoznak velem – és komótosan leemelte válláról szakadt tarisznyáját. A nő érdeklődve figyelte, vajon mit hordoz abban az ócska szövetmaradványban.

– Mire készülsz? – kérdezte tőle kíváncsian. A Halál egy ideig kótorászott, majd elővett egy tárgyat. Piszkos üveg volt, szögletes fekete ráma vette körül, tükörnek tűnt, ám alig lehetett felismerni,

annyira elhasználódott. Rálehelt, végighúzta rajta könyökét néhányszor, majd a nő elé tartotta. – Mit látsz? – kérdezte mézes-mázosan. Mindent bevetett, nem akart veszíteni.

– Egy maszatos arcú, összetört nőt, kócos hajjal – érkezett a tétova válasz.

– Ez nem elég ahhoz, hogy magammal vigyelek. Nézz bele jobban abba a tükörbe! Találsz ott mást is, csak nyisd ki a szemed! – és amint engedelmeskedett a parancsnak, megrémült attól, amivel szembesült. – Mondd tovább! – utasította a Halál.

– Nem merem – nyöszörgött a nő.

– Mondd! Ha elég bátor voltál, hogy hívj, akkor szedd össze magad, kezd el, utána menni fog! – a Halál már előre dörzsölte tenyerét.

– Egy nyitott tölgyfa koporsót látok – folytatta. – Világít a fehér szemfedél, egy fiatal férfi fekszik benne. Szép az arca, mosolyog, nincs rajta szenvedés nyoma. Lezárt szemhéja alatt nem látszik meleg, őzbarna szeme, pedig szeretném, ha rám nézne. Vonzza tekintetem.

– Folytasd!

– A koporsó mellett rokonok. Csak halk zene szól, és néha egy-egy zokogás töri meg a síri csendet. Gyermekeim megrendülten, lehajtott fejjel állnak, én nem érzek semmit, csak ürességet. Bámulom a koporsóban nyugvót, hosszú ujjai most gyermekien rövidnek tűnnek, összekulcsolt keze fekete öltönyén pihen, rózsafüzér fonja át; soha nem szerette az öltönyt, a nyakkendőt sem, mégis rákényszerítettük. Csak az vigasztal, hogy zakója zsebébe csempészttem kedvenc Fender pengetőjét. Nem tudott meglenni nélküle, sokat gitározott, mindene volt a zene. Ellenőrizném, nem csúszott-e ki, de tehetetlen vagyok, nem érinthetem. A ravatalozó ajtaja nyitva, kint gyászruhás embertömeg, szemerkél az eső. Ki nem állhatom az esőt, mindig elmossa a jókedvemet, most egyébként is magamon kívül vagyok.

– Ki az a szép férfi?

– A férjem. Te vitted magaddal – mondta a nő vádlón, eleredtek könnyei.

– Igen, emlékszem rá, pedig sok éve történt. Mindenkire emlékszem. Ő hívott, én engedelmeskedtem. Azt mondta, nem akarja, hogy lásd a szenvedését, ám most te szenvedsz, emiatt neked is jobb lesz, ha velem jössz.

– Ne hallgass rá! – rimánkodott az Élet. – Mindenáron győzni akar. Velem kell tartanod, meglátod, érdemes, csak nézz bele az én tükörömbé is! – azzal kigombolta gyöngyös kistáskáját és elővett volna belőle valamit, ám a Halál nem engedte.

– Még nem végeztem! – förmedt rá, amikor kinyitotta száját, szinte megdermedt a levegő. – Miért akarsz velem jönni? – szegezte neki az újabb kérdést.

– Azért, mert céltalan az életem, akármire kezdek, nem sikerül.

– Jó alany vagy, könnyen elbánok veled – vigyorgott kajánul, előtűntek sárga fogai. – Meséld tovább!

– Valószínűleg eltelt egy óra, mert bejön két ember, lezárják a korporsót. Hangtalanul, néma kegyelettel próbálják csavarni a szegecseket, ám számomra fülsértő ez a zaj, az agyamig hatol. Ájulás környékez, mély levegőt veszek, nehogy elvágódjak. Nem mutatom a gyerekek előtt, mennyire összeroppantam, tartom magam, mások nem érdekelnek; szorongatom a zsebkendőm. Apa olyan szép, hogy legszívesebben hazavinném – hallom kislányom lehetnyi hangját.

– Folytasd!

– Kimegyünk a ravatalozó elé, kétoldalt sorakoznak a kegyelet virágai. Zenészek és barátok tartják a lámpásokat, nem merek rájuk nézni. Az esperes gyászbeszédet mond, alig tudok figyelni. Mellettem két gyermekem, egymásba kapaszkodunk. Szemem kiszáradt, nem jönnek könnyek, már mindet kiontottam az elmúlt tizenegy hónap alatt. Felhangzik a dal, mely közös felvételünk az egyik zenekarral – „Mondd, milyen az élet ott, túl a kék égen?” –, és amikor felsír a torzító gitár szólója, a felhők szétszélednek, mintha színpadszerű rendezés lenne. Magam előtt látom az ereje teljében lévő férfit, a zenészt, ahogy átszellemülten nyúzza a húrokat, felemelem a fejem, egy halvány mosolyt küldök az előbújó nap felé.

- Velem kell jönnöd, minden okod megvan rá! – hajtogatta a Halál.
- Van még előtte mondandód?
- Elindulunk a kiásott nyugvóhelyhez. Alig tudok vánszorogni Szent Mihály lova után, de minden erőmet összeszedem. Anya, tizenhárom évesen felnőtt férfi lettem – visszhangzik bennem fiam reggeli megállapítása. Hatalmas tömeg követ bennünket, érzem a rokonok, barátok, ismerősök támogató jelenlétét, sugárzik belőlük a részvét. Körbe vesszük a sírgödröt. Centiről centire eresztik le a koporsót. Még egy utolsó pillantással megsimogatom, majd gépiesen egy marék földet dobok rá. Négy férfi lapátolni kezd. Hiába óvatosak, a rögök fülsiketítően zuhognak, amíg teljesen el nem fedik. Bármit megtennék, hogy visszahozzam.
- Jól tudod, hogy onnan nincs visszatérés, ám követheted. Gyere!
- vágott közbe türelmetlenül a Halál. – Már nem tudsz semmit tenni.
- Meg akartam menteni – folytatta a nő –, nem hittem az orvosoknak. Azt gondoltam, győzni fogunk. Vigyáztam rá éjjel-nappal, alig aludtam, odaadón ápoltam, minden követ megmozgattam, mégsem sikerült, nem volt hatalmam a gyilkos kór felett.
- Mit látsz még a tükörben?
- Azt a tekintetet, amellyel elkészönt tőlem, csak akkor még nem tudtam, hogy az lesz az utolsó egymásra nézésünk. Sokat gondolkodok rá. Mindig meg akartam felelni neki, még most is, de nem sikerül, mindent elrontok.
- Önmagadnak felelj meg! – szólt közbe az Élet. – Akkor mindenkinek megfelelsz, mert felismered értékeidet és magabiztos leszel.
- Nincsenek értékeim. Nem teremtettem semmi maradandót, haszontalan vagyok. Még arra sem voltam képes, hogy teljesítsem férjem fontos kérését.
- Mi lett volna az? – kérdezte a Halál.
- Nem akarta, hogy kórházban érj utol, ám ezt is elrontottam, illetve te léptél közbe türelmetlenül, nem vártad meg, amíg hazaengedik.
- Ebben tévedsz! Amikor az utolsó napon látogatás után elkészöntél tőle, könnyörgött, hogy minél előbb jöjjen érte, ne kelljen a

tusáját látnotok. Nem mondtam nemet, szeretem a munkám. Van még valami?

– Igen – és megeredt a nő nyelve. – A munkahelyemen is gondjaim támadtak, mert kiálltam az elveim mellett. Hiába volt igazam, nem kaptam támogatást, szinte teljesen magamra maradtam. Elveszítettem lábam alól a talajt, senkinek éreztem magam, minden összedőlt, amit addig felépítettem. Úgy érzem, nem ezt érdemeltem. Mindig igyekeztem élen járni, ráadásul a munkám tartotta bennem a lelket, miután egyedül maradtam a gyerekekkel. Tönkrementem, romokban hevertem – sárosan, mocskosan –, és nem volt, aki felsegítsen, mert egyszerűbb homokba dugott fejjel nézni a világot. Voltak jóakaróim, ám sajnálattal nem lehet kijutni a gödörből.

– Miért hagytad magad?

– Túl gyenge voltam, hogy szembeszálljak. Inkább bezárkóztam, otthon kisírtam magam. Elmenekültem a probléma elől, feladtam, legyenek boldogok. Láthatod, hogy semmi értelme az életemnek. Nem vagyok jó harcos, nem tudok küzdeni, önmagamért még annyira sem. Amióta meghalt a férjem, nem volt egy normális kapcsolatom; nem bíztam senkiben, mindenkit elüldöztem magam mellől. Hiányzott az ölelés, mégsem engedtem a közelembe senkit. Éjszaka álmatlanul forgolódtam, kivert a veríték, sokszor gondoltam rád, hogy eljöhetnél végre értem, ám hiába vártalak, nem vettél komolyan.

– Itt vagyok. Gyere velem, máris mehetünk! Úgy látom, valóban nincs miért élned – érintette meg a Halál a nő vállát, határozott mozdulattal maga felé húzta.

– Várj csak, barátocskám! – lépett elé a törékeny kis Élet, és top-pantott egyet apró lábával. – Nem ebben állapotunk meg! Én még nem kérdeztem – és elővette gyöngyös kistáskájából a tükrét. Egyszerű darab volt, világos fakeretben, üvege kristálytisztán csillogott, a hold sugara fénykarikákat rajzolt köré. A különleges látványtól elakadt a nő lélegzete, mozdulni sem tudott.

– Ez az én mindent mutató tükröm, pillants bele! – tartotta arca elé a lány kedvesen. – Mit látsz?

- Egy maszatos arcú, összetört nőt, kócos hajjal – felelte szórakozottan.

- Töröld meg a szemed, utána nézz bele újra! – és egy gondosan összehajtott zsebkendőt nyújtott át neki. Felitatta vele könnyeit, majd maga felé fordította a tükröt.

- Ne csak a szemeddel nézz, a gondolataiddal is! Na, mit láatsz? – kérdezte reményteli várakozással.

- Három maszatos arcú, csillogó szemű embert. Pincét takarítok a gyerekeimmel. Kutatnak a lim-lomok között, én tanácstalanul huppanok le a kivénhedt kanapéra, annyi a kacat. Évtizedek óta gyűjtögettem, hátha még hasznukat veszem, és egyébként is, minden tárgyhöz fűződik egy-egy különleges történet. Semmit nem dobtam ki. A fiam elővonszol egy monstrumot a hátsó sarokból.

- Anya, ez mi? – értetlenkedik, miközben hasát fogja a nevetéstől.

- Ez egy régi olajkályha, még akkor fűtöttünk vele, amikor a mamáéknál laktunk. Nem szeretném kidobni, ilyenhez már nem lehet hozzájutni.

- De minek ez neked, anya? Soha nem fogod használni, csak foglalja a helyet. Nem érünk a végére, ha mindent meg akarsz tartani. Maradj a kanapén, mert ha te is pakolsz, inkább szaporodnak, mint fogynak a fölösleges holmik! – felesel viccesen.

A lányom kiborít egy hatalmas nejlonzsákot, régi ruhák szóródnak szét a betonon, máris ruhapróbát tart, illegeti magát. Fiamnak a könnyei is potyognak, annyira kacag.

- Olyan vagy, mint anya, semmitől nem tudsz megszabadulni. Használhatatlanok már ezek a rongyok, tegyük a lomtalanításra szánt vacakok közé! – kikapja kezéből, a zsák tartalmát az egyre terebélyesedő kupac tetejére szórja. Vitatkoznak, ugratják egymást, mint a jó testvérek általában.

- Jé, találtam plüss figurákat! – örvendezik a lányom. – Ezekkel aludtunk, amikor kicsik voltunk. Itt van a piros kutya, a lila boci, a panda és a többi állatka. Anya, nézd, előkerült a gyerekkori macid is! Még mindig ugyanolyan az illata. Ezeket ki ne dobjuk!

- Ugyan, mihez kezdesz velük? Csak foglalják a helyet – értetlenkedik a fiam. Igazi férfi, másképp gondolkodik.

– Elviszem a gyermekotthonba, jó lesz a kicsiknek. Odavannak az ilyen figurákért, főleg Antonió. Imádom, ő a legcukibb kisfiú, akit valaha láttam.

– Nana! Az én vagyok! – vigyorog öccse. – Anya, ne nevedd ki, te is így gondolsz! – és vág nekem egy grimaszt. Erre elnevetem magam, vége a komolyságnak.

– Mert van is miért – jegyezte meg az Élet. – Tehát nevető arcokat látsz a tükörömben, ez jó!

– Igen, mindhárman nevetünk, ám ez nem mostanában volt.

– Nem szoktál nevetni?

– Szoktam, de mindig marad egy kis felhő, ezeket nem vagyok képes elhessegetni. Akit a tükörben látok, már nem én vagyok, csak az emlékeim. Gyerekeim a maguk útját járják, idejét sem tudom, mikor kacagtam utoljára igazán, belülről jövőn.

– Nem szeretnek téged?

– De, nagyon szeretnek, támogatnak. A lányom állandóan aggódik értem. Amikor nem veszem fel azonnal a telefont, képes expedíciót szervezni megmentésemre. A fiam komoly férfiként áll mellettem, olykor helyre teszi a fejem. Ő vitatja ezt – mosolyodik el a nő. – Azt mondja, csak szeretné, mert konok vagyok. Felneveltem őket, mindketten sikeres emberek, nem akarok terhükre lenni, saját életük van. Nem lehetek állandóan a nyakukon.

– Gondolod, hogy terhükre lennél? A tükör önfeledt nevetést, szeretetet mutat. Ez nem elég neked?

– Igen, a szeretet kölcsönös, ám hiányérzet gyötör. Egyedül kellemes boldogulnom. Teljes életre vágyom, valami újra, amilyen eddig még nem volt, mert örök álmodozónak születtem. Valószínűleg bizonytalanságom és maximalizmusom miatt futottam eddig zátonyra. Szükségem lenne valakire, akihez kötődhetek, akit megölelhetek, aki vigyáz rám, akivel tökéletes harmóniában léteznünk, aki mellett nőnek érzem magam. Igen, ez hiányzik, mert jó nőnek lenni, bőrömmön érezni a szerelmes férfi ujjainak finom érintését. Idejét sem tudom, mikor voltam utoljára igazi nő. Olyanra vágyom, ami ebben a korban már nem létezik, és – az igazat megvallva – nem is lehetnek kéréseim, hiszen mindent megkaptam

tőled, ami boldoggá tehet egy embert. Innen nézve irigylésre méltó a helyzetem.

– Mégis a Halált hívtad, pedig ha vele tartasz, nincs visszaút, soha nem fogod megtudni, mi várt volna rád. Nézz rá erre a félelmetes alakra! Biztos, hogy rá van szükséged?

A Halál dühösen figyelte a beszélgetést, füstölgött magában. Nem akart veszíteni. Eddig nyeresre állt, de ez a kislány nagyon meggyőző tud lenni, keresztbe tesz neki, ha nem lesz résen. – Elég volt már a fecsegésből! – dohogott, el akarta tőle venni a tükröt. A lány felemelte fejét, azúr szeméből kék villámokat szórt rá, melyek egészen hideg szívéig hatoltak, szinte megbénult tőlük. Hátrahőkölt, némán várta a folytatást.

A nő elcsodálkozott a törékeny teremtés erején, harcias fellépésén. – Nézz bele jobban a tükörbe! – és elhúzta finom kezét az üveglap előtt. – Mit láatsz most?

– Magamat. A teraszon ülök, piros muskátlik vesznek körül. Rálátok a kertre, a hatalmas fűzfára, platánra, beárnyékolják az udvart. Szemet gyönyörködtető látvány. Néha szoktam ott verseket írni. Sokáig az volt a gyógyszerem, amikor elmenekültem a problémák elől, de már a múzsának sem kellek, kifogytam a történetekből.

– Nem fogytál ki a történetekből, most is elmeséltél néhányat. Azt is mondtad, hogy minden régi tárgyhoz kapcsolódik egy. Miért nem írod le ezeket?

– Ez már nem elég, több kell. Nem akarok híres lenni, ne úgy értsd! Teljes életre vágyom, amilyen többé nem lehet, annak véget vetett a Halál – és vádlón pillantott a szikár férfira, aki erre felhorkant.

– Mutatok valamit – szólt kedvesen az Élet. – Lazulj el, mert csak úgy láthatod meg a jövőt, ha beengeded! Tedd félre a gondokat!

– Megpróbálom – érkezett a bizonytalan válasz. Mély levegőt vett, belenézett a tükörbe.

– Mit láatsz?

– Egy csodálatos tölgyerdőt és egy kis fehér házat, tornáccal – erre

az Élet arcán huncut mosoly suhant át. – Imádom az erdőt, a hegyeket.

– És? Mondd tovább!

– A kis ház előtt van egy tisztás, a fű kusza, színes vadvirágok tarkítják, hajladoznak a szélben – erre a lány még jobban felderült.

– Nézd tovább! Mit látsz még?

– A tisztáson egy asztalt, a színe alapján talán tölgyből készült. Azt hiszem, ül mellette valaki, de nem vagyok benne biztos.

Az Élet egy röpke mozdulatot tett a tükör előtt, mintha tisztítaná. Nem ért hozzá kecses ujjával, épp csak elhúzta előtte, majd kíváncsian leste az eredményt.

– Egy férfi ül ott, elmélyed valamiben, úgy látom, ír. Rengeteg lap van előtte, talán teleírta már az összeset. Nem néz fel, nem vesz tudomást a külvilágról. Fehér pólójára árnyéket vet egy fölé hajló faág, fejét kalap takarja a napsugarak elől. Nem látok többet, pedig jó lenne – hunyorog.

– Emlékszel, mit mondtam? Ne csak a szemeddel nézz! Engedd szabadjára gondolataidat, engedd be a jövőt!

– Napszemüveg van rajta, ujjával végigsimít deres, rövidre nyírt szakállán. Leteszi a tollat. Áthajol az asztal fölött, nyújtózik, el akar érni valamit. Egy gitár! – örvendezett a nő, felvillanyozta a látvány. – Elkezdi pengetni a húrokat. Nem hallom, csak mozdulatai árulkodnak. Jó nézni, egyszerre izgalmas és megnyugtató. Hopp, megtréfálja a szél, felkapja az asztalról a papírlapokat, utánuk nyúl, még időben, nem szóródtak szét. Hátha erre fordul – reménykedett. – Ki lehet ő? – törölgette szemét, ám hiába, a kép homályos maradt.

– Én látom az arcát is, de nem mutathatom meg – titokzatoskodott az Élet. – Meg kell találnotok egymást, ezt rendeltem nektek. Mindkettőtöknek jó lesz, hosszú évek óta vártatok erre. Annyit elárulok, hogy szeretni fogod az esőt, pedig tudom, nem repestél az örömtől, amikor a nyakadba zúdult. Bízz bennem!

– Jaj, ne! Ezt nem szabad hagynom! – berzenkedett a Halál, ami-

kor észrevette a nő ajkán végigfutó könnyű mosolyt és átszellemlült tekintetét. Ha így megy tovább, elveszíti ezt a csatát, egy évig nem lesz elegendő munkája. Közbe kell lépni, mielőtt késő lenne.

– Ne higgy a csalfa tükörnek, nálam van az igazság! Az Élet becsap, egyfolytában hazudik. Ez mind csak illúzió. Gyere velem! – sürgette.

– Kapaszkodj inkább belém! – biztatta az Élet, felé nyújtotta karját.

– Mit kínálsz nekem? – érdeklődött a nő a Haláltól.

– Ha velem jössz, megszabadítalak a földi pokoltól. Nem szenvedsz tovább, elmúlik minden fájdalmad, nem lesznek gondjaid.

– És te mit kínálsz? – fordult az Élethez.

– Én nem ígérhetem, hogy többé nem érzel fájdalmat, azt sem, hogy nem lesznek gondjaid, ám ha engem választasz, megmutatom neked, hogy szépségek várnak rád. Nézz rám, milyen gyönyörű vagyok! – és egy piruett kíséretében ragyogó mosolyt küldött bátorításul a bizonytalankodó nő felé, aki most már tanácstalanul állt, nem tudta, mitévő legyen.

– Adok neked egy ajándékot. Felbecsülhetetlen értéke van – és az Élet egy tollat nyújtott át neki. – Amit ezzel a tollal írsz, megelevenedik. Az irodalmat kapod tőlem és általa mindent. A művészet ölelésében folytathatod életed, szabad lélekkel, tiszta gondolatokkal, ebben nemsokára társra is találsz, csak légy bátor, figyeld a jeleket, melyeket küldök neked, mert nem hagylak el, veled maradok.

– Én győztem, mehetsz! Kapsz egy kis szabadságot – szólt oda magabiztosan a Halálnak. – Egy évig nem sok dolgod lesz.

A nő hazament, magához vette a tollat, jegyzetfüzetét, kiült a muskátlis teraszra, lázasan írni kezdett, egyre teltek az oldalak.

– Lemegyek a városba, hozok papírt, mert nekünk az Isten papírboltja is kevés lenne – szólt a férfi, feje tetejére tolta napszemüvegét.

– Mert állandóan teleírod az összeset! – incselkedett a nő.

– Te is! – nevetett a férfi.

- Vegyél gitárhúrokat, mert még sokat kell játszaniod nekem!
- Nem is tudok jól gitározni. Te tényleg ezt akarod életed végéig hallgatni? – érkezett vigyorral a válasz.
- Eleredt az eső! – ujjongott a nő.
- Akkor gyerünk, nem hagyhatjuk ki! – és máris kint ölelték egymást a tölgyfák melletti tisztáson. A nő finom ujjával lesimította a férfi szakállára telepedett cseppeket, aki gyöngéd csókkal érintette ajkát.
Az Élet elégedett mosollyal nyugtázta, hogy jól dolgozott, majd sarkon fordult, magukra hagyta őket. Még nagyon sok munka várt rá.

Év végi anziksz – egy kalapos férfival, boszorkánnyal, csirkemájjal

Szilveszter hajnala volt, még éjsötét, derengő fények nem kíváncsiskodtak be szobája ablakán, öt óra lehetett. Mindig a kakasokkal kelt, nem volt különösebb oka ágyban maradni. Résnyire nyitotta szemét, a hátára hengeredett, hatalmasat nyújtózott, akár egy elégedett macska, és szokás szerint máris fogócskát játszottak fejében gondolatai. Egy ideig nem mozdult, elkezdte összerakogatni napirendjének mozaikdarabjait. Még tizenkét óra és megérkezik. Tizenkét órája van, hogy mindent előkészítsen a tökéletes fogadáshoz. A tökéletest csak tökéletesen lehet fogadni, nincs mese, össze kell kapni magát. A nagy gondolkodásban majdnem elfelejtett zenét indítani, pedig első dolga mindig az volt, amikor felébredt. Bekapcsolta a keze ügyében lévő laptopot, keresett egy – épp aktuális hangulatához illő – összeállítást. Nem véletlen, hogy megint blues-ra esett a választása, soha nem unta meg, egyszerre pezsdítette és andalította, zaklatta és nyugtatta. Most is átadta magát – a "Best of Joe Bonamassa" – érzékeit borzoló hatásának.

Egy lusta, ábrándos óracska után hirtelen mozdulattal félrelibbentette meleget adó takaróját, lábát lógatva, kábán üldögélt egy ideig, majd ahogy volt, kócosan a sublóthoz botorkált, magához vette az előző napokban folyamatosan bővülő listát, nehogy elmaradjon valami. Hosszan sorakoztak a rá váró teendők.

Mindent gondosan eltervezett, mérnöki pontossággal rendezte sorba a percekét, nehogy akár egyetlen is kárba vesszen a nagy izgalom közepette.

Következő útja a fürdőszobába vezetett. Rögvest kipattant a szeme, amint a tükörbe pillantott, elhűlt a borzalmas látványtól. Haja össze-vissza kuszaság, arca a kialvatlanságtól meglehetősen sápadt, szeme alatt szürkés karikák árulkodtak arról, hogy az utóbbi időben kevés időt töltött pihenéssel. Ettől széles vigyorra

húzta száját. Nem baj, úgyis boszorkánynak hívja, most megkaphatja, teljes pompájában. Imádta ezeket a kis incselkedő megjegyzéseket, imádta, hogy pimasznak nevezi, imádta a harmóniát, a felhőtlen nevetéseket, imádta, hogy az első pillanattól fél szavakból megértették egymást. Mindenben nevettek. Az élet gyönyörűségén, de még a halál megfoghatatlanságán is. Az volt a legfontosabb, hogy jól érezzék magukat és egymást. Ebben nem is volt hiba, nem volt nehéz észrevenni, tökéletes harmóniában teltek a hónapok.

Hogy komfortosabban érezze magát, eligazította megbokrosodott loboncát, jéghideg vizet permetezett fakó arcára, majd egy puha törölközővel életre dörzsölte bőrét. Na, így mindjárt más, nyugtázta, és a reggelit kihagyva hozzáfogott a takarításhoz. Nem volt rendetlenség, hiszen már napok óta súrolt, sikált, minden apróságot a helyére tett többször is, csak a szokásos rutin maradt.

Puha törölkendővel portalanított. Gyengéd mozdulatokkal tisztogatta a bútorokat, közben dudorászott és vég nélkül mosolygott. Az elmúlt három hónap járt fejében, a véletlenszerű találkozás, a hirtelen, semmiből előkerült boldogság, a kimondhatatlanul tökéletes összhang. Ennél a szónál beugrott, hogy lassan porszívózni kellene, meg egyébként is elkopik az üveges szekrény a sok simogatástól. Ránézett az órára. Mindjárt nyolc, ilyenkor szokott jelezni a chat. Nem is kellett sokáig várni, a kellemes blues-ba belepittyent a diszharmóniát okozó jelzés. Fürgén, mindent elhajítva szaladt oda. Természetesen ő volt, és máris a szokásos, meghitt reggeli hangulatban diskuráltak.

– Csókolom! Jól aludtál? – mindig ez a kérdés jött először, mert a férfi még ezt is fontosnak tartotta.

– Én is. Nagyjából – ment a pimaszkodó válasz, és ugyanezt kapta a viszontkérdésre.

Már ennyi kommunikáció is elégnek bizonyult, hogy egészségesre nevéssék magukat. Oldott hangulatban pontosították az esti öt órát, de lelkére kötötte, mint mindig, hogy ebéd után pihenjen egy kicsit.

– Miféle ebéd? Még nem is reggeliztem, elment az időm a rád gondolással – pimaszkodott ismét, mire jött az "Ah, te!", és ebben sokkal több volt, mint amit a szavak valójában jelentettek. Na, így aztán képtelenség a házimunkára koncentrálni, gondolta, de abban a minutumban már közölte is. Ebből megint féktelen nevetés lett és kölcsönös, játékos utalások, majd elköszöntek. Az utóbbi elvett jó fél órát, mert a búcsúzkodás rendszerint hosszásra sikeredett, mintha nem akarnák elengedni egymást.

Na, vissza a talajra! Porszívózás, felmosás, aztán irány a boszorkánykonyha! Gyorsan elszaladt az álmodozással töltött idő, a főzéssel is foglalkozni kellene. Jól kigondolta, mi lesz a szilveszteri menü. Először halat és tengeri herkentyűket tervezett, mert a férfi halimádó, de aztán elvetette ezt a variációt, mivel az év utolsó napján nem illik az asztalra, inkább másik kedvence, a máj mellett döntött. Hm, lehet, hogy az sem? Most már mindegy. Az ételek terén is egyezett az ízlésük, úgyhogy nem okozott gondot kitalálnia a legegyszerűbb, mégis ínycsiklandó összeállítást. Remélhetőleg nyújt vele olyan feledhetetlen gasztronómiai élményt, mint amilyet ő kapott legutóbb nála. Peregni kezdtek a képek, filmként jelent meg előtte az a nap, érezte, hogy kipirul az arca, szinte lánghol a visszaemlékezéstől.

Kényszerítette magát, hogy a főzésre figyeljen. Nem volt egyszerű mutatvány. Előkészítette a salátához való zöldségeket, alaposan tisztára fürdette a kígyóuborkát, paprikát, salátát, még retket is szerzett, pedig ilyenkor, télidőben szinte lehetetlen hozzájutni. Egy színes üvegtálba aprította mindet, majd picit megsózva óvatosan összeforgatta. Paradicsomot is szívesen tett volna hozzá, de csak ropogós zöldségeket választott, a férfi ízlése szerint, mert ebben az egyben különböztek. Nem baj, ezen biztos nem vesznek össze, majd szeletel magának külön. Néhány szem paprikával töltött olívával bolondította meg, majd citromlé került bele, némi illatos fűszer és néhány csepp olívaolaj. Ábrándosan forgatott rajta még néhányat, hogy összeölelkezzenek az ízek, a zamatok.

Amikor végzett, félretette, hozzákezdett a köret elkészítéséhez. Rettenetesen utált rizst főzni, mert képtelen volt eltalálni az arányokat, olykor ragacsos kulimász lett belőle, mégis erre esett a választása, hogy a férfi kedvében járjon. Igyekezett a legjobbat kihozni belőle, mégsem éghet le förtelmes szakácstudományával. Üvegesre pirította a fehér szemeket, forró vizet öntött rá, bőven megszórta zsenge fagyasztott zöldborsóval, majd amikor forni kezdett, rácsapta a fedőt. Akkor jutott eszébe, hogy kifelejtette a sót. Gyorsan pótolta, de óvatosan szórta, nehogy elsózza az ételt. Még a végén lebukik a szakácsnő. Ezen jól vigyorgott, mert a lebukás veszélye már rég nem forgott kockán. Micsoda élvezet a főzés, ha az embernek van miért vigyorgni. Nem tudta abba hagyni, féktelen jókedve szárnyalt, tele várakozással, izgalommal és földöntúli érzéssel. Minden mozdulata arról árulkodott, hogy végtelenül boldog. Volt is miért, belecsöppent valami különlegesbe, övé a tökéletes, aki úgy talált rá, hogy nem is kereste. Ez is megérne egy mesét, gondolta.

Egy pillantást vetett a mikrohullámú sütő órájára, elégedetten állapította meg, hogy jól áll, remélhetőleg mindennel időben elkészül.

Térült-fordult, egy nagy lapostányérra tette a gondosan megmosott csirkemáj darabokat, kedvenc serpenyőjében kevés olajat hevített, majd a forró zsiradékba rakosgatta a nyers finomságokat. Fokhagymát reszelt rá, kevés sót hintett, hogy ne keményedjen meg, a sok só egyébként is ártalmas az egészségre, amelyre mindkettőjüknek fokozottan figyelni kellett. Majd ő vigyáz rá, nem enged, hogy baja essen, még az hiányozna, de egyébként se kedveli a sós ételeket.

A fokhagyma illata szétáradt a konyhában, betöltötte az egész teret, sejtjeit is aktivizálta; felidézte legutóbbi együttlétüket, amikor a férfi nagy szakértelemmel pirítóst készített. Előtte lebegett a kép, ahogy bedörzsöli fokhagymával, libamáj darabkákat szeletel rá, jóízűen beleharapott, és érzéki mozdulattal az ő szájába is tolt egy falatot; finomat főztem?, kérdezte incselkedően, és kinyújtotta

rá nyelvét. Felidézte az ízét, mennyei volt, mint az utána következő fokhagymás csókoknak is, a folytatásról nem is beszélve. Beleborzongott, nem tudott, nem is akart szabadulni a filmkockáktól. Figyelmetlensége miatt csaknem megégette az ujját. Na, még ez hiányozna!, gondolta, és megkísérelte összeszedni maradék józan eszét, hogy a gasztronómiára koncentráljon. Szerencsére a csirkemáj nem sült túl, még időben feleszmélt és hamarjában kikapkodta egy előre odakészített jénai tálba. Eh, így nem lehet "konyhatündérkedni", az jóval nagyobb koncentrációt igényel, nem ilyen szédült tyúkos elkalandozást.

A templom harangja épp elütötte a delet, amikor újabb pittyenés kúszott be a folyamatosan duruzsoló blues fenséges harmóniáiba. Ott is hagyott csapot-papot, röpködve rohant a laptopához, mint szélvész kisasszony, körbeért a szája, és már nyomkodta is a billentyűzetet, hogy villámgyors válaszokat adjon.

- Mit csinálsz? - jött az éteren a kérdés.

- Mitmit? Hát, neked pötyögök - ment a pimaszkodó válasz, erre megint viháncolni kezdtek. Az első pillanattól közös hullámhosszra kerültek, azonos rezgések tették különlegessé az együtt töltött percek, órákat. Csodálatos, finom rezgések. Ilyen ritkán fordul elő az életben, meg is becsülte, hiszen még egyetlen vita sem volt köztük. Ehhez hasonló talán csak a mesékben létezik, úgyhogy valószínűleg egy mesebeli herceggel van dolga, aki egyúttal varázsló is, minden kívánságát teljesíti, és átformálta életképes nővé. Persze ez kölcsönös volt, ő is kényeztette, ahogy csak tudta.

- Pihenj egyet, mielőtt odaérek, aludj helyettem is! - kérlelte a férfi.

- Jó, kettőt alszom. Egyet helyetted, egyet helyettem - viccelődött. Csupa mosoly az élet, ha szabadjára engedjük érzéseinket, kiterítjük gondolattérképünket, őszinték merünk lenni. Nincsenek fölösleges félreértések, azonnal tiszta víz kerül a pohárba. Nem halmozódnak és hatványozódnak bántások, sértések, bizonytalanságok. Minden egyszerű és félreérthetetlen. Ezt adták egymásnak,

és ez nem kevés. A boldogság egyetlen titka és receptje.
Fél egy volt, mire véget ért a szokásos búcsúzkodási ceremónia.

– Sipirc! – kapta az utasítást.

– Sipircelek, már itt se vagyok – kacagott, mint valami fruska, és kiviharzott a konyhába szétnézni, hogy minden rendben van-e, majd kikapcsolta a zenét, minden lehetséges hangforrást, kivéve az ébresztőt, mert azt elővigyázatosan beállította kettőre, nehogy túl sokáig aludjon. Gombócba kucorodott, hamar könnyű, pihentető álomba szenderült.

Az ismerős blues csengőhang riasztotta fel. Rásandított az időmérőre, megismételte többször is, alig hitt a szemének, három órát mutatott. Erre kikerekedett a szeme. Nem igaz, hogy rosszul állította be! Ennyire szétszórt nőszemély nem lehet, ilyen nincs! Mégis volt, úgyhogy felugrott, szaladgált le-föl, hogy fürgeségével pótolja az egyórányi kiesést. Blues bekapcsolva, irány a fürdő, kapkodó zuhanyozás, csak úgy fröcsögött a víz szerteszét, minden úszott körülötte, habzott a tusfürdő, eszeveszetten siklott a fürdőpamacs. Váltóvízes zuhanyt vett, mint mindig. Magas hőfokkal kezdte, hideg permettel zárta. Érezte, ahogy keringése percről percre frissül, ereiben mérhetetlen tempóval zubogott a vér. Fürdőlepedője után nyúlt, szárazra itatta illatos bőrét, magára kapta rózsaszín brokát köntösét. Kirohant meglesni, hogy áll az idővel. Rosszul. Nagyon rosszul. Még a haját is rendbe kell szedni. Szépséges akart lenni, és nem csak belül. A fürdőkád fölé hajolt, kétszer megmosta szőkésbarna tincseit, bekente selymesítő balzsammal, gondosan leöblítette, majd szeleburdi fejére csavart törölközővel szaladt egy újabb kört a lakásban, hogy addig is, amíg szikkadnak hajszájai, néhány simítást elvégezzen ama tökéletes fogadáshoz. Épp mosogatni kezdett volna, amikor ismét jelzésre lett figyelmes. Már ott is termett az éterben.

– Mit csinálsz? – hozzá könnyes vigyor.

– Mitmit? Hát, téged várlak – nevetett, de velejéig érezte, hogy ez most kivételesen komoly.

– Jövök – érkezett nevető szmájlival a válasz.

- Jöjj - válaszolt a szokásos módon, mert ezek a szófordulatok már hozzátartoztak - saját közös nyelvük elmaradhatatlan kellékeként - írásbeli kommunikációjukhoz. Minden betűnek, jelnek megvolt a maga funkciója, imádtak írni, hihetetlenül gyorsan csiszolódtak össze, morféma vagy lexéma, egyre ment, nekik találták ki, biztonságosan igazodtak el a bonyolult rendszerben, kommunikációjuk tökéletesen simult egymáshoz, mint ők maguk. Háromnegyed négy, szokatlanul gyors elköszönés, hiszen máris indul, hogy ötre megérkezzen. Ettől a gondolattól jóleső borzongás járta át létező, de még a nem létező valóját is.

Ilyen szédült állapotban futott vissza a konyhába. Kapkodva elmosogatta a piszkos edényeket, aztán "sipirc" a fürdőbe. Ettől a szótól megint vigyorgott, mint a vadalma, de ez már így marad. Bárhol fordult meg, bizonyos szavak hallatán akkor is derülni kezdett, amikor egyáltalán nem kellett volna. Olyankor nagyon nehezen volt képes komolyságra váltani.

Sietősen szárította haját, úgy forgott a körkefe a kezében, hogy alig tudta követni a tükörben kapkodó mozdulatait. Máskor kevesebb idő is elégnek bizonyult, most sokáig vacakolt rakoncátlan fürtjeivel, nem akartak úgy beállni, ahogy szeretne volna. Megelégette a küzdelmet, fésült még egyet rajta, aztán úgy, ahogy volt, fürdőköntösben kiszaladt az ebédlőbe, teríteni kezdett. Gondosan válogatta össze az étkészlet darabjait, precíz pontossággal a patyolatfehér damaszt terítőre helyezte őket, a pasztell virágmintás, finom Zsolnay tányérok mellé fényesre simogatott evőeszközöket, valamint azokat a talpas kristálypoharakat, melyek már évek óta az üveges vitrin foglyai voltak. A mai kivételes alkalom, ideje, hogy újra használatba vegye őket.

Kitekintett az ablakon. Sötétedett, az utcai lámpák sárga fényében megcsillant néhány hópehely, keringöztek, aztán egymáshoz tapadva a talajra értek. Fél öt elmúlt, alig maradt ideje az öltözködésre. Már előző nap előkészítette ruháját. Több órát vett igénybe

a rögtönzött divatbemutató, amelyet magának és igazmondó tükörének tartott. Nem volt könnyű választania, mert utált kiöltözni, de most mégse lehet szabadidőruhában. Fekete nadrágot húzott fel, hozzá könnyű piros felsőt. Az egyik kedvence volt, mert színe kiemelte érzékeny bőrét, vidította kedvét és határozottabbá tette megjelenését. Valójában nem volt különösebb oka túlöltözni, akár maradhatott volna köntösben is, nem maradtak titkai a férfi előtt, de ez most kivételesen ünnepélyes alkalomnak tűnt. A kíváncsi tükörbe pillantott, elégedetten mérte végig magát. Tetszett a látvány, egész tűrhető, gondolta. Kivirult, sugárzott belőle az élet, szeme pajkosan csillogott, ajkai ígésző mosolyra húzódtak, egy hihetetlenül boldog nő nézett vissza rá. Félresimította hajfürtjeit, néhány csepp parfümöt permetezett mindkét füle mögé, majd kiszaladt, hogy ismét ránézzen az órára. Mindjárt öt, ha nem volt közlekedési fennakadás, hamarosan megérkezik.

Felkapcsolta az udvari világítást, kilépett a teraszra. Káprázatos kép fogadta. Körötte minden hófehér, a fák jégcsapruhába öltöztek, csípős szél csilingelt téli zenét ágaikkal, felhevült arcát pirosra csipkedte a hideg, orrára telepedett egy eltévedt hópihe. Teletöltötte tüdejét a kristálytisza levegővel, majd visszament a meleg lakásba, leült a legközelebbi székre, ereiben örömtáncot lejtett a vér, türelmetlenül várakozott. A néhány perc lassabban csordogált, mint a megelőző órák, de tudta, mindjárt elérkezik a várva várt pillanat.

Még nem volt öt óra, amikor meghallotta a ház elé parkoló autót, az ajtócsapódásra felugrott, beszaladt a fürdőbe, vetett még egy pillantást a tükörből visszatekintő, kivirult nőszemélyre. Megállapította, megfelelően sikerült a szépítkezés, korát meghazudtoló arc köszönt vissza. Enyhén szétzilálta haját, hogy jobban előkerüljön boszorkányos kinézete. A férfi kifejezetten szerette kócoságát, amikor legutóbb rendben találta fürtjeit, az volt az első tevékenysége, hogy kusza koronát varázsolt belőle játékos ujjjaival.

A kopogásra már ugrott is, szélesre tárta az ajtót. Ott állt előtte, teljes életnagyságban. Sötétszürke kabátja nyitva, fején széles karimájú fekete kalap, melyen megült néhány hatalmas hópehely. Szeméből huncutság tükröződött, formásra nyírt deres bajusza és szakálla mögül előtűnt mosolyra húzódó ajka.

- Csókolom! Itt vagyok - köszönt fülig érő szájjal.

- Énisénis - adta az erre a szófordulatra megszokott választ.

- Jól nézel ki, boszorkány - vigyorgott.

- Te is, hercegem - adta tudtára válaszvigyorral.

Abban a pillanatban megszűnt létezni a világ. A csók hosszú volt és édes, tele az izgatott várakozás feloldozó örömével, a megérdemelt jutalom ígéretével, az összetartozás törvényszerűségével, elfojtani kényszerült vágyakkal. Így araszolt be vele az ajtón, szorosán ölelte, nem tudta és nem is akarta abbahagyni ezt a szédületes összefonódást. Percek teltek el, de már nem számított az idő, csak az, hogy ismét együtt lehet vele.

- Mit főztél? - provokált incselkedően a férfi, amikor egy kis levegőhöz jutottak.

- Magamat - ment a kiszámítható pimaszkodás, a "jaj, te!" után pedig mindketten hahotázni kezdtek, mert előre borítékolták a kérdéseket és a válaszokat. Egy csokor vadvirágot adott a kezébe, a kedvencét. Elámult, mert halvány fogalma sem volt, miként sikerült a tél derekán koratavaszt hozni, de hát eddig is tudta, hogy varázserővel rendelkezik, egy ilyen varázslat akkor meg se kottyant neki.

Fogasra került kalap, kabát, majd leültette az ünnepélyesen megterített asztalhoz. Illatos gyertyákat gyújtott, tálalta a - reményei szerint ehetőre sikerült - fogásokat.

A vacsora meghitt volt, ő étvágytalan, átszellemült az idilli hangulattól, a férfi közelségétől, alig csúszott le a torkán néhány falat. Csak majszolt és egyfolytában csacsogott, mint általában. A szemben ülő jó étvággal evett, közben mosolyogva, türelmesen hallgatta.

– Mesélj! – biztatta két falat csirkemáj között huncutul, nevetőráncai még jobban kiemelték ígéző pillantását. Soha nem szólt rá, bármiről beszélt, érdekelte. Tetteivel és hozzáállásával bizonyította, minden hallott információt elraktározott, figyelmes volt, igazodott és mindenkor a kedvében járt. Ezt is szerette benne, mint az összes jó tulajdonságát, hiszen már rég megállapította, hogy csak olyanokkal rendelkezik.

– Elfogult vagy – mondta többször is, de érezhetően jólesett neki a megerősítés.

– Dehogy! Ha nem így gondolnám, nem is kellenél – közölte most is, és kinyújtotta nyelvét.

– Pimasz boszorkány! – viszonzta szintén nyelvöltéssel, aminek meglett a hatása, mert ettől megint féktelen nevetésbe fulladtak. Oldott hangulatban telt a vacsora, tökéletesnek bizonyult az együttlét, hosszú évek óta erről álmodozott. A néhány korty vörösbor is megtette hatását, szikrázott a levegő, minden rózsaszínben úszott, persze ennek fikarcnyi köze sem volt a borhoz, csak egyszerűbb volt ráfogni valamire.

Szaladt az idő, észre se vette, hogy már órák óta beszélgetnek komolyan és féktelenül is. Nem voltak tabuk, önmagát adhatta, ez jóleső érzéssel töltötte el, bátorsággal ruházta fel.

A férfi lassú mozdulatokkal törölte meg száját a díszes szalvétával.

– És mi lesz a desszert? – incselkedett vele, de szeméből tisztán kiolvasta, hogy milyen választ vár.

– Miismiis? Hát, én, mi más? – szaladt ki száján teljes természetességgel a megerősítés.

– Finom lesz – vigyorgott, és az asztalt megkerülve máris felé indult, hogy megkóstolja. Magához vonta, finoman érintette ajkait, majd végeláthatatlan, hosszú csókban forrtak össze. – Segítek elpakolni – súgta.

– Ki a csuda akar ilyenkor pakolni? Én ugyan nem! – de aztán megpróbálta összeszedni maradék józanságát, és némi csókolózás közepette lekerült minden az asztalról. Nem maradtak el az érintések, nem tudtak nélküle meglelni egymás mellett. Ez járt

nekik. Kész csoda volt, hogy nem tört össze semmi.

Az ablak elé álltak, összefonódva bámultak ki a csillagfényes kora éjszakába. Már vastag hótakaró borította a kertet, a fehér dunnán aranyba játszott az utcai lámpák sárga fénye. A gyöngéd karok ölelésébe fészkelődött, megadóan tűrte, hogy a hálósobába terelgesse. Ahogy a mosolygó szempárba nézett, a jövő ígétét látta benne. Felhevült bőrén keresztül érezte a férfiből áramló erőt, ez hatványozta közös és kölcsönös energiájukat. Nem voltak bonyolult kérdések, csak egyszerű válaszok. Így lényegültek eggyé órákon át, kimerülésig belefeledkezve a teremtés csodájába.

Tűzijáték durranására ébredt. A takaró alatt valaki bőrének forróságával melengette, hangja is volt. Létező, tisztán hallható, kellemesen izgalmas, nyugtató és bolygató, akár egy bódító blues.

– Boldog új évet nekünk, boszorkány! – súgta szédületes csókpecséttel.

– Boldog új évet nekünk, hercegem! – sóhajtotta egyetértően egy újabb ígéretes csókba merülve, mert az élet gyönyörű, tényleg gyönyörű.

Írunk – vallomás az irodalomról

Írunk. Elvonulok a másik sarokba, belemerülök a gondolataimba, mert akadnak, bármennyire azt mondtam neked pár perccel ez előtt, hogy ma nem vagyok irodalmár kedvemben. Nem találom a helyem, amióta azt kaptam, hogy haszontalan dolgokról fecsegek, mert ugyan szépek a verseim, de a jelenlegi világhelyzetben nem erre kellene pocsékolnom az értékes szavakat, hanem csupa hasznos, közéleti eszmefuttatásra, véleménynyilvánításra, buzdításra vagy odamondogatásra. Elment a kedvem emiatt, hiszen egyetlen ilyen versem van és egy prózám, mely felháborodásom, hirtelen felindulásom eredményeként született.

Belőlem inkább líra árad, ettől érzem jól magam. Nem titkolom, szeretek színes életet festeni mindazoknak, akiknek nem jutott, érzéseket, érzelmeket közvetíteni.

A papír mindent elbír, szabadon rendelkezem vele, nem beszél vissza, nem követeli jussát, megengedi, hogy úgy vezessem a tollat, ahogy nekem tetszik. Nekem leginkább az tetszik, ha örömet szerezhetek másoknak, kiszáradt szemekből könnyeket csalthatok elő. Szeretem, amikor az olvasók úgy érzik, néhány pillanatig újra élnek. A visszajelzések ösztönöznek arra, hogy folytassam a megkezdett irányt, ne térjek le a kitaposott útról, közben szórjak színeket, illatokat, szólaltassak meg dallamokat, zenéljenek a verseim.

Emiatt is folyamodtam a kötött formákhoz, bár először nem volt tudatos, zenei elköteleződésem ösztönösen segített megtalálni a ritmusokat, melyek eleinte botladoztak itt-ott, azonban később harmonikus hangsorokká kezdtek alakulni.

Nálam minden forma személyhez kötött. Amikor írok, arcokat látok magam előtt, gesztusokat, segítő intelmeket, útmutatást, soha nem egyedül, magányosan írok, gondolatban mindig fogja valaki a kezem, simogat, ösztönöz, vagy éppen megállít, amikor elvétem az ütemet, a rímeket, túl kacifántos kifejezéseket használok, vagy bonyolultan fejezem ki magam.

A szonett áll hozzám legközelebb – életem végéig kötődni fogok hozzá –, mert a költészet területén eddig a legmaradandóbb nyomot hagyta bennem. Ez egy csodálatos világ, ahova nem juthat el akárki. Kivételezett vagyok, hiszen tíz éve lépkedhetek egy gondosan elém terített bársonyszőnyegen, napról napra tudatosabban. Hatalmas szabadság uralkodik el rajtam – hiába kötnek szigorú szabályok –, amikor késztetést érzek, akadály nélkül áramlanak az érzések, valami megfoghatatlan varázslatba kerülök, ez irányítja a tollam, nem én. Az utóbbi időben szinte öntudatlanul születtek szonettjeim.

Két kedvencem – Shakespeare és Petrarca – képes volt olyan hatást gyakorolni rám, hogy beleszerettem a szonettbe és abba, amit képvisel. Számomra ennek a versformának szimbolikus jelentése is van, személyként gondolkodom rá, egészen közélről hallom a hangját, látom alakját, arcát, mimikáját, mozdulatait, még a gondolatait is. Olykor úgy éreztem, hogy a szonett vizsontszeret, de mindig ott volt a „talán”, ami elbizonytalanított, majd új erőre kaptam, és akkor születtek a legmélyebb szonettjeim, amikor már csaknem lemondtam róla. Az irodalomban eddig ez a legszebb bejárt utam, vétek lenne letérni róla.

Mosolygok. Te a másik sarokban rendületlenül kopogsz a billentyűzeten. Nem kellene megzavarnom, de képtelen vagyok türtőztetni magam, kezembe veszem a mobilom, küldök neked egy jelentőségteljes szépmosolyt. A másik sarokból hallom a pittyenést, ám nem várom meg válaszod, inkább a hátad mögé settenkedek, átölellek, beleszuszogok a nyakadba, orrom hegyével cirógatlak. Egyáltalán nem ellenkezel, félbeszakítod a megkezdett mondatot, megfordulsz, és határozott mozdulattal az öledbe ültetsz. Semmi szóbeli kommunikáció, csak finom testbeszéd, szemvillanás, ajkaink önfeledt játéka, gyorsuló szívritmus, összefonódás.

– Így nem lehet gondolkodni, boszorkány – súgod, ujjaiddal hajam babrálod, tovább élvezem csókod ízét, nem akarom abba hagyni.

– Nem hát, sipirceljünk írni! – s egy pimasz nyelvnýújtás után – nem kis erőfeszítés árán – kiszabadulok ölelésedből.

Ilyen elterelő hadmozdulat után nehéz visszatérni a betűk birodalmába, ám temérdek mondanivalóm van.

Kattog a fejemben az a fránya mondat, amely e vallomás megírására késztet. Hogy haszontalan lennék? Eddig sem volt önbizalmam, most adott egy pofont annak a kevésnek is jóakaróm.

Az irodalom valóban nem lehet öncélú, elsősorban mégis az. Úgy születik egy mű, hogy önmagunknak írjuk, bár általában van előttünk kitűzött cél, mégis később döntjük el, megmutatjuk-e nagyközönségnek. Számos alkotás lapul – nem csak nálam – fiók mélyére száműzve, némelyik hiába várja szabadulását. Talán unokáink valamikor rátalálnak, kikerekedett szemmel olvasgatják, majd eldöntik, hogy tűzre való, vagy érdemes megőrizni, esetleg nyilvánosságra hozni, ám addig ezek a féltve őrzött titkok meghúzó-
nak egy csöndes zugban, senki nem háborgatja őket.

Én nem vagyok elég bátor. Ha le mernék írni mindent, amit valójában gondolok, megdöbbentő lenyomatok születnének, ám még nem érzem magam kellőképpen érettnek ehhez, bár formálódok, egyre inkább felszabadít a nyílás öröme.

„Népet taníts, mint József Attila” – mondod, de először érzéseket kell tanítani, mert anélkül nem ember az ember, csupán gép, robot. Amíg nem éreznek, hiába tanítok nekik bármit, ám a következő harminc évbe belefér, hogy felnőjek a feladathoz, vagy elhagyjam az irodalmi színteret, és inkább a boszorkánykonyhában töltsem szabadidőmet. Az utóbbit nem tartom valószínűnek, hiszen nem vagyok megfutamodó típus, nem ijedek meg a kihívásoktól, de szükségem van támogatásra, és tőled mindezt megkapom. Ilyen háttér mellett el is dőlnek a továbbiak, hiszen szeretek írni; leginkább gondolkodtató írásokat, hogy ne legyen egyszerű a megfejtés, hanem dolgozzon meg vele az olvasó, élje át velem azokat az érzéseket, melyeket műveimben közvetítek. Színeket, gondolatokat, kimondott, kimondatlan szavakat, melyeket a sorokba és sorok közé írok, hogy aztán megelevenedjenek, utat találjanak, később felszínre törjenek. Egyfajta belső irodalmi nyelv, mely beszéd, írás nélkül is kommunikálható; gondolatátvitel és olyan közvetítési képesség, hogy át tudja venni a másik ember. Egyetlen

és több is. Az egyetlennek más jelentéssel bírnak a szavak, egyedi módon fűzi gondolatai közé.

A szabad verselést is megkedveltem. Számos lehetőséget kínál önkifejezésre, közvetítésre. Már az első lépések megtétele után többletenergiához jutottam, mert élveztem, hogy más formában is képes vagyok kiteljesedni. Hamar észrevettem, hogy a kötött formák ismerete előnyt jelent ezeknél a verseknél; ritmusok kerülhetnek bele, melyek nem erőltetettek, szabadon áramlanak a sorokban, hiszen rutinból jönnek. Ez a felfedezés vitt közelebb a szabadversekhez, néha jólesik elkalandozni, kísérletezni.

Különleges élmény a prózák világában is barangolni. Izgalommal teli ez a világ, bármi lehetséges, és vég nélkül lehet beszélni, senki nem állít meg, nem szól közbe, akadálytalanul telhetnek a sorok, olyan dolgokat is kimondhatok, melyeket egyébként képtelen lennék szavakba önteni. Az írás felszabadít, nyugodttá, elégedetté tesz, és valami végtelen harmónia uralkodik el rajtam, amikor – minden terhet ledobva – átengedem magam a billentyűzetnek, olyankor a hétköznapiakat ünnepi hangulat járja át. Számomra menedék, biztosságos sziget. Olyan terület, ahol komfortosan érzem magam, ki tudok kapcsolódni. A levegővételhez hasonlítom, vagy betűk, szavak harmonikus dalához.

Aki komolyan írásba kezd, végigjárja azokat a lépcsőfokokat, melyek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy élvezhető művek szülessenek. Ehhez először meg kell ízlelni az alkotás örömét, s ha tetszik, fejlődni akarunk, mert az újabb sikerélményekhez vezet.

Ennek első lépcsőfoka, hogy sok klasszikus irodalmat olvassunk és kortárs szerzőket is. Én gyerekkoromtól kezdve faltam a könyveket, mindig bele tudtam bújni valamelyik szereplő bőrébe, velük éreztem – örültem vagy szenvedtem –, és állandóan szerelmes voltam. Soha nem a királyok, úri fiúk vonzottak, mindig a szegények, az elesettek „élvezték kegyeimet”, szívesen megoldottam volna gondjaikat, hogy könnyebb legyen nekik, mert ettől jól éreztem magam. Olyan világokba csöppentem, ahol boldogan élnék, kamatoztathatnám problémamegoldó képességemet, ám gyakran

fordult elő, hogy csalódtam, mert az olvasott történetek nem úgy alakultak, ahogy én szerettem volna látni az események folyását. Később sikerült ezen felülemelkednem, elfogadtam, hogy a regényekben nem én szövöm a cselekményt, valaki már megírta. Egy ilyen elmélkedés közben jutott eszembe, hogy nekem is kellene, akkor azt teszek, amit csak akarok, enyém az irányítás.

Gyermekkori körülményeim nem segítettek a fejlődésben, nem tudtam kihasználni az élet adta lehetőségeket, csak vágy maradt az írás, ám ha nagyon akarunk valamit, előbb-utóbb valósággá válik.

Mesékbe menekültem, olyankor eltűntek a felhők, csak a zárt világ maradt; bezárkóztam, magam mögött hagytam a külső zavaró ingereket, nem törődtem bántságokkal, kirekesztettem azokat, el is hittem, hogy nem léteznek.

Andersen meséin nőttem fel; mindegyik emlékezetes, több szereplőjével tudtam azonosulni. Egyik kedvencem a kis hableány története; én is olyan szerelmet akartam magamnak, és meghalni egyetlen boldog pillanatért.

Az élet másképp írja történeteit, bár még mindig hiszek a mesékben, a valóság azonban távol áll tőlük, néha olyan rút, hogy megrettenek tőle.

Ha mindent lejegyeztem volna, amit gondolok, számtalan prózai művem lenne, de nem tettem, inkább mások írásait elemezgettem, amíg nem kezdtem ösztönözni, hogy legyek merészebb. Nem egyszerű teljesíteni ezt a kérést, hiszen nem álnéven publikálok – nevemet és arcomat adom mindenhez, ami tőlem olvasható. Olykor pirulok, hogy miket gondolhatnak rólam az olvasók, emiatt nem merem megmutatni magam. Hiába „csak egy novella”, mindenki sejti, hogy „nyomokban” tartalmaz valóságos elemeket, azonosítanak egy-egy szereplővel, és ettől már előre megrémülök.

Összerezzenek, mert nagyon belemerültem az írásba, váratlanul a hátamon érzem érintésed. Rám terítetted a kabátod, kézen fogsz, vezetsz az udvar felé.

– Szellőztessük ki a fejünket, boszorkány, majd utána folytatjuk –

mondod mosolyogva, és én engedelmesen követlek, mert elgémberedtek az ujjaim, szükségem van mozgásra, friss levegőre.

A táj csodálatos, az esti sötétben huncut hópelyhek járkák libbenő táncukat, az utcai lámpa fényétől fehérből aranszínbe öltöznek. Egyikük orrod hegyére telepedik, s még mielőtt lesimogatnám, el is tűnik bőröd melegén. Ez a kép felébreszti szonettes énemet, máris verssorok kelnek életre, majd lejegyzetelem, amikor újra a laptop előtt ülök. Most inkább engedem hatni a vérpezsdítő hideget, hozzád bújok melegedni, töltődöm rövid sétánk alatt. Valóban gyönyörű az élet, csak élni kell minden pillanatát, az apró varázslatokat, melyek most épp a széparcú télben kelletik magukat. A séta veled és az idilli táj felerősíti bennem a lírát, érzem, nehéz lesz visszazökkennem, éppen emiatt írok ritkábban prózákat. Talán nincs bennem elég kitartás, vagy nem hiszem el, hogy lesz belőle valami. Ezt is tanulnom kell. Picivel jobban hinní önmagamban. A bizonytalanság nem szül újabb műveket, jól tudom, hiszen többször előfordul, hogy analízálom magam. Gyakran akadok el egy témánál, s amíg ki nem bogozom a szálakat, nem tudok továbblépni. Most például a „haszontalan dolgokra pocsékolom a szavakat” foglalkoztat. Még az is meglehet, hogy van ebben a vádban igazság.

Az írás mindenkor felelősséggel jár, egyáltalán nem mindegy, hogyan és mit fogalmaz meg, akit sokan olvasnak, hiszen egy-egy mű képes befolyásolni az emberek gondolkodásmódját, cselekedeteit. Lehet gyilkos tör és orvosság, hatásos fegyver vagy hűsítő balzsam. Élénkít vagy nyugtat, cselekvésre készítet vagy megállít. Aki komolyan foglalkozik vele, hatalomhoz jut, ám ezzel a hatalommal megbocsáthatatlan bűn visszaélni.

Az írott szónak ereje van, mely maradandó, hiszen az olvasás bármikor ismételhető, akkor még nagyobb hatást gyakorol.

Mindig céltudatos voltam, olyan területen, ahol biztonsággal mozgottam, ám szeretem a kihívásokat, ez az élet minden színterére, így az irodalomra is vonatkozik. Mindig emeltem a lécen, soha nem álltam meg elégedettséggel, hátratett kézzel, hogy lám, már

mindent elértem; nem, soha nem érünk fel legmagasabbra, mindig van feljebb. Nem elég, hogy van egy jól fogó tollunk, az írás minősége nem ezen múlik, sokkal inkább meghatározója, hogy mennyire vagyunk képesek kívülről látni magunkat, más szemével nézni műveinket, az olvasók szemszögéből is megközelíteni; érdemes figyelni a nálunk magasabb szinten álló költőkre, írókra, átgondolni megjegyzéseiket, tanácsaikat, hiszen ők elkötelezettjei az irodalomnak, nem ártani akarnak, hanem alázattal szolgálni. Nekünk is akarni kell a fejlődést, így egyre több élményhez juthatunk. Ezek a meghatározó élmények segítenek bennünket az egyre mélyebb, tudatosabb íráshoz. Engem ez vitt előre. Maximalista vagyok önmagammal és másokkal szemben is.

Azt hiszem, én arra születtem, hogy széppé tegyem az emberek életét, más szemnyitogatásra hivatott. Ez nem jelenti a líra elkerülését, hiányát, csak markánsabban vannak jelen a tudatot jó irányba befolyásoló gondolatok.

Én nem tudok hitelesen nyitogatni, de hitelesen tudok szépre szeretni, ha akad olyan, aki befogadja ezt a képességemet.

Későn érő típus vagyok, a szemnyitogatást még gyakorolnom kell, hiszen van véleményem a világ folyásáról.

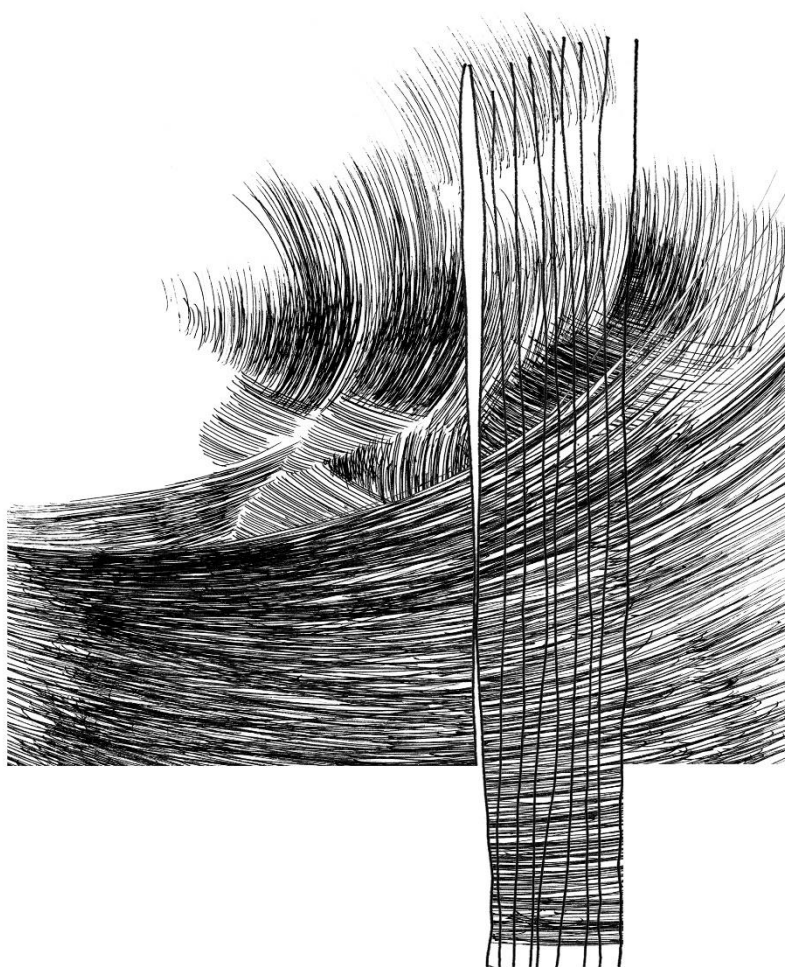
A szavak arra születtek, hogy jó dolgokra használjuk őket, ne éljünk vissza azzal a hatalommal, mely általuk birtokunkba került. Hiszem, hogy nem haszontalan, amit művelek, hiszen műveim üzenete, hogy minden szakadékból van kiút. Így szolgál építésre az, amit a sorokba és sorok közé írok.

Amíg komolyan veszi valaki a minőséget, az értékeket és embertársainak örömet szerez, addig nem haszontalanok a szavak.

Egyszer minden írásból emlék lesz. Vagy a fiók mélyén porosodnak, vagy nyilvánosság elé, könyvtárakba, könyvespolcokra kerülnek. Az idő dönti el sorsukat.

Azt mondtad, az ember az emlékeket őrzi, az életet éli, és való igaz, mennyire fontos, hogy ez a két ige megfelelő helyre kerüljön a szóösszetételben.

Az életet élni kell, hogy az irodalom is éljen.

BARANYI FERENC

Vers a Lejtő útról

Aranka a Lejtő úton lakott. S noha igen szemrevaló fehérszemély volt, én mégse belé voltam szerelmes, hanem az egyik barátnőjébe. Aranka olyan jó barátja volt a barátnőjének, hogy mindig diszkréten eltűnt otthonról, amikor meglátogattuk. Szívén viselte a szegény, hajléktalan szerelmesek sorsát... S ez így ment három éven keresztül.

A szerelem harmadik éve: a szerelem sorsdöntő éve. S hogy miért éppen a harmadik? Talán mert ennek a számnak különleges misztikája támadt az évezredek során. Péter apostol akkor hasonlott meg önmagával, amikor harmadszor is megtagadta azt, akire addig esküdött. Turandot hercegnő három enigma megfejtésére szólította fel Kalaf tatár fejedelmet, s a harmadik rejtvéynél tetőzött igazán az izgalom, hiszen feje vétetett volna az ifjúnak, ha nem tud válaszolni. A mesebéli hősöknek mindig három kívánságuk van, s mindig a harmadik a sorsdöntő.

A próbatétel, a változást előidéző krízis mindig a folyamatok harmadik fázisában jelentkezik. Juhász Ferenc híres versének egyik – mintegy refrénként visszatérő – sora szinte már szállóigévé vált: „a harmadik napon a legnehezebb, a harmadikon”. Itt a harmadik nap jelképes, korántsem a harmadszori huszonnégy órát jelenti, mint ahogy a szerelem harmadik éve sem konkrét – háromszázhatvanöt napos – esztendőt jelent. A szerelem harmadik éve elérkezhet a hatodik héten is akár, de a nyolcadik esztendőben is.

A „versképződés” folyamata nyomkövethetetlen. Nehéz tetten érni a pillanatot, amikor a benyomás, az impresszió vagy az élmény költői képekké kezd átalakulni a poéta agyában. Mindenesetre valami konkrét impulzus kell: csakis akkor van esély verssé szerveződni a benyomásnak, az impressziónak, ha személyes indulatot váltanak ki a költőből.

Ott kezdődött a dolog, hogy a lány, akit már régóta szerettem, egyszer csak felkelt az ágyból és a zongorához ült azon ritka délutánok egyikén, amikor titokban együtt lehettünk. Chopint játszott valamiféle anakronisztikus érzelmességgel és mégis lélekzsongítóan. És szép volt, jó volt az a délután a hely szomorúságától, ami a dallamokból áradt. Másképpen volt szép és jó, mint évekre visszamenően az előzőek. Addig nem is tudtam, hogy a lány tud zongorázni, ezt a talonba tett, témaszegény és testileg jóllakott időkre tárolt örömszerző képességét azon a délutánon vette csak elő. Akkor, amikor az egymáshabzsolás kívánsága már nem volt annyira mohó és telhetetlen, hogy kitölthette volna azt a két-három órát, ami adatott nekünk az idegen lakásban. Zongorázott, hogy el ne kezdjük unni egymást. S akkor, a Chopint játszó lány látványától két verssor nyilallt belém: „talonba tett öröm ül le már csak asztalunkhoz elfelejtett zongorák billentyűin ujja futkos”.

Igen, akkor köszöntött ránk a szerelem harmadik éve, akkor bennem is tudatosodott, hogy dacos kalózhajónk engedelmes már a szélnek. Más szóval: szerelmünk, amely kalóz – tehát törvényen kívüli – hajóként csakis kénye-kedve szerint volt hajlandó suhanni a határtalanság tengerén, boldogan dacolva az elemekkel is, most a szelíd megcsöndesedés szakaszába lépett. Immáron nem öntörvényei, hanem a természet – a dolgok természetének – törvényei szerint alakul tovább, szándékunktól szinte függetlenül. Engedelmes már a szélnek, azaz a szerelmek történetében mindenütt érvényesülő dramaturgiának, amely sematikusan felvázolva így fest: ismerkedés – boldogság – megszokás – elhidegülés vagy beletörődés a sírig.

A megszokás – mert végül is miért ne mernénk nevén nevezni a megcsöndesedést – a harmadik fázis. A szerelem harmadik éve.

Az első és a második esztendő durva gyönyörében a folytonos izzástól észre sem lehet venni az alattomos, aprócska pörkölődése-

ket, a féltékenység pengéként villanó pillantásainak ezernyi döfése érzékelhetetlenné jelentékteleníti a kicsinyes gyanakvások parányi tűszúrásait. Ám kifinomult kín felé hajt a dolgok természetének a szele minden kapcsolatot, ahol a tűszúrás döfésként fáj már és elemésztő izzású a pörkölődés is.

Pedig a szerelem harmadik évében még ott zokog a vállakban az emlék az éhes ujjakról, amelyeknek érintése nyomán nemrég még szétfodrozódott a szeretett lény teljes „felületén” a szerelem megtisztító varázslata, oly gyöngéd gyűrűzéssel és mégis oly erővel, hogy még a belénk kövesedett szennyet is képes volt kioldani. Igen, a másik testének felfedezésére indulnak az éhesujjú kezek, megváltó delejt visznek át, kőnek is lemosva szennyét. Mert a másik teste még a szerelem harmadik évében is remek, sőt láthatár zárul be rajta, azaz még mindig ő a világban a kezdet és a vég, a mindenség határa, karcsú fényjelenés az ég peremén, csak éppen az arc, amelynek könnyű költői szavak színes tülljei és habfelhős fátylai kendőzték el két éven át valóságos vonásait, nos, csak az arc búvik a végérvényes megismerhetetlenség árnyékába immár, mert azt az árnyéket saját maga veti a saját arcára, rejtelmességét a kijózanult költő letépett szavainak tülljei és fátylai nem szavatolják többé – önmagának kell tehát biztosítania azt a saját árnyékával. És rejtelmesség nélkül nem létezhet nő a világban, de szegényebb is lenne a világ a nők rejtelmessége nélkül.

A gondolatoknak ilyenfajta örvénylése verset vetett ki lelkemnek iszapos medréből azon a júliusi délutánon, a Lejtő úton. Csak egy apró kavics kellett, amelynek csobbanása nyomán a gyűrűzés örvénnyé terebélyesedett. S ez a kavics az a pillanat volt, amikor a lány kikelt hirtelen az ágyból és ruhátlanul zongorázni kezdett a félhomályos szobában. És én már jobban figyeltem a zenére és a gondolataimra, mint az ő ruhátlanságára. Íme a gondolataim költéménnyé sűrűsödött esszenciája:

és dacos kalózhajónk engedelmes már a szélnek
durva gyönyörtől halad s kifinomult kín felé megy

vállainkban még zokog éhes ujjakról az emlék
érintésük fodrozódott – kőnek is lemosva szennyét

ám talonba tett öröm ül le már csak asztalunkhoz
elfelejtett zongorák billentyűin ujja futkos

test-csodája még remek – láthatár zárul be rajta
s árnya szavaim alatt rejlő arcát már takarja.

Szívem szerint való

Fejes Endre, Kossuth-díjas, József Attila-díjas és a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével kitüntetett író itt lakik a Svábhegyen.

Vajon mi lehet vele?

Harmincöt éve, valamikor 1960 tavaszán egy meghívásos irodalmi pályázaton Váci Mihály mögött második lettem a lírai kategóriában. A prózaírók győztese Fejes Endre volt. Az úgynevezett irodalmi életbe nekem, az akkor harmadéves bölcsészhallgátónak, ez a nem várt siker jelentette a belépőt. Addig csak elszórtan publikálgató tollforgatónak számítottam, személyesen senkit sem ismertem azok közül, akikkel esetleg ugyanazon az újságoldalon jelentem meg. A számomra már rég ismert nevekhez tehát itt, a díjkiosztó ünnepségen szegődtek csak arcvonások, taglejtések, tekintetek és hanghordozások. A ceremónia után vagy tizenöten beültünk egy kiskocsmába, ünnepelni.

Este a kollégiumban mindenkinek eldicsekedtem: Vácival és Fejessel ültem egy asztalnál! Érdekes, hogy rendre csak kettejüket emlegettem, holott – mint mondtam volt – legalább tizenöten ültünk a kocsmában.

Pedig Fejes Bandi, az „ezerszer áldott nyolcadik kerületnek” oknyomozó krónikása ekkor még korántsem volt a Nagy Fejes. Két évvel előbb, 1958-ban jelent meg A hazudós című novelláskötete, amely kétségkívül figyelemreméltó visszhangot keltett, de ezzel véget is ért a bibliográfia. A Rozsdatemető – amely tekintélyét és hírnevét megalapozta – csak két évvel később, 1962-ben jelent meg, József Attila-díjat is erre kapott 1963-ban. Nem tudom, miért éreztem mégis őt a másik legfontosabbnak abban a népes társaságban. Talán volt valamiféle „spúrom”, ami a költők előrejelző, érzékeny idegrendszerével függ össze.

Ám az is lehet, hogy a megérzett „hasonszőrűség” ejtett rabul. Érettségi után, mint afféle úrifiút, nem mindjárt vettek fel az egyetemre. Végig kellett járnom a munkássors különféle bugyrait, mielőtt lehetőséget kaptam arra, hogy tanult emberré váljak. S abban a roppant kemény, érdes, de mindig nyíltsisakos világban váltam emberré. A munkásmentalitás akkor itatott át végérvényesen, a kiszolgáltatottak, a determináltak képviselőjét akkor vállaltam fel egy életre.

Fejes eredetileg szabóinas, majd vasesztergályos volt. Négy évig Franciaországban is élt, a Renault-gyárban dolgozott. Az irodalommal csak 1955-ben jegyezte el igazán magát, akkor kezdett publikálni.

S ahogy a tudat és az ösztönök birkózását ábrázolta a műveiben, ahogy hitet tett a történelem peremére sodródott kétkeziek igazsága mellett, ahogy óvta és ostromozta őket – az teljesen szívem szerint való volt. Őt is leginkább a társadalmi lét és a társadalmi tudat egyenlőtlen fejlődésének kérdései izgatták, akárcsak engem. Rokkon léleknek, szövetségesnek éreztem őt – és érzem őt most is, pedig az életben talán tízszer találkoztunk mindössze.

A Rozsdatemető Pascal-mottóját sose feledem: „Minden méltóságunk a gondolatban rejlik... Legyünk tehát azon, hogy jól gondolkodjunk: ez az erkölcsi kiindulás.”

Ez a mottó a kor parancsa is egyben. És egyre sürgetőbb ez a parancs, hiszen éppen a gondolat méltóságát fenyegeti a legnagyobb veszély manapság, amikor a felelős töprengést mindinkább a számítás és számolás váltja fel.

S ha nem vigyázunk, a felszámolás és a leszámolás is.

Dré

Három és fél évtizeddel ezelőtt egy szimpatikus, szemüveges fiatalember óvakodott be az Új Írás szerkesztőségének ajtáján. Bal kezében cső alakúra göngyölt kartonlapok, jobbában a zavartan markolászott semmi.

– Rajzokat hoztam – nyögte ki végre. S nyomban kiteregette a portékát: javarészt portrék voltak. Az egyik a következő sajátos címet viselte: *Fiú, kis daccal*.

A hórihorgas szerkesztő tüzetesen áttanulmányozta a rajzokat, majd a következő tanácsba bújtatta a véleményét:

– Tudja mit? Hozzon inkább novellát!

Az elutasításnak ezt a tréfásan áttételes formáját a fiatalember parancsnak fogta föl: alig néhány nap múlva tíz sűrűn gépelt oldalal bukkant föl a redakcióban. A szerkesztőt mulattatta, meg bosszantotta is a dolog. Illendőségből azért bepillantott a kéziratba, s ahogy a bepillantgatás folyamatos olvasássá állandósult, úgy olvadt le szigorú arcáról a bosszúság. – Nofene!

A novella hamarosan meg is jelent. A *Csupasz Idegen* volt a címe. Így indult az akkor tizenkilenc esztendőös Simonffy András pályája. Akkor épp kirakatrendező volt, grafikus szeretett volna lenni – s „csak” író lett belőle.

Most pedig halott ember. Karácsony előtt, ötvenöt évesen szökött át a mennyei Kávéházba, ahol régi barátai – Gerelyes, Árkus Jóska – már várták őt.

Hogyan írjak róla? A szuperlatívuszokat nevetségessé tenné a több évtizedes barátság, az objektív értékelést meg sem kísérli az ember, hiszen a személyes szimpátiát, amit éreztem iránta, óhatatlanul műveire is rálátnám. Vagy rengeteget tudnék írni Andrisról vagy semmit. Egy-két flekket egyszerűen lehetetlen, legalábbis nekem, aki kölyökkora óta ismertem.

Olasz szakos bölcsészhallgató korában rövid időre „gépírósnak” szerződtettük az Egyetemi Lapokhoz, hogy legyen valami kis jövedelme. Kopogta a flekket veszettül. Simonffy Andrea

néven jelentettük be a Hírlapkiadó Vállalatnál, nehogy elzárkózzanak az alkalmazásától. Aztán évekig együtt riporterkedtünk ugyanabban a szerkesztőségben, vele drukoltam az újabb és újabb novellák megjelenéséért, vele örültem első kötete, a Lázadás reggelig sikerének, fültanúja voltam, amikor saját filmjei bemutatóján hol elégedetten csettintett, hol pedig káromkodott, mint a záporosó.

Minden novellája, regénye hiteles. Ha nem is egy per egyben vetette papírra élete eseményeit, elemeiben megélte valamennyi írását, minden hősében benne van, kisebb-nagyobb mértékben. A Lázadás reggelig gyakran felbukkanó Dré-je éppúgy ő egy kicsit, mint a többi könyv jónéhány figurája. Én így is hívtam őt: Dré. A novelláiból jött, no meg az Andréból kurtult ez a név.

Kétszer kapott József Attila-díjat. Mostanában pedig már igen-igen Kossuth-díj gyanús volt... De hát meglépett előle. Sebbel-lobbal, mint mindig. A Magyar Ifjúság 1970. április 3-i számában portrét írtam róla. Így kezdtem: „Sebbel-lobbal érkezik. Mozdulataiban még mindig őrzi a kamaszos hirtelenséget, pedig már huszonhét éves... Mindig olyan nagy sodrással robog be, mintha lóhalálában tette volna meg az utat. Simonffy András fiatal ember, de a legifjabb írók között már doyennek számít. Méltán.”

Fiatalsága itt pergett le a Hegyalja út tájékán. Sokáig a Hegyvidék volt a szűkebb pátriája, ahonnan a haza dolgait figyelte. Egyszer így nyilatkozott a hazáról:

– Nekem a haza nem himnikus hangulatú kifejezés, nem áhítattal – legtöbbször szemforgató áhítattal – kiejtett szó. Egyszerűen csak lehetőség, működési terület, az egyedüli hely, ahol az ember igazán igazolhatja a létezését. Kiváltképp az íróember, aki csak a saját népe közegében vallhat hitelesen a saját népéről. Az itteni indulatokra Párizsban csak emlékezni lehet. Rezonálni rájuk nem. Isten veled, Dré. Legyen neked könnyű a hazai föld, amelyhez olyan nagyon ragaszkodtál.

A lárma fölé

Májusban mindig a budai hegyekbe hajt valami leküzdhetetlen erő. Fel, a szmog, a gondok, a lárma fölé. A nap, a csillagok közelébe. Kicsit kvaterkázni a Mindenséggel.

Igen, az ember mindig azzal áztatja magát, hogy ha felkaptat a budai hegyek valamelyikére, fölébe kerül a városnak, azaz legyőzi, maga alá gyúri azt. Aztán rendszerint fordítva sül el a dolog: „a lábunknál heverő” város a maga panorámikus, bontatlan teljességében még lenyűgözőbbé válik, még jobban meghódít bennünket. Ezt élem át mindig, ezt a gyönyörű vereséget, amikor a Széchenyi-hegyről a jánoshegyi kilátó felé igyekszem. Balról a budakeszi erdő sejtelmes susogása, jobbról a Zugliget irányába táguló és tárulkozó körkép. Tekintetem végigröppen a völgy felett, megmegáll a Hunyadorom és a Tündér-hegy tájékán, hogy aztán, amikor végre magam elé nézek újra, beleütközzön a Jánoshegy haragoszöld tömbjébe. Ez az „ütközés” rendszerint a félúton, a Szabadsághegy legmagasabb pontján, a Normafánál következik be. Bele is bódulok ebbe az ütközésbe, olyannyira, hogy hosszasan elidőzöm ezen a helyen, padra roskadva, vagy a gyepre heveredve.

Az eredeti Normafának már csak a legendája létezik.

Az öreg tölgyfát, amelynek árnyat adó koronája alatt Mátyás király is megpihent annak idején, a múlt század végén villám sújtotta. A helyére ültetett bükk a harmincas években kidőlt. Mindenki sajnálta, még a megmentésére is történt kísérlet: csonka törzsét a Margitszigetre szállították s ott az artézi-medencébe helyezték. Úgy vélték, hogy a meszes víz majd tartósítja, mintegy bebalzsamozza a becses rönköt. Sajnos a remények nem igazolódtak: a második Normafa maradványa teljesen szétkorhadt a vízben.

Ám emlékét nemcsak a helyére 67-ben ültetett bükkcsemete élteti, hanem egy szép, másfél évszázados történet is. Akármilyen hihetetlenül hangzik is manapság, de volt idő, amikor a művészek

még szerették egymást. Nem irtóztak egymás látásától, nem tettek keresztbe egymásnak a színházban és a társadalmi életben, hanem jó szívvel voltak együtt még a hétvégéken is. Közös kirándulásokat szerveztek a budai hegyekbe, letanyáztak itt, az öreg tölgyfa árnyékában és szavaltak, énekeltek egymás gyönyörűségére.

Schodelné Klein Rozália akkoriban a Nemzeti Színház egyetlen európai hírű primadonnája volt. Ő alakította Szilágyi Erzsébetet a Hunyadi László ősbemutatóján, 1844-ben.

Az egyik kirándulás alkalmával, művésztársai unszolására, elénekelte itt, ezen a helyen Bellini Norma című operájának a nagyáriáját. Casta Diva – szállt az ének a nap felé, mint áldozati füst. Caasta Diva, che inargenti queste sacre antiche piante – Szűzi Istennő, aki beezüstözd ezeket a szent, öreg fákat. Szállt az ének és beezüstözte a kollégák, barátok kedélyét. Schodelné oly nagy tetszést aratott Norma híres áriájával a szabad ég alatt, hogy a jelenlévők az öreg tölgyet azon-nyomban elnevezték Normafának. Bizonyosan varázslatos volt az ének. Sajnos, hangrögzítés nem létezett még akkor, de a korabeli ítések lelkenedezéséből következtetni lehet az erdélyi származású énekesnő művészetének lenyűgöző voltára. A Honművész 1837. december 3-i számában például így írtak róla, éppen egy Bellini-bemutató után:

„Schodelné asszony meglepett művészi előadásával, egészen magunkon kívül ragadott. Úgy van, magunkon kívül ragadt; s ezt nem magasztaltság, nem dicséretre perdült szókeresés mondatja velünk, hanem tiszta kebelérzet. Mert ő csakugyan képes olvadó hangjával a lelket a végtelenbe fölemelni.”

Nekem egyébként személyes közöm is van Schodelnéhez. Pilisen születtem, de a szomszédos faluban, Nyáregyházán nevelkedtem. Schodelné falum egykori földesurának, Pest megye haladó gondolkodású alispánjának, Nyáry Pálnak volt a kedvese. Nyáryt a szabadságharc folyamán kifejtett aktivitása miatt Königgrätz várába zárták a világsi összeomlás után. Schodelné, lemondva a sikerről, a világot jelentő deszkákról, a hódolattal felérő ünneplésekről, Nyáregyházára költözött, vezette a Nyáryak birtokát és

küzdött szerelmese kiszabadításáért, amit nem érhetett meg: 1854-ben, negyvenhárom esztendőskorában meghalt. Sírja most is megvan a nyáregyházi akácerdőben, diszkrét távolságban Nyáry Pál sziklasírjától.

A két sír és a hozzájuk kötődő romantikus történet nyitotta rá először a lelkemet az opera műfajára. Schodelnének is köszönhető, hogy megszerettem az operát – s hogy ezt az operaszeretetet időnként a képernyőn is kiélem. És a Normafa így kötődik az én kicsiny falumhoz. Ezért, ha rám tör a honvágy, mindig feljövök ide, ha már hazamenni, elbocsátó közegembe visszaruccanni csak ritkán enged az idő múlásával egyre inkább elhatalmasodó nehézség, meg a mind sűrűbbnek tetsző élet. A Normafa oldja békévé bennem a falu és a város századok óta szított ostoba viszályát és teszi hazámmá az ország egészét.

No, meg egy másik „lokálpátriámmá” a tizenkettedik kerületet...

Polihisztornál is több

Wildner Ödön a Városmajor utcának abban a házában lakott, amely jelenleg a 28/a szám alatt található. Unokájának, Wildner Gábornak, aki – saját megfogalmazása szerint – „szintén tanácsnokként” tevékenykedik, ugyanez a ház szolgál lakhelyül.

Indokolt tehát, hogy lapunk emlékezzen meg Wildner Ödönről. És szomorú, hogy szinte kizárólag csak a Hegyvidék emlékezik meg róla. Mert nem csupán egy városrész lokálpatriótájáról van szó, hanem az egész magyar kultúra egyik jeleséről.

És máris pontatlan vagyok. Nemcsak a kultúrának volt ő jelese, hanem a közéletnek is. A lexikonok szerint író és szociológus volt. Ez így korántsem teljes. A szépíró, aki általában csak képzelete trambulinjának tekinti a tényeket, jelen esetben pontosabb, mint az enciklopédiák. Bókay János ugyanis így ír róla „Egy rózsaszál szebben beszél” című regényében:

„...ki ez a Wildner Ödön: író, tudós, filozófus, valóságos polihisztor, és ráadásul bohém, a legnagyobb mókamesterek egyike, Nietzsche és Emerson fordítója, szabadgondolkodó, szókimondó, mérész, lelkiismeretes, kitűnő ember, szociológus, aki új eszmékért lelkesedik és gyűlöl minden maradiságot...; csak írók, művészek, színészek között érzi jól magát...; ez a kedves ember volt dr. Kacsóh Pongrác hivatali főnöke.”

Kettős a jubileum ezen a nyáron: Wildner Ödön százhusz éve született és ötven éve hunyt el. Talán úgy a jobb, ha a legfontosabb tudnivalókat unokája, Wildner Gábor mondja el róla:

– A budapesti egyetem Jog- és Államtudományi Karán szerzett doktori oklevelet és emellett az egyetemen sokrétű bölcsészeti képzettséget. A főváros szolgálatába 1898-ban lépett. Már egyetemi éveiben évfolyamtársának, Jászi Oszkárnak a baráti köréhez tartozott, amely a századfordulón a második reformnemzedék indításához járult jelentős mértékben hozzá. Szabó Ervin egyik társuk volt. Az általa vezetett Fővárosi Könyvtár 1911-től már Wildner Ödön tanácsnoki vezetése, majd védelme alatt működött.

- Mi mindent szerkesztett Wildner?
  - Például a főváros közigazgatási évkönyveit. A Fővárosi Almanachnak is társszerkesztője volt. Dolgozott a Huszadik Század című folyóiratnak is. Bárczy Istvánnal közösen vezényelték az Új Élet és a Népművelés című folyóiratokat.
  - A forradalmak után mi lett a sorsa?
  - Nyugdíjazták. De nem nyugodott: a Rózsavölgyi, majd a Révai Testvérek kiadóvállalatának lett irodalmi tanácsadója. Később még a Fővárosi Jogszabályok szerkesztését is elvállalta. Emellett széles körű szociológiai és műfordítói munkásságot fejtett ki.
  - Mit kell érteni „második reformnemzedéken”?
  - Azokat a kiváló embereket, akik a politika és a technika korszerűsödése mellett észlelték a társadalmi fejlődés megfeneklését, s ezért síkra szálltak a szociális és nemzetiségi kiegyenlítődésért.
  - Polihisztor volt Wildner Ödön?
  - A szellemtudományok terén annak tekintették őt. Számos lexikon munkálataiban vett részt, elég csak a Révai Nagy Lexikont vagy az Új Idők lexikonát említeni.
- Életművének sokoldalúságát érdemben taglalni itt nincs mód. Hervadhatatlan babérokat szerzett a közgazdaságtan és gazdaságpolitika, az állam- és jogtudomány, a filozófia, a szociológia, a közoktatás és közművelődés, az irodalom, a történettudomány, a művészettörténet, valamint a művelődéstörténet terén, de még a könyvterjesztésben is. Bágyadt kísérletet sem teszek arra, hogy cikkeit, tanulmányait, műfordításait, megjelent könyveit felsoroljam. Néhány, a fővárost érintő munkáját említem csupán: Tavasz ébredése a pesti és budai városházán, Pest és Buda közigazgatásának története az 1848-49-es szabadságharc alatt, Buda és Pest közigazgatásának története 1849-1865, A főváros közigazgatásának története a kiegyezéstől a millenniumig, Budapest Polgári Koszorúja. Egyébként közigazgatási kvalitásait külföldön is elismerték: a Népszövetség nemzetközi munkaügyi szervezetébe invitálták, mindjárt annak megalakulása után, 1923-ban pedig az új török állam vezetése felajánlotta neki Ankarában az alpolgármesteri széket. Több lakásügyi kongresszuson képviselte a fővárost

és hazánkat a két háború között.

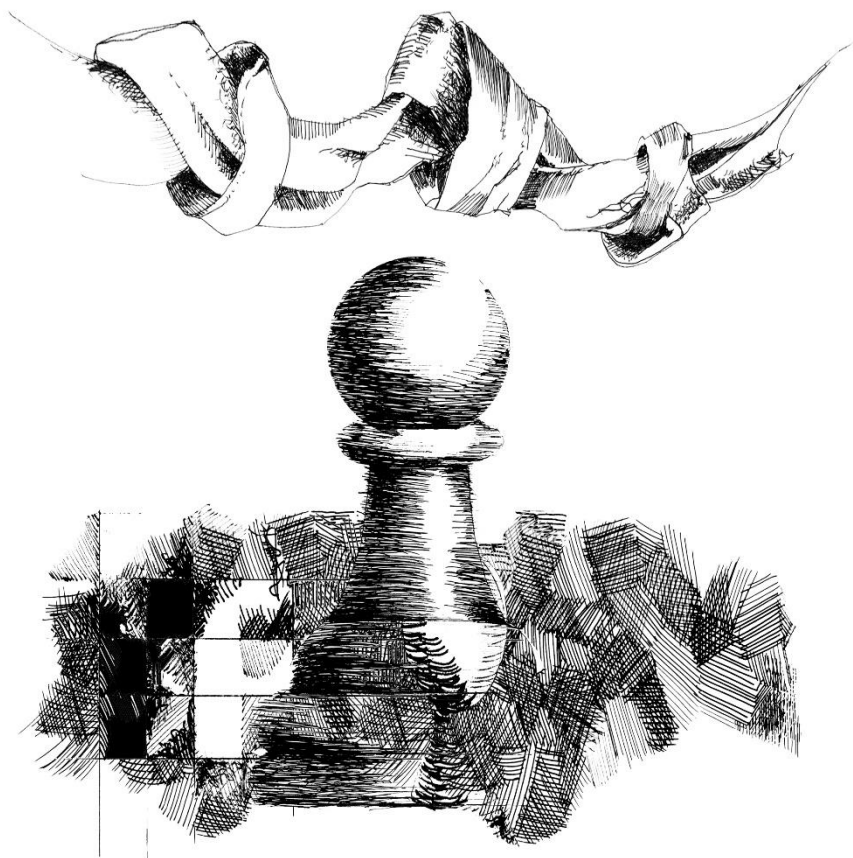
Az a „szellemi kincsestár”, amelyet Léleküdítő címen adott közre annak idején, öt éve újra megjelent hasonmás kiadásban. El is fogyott, percek alatt. Talán a Háttér Kiadó karácsonyra újra megjelenteti.

Nagy ember volt Wildner Ödön.

Ne csupán emlékezzünk – legyünk büszkék is rá!

[Megjelent:

Baranyi Ferenc: A NORMAFÁTÓL A NORMÁIG
(Hegyvidék, 2004.).]

EGERVÁRI JÓZSEF

A jutalom

Zselenka Lőrincnek úgy tűnt, egész éjjel nem aludt, a lábát sem merte kidugni a takaró alól, pedig izzadt, akár egy igásló, lassan és óvatosan fordult, ha elzsibbadt a keze vagy a lába. Ott ült a Gonosz az ágya végében és őt nézte. Nem szólt egy szót sem, csak bámulta vörösen izzó szemekkel, hagyma, mustár és kénköves szag áradt belőle, néha felemelte a kezét, hátrasimította homlokából a haját.

Zselenka Lőrinc először a töltött káposztára gyanakodott, elég lett volna két töltés, mondta is felesége, hogy úgy zabál, mint egy disznó, a zsír végigcsurgott állán, lecsöppent nadrágjára, le a kopott konyhakőre, ám a férfi már harminc éve nem hallgatott rá. Kövér volt, büdös és elviselhetetlen természettel megvert némbér volt az asszony, állandóan fogyókúra teákat ivott, reggeltől estig fitness műsorokat bámult a tévében, és ő is három töltés káposztát evett, ám nyugodtan, egyenletesen és hangosan horkolt mellette az ágyban.

A férfi lefekvéskor nehezen aludt el, amikor felébredt, a Gonosz már ott ült az ágya végében. Azt hitte, a Halál jött el érte, de nem a Halál volt, sehol sem látta kaszáját; némi töprengés után arra jutott, csak a Gonosz bámulhat rá ilyen tekintettel.

Az első ijedtség után elméjében kotorászott, de alig talált valamit, már sem vágyak, sem célok nem terhelték az alkohollal tartósított, fertőtlenített idegsejteket, bár tetszett neki Fruzsinka az emeleti irodáról, aki minden reggel világcsúcsot javított dekoltázsméretével. Zselenka minden reggel beleszédült ebbe a dekoltázsba, mintha csak egy mély gödörbe zuhant volna, ahonnan nyálkás, kéjes vonaglással kimászni sem akart, Fruzsinka meg vihogott lelkesen, mint akinek valaki épp a miniszoknyája alatt lelte meg az örökkévalóságot. Aztán eszébe jutott néhány szó, „szenteltessék meg a te neved”, és még az is, hogy „bocsáss meg az ellenünk vétkezőknek”, de aztán már csak az „ámen” kavargott a fejében.

A Gonosz nem mozdult, csak ült ágya végében, Zselenka pedig

kezdte átértékelni a helyzetét, enyhült a nyomás gyomrában, ha nem bántja ez a túlvilági lény, akkor nyilván akar tőle valamit. Ez egészen elképesztő ötletnek tűnt, ám tetszett neki. Úgy sejtette, a Gonosz a lelkéért jött. Hadd vigye, úgysem használja semmire sem, legyintett óvatosan a takaró alatt. Azon törte a fejét, hogyan is harcolhatna ki megfelelő alkupozíciót. A Gonosznak adni kell cserébe valamit. Sok mindent kell adni. Ha az ember hajlandó eladni a lelkét, az sokba kerül, nagyon sokba.

Talán kérhetne tőle halhatatlanságot. Az jó lenne. Nem számítana az idő, nem öregedne, persze kérhetne fiatalos külsőt is, netán ő lehetne Richard Gere; zabálják a nők még most is. Igen, igen, ez jó ötlet, ő lesz a Richard Gere, de Brad Pittként még jobban mutatna. Tényleg. Öröklét, egészség, fiatalság.

Ha ő lehetne Brad Pitt, akkor azonnal elhagyná az asszonyt. Azonnal.

Mozdulatlan feküdt az ágyban, a Gonoszt bámulta, a Gonosz meg őt. Az ő lelke talán többet is megérne. Soha többé nem dolgozna, nem kellene a Kupri Sanyi álságos pofáját nézni a mellette lévő munkapadnál. Olyan boldog képe van szerencsétlennek, mintha elmebeteg lenne; aki a mai világban boldog, az már gyanús, ne legyen boldog még a Kupri Sanyi se!

Amennyiben megalkusznak a Gonosszal, akkor gazdagságot is kérni fog tőle, nagy palotája lesz, személyzettel, cselédekkel, kertész túrja majd a kertet, sofőr furikázza mindenhová. És övé lesz a Fruzsinka is. Ott fog mellette ücsörögni meztelenül, ágaskodnak majd mellbimbói, kitárja combjait, csak őt fogja szeretni, csak őt. Igen, az ő lelke többet ér, mert tudja, mit kellene tenni ezzel a boldond világgal, ő lenne a főnök, mindenki neki engedelmeskedne. Hatalmas úr lenne, mindenki bámulná mérhetetlen tudását, bölcsességét, mindenki meghajolna előtte. Mindenki rettegne tőle. Ő tudná, hogyan kell bánni a hajléktalanokkal, a csibészekkel, a munkakerülőkkal, a tolvajokkal, rablókkal, gyilkosokkal. Ő megmutatná, hol lakik a Jóisten! Nem, azt nem, a Jóisten és a Gonosz állítólag nincsenek jóban, de ő tudná, mit kell tenni, se cigány, se zsidó, se homoszexuális, se hajléktalan nem bonyolítaná az életet,

rend lenne itt, kérem, csak hatalom és erő kell hozzá.

Elvigyorodott. Igen, ő hatalmas lenne. Tehetsége van hozzá. Hatalmas és kíméletlen. Mindenki kerüljön a helyére, mindenki álljon be a sorba, aki nem hajlandó rá, az pusztuljon! Igen, pusztuljon!

Megalkuszik a Gonosszal! Ő lesz majd a világ ura! A Gonosz után az első! Minden rendben lesz. Rend lesz. Csodálatos lesz. Fruzsinka lesz az ő királynője. Ő lesz. Az biztos!

Reggel fej- és derékfájással, karikás szemekkel ébredt, feltápáskodott az ágyból, kibotorkált a fürdőszobába, kezébe fogta petyhüdt farkát. Elsőre nem sikerült a vécészsébe találni. Felesége dühös lesz, gondolta, de ez sem érdekelte. Pocsékul aludt, gyűlölte petyhüdt farkát, fejfájását, karikás szemeit.

Elkészült a szalonnás-kolbászos rántotta, az asszony kávéit ivott, bömböltette a rádiót, neki fáj a feje. Gyűlölte az asszonyt, akinek szinte sosem fáj a feje, aki mindig bömböltette a rádiót, aki kövér volt, büdös és elviselhetetlen természetű némbér. Szemezett a konyhapulton fekvő fekete nyelű késsel, lehunyta a szemét és elképzelte, amint a nő puha hasába döfi, aztán a nyakába. Gyűlölte. És gyűlölte a szomszédot, aki már korán reggel a virágoskertjében sündörgött, gyűlölte Kupri Sanyit, mert olyan boldog képe van, és azért is, mert rendes ember, valószerűtlenül rendes ember, ilyen már nem is létezik. Gyűlölte azért is, mert mindenki szereti, gyűlölte a főnököt, mert ő is kedveli a Kupri Sanyit, és azért is gyűlölte a főnököt, mert valószínűleg dugja a Fruzsinkát. És már Fruzsinkát is gyűlölte, mert nem hagyja magát, pedig ő akarna a combjai közé férkőzni.

Még mindig fáj a feje, lapátolta szájába a zsíros szalonnás-kolbászos rántottát, de már azt is gyűlölte, hogy jólesik neki az étel, hogy élvezi az ízeket, pedig gyűlölni akart mindent, amihez a feleségének köze van.

Lenne itt rend; érezte, amint a gyűlölet – mint sűrű, fekete gomolygás – előtör szívéből, átítatja az agyát, beszökik sejtjeibe, megtölti a konyhát, kihömpölyög az udvarra, elhervasztja a szomszéd dédelgetett virágait.

Majd ő megmutatná, rend lenne itt; mélyet szippantott az örvénylő, fekete gomolygásból, átítatta lelkét, elméjét a gyűlölet, keserű vadsággal gyűlölte a cigányokat, a zsidókat, a pirézeket, a németeket, a hollandokat, az amerikaiakat, az eszkimókat, az ufókat, a kövéreket, a soványakat, a szépeket, a csúnyákat, a boldogokat, a boldogtalanokat, az okosakat, a butákat. Vicsorogva vigyorgott, keze ökölbe szorult; gyűlölte az egész világot, minden embert, mindet, egytől egyig, mert ő többre hivatott, az ő lelke többet ér, mégsem becsüli senki. De meglesz a jutalom. Biztos volt benne. Előbb-utóbb meglesz, csak ki kell várni. Égett a gyomra a szalonnás-kolbászos rántottától, ivott egy pohár vizet. Vasárnap volt.

Emberek

Nem forgatta össze a felhőket, hagyta eredeti állapotukban, amint visszatükrözödték az álmosan ringatózó, szürke tótükörben; az ecsetet mosolyogva ölelte meg az olajfesték. Nincsenek álmok, csak a valóságot lehet felidézni, mely ütött-kopott kalapban, szakadt, bokáig érő nagykabátban osont a mállott vakolatú házak között, a sikátor sötétjében. Haldoklott. Semmi nyomát sem látta ennek, tökéletes volt a vérképe, nem fájt se lent, se fent, se középen, szívdobbanásai a szokott ritmusban követték egymást, ám már nem élvezte a kávé illatát, a villányi vörösbor szárazságának ezernyi árnyalatát, telt ízének utánozhatatlan gazdagságát, az éj nem termett álmokat, a nappal hallgatag szürkességbe burkolózott. Elkészült a festmény, szállingózni kezdett a hó, ujjai elgémberedtek, pedig nem volt hideg. Leült egy padra, elégedetten szemlélte alkotását, rágyújtott egy cigarettára, a füst légies könnyedséggel oszlott szét a levegőben, mintha soha nem is gomolygott volna. Talán semmi sem létezik, gondolta, még ő sem, a tó sem, a hó sem. Semmi.

A kölyök elsomfordált mellette, vetett rá egy sanda pillantást, fekete szemeiben ezer szikrával táncolt a fény, sárga dzsekije szakadt és koszos volt, lábán félretaposott cipő, nadrágja sáros, fejében színes, bojtos sapka. Lesétált a tópartra, kavicsokat dobált a vízbe, néha a válla felett viassandított a férfira, majd hirtelen lekapta a festőállványról a festményt, és rohanni kezdett vele, pillanatokon belül eltűnt a templom mögött.

Először fel sem fogta, mi történt, a kölyök meglopta, egy frissen festett képpel eliszkolt. Fogalma sem volt arról, mit kezdhethet vele, ebben a kis faluban nem fogja tudni eladni. Lehet, hogy egy bűnbanda tagja. Lehet, hogy a felnőttek biztatták lopásra. Némán, mozdulatlanul dühöngött. Kicsit. Nem úgy, mint régen, amikor még képes volt összetörni minden keze ügyébe eső tárgyat. Felállt a padról, összecsomagolta holmiját, hóna alá kapta a festőállványt,

elindult a kocsmá felé. Majd ott kikérdezi a helyieket, személyleírás alapján biztosan kideríti, hol lakik a fiú. Nem volt jókedvű. Rosszkedvű volt.

A kocsmá előtt ácsorgott a körzeti megbízott, a kocsmáros, a katolikus pap, a fiú a kocsmá oszlopának vetve hátát, a földön ült, orrából folyt a vér, arcának baloldala feldagadt, már kezdett színesedni. A festményt a kocsmá falának támasztották.

– Apád szíjat hasít a hátadból – fenyegette meg a kocsmáros a gyereket –, nem tolvajt nevelt ő.

– Nem ám – bölintott a kövér katolikus pap –, a szegényeket Isten szereti, te pedig visszaéltél ezzel a szeretettel.

A gyerek nem szólt semmit, arcán folytak a könnyei, riadtan bámulta az ordibáló felnőtteket, a pofonoktól még mindig szédelgett. Meglátta a közeledő férfit, fel akart ugrani a földről, de a körzeti megbízott rátaposott a combjára. A fájdalomtól feljajdult.

– Jaj, drága művészúr, ne haragudjon, elkaptuk ezt a csibészt – hajolt meg alázatosan a festő előtt a kocsmáros. – Rendes falu ez, rendes emberekkel, nem tűrjük a lopást.

– Én még a kezét is levágnám, ha lehetne – mordult fel a körzeti megbízott, karjával a levegőbe suhintott, mintha képzeletbeli kardjával azonnal végre is hajtaná a kegyetlen ítéletet.

– Drága művészúr, szerencsére nem lett semmi baja a festménynek. Gyönyörű kép – lelkesedett a pap.

– És a gyereknek? – nézett rájuk összeszűkülött szemmel a férfi.

– Egy-két pofontól nem lesz semmi baja – jegyezte meg bátortalanul a kocsmáros.

– Nem hát – vágta rá a körzeti megbízott. – Legalább megtanulja a rendet. Mindenkinek meg kell tanulnia a rendet. Rend nélkül rendetlenség lenne.

– Vérzik az orra, lehet, hogy eltört, az arca feldagadt. Emberek maguk? – tárta szét kezét dühösen a férfi.

– De lopott – mondta halkan a pap. – Itt nem szokás lopni.

– Nem lopott – kiáltotta haragosan a festő. – Én kértem meg, hogy hozza el a kocsmába az elkészült festményt, mert én a festőállványt és a táskáimat cipeltem.

- De szaladt vele. Mintha lopta volna - kerekedett el a szeme a kocsmárosnak.

- Én kértem, hogy siessen, mert esni kezdett a hó. Emberek maguk? Milyen emberek? Miféle emberek? - rúgott ordítva a kocsmajaftóba.

Lehajolt, felsegítette a kölyköt a földről.

- Ettél ma már?

- Tegnap ettem - felelte a fiú.

- Kocsmáros. Ebédelünk.

Ült az asztalnál, alig nyúlt az ebédjéhez. A kölyköt nézte, aki belilult arccal tömte magába az ételt, és hálás szemekkel nézett rá.

A festő kiment a kocsmá elé, rágyújtott egy cigarettára, szerette volna azt érezni, hogy semmi sem létezik, ő sem, a tó sem, a falu sem, a hó sem. De nem ment.

Egy kicsit

– Ne beszélj csúnyán, „bazzmeg”! – ordított rá apja egy szokásos, durva pofon kíséretében, erős és csontos keze volt.

Néhány percig a füle is csöngött utána, égett az arca. Apja nagy pofont tudott adni. Testvére a ruhásszekrény oldalához lapult. Csak annyit mondott, hogy a francba, mert belerúgott a konyhasztal lábába. Anyja szótlanul kevergette az ételt a tűzhelyen, tudta jól, hogy ilyenkor nem érdemes a kölykök védelmére kelni, mert akkor a következő pofon az övé lesz. Férje ült a hokedlin, almát evett.

– Az alma egészséges, bűdös kölykök, zabáljátok ti is – mordult fel.

Olyankor mindig almát kellett enni, pedig anyja már majdnem kész volt a vacsorával.

– Apátok jó ember, nem iszik, csak keserű, ideges, megint nincs munkája – vigasztalta őket anyjuk. – Szeret benneteket.

Ezzel nem értett egyet, de nem vitatkozott. Egy tízéves már látja, hogy milyen a világ, nem lehet átverni ezekkel a hamis mondatokkal. Ő is dühös és keserű volt, akár az apja. Gyűlölte őt, amióta a rajzait bedobta a sparheltbe. A ceruzáit is.

– Tanulj inkább, ne firkálj, úgysem lesz belőled soha úri ficsúr – ordította.

Elvira nénitől kapott új ceruzákat, de nem vitte haza őket, nap végén bezárta őket a szekrényébe.

Hazafelé menet bedobta az üzenőfüzetét a csatornába. Az osztályfőnök berendelte a szüleit, mert az iskolában ismét verekedett. Magasabb volt nála a fiú, aki a földön fekvő testvérét rugdosta; te korcs, te semmire se vagy jó, vigyorgott gúnyosan a támadó. Fellökte, ráült a hasára, ököllel ütötte az arcát. A fiú már jajgatott, orrából folyt a vér. Csak két pedagógus tudta leszedni róla. Nem számított, hogy mit mond, nem számított, hogy a testvérét védte, az igazgatónál kötött ki. Az igazgató nyúlánk, erős testalkatú férfi

volt. Nagyot csattant a pofon. A kurva anyját!, mordult fel, de elmorzsolta a szavakat, a szigorú tekintetű férfi csak morgást hallott. A felnőttek csak pofozkodni tudnak. Ha ölni lehetett volna tekintettel, akkor az igazgató már nem élt volna.

Elhatározta, hogy beszél nagyapjával, a testvérével hozzáköltöznek. Fura szaga volt, mindig olvasott, amikor mégsem, akkor a kertben gondozta a növényeket, a virágokat, a szőlőt, a veteményest. Ha ritkán nála aludtak, akkor sokat mesélt a háborúról, az emberekről. Nem mindent értettek, de tátott szájjal hallgatták. Megállapította, hogy nem véletlenül olyan furcsa nagyapa, annyi szarságot megélt már.

Este, otthon, kerülte apját, az igazgatótól kapott pofontól kicsit bekékölt az arccsontja, nem akarta, hogy a másik oldalra is kerüljön egy lilás folt. Sokáig forgolódott ágyában, hallgatta testvére egyenletes szuszogását. Lefekvés előtt anyja megölelte. Együtt sírtak. Csak halkan, hogy apjuk meg ne hallja.

Másnap nyelvtanóra közepén nyílt az ajtó. Két férfi és két nő lépett be. Halkan beszélgettek a tanárnővel, aztán a két nő megfogta a táskáját és a kabátját, a két férfi pedig megmarkolta a karját, kivezették az osztályteremből. Leszegett fejjel lépdelt közöttük, látta társai megdöbbent tekintetét. Vadul dobolt a szíve. Börtönbe viszik. Biztos volt benne. Talán a tegnapi verekedés miatt. Neki senki nem mondott semmit.

Beültették az iskola előtt álló fehér mikrobuszba. Testvére sírva fakadt, amikor meglátta.

Az igazgató a kapuban állt, a gyermekvédelmisekkel beszélgetett. Megcsóválta a fejét, a két fiú felé nézett.

Mégsem börtönbe viszik. Megnyugodott. Ő nem bűnöző, hiába mondta apja oly sokszor. Ő csak egy gyerek. Egy tízéves. Senkit nem érdekel, hogy ő mit gondol, mit szeretne. Ő csak egy gyerek. Tíz ágy állt a fehérre meszelt falú teremben, öccse a mellette lévő ágyat kapta.

– Roli vagyok – lépett hozzájuk egy szőke kölyök.

– Én Erik. Hol vagyunk?

– A senkinek sem kellő gyerekek otthonában – nevetett Roli.

- Innen már soha nem mehetünk haza? – kérdezte rémülten öccse.
- Mert ott jobb?
- Jobb.

Eltelt két hét. Lassan megtanulták a szokásokat, a napirendet. Öccse folyamatosan a hatalmas kovácsoltvas kaput bámulta.

- Apa nem jön értünk, de anya biztosan. Vagy nagypapa.

Minden este sírva aludt el. Persze, még csak hatéves, neki lehet sírni. Ő nem sírt. Lassan megértette, hogy sem anyja, sem nagypapa nem jön értük. Senki sem jön értük. Örökre itt fognak maradni.

Három hónap múlva nevelőszülőkhöz kerültek Nagyatádra. Sára néni aranyos volt, kedves, nevetős, ám a férje egy vadbarom. Hat gyerek került hozzájuk, ők a legkisebbek. András bácsi keményen dolgoztatta őket.

- Kurva kölykök, az ételért meg kell dolgozni! Nekem is.

Nem bántotta őket soha, de mindannyian jobbnak látták, ha ellenkezés nélkül teljesítik a parancsokat. Lassan fél éve ott laktak, Sára nénivel egészen elviselhetőnek látszott az élet. Egyszer Gábortól, a legidősebb fiútól kapott egy vékony pengéjű tört.

- Mindig legyen nálad, hogy meg tudd védeni az öcsédet és magadat. Te értéktelen vagy, csak a munkátokért és az utánatok járó pénzért tartanak itt titeket, de azonnal eldobnak, akár egy taknyos papír zsebkendőt, ha bármi gond lenne veletek. Hidd el nekem, én már a hatodik nevelőszülőnél tartok. A Karcsival vigyázzatok. Ő egy gonosz gyerek. Kerüljétek el, amennyire csak tudjátok.

A tört dzsekijébe rejtette, pontosan oda illett, a keskeny zsebbe, kicsit kilógott a nyele. Amikor egyedül volt, sokat gyakorolta, hogy minél gyorsabban elő tudja rántani. Karcsi tényleg gonosz volt. Helyette kellett dolgozni. Ha valamivel nem készültek el időben, András bácsinak azt mondta, hogy a csitrik nem jók semmire. András bácsi nem szólt, de aznap este nem kaptak vacsorát. Karcsi kajánul vigyorgott az asztalnál.

Ősszel disznóvágásra készültek, már hajnalban keltek. Öccsével a fát hordták az üstökhöz, vödörkben vizet a bélmosáshoz, mosogatáshoz.

Délután már „sütötték a zsírt”, az aranybarna tepertőket Karcsi kergette a forró lében egy hatalmas fakanállal. Testvére letette az üst mellé a felhasogatott fahasábokat, felegyenesedett, Karcsi abban a pillanatban loccsantotta arcába a fakanállal a forró zsírt. Öccse ordított, összeszaladtak a felnőttek. Karcsi megvetően vigyorgott.

– Megcsúszott a fakanál – közölte. – Mit lábatlankodik itt ez a kis csipasz?

Megérintette dzsekije zsebében a tör nyelét. Karcsi zsebre dugott kézzel ácsorgott. Az üsthöz lépett, megmarkolta a hatalmas fakanalat. Karcsit a halántékán érte az ütés, elterült, nem mozdult. Csak morgott folyamatosan, akár egy farkas, nem engedett senkit az öccséhez, aki a földön feküdt, hüppögött, felhólyagosodott vörös foltok csúfították el az arcát. András bácsi felkapta a baltát, Erik a csuklójánál találta el. Még mindig vonyított, mint akinek elment az esze. A mentők és a rendőrök csak együttes erővel bírtak vele.

Este az otthonban ébredt. Roli hajolt fölé.

– Haver, híres lettél – közölte komolyan –, egy kölyöknek nagy dicsőség, hogy ilyen merészen szembe mer szállni a felnőttekkel.

– Hol az öcsém?

– Nem tudom. Őt nem hozták vissza.

Másnap az otthon igazgatója berendelte irodájába. Ült az asztalnál, papírokat olvasgatott, hosszú percekig nem szólt semmit. Erik kibámult az ablakon, két vadgalamb tollászkodott az ágakon, az ősz már megfestette a faleveleket, de még nem hullottak le.

– Tudom, mit érzel – nézett rá komoran –, az borzasztó, amikor az ember elveszíti a családját.

– Ők vesztették el minket – szólalt meg indulatosan a fiú. – Hol van a testvérem?

– Ő ott maradt a nevelőszülőknél.

– Mikor mehetünk haza?

– Haza már nem mehettek, a szüleitek nem tudnak megfelelően gondoskodni rólatok.

– Nagyapa biztosan befogadna.

- Megkérdeztük. Azt mondta, ő már öreg és beteg, nem bírna el két ilyen lurkóval.

- Akkor már ő sem szeret.

- De. Biztosan szeret.

- Nem szeret - közölte halkán Erik.

- Azért hívattalak, mert holnaptól a városi iskolába fogsz járni. Tudom, hogy rendes, értelmes gyerek vagy. Kérlek, próbálj meg beilleszkedni. Ha bármi gondod van, hozzám nyugodtan fordulhatsz.

Bólintott.

Két hónapja járt a városi iskolába. Az osztálytársai nem piszkálták, miután az első napokban tisztázta az erőviszonyokat Dezsővel, az osztály legszemetebb fiújával, aki mindenkibe belekötött, kiborította a táskákat, elvette és befalta az otthonról hozott tízórait. Elég volt egyetlen pofon, hogy Dezső megértse, nem ő a király. Az osztályfőnök nem kedvelte Eriket, a hátsó padba ültette, egyedül, soha nem szólította fel órán, soha nem beszélt vele.

- Ez egy gyilkos - hadarta kolléganőjének -, látom a szemében. Ha lenne kése, már rég elvágta volna a torkomat.

Eriknek volt kése.

- Ez a rajz bámulatos, Erik - mosolygott rá Livia néni, a rajztanár -, bámulatos, de nagyon komor.

Erik nem válaszolt, a képet bámulta. Egy fiú volt rajta, fekete ruhában, fekete cipőben, kezében késsel. A háttér és az előtér is teljesen fekete volt, csak egy bámulatosan megrajzolt sparhelt törte meg a monotóniát, vörösen izzó lángok csaptak ki belőle, fehér papírlapok röpültek, akár a madarak, közülük némelyik már lángra kapott.

- Erik, figyelsz rám? Nagyon jól rajzolsz.

Erik lassan felemelte fejét, a tanárnő arca egészen közel volt hozzá. Megállapította, hogy gyönyörűek a szemei. Zöldek. És mosolyognak. A tanárnő is mosolygott. Rátette kezét a fiú padon heverő kezére. A fiú el akarta húzni, de nem tudta, a nő erősen, ám mégis finoman szorította. Meleg volt, akár az édesanyjáé, ám sokkal puhább és finomabb. Néhány pillanatig egymás szemébe néztek.

- Szeretek rajzolni – közölte halkán.

- Igen, látom. Én is szeretek rajzolni, festeni. Megpróbáljuk együtt? Felfedezzük a színeket. Csodásak. Nézd, ez a tiéd.

A fiú megfogta a nagy, vékony dobozt. Lassan, óvatosan nyitotta fel a fémfedelelet. Harminchat darab, tűhegyesre faragott akvarell-ceruza lapult egymás mellett.

- Ez az enyém? – nézett rá a fiú.

- A tiéd – bólintott a tanárnő.

- Köszönöm.

Gyorsan betette a táskájába, felpattant, morgott egy köszönésfélét, aztán az ajtónál megtorpant, visszafordult. Úgy tűnt, mintha mosolyogna. Egy kicsit.

Határtalanul

Hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta...
Kicsi lány, piros a szoknyád, repül a hinta, magasra, még magasabbra; jaj, a falak ismét megmozdulnak, összetekerednek, gömbölyödnek, összeszűkülnek, belém mélyesztik karmaikat... Hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta...

Anya jó, anya szeret engem. Anya nem hagy itt.

Esteledik. Új lányt hoznak a mellettem lévő ágyra. Szép lány. Nagyon szép. Akár egy istennő. Akár Aphrodité. Neki is kikötik kezét, lábát, beledöfik karjába az ocsmány injekciós tűjüket, mert üvöltözik, azt ordítja, hogy megölöm, megölöm, megölöm! És sír. Itt nem szabad sírni, mert akkor beléd döfik a tűt. És jön Lajos. Nem akarom, hogy jöjjön Lajos! Én már nem sírok! Hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta...

Hiányzik Dani. Még mindig érzem hajának illatát, ujjainak érintését, biztonságot adó ölelését. Sokat tanultunk együtt a vizsgákra. Néha már akkor is megmozdult a világ, mintha valaki összecsipentette volna egyik sarkát, húzta, húzta, megnyúltak a bútorok, az elferdült falakon a képek, és a repedésekből sötétség gomolygott elő. Menekültem, de lábam nem mozgott, sikítottam, de hang nem jött ki torkomon. Anya azt mondta, bolond vagyok.

Jön Stefánia nővér, ő az éjszakás. És Lajos, aki átadja neki a műszakot. Ez egy új gyönyörűség, vigyorodik el, ma hozták be, állítólag egy idióta mindenkit lemészárolt a családjából, a csaj meg kiakadt. De gyönyörű, nézd, és megfogja a mozdulatlanul fekvő nő mellét. Hülye kujon, vág egy megvető grimaszt a nővér, ha megtudom, hogy hozzájuk nyúlsz, kicsinállak. Ugyan már, cicuska, ezek csak szépséges rongybabák, semmi agyuk sincs a gyógyszerektől. Megmondtam Lajos! Meg ne próbáld, fenyegeti meg ismét a nővér, és neked nem vagyok cicuska, te barom. Lajos hozzám sétál, holnap este itt leszek, szerelmem. A szemem sem rebben, a plafont bámulom, furcsán behorpad, aztán megereszkeedik, akár egy óriási vízcsepp. Kimennek a kórteremből.

A másik ágyon a lány még mindig alszik. Nyugtalan álma van. Jön a nővér, hozza az esti gyógyszert. Szánakozva néz rám. Megsimogatja az arcomat. Beteszi számba a pirulákat, ad hozzá vizet. Lenyelem. Én már sosem sírok. Anya majd jön értem. Hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta...

Hajnaltól kinyitom szemem. Világosodik. A lány nem mozdul, de azt érzem, belém kapaszkodik, remeg, meg akar halni, pedig nem tudja, mi a halál. Én sem tudom, csak félek tőle. Lajostól is félek. Kemény botjával úgy tudja gyomorszájon vágni az embert, hogy percekig nem kap levegőt, iszonyatos fájdalomba merevül a test. Láttam. Többször is. Lajos kegyetlen. Egyszer én is kaptam, amikor beleeresztettem körmömet a képébe, mert fogdosott. Azóta kikötözve fekszem az ágyamban. A gyógyszerektől jó vagyok. Lenyugodott kis kurva, vihog Lajos, benyúl a combjaim közé. Anya nem jön. Még mindig nem. Pedig már jó vagyok.

Stefánia nővér beadja a pirulákat. Hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta...

Este magamnál vagyok. Lajos hozza a gyógyszereket. Vedd be szépen, aztán később elengedlek, tudod, ahogy szoktuk, cicus. Nem nyelem le a gyógyszereket, Lajos az új lányra hajol, végignyalja az arcát, benyúl a hálóing alá. Érzem a rettegés és az undor szagát. Félek. Éjfél csönd van és sötét. Jön Lajos. Kioldoz, levesz az ágyról, lehúzza rólam a hálóinget, ott állok meztelen, mozdulatlan. Úgy teszek, mint mindig. Odavezet az új lány ágya mellé. Vállaimnál fogva lenyom a padlóra. Térdelek, nem mozdulok. Nézek magam elé. Hányingerem van. Félek. Lajos levetkőzteti az új lányt is. De gyönyörű vagy, te ribanc. Letolja a nadrágját, elém áll. Csak ahogy szoktuk, cicuska, ne mozogj, majd én táncolok. Közben az új lányt simogatja. Fuldoklom a farkától. Aztán minden erőmmel összeszorítom fogaimat. Lajos felüvölt. Vérrel telik meg a szám, botjával a fejemre üt. Érzem, ahogy csorog a vérem. Szédelgek. A hajamba markol, felránt a padlóról. Megöllek te kis bűdös kurva, hörög. Kihúzom köpenye zsebéből szépségesen csillogó fémtollát, belevágom a szemébe. Elenged. Elterül a pad-

lón. Tenyeremmel ütöm a toll végét. Egyre beljebb. Egyre mélyebbre. Nem mozdul. Beveszem a piruláimat, melyeket elrejtettem. Ott ülök a padlón, meztelen, véresen. Ringatózom. Anya, jó vagyok. Anya, jól vagyok. Gyere értem. Hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta, hin-ta, palin-ta...

Isaac

Hátát a szűk cella durva falának támasztotta, a hideg padlón ült, törött arccsontja lüktetett, kiverő fogai helyén még mindig vérzett az ínye, törött bordái miatt minden lélegzetvétel fájón belemart mellkasába, oldalába, mintha belül izzó vasat forgatnának. Már három napja ült a cellában, néha bejöttek az örök, keményfa bottal verték, beletapostak a gyomrába, a hátát rugdosták. Olykor elveszítette az eszméletét, máskor felesége arca derengett fel előtte, nézett rá sötét szemeivel, reményvesztett csillogással, nem szólt semmit, csak nézett rá. Akart neki mondani valamit, ám nem jött ki hang a torkán, csak azt érezte, hogy könnyei folynak az arcán, mély barázdát marnak bőrébe.

Három napja szinte semmit sem aludt, a plafonon lévő sárga fényű lámpák folyamatosan világítottak, tíz percig teljes fényerővel, aztán tíz percig csak villogtak, gyorsan, elviselni sem lehetett; olyankor a hangszórókból éles csattanások hallatszottak, mint amikor valaki súlyos kalapáccsal csépel egy természetes fémdarabot. Csak percekig tudott aludni, olykor még álmodott is, Rebekáról, a feleségéről, amint a konyhában sündörgött, vagy elmélyülten ücsörgött a festővászon előtt, vékony, szépséges ujjai közé szorított mókusszőr ecsettel; oly könnyed, légies mozdulatokkal festett, mintha balerina lenne, mintha a tánc és a képzőművészet ölelkezne, akár egy szerelmespár.

Néha apja toppant be álmába, összehúzott szemű szigorú pillantással magyarázott Istenről, a hit fontosságáról, a tiszta, erkölcsös életről. Hiába könyörgött neki, hogy meneküljenek Svédországba, apja csak legyintett; Isten megvéd bennünket, fiam, itt születtem, itt is fogok meghalni, ha eljön az ideje. Előbb eljött, mint szeretne volna, nyilas suhancok lőtték a Dunába, anyjával együtt. Schmuck Andris mesélte el, aki – hihetetlen csoda folytán – túlélte a nyomorult gyilkosságot. Remegő lábakkal állt a parton, cipőjét is levetették vele, minden pisztolylövésre összerezsent, pillanat-

ról pillanatra egyre közelebből hallatszott. Behunyta szemét, hamarosan ő következik. Aztán történt valami, ordibálva terelték őket a teherautóhoz, visszamentek a gettóba.

Fázott. A cella apró ablakában csak rácsok voltak, vastag, durva vasrudak, üveg nem, a január pedig kőkemény hideggel köszöntötte az új esztendőt. A vékony ing és pantalló nem melegítette eléggé, időközönként nehézkesen feltápászkodott a padlóról, hogy elgémberedett tagjaiban kicsit felgyorsuljon a vérkeringés. Az örök csörögtek a kulccsal, csattant a zárnyelv, nyikordult az ajtó. Gyomra görcsbe rándult. Ismét ütlegetni fogják.

Heinrich Schlegel, a Gestapo őrnagya lépett a cellába, jobb karját egy vékony, zöld színű kockás sállal felkötötték a nyakába. Szétvetett lábakkal megállt a cella közepén, a fogoly – hátát a falnak vetve – ácsorgott; egymás szemébe mélyesztették tekintetüket, olyan erővel, mintha csak acélpengék csapódtak volna egymásnak, mintha ez lett volna a mindent eldöntő küzdelem.

– Csalódott vagyok – vágott egy lemondó grimaszt az őrnagy. – Heide elmondta, hogy mi történt. Elszállt az agyam, mert azt láttam, hogy a maga felesége megüti a lányomat.

– Gerda megbotlott a szőnyegben, Rebeka el akarta kapni, nehogy az asztal sarkába csapja a fejét. Maga pedig azonnal fejbe lőtte a feleségemet. A lánya, a felesége előtt. És előttem.

– Maga pedig felkapta a kést az asztalról és belevágta a mellkasomba, de maga egy humanista, ölni sem tud rendesen.

– Őrnagy úr, a humanisták nincsenek hozzászokva az öléshez, de ha muszáj, megpróbálják. Ön is ezt tette volna a helyemben.

– Talán igaza van, bár nem tudom, elég bátor lennék-e hozzá, hogy zsidóként kést vágjak egy gestapós tiszt mellébe. Az emberek le akarták lőni, de én megmentettem.

– Úgy gondolja, jót tett velem? Nézzen rám.

– Isaac, én kedvelem magát, már Auschwitzban lenne, talán már nem is élne, ha nem emelem ki a sorból.

– Csak azért tette, mert szüksége volt egy tanárra, aki jól beszél németül és angolul, aki tanítja a lányát.

- Igen, így indult, ám én úgy érzem, egészen emberi kapcsolat alakult ki közöttünk.
- Ugye, ezt nem mondja komolyan? Egy gestapós tiszt és egy zsidó ember között?
- Igen. Vannak még csodák. A napokban is együtt boroztunk.
- Valóban, őrnagy úr, ön ült a fotelijében, én a szoba közepén álltam kezemben egy pohár borral, két órát beszélgettünk, amikor ön ivott, én is ittam, amikor ön rágyújtott egy cigarettára, én is rágyújtottam. Ilyen az egészen emberi kapcsolat, őrnagy úr?
- Ne legyen igazságtalan, Isaac, megmentettem. A feleségét is visszahozattam Budapestre, hogy együtt lehessenek, hogy túléljék a háborút.
- Igen, visszahozatta. Aztán lelőtte. Összeverték az emberei, eltörték az arccsontomat, eltörték néhány bordámat, kiverték a fogaimat, igaz, még élek. Ön igazán nagylelkű.
- Amit tett, Isaac, azt nem lehet tolerálni. Ha a zsidók németeket öldösnének, annak súlyos következményei lennének.
- A németek viszont öldöshetnek zsidókat, cigányokat, kommunistákat, homoszexuálisokat, gyerekeket, nőket, férfiakat?
- Rendet kell tartani, az ellenséget el kell pusztítani.
- Előbb még azt mondta, hogy egészen emberi kapcsolat van közöttünk.
- Egészen emberi.
- Én mégsem vagyok egészen jó ember?
- Nézze, ne menjünk bele fajelméleti vitákba, a világot meg kell tisztítani a kétes elemektől, a Führer kijelölte, ki az ellenség, mi pedig megvédjük a német népet, a hazánkat mindenkitől, megvalósítjuk a tökéletes világrendet.
- Őrnagy úr, ön most Budapesten van, megszállták az országot. Kit akar itt megvédeni?
- A hazámat. Az elveimet. Elvek nélkül csak sodródik az ember, nem tudja, merre menjen.
- A gyilkolást semmiféle elv nem legitimálja, őrnagy úr. A gyilkosság, az gyilkosság, kövessék el Isten, a fajelmélet, vagy a Führer nevében.

- Isaac, akik csak a saját érdekeik mentén akarják a világot irányítani, azokat el kell pusztítani.
- Önök most ezt teszik. A világot akarják irányítani, és pusztítanak.
- Rendet teszünk, megtisztítjuk a világot.
- Ez az ára? Az ártatlanok pusztulása? A nők, a gyerekek mit követtek el?
- Rossz helyre születtek.
- Értem, őrnagy úr, akkor önnek szerencséje volt, mert jó helyre született?
- Igen, úgy tűnik, én jó helyre születtem.
- A háború előtt mit csinált?
- Mérnökként dolgoztam. Egy zsidó ember gyárában.
- Nem becsülték meg?
- De. Nagyon megbecsültek, ám a világválság mindent felborított. Nyilvánvalóvá vált számomra is, hogy a világnak rendre van szüksége, melyet erős kézzel lehet létrehozni, az élet szövetéből szikével kell kivágni azokat a gennyes fertőzéseket, melyek mindig bajt okoznak.
- Őrnagy úr, én lennék a gennyes fertőzés?
- Ha németnek születik, nem lenne az.
- Most sem érzem annak magamat, irodalmat tanítottam az egyetemen, amíg engedtek tanítani, aztán fordítottam, írtam, majd újságot hordtam ki, végül szívet lapátoltam, zsákot cipeltem, hogy el tudjam tartani feleségemet és újszülött lányomat.
- Isaac, rossz helyre született.
- Magyar vagyok. Zsidó magyar, vagy magyar zsidó. A nevem nem Isaac, hanem Izsák. A hazám megtagadott, törvényeket hozott ellenem, megfosztott hivatásomtól, megalázott, kisemmizett, gettóba zárt. És mindez az ön Führérének köszönhető.
- Nem, Isaac, ön téved. Én eddig sok országban szolgáltam, minden nép védte az övéit, harcolt, illegalitásba vonultak, bújtatták, mentették a zsidókat, az önök országa, vezetése viszont szinte önként lökte ki a nemzet testéből a saját zsidóságát.

- Igen, tudom. Ez nagyon szomorú. A magyar nép mindig ellenséget keres, saját tehetetlensége miatt mindig bűnösöket akar, és mindig Barabást kiált, ha dönteni kell.
- Lehet, hogy igaza van, nem tisztem megítélni. Sajnos, az ön istene nem hajlandó megmenteni magát. Holnap reggel felakasztják.
- A sorsát nem kerülheti el az ember. Isten szeret minket, ám sosem dönt helyettünk.
- Én nem tudok ezzel azonosulni, véleményem szerint a vallás a gyöngék és az ostobák játéka.
- Lehetséges, őrnagy úr, ön élet és halál ura most, de nem Isten, pusztán egy halandó, aki majd egyszer elszámol bűneivel.
- Lehetséges, Isaac. Nem tudom. Remélem, hamarosan vége lesz a háborúnak, leszerелеk, mérnökként fogok dolgozni, a feleségem és a két lányom lesz a legfontosabb. Visszatér az élet a rendes kérvágásba.
- Én is hasonló módon terveztem, de ebből már nem lesz semmi.
- Sajnálom, Isaac, őszintén sajnálom. Ön jó ember. Megérdemelte volna a hosszú életet, a boldogulást.
- Reggel ön is ott lesz?
- Szeretné, hogy ott legyek?
- Igen, kérem.
- Rendben van. Ott leszek.

Nyikorogva becsapódott az ajtó, leült a padlóra, hátát a falnak vetette. Szóval, ennyi volt? Uram, hol vagy? Miért nem tettél valamit? Miért tűrted, tűröd ezt?

Nem érkezett válasz. Lányára gondolt, erősen tartotta karját, amikor hajtották őket a vasútállomás felé, szinte szaladtak. Rebeka is fogta Hanna kezét, ám megbotlott az előtte futó idős férfi lábában, magával rántotta lányát is. Az örök felállították a földről, lökdösték tovább őket, Hanna pedig csak állt ott rémülten, a hömpölygő sor mellett, megdermedve, sikítva. Odalépett hozzá egy katona, pisztolyát a homlokához szorította. És lőtt.

Rebekának szorította a karját, nem engedte, hogy visszaforduljon,

odarohanjon lányuk holttestéhez, mert akkor őt is azonnal lelövik. Folyt a könnye, a téboly határán táncolt, gyűlölet és harag öntötte el, biztos volt benne, hogy abban a pillanatban ölni tudna, bárkit meg tudna ölni.

Apám, Isten nem védett meg bennünket, mormogta halkan. Harcolnunk kellett volna, az őrnagy téved, a hit, a szeretet nem lehet gyöngé és ostoba, mert akkor csak asszisztálna a gonosznak, engedné rombolni, pusztítani. De hát nem azt teszi? Már mindegy. Ennek a harc nélküli harcnak vége lesz holnap.

Egy ór lépett a cellába, ételt és egy üveg bort hozott.

– Az őrnagy úr küldi – közölte megvetően. – Zabálj zsidó, ez már az utolsó vacsora!

Keveset evett, a húst alig tudta megrágni, előlről hiányoztak a fogai. Az egész üveg bort megitta, akarta, hogy lerészegedjen, ám elméje tiszta maradt. Folyamatosan folytak a könnyei, a cella ablakán bevilágított a Hold, hideg, fehér fénnel, pedig napközben felhős volt az égbolt, ám estére kitisztult, a csillagok ragyogtak, mintha csak üzeni akarnának valamit. Nem tudta megfejteti, hogy mit.

Épp csak pirkadt, hat óra lehetett, az örök felébresztették, hátra-bilincseltek a kezét. Fáradt volt, kicsit fáj a feje, talán a bor miatt. Lassan vonultak ki az udvarra, minden lépésnél megcsikordult a megfagyott hó. Fázott. Az udvar közepén állt a bitófa, alatta egy rozoga hokedli. Felsegítették rá, nyakába tették a kötelet, mely megfeszült, kicsit pipiskednie kellett, hogy ne szorítsa el a nyakát. Az örök rágyújtottak, beszélgettek. Mégsem jön el az őrnagy, alapította meg, az örök csak szórakoznak, hogy még jobban megalázzák. Nem mindegy már? Szerette volna, ha Heinrich Schlegel ott áll előtte, azt akarta, hogy pillantásuk összefonódjon, hogy örökre a lelkébe égesse ennek a gyilkosnak egy halálraítélt ember tekintetét, hogy soha ne tudjon szabadulni tőle, soha ne felejtse el, ne hagyja aludni, ne hagyjon neki egyetlen nyugodt percet se. Na, ez gyöngé átok, hunyta le fáradtan szemét, az őrnagy számtalan embert megölt és megöletett, mit számít már egy zsidó?

Az örök riadtan dobták el félig elszívott cigarettájukat, vállukra kapták fegyverüket, felsorakoztak a kivégzőhely előtt. Az őrnagy lépett ki az ajtón, fázósan húzta össze magán kabátját, nem is köszönt, felnézett a hokedlin ácsorgó férfire, aki vacogott, lába remegett.

– Terítsenek a vállára egy köpenyt – utasította az örököt. – Eljöttem, Isaac, pedig semmi kedvem sincs ehhez.

– Őrnagy úr, nekem sincs.

– Azt elhiszem – nevetett zavartan Schlegel. – Sajnálom, Isaac. Őszinte szívemből sajnálom. Örökké emlékezni fogok magára.

– Ettől meghatódtam, ám ez semmit se javít sorsomon. Vetessen le innen, adjon egy útlevelet Svájcba vagy Amerikába. Akkor elhiszem, hogy sajnálja.

– Nem tehetem, pedig szívem szerint megtenném.

– Van önnek szíve, őrnagy úr?

– Van, de az élet megkeményítette. Az ember nem adhatja fel az elveit azért, mert bizonyos pillanatokban hatnak rá az érzelmek.

– Ön is szolga, őrnagy úr, ön választotta, a háború és a pillanatnyi hatalom szolgálja. És élvezzi saját hatalmát is. Úgy gondolja, bármit megtehet.

– Nem, Isaac, nem tehetek meg bármit. Ha bármit megtehetnék, akkor ön már Amerika felé utazna.

– Az ember szándékai és tettei határozzák meg saját sorsát.

– A szándék soha nem írhatja felül a szabályokat.

– Téved, őrnagy úr, ha soha nem szegnénk meg szabályokat, akkor nem fejlődnénk, nem lenne változás. A gondolkodók, a bátrak, a szabályokat nem tisztelők viszik előre a világot.

– Nem tudom, Isaac, én csak egy apró fogaskerék vagyok a birodalom hatalmas gépezetében, akit könnyű lecserélni. Ha én nem végzem el a dolgomat, elvégzi más.

– Ne mentegetőzzön, őrnagy úr. Az értelmetlen parancs teljesítése nem menti fel bűnei alól.

– A parancsot teljesíteni kell, ez nem morális kérdés, hiszen katonák vagyunk.

– Értem, őrnagy úr. Mérnöknek biztosan jobb, mint katonának.

Mérnökként teremt, katonaként rombol. Tudja, a gyűlölet olyan, mint a gyomnövény, ha nem irtja ki az ember, ellepi a földet, mindent elpusztít. A gyűlölet sosem teremt, csak öl. Tévedtünk, tévedtem, tévedett a világ, amikor azt gondolta, hogy értelmes beszéddel, szeretettel, együttérzéssel lehet a gyűlölet ellen küzdeni. Nem lehet. A gyűlölet ostoba és kegyetlen, keményen harcba kell szállni vele, fel kell égetni, elpusztítani, hogy írmagja se maradjon, mert tényleg olyan, mint a gyomnövény, kidugja fejét a rögök közül, aztán letarolja a földet.

– Lehet, hogy igaza van.

– Tudja, hogy mire mentem az igazammal.

– Tudom. Miért akarta, hogy itt legyek ma?

– Őrnagy úr, jobb az, ha van egy ismerős az ember mellett. Egyedül nem jó meghalni. Persze, sehogy nem jó meghalni. És hatni akarok a lelkiismeretére.

– Isaac, ez nem lelkiismereti kérdés. A világ most ilyen. Az erős dönt, a gyöngé elpusztul.

– A világ mindig ilyen volt.

– Mindig.

– Őrnagy úr. Essünk túl rajta. Istenen kívül már nincs kit szeretnem. Ön talán szerencsésebb.

– Isaac, tényleg sajnálom – válaszolta komoran az őrnagy, feltette csillogó, fekete bőrcsizmába bújtatott lábát a viharvert hokedli szélére. – Akar még mondani valamit?

– Őrnagy úr, én már nem akarok mondani semmit. Majd Istennek kell beszámolni tetteiről.

– Értem.

Az őrnagy kirúgta az ülőalkalmatosságot a férfi lába alól. Mozdulatlanul bámulta, ahogy himbálózik a test, akár egy falióra ingája, kinyílik a férfi szája, teste megfeszül, még igyekszik némi levegőhöz jutni, kimered a szeme, aztán lassan becsukódik. A szabályokat nem lehet megszegni, a szabályok vezérlik az életet és a halált. Egy katona nem vizsgálhatja, hogy jók-e a szabályok, vagy sem. Egy katonának nem lehet lelke, mert akkor elveszíti a háborút.

Lelke csak egy férjnek, egy apának lehet, és ő inkább férj és apa akart már lenni.

– Temessék el tisztességesen – mordult az örökre. – Tekerjék be lepedőbe, és a köpennyel takarják be. – Jó ember volt, ezt megérdemli. Legalább ezt.

A cukrászda felé megy haza. Gerda süteményt kért tőle, linzert, azt a finom vaníliaízűt, melynek porcukor van a tetején. Parancsba adta, hogy egész hétvégén ne zavarja senki. Gyalog indult, egy ricsajozó nyilas csoportba botlott. Elhallgattak, amikor meglátták. Egy fiatal zsidó nőt ráncigáltak, nem volt rajta cipő, haja kibomlott, kócosan hullott a szemébe, szája felhasadt, a megszáradt vér fekete csíkban futott végig az állán.

– Öt magammal viszem – mutatott a rémült lányra.

– Bocsánatot kérek, őrnagy úr, de a Duna-partra visszük. Mocskos zsidó ribanc. Nem ajánlanám, hogy a lakásába engedje, veszélyes elem – szalutált idétlenül a csoport parancsnoka, aki nagyon jól beszélt németül. Nem volt idősebb huszonöttnél, rövidre nyírt szőke haja ragyogott a napfényben, még sapkát sem viselt.

– Azt majd én eldöntöm – közölte határozottan Heinrich Schlegel.

– Ketten vezessék, jöjjenek utánam. És adják vissza a cipőjét.

– Nincs nálunk a cipője. Két sarokkal arrébb levetettük vele.

– Akkor küldje el érte valamelyik katonáját.

– Igenis, őrnagy úr.

– Maga nagyon jól beszél németül.

– Nagyapám német volt, tőle tanultam, de én magyar vagyok – húzta ki magát.

– Rendben. Jelentkezzen hétfőn reggel a parancsnokságon, szükségem van egy jó tolmácsra. Schlegel őrnagy vagyok, hivatkozzon rám.

– Értettem, őrnagy úr! Heil Hitler! – csapta magasra karját a fiú, miközben társaira sandított.

Komoran, kemény léptekkel haladt, mögötte sietősen kapkodta lábát a zsidó lány és a két nyilas suhanc. Isaac egyszer azt mondta,

a csillagokban mindent megírtak, múltat, jelent, jövőt, aki olvasni tudja, az hatással lehet a világra. Úgy tűnik, csupa analfabéta él a földön, a világ pedig egyre elviselhetetlenebb, egyre kegyetlenebb. Isaac azt is mondta, hogy a jó irodalomnak teremtő ereje van, bekapaszkodik az ember szívébe, lelkébe, és aki minél többet olvas, annak egyre szebb lesz a világ, még egy zománcos bögre is, a nyirkorgó ágy, a kutya a sarokban, a pattogó tűz a kemencében, a korbácsra és a fegyverekre nem lesz szüksége, könnyebb és szebb lesz tőle az élet, legyűrhető a fájdalom, elviselhetőbb a halál. Az előbb megmentett egy zsidó lányt a biztos haláltól, ám ettől nem érezte magát jobb embernek. Hamarosan vége a háborúnak. Vesszítenek. Biztos volt benne. Ki tudja, mi lesz utána?

Belépett a cukrászda ajtaján, az apró csengő csilingelve hintázott az ajtó felett. Nem akart többé Isaacra – vagy ahogyan ő mondta – Izsákra gondolni, csak olvasni. A cukrászsegéd rémülten állt a pult mögött, szinte érezte félelmének szagát, amint gomolyogva összekeveredik a finom sütemények illatával.

– Friss a linzer?

– Igen, őrnagy úr – bólintott a fiú.

– Kérek fél kilót. És ne féljen annyira, remeg a keze, a végén még leborítja ezeket a finom süteményeket – a tálcával együtt – a földre.

– Értem, őrnagy úr. Igyekszem nem félni.

Tisztítóút

Piszkos és éles kések voltak az asztalon. Piszkosul élesek, a segéd nem mosta még el őket. A segéd az asztal alatt feküdt, vöröslött a vértől és a rémülettől, pedig egyetlen karcolás sem esett rajta, de remegett minden porcikája, akár a zselatin az epertorta tetején, amint körülölelte a kövér, egészséges eperszemeket.

A szombat reggel összes őszi fénye bekúszott a mészárszék koszos ablakain át, összekeveredett a friss hús a padlóra ömlő vér szagával, a darológép felett láthatatlanul örvénylő ölés spirituális kényszerével, mely lassan rátelepedett a teljes helyiségre, bele-marta magát a falakba, a lucskos padlóba.

– Ez is egy mesterség – morogta Bakos Dezső mészáros egykedvűen előző este, munka végeztével. – Ölni művészet. A legkevesebb fájdalommal ölni hivatás.

– De mester, maga nem tudhatja, hogy a legkevesebb fájdalom mekkora fájdalom, csak az állat érzi, amikor ott áll a halál kapujában és ömlik, zubog a vére, a fájdalom szétfeszíti a sebet.

Bakos Dezső elérzékenyülten nézett segédjére, fiatal még, gondolta, nem tudhatja, hogy a halál mily kegyetlen is tud lenni, kínozóan fájdalmas, örületbe kergetően gyötrelmes. A feleségét az ágyban falta fel a rák, lassan, egyik napról a másikra, kicsiket harapva belőle; elindult a gyomrából, áttáncolt a májára, majd a tüdejére, s amikor a veséjét szagatta már, a halál csak akkor kegyelmezett. Napról napra fogyott szeméből a fény, a tekintete olyan éles volt, akár a disznóölő kés, vádlón mart bele Bakos Dezső lelkébe, apró darabokra kaszabolta; az asszony haldoklott, ő pedig tehetetlenül nézte. Szinte belepusztult a fájdalomba, csak más-képp, de mindent magába zárt, megfojtotta a szavakat, a mosolyt, nem tűrte a nevetést, Istennel vitatkozott minden este, megnevezte a bűnösöket, akik jobban kiérdemelték volna a lassú kínhalált; Gyerbaki Jenő, a polgármester, aki flegma arroganciával lera-bolta a várost, Hegyős Dávid, helyi maffiózó, Gyerbaki kebelbarátja, egy agresszív pöcs, akitől mindenki rettegett a kisvárosban.

Egyszer állítólag a kocsijához kötve húzott végig egy férfit a város körül, utána pedig bedobta a halastóba. Három nap után húzták ki, a rendőrség lezárta az ügyet, a csukák és a süllők rágták szét a szerencsétlent, miután ittasan beleesett és belefulladt a vízbe, állt a rendőrségi jegyzőkönyvben. Na, ők megérdemelnék a lassú kínhalált, ők megérdemelnék.

Napokon át csak ült karosszékében, nem gondolkodott, csak ült, bámult maga elé, nem is evett, megivott háromládányi sört. Negyedik nap reggel aztán magához tért, lezuhanyozott, megborotválkozott, telefonált a segédnek, hogy jöhet dolgozni. Igen, neki még van dolga, még van, amit el kell rendezni. Muszáj. Nagyon elégedetlen volt a világ folyásával, már nem nézett televíziót, nem hallgatott rádiót, nem olvasott újságot, beleszeretett az internetbe. Alig várta, hogy esténként odaülhessen a gép elé, hatalmas mancsába foghassa a filigrán egeret. Ott támadt fel halotti állapotából. Gyorsan barátokra talált, értelmes emberekre, akiknek nem számított, hogy ő kicsoda, honnan jött, hová megy, na, és sok-sok hülyébe is belebotlott, politikai analfabétákba, hőzöngő szélsőségekbe, szépelgő keresztényekbe és elvakult szentfazekakba is.

Forró vízzel leöntötte a rozsdamentes acélból készült asztalt, mely ott terpeszkedett a vágóhíd falához simulva, a segéd sikárkefével dörzsölte át, majd letörölte egy tiszta rongydarabbal, végül finom, hófehér, apró szemű sóval szórta be. A sónál nincs jobb fertőtlenítő, mindent elpusztít, még a csontokról is képes lemarni a véres húscscafákat, nem tudunk élni nélküle, de megölni is képes, eltünteti a nyomokat, és hallgat, tanította türelmesen segédjét.

Nyikordult a nehéz vasajtó, Gerendás atya lépett be, görnyedten, véznán, rémülten, ugyanazzal a tekintettel, mintha a szószéken állna a közlés kötelezettségétől gyötörtén, ám ő soha nem közölt semmit, hitébe veszve kóborolt a számára érthetetlen és félelmetes emberi világban, mely nem fogadta be, legfeljebb használta. Mögötte Lovász Imre, a polgármesteri hivatal adócsoportjának a vezetője botladozott, folyamatosan rángatta zakója ujját, mely egy számmal nagyobb volt a kelleténél. Egy porcikája sem kívánta ezt a munkát, otthon akart már ülni a tévé előtt, falni pörköltjét, inni

a sörét, de a jegyző utasította, hogy győzzék meg a hentest, okosan, szép szóval.

Harmadikként Pethő Gáspár, a hivatal jogtanácsosa botorkált be felé, azonnal befogta az orrát, nem bírta az erős szagokat; az a pletyka járt a kisvárosban, hogy azért vált el feleségétől is, mert nem tudta elviselni az emberi test természetes illatát sem; az aszszony mindig punciszagú volt, a végén már úgy éreztem, nem is egy nő sétál mellettem a városban, hanem egy óriási punci, mely folyamatosan nyitogatja a száját, mesélte egyszer kissé spiccesen a Gömbölyű combok nevű vendéglátó-ipari egységben. Barátai szánakozva néztek rá, de hangosan röhögtek, egy balfácán is megérdemli az együttérzést.

Bakos Dezső felnézett, aztán el is fordította a tekintetét, végezte a dolgát. Tudta, miért jöttek. Mindennap jött valaki. Hol Gyerbaki, hol Hegyős emberei, de ő elhatározta, történjék bármi, nem adja el a mészárszéket ezeknek a gazembereknek. Két hete Orosházán Kosztos ügyvéd megírta az ajándékozási szerződést, a segédé lesz minden, a mészárszék, a ház, a gépek, a berendezések, a bútorok, ruhák, még a kutya is. Nem lesz gond, ha szól, majd bejegyeztetem a földhivatalnál, vigyorgott a kövér ügyvéd. A hentes és mészáros nem nagyon bízott meg benne, a szerződés egy példányát letétbe helyezte egy közjegyzőnél, hogy ha vele valami történne, a segéd biztosan megkapja a jussát.

– Dezső! Tudod, miért vagyunk itt – kezdte mondókáját Lovász Imre. – Ne nehezítsd meg a dolgunkat, a polgármester úr már nagyon türelmetlen, sőt, nagyon dühös.

– Úr? Egy frászt úr! – mordult fel Bakos. – Egy szemét gazember!

– Ugyan már, Dezső! Ne makacskodjon. Maga már hamarosan nyugdíjba vonul. A polgármester méltányos árat kínál ezért a lepusztult épületért – hadarta Pethő Gáspár. Utálta, hogy szombaton is hivatali ügyekkel kell foglalkozni, az erős szagoktól felkavarodott a gyomra, hányingere támadt, gyűlölte ezt a méreates embert, aki másfél fejjel magasodott fölé, aki makacs, mint egy öszvér, akinek fogalma sincs arról, hogy bármit tesz, a polgármester úgy is megszerzi, amit akar.

- Dezső! Isten nevében kérem, essünk túl ezen békeességben. Iskola lesz majd itt és öregek otthona. Lehet, magának is szüksége lesz rá.

- Atyám, hagyjon engem Istennel! Isten hol volt, amikor a feleségem kínok között pusztult el?

- Annak semmi köze ehhez – csöndesült el a pap. Megmondta ő a polgármesternek, hogy ennek az embernek már nincs hite. Ez az ember már nem befolyásolható, nem hallgat senkire, még Isten szószólójára se.

- Dezső! Itt a papír. Aláírod, hétfőn már utaljuk is a pénzt. Megígérem – lobogtatta meg a szürke dossziét Lovász. – Mi addig el nem megyünk innen, amíg alá nem írod, mert a polgármester megmondta, kirúg bennünket hétfőn, ha nem tudunk ma itt meg egyezni.

- Akkor bizony hétfőn már munkanélküliek lesztek – nézett rájuk komoran a hentes.

- Én nem – szúrta közbe Gerendás atya. Majd' elsüllyedt szégyenében, de már kimondta.

- Dezső! Értse meg. A rendszer most nem tűr ellentmondást – gesztikulált hevesen Pethő Gáspár. – Mi is csak alkatrészek vagyunk, de mondhatnám, szolgálak, akiknek mindenáron végre kell hajtani az utasításokat. Magasabb célok érdekében működünk mindannyian. Hogy jobb legyen. Mindenkinek.

- És nekem mi a jó ebben? A polgármester a felét akarja fizetni annak, amennyit ér – mordult fel Bakos. – Egyébként sem vagyok hajlandó eladni.

- Kisajátítják akkor – csóválta meg fejét a jogtanácsos. – De rosszabbul is járhat. Tudja, milyen sok baleset történik mostanában. Ezek a mai fiatalok ész nélkül száguldoznak az autóikkal.

- Fenyeget? – ordított a hentes. – Saját házámban fenyegetni mer?

- Nem, nem, dehogy! – lépett hátra egyet rémülten a férfi. – Csak annyi mindent hallani. A rendszer kíméletlen, aki nem áll be a sorba, aki nem hajol meg, azt elintézi.

Bakos Dezső kezében megvillantak a vékony, hegyes, kecses

csontozó kések, a jogtanácsos bordái alatt hatoltak be a kövér, zsíros húsba, elmetszve idegeket, ereket, izmokat, majd belecsapódtak a szívbe, mely megmerevedett, és nem dobbant többé.

A pap és az adócsoport vezetője rémülten bámult Pethő Gáspár élettelenül zuhanó testére, feje tompán koppant a padlón. Nem mozdult többé.

– Dezső! Megőrültél? Ezért ezer évre lecsuknak! – sápítózott sápadtan Lovász. – Elment az eszed! Teljesen elment az eszed!

A két csontozó kés egy villanás alatt csúszott el egymáson, egymással szemben, egyetlen mély vágás, a segéd hallotta a gége recsegését. Csak egyetlen reccsenés volt, a porcok kettéhasadtak, ugyanúgy, mint amikor a disznó légcsövét vágja el éles késével. A forró, habos vér az arcára spriccelt és az ingére. Bakos Dezsőre pillantott, aki mozdulatlanul állt Lovász összecsukló teste előtt, szemöldökét összehúzva, száját szorosan összezárva. Félelmetesnek tűnt, aztán a fejével intett neki, hogy bújjon az asztal alá. Gerendás atya lassan hátrált, a falnak vetve hátát megállt. Izzadt, érezte, ahogy elázik gyér haja, halántékán végigcsorgott apró, forró gyöngyökben, világos inge sovány felsőtestéhez tapadt, még a lába is izzadt cipőjében. Nem volt hová menekülni, Bakos Dezső lassan közeledett felé. Imádkozni akart, de nem jutott eszébe egyetlen szó sem, felnézett a hófehérre meszelt plafonra, azt várta, Isten majd átszakítja, leugrik az örült hentes elé, villámmal agyonsújtja, lángoló pallosával kettéhasítja, ám nem történt semmi.

– Atyám, elküldöm istenéhez – nézett rá komoran Bakos Dezső. – Mondja meg neki, hogy itt nagyon eldurvultak a dolgok. Csődöt mondott. A Gonosz győzedelmeskedik, ha nem kapja össze magát, ha nem jön el, ha nem tesz rendet. Ha még egyáltalán rendet akar tenni. Ha egyáltalán még akar valamit.

A két kés a pap két fülén hatolt be, teljesen tövig. Egy hangot sem adott ki, szeme nyitva maradt, még a szemüveg sem esett le orráról, szép lassan lecsúszott a fal mellett. Bakos Dezső lehajtott fejjel állt előtte, majd lassan megfordult.

– Kijöhetsz az asztal alól. Vége van – intett a segédnek, aki előmászott az asztal alól, bizonytalanul odasétált a halottakhoz, fölējük hajolt, mindegyiket alaposan megnézte.

– Mester? Most mi lesz?

– Semmi. Mi lenne?

– Keresni fogják őket.

– Meg is fogják találni mindet.

– De akkor jön majd a rendőrség, magát pedig elviszik. Nem kellene inkább eltüntetni őket?

– Nem, fiam. Az ember nem futhat el a felelősség elől. Mindenki azt hiszi, hogy neki sikerül, de nem sikerülhet senkinek sem, előbb-utóbb mindenkit utolér a végzet. Bárhogyan is történjék, lopkodva, vagy szemből, az ember nem térhet ki előle, nem menekülhet. Még van kis dolgom. Meglátogatom ezeknek az idiótáknak a megbízóit.

– De mester! Ne tegye – nézett rá könyörgőn a segéd. – El sem jut hozzájuk, a gorilláik leterítik. Lehet, meg is ölik.

– Nem baj, fiam – fogta meg a vállát Bakos Dezső. – Valakinek tenni kell valamit. Nem elég elégedetlenkedni, nem elég morogni. Ha Justitia megkötözve fekszik a porban, akkor valakinek ki kell szabadítani.

– Ki az a Justitia, mester?

– Az most mindegy, fiam. Az igazságért küzdeni kell. Mindent elrendeztem. Te most elmégy Szegedre, várnak téged. Gondoskodnak rólad, amíg itt befejeződik a cirkusz. Most megyek, lezuhanyozom, felöltözöm ünneplő ruhába, aztán megyek a dolgomra.

Fél óra telt el, Bakos Dezső visszasétált a mészárszékre, a fiú ott ücsörgött a darológép előtt, fel sem nézett, a körmét piszkálta.

– Te miért nem indultál még az állomásra? – csattant fel szigorúan a hentes.

– Még dolgom volt. Összetakarítottam.

– Mondtam, hogy sipirc innen, nem?

– De. Mondta.

– Akkor?

- Elrendeztem ezeket az embereket. Justitia is megértene. Maga nem mehet börtönbe mester úr, nem halhat meg.

Bakos könnybe lábadt szemmel nézett körbe. Szerette a fiút, mintha csak sajátja lenne. A fiú komótosan felállt, a kazánban lobogott a tűz, de még rádobott két vastag akácfát.

- Hatra itt vagyok, mester úr - intett, aztán gyorsan kilépett a mézsárszék ajtaján.

Bakos Dezső nekitámaszkodott a hűtőkamra ajtajának, nagyot sóhajtott; nem sodorhatja bajba a fiút. Ha ez kiderül, akkor azonnal elviszik őket a rendőrök. Nem, ők nem úszhatják meg, ők ahhoz túlságosan kicsik. Lehajtotta fejét, nem tudta, mitévő legyen; Gyerbaki és Hegyős sem úszhatja meg, nem, egyetlen gazember sem úszhatja meg. A kazánban lobogott a tűz, benézett az apró ablakon, csak a vöröslő parázs látszott, semmi más. Szerette a fiút. Justitia hallgatott. Bűnös, igen, bűnös, embert ölt. Nem őket kellett volna elintézni. Ők csak csicskák voltak, gyáva, lefizetett senkiházi emberek, de mindig a gyáva, lefizetett senkiházi miatt gondolják a gazemberek, hogy ők érinthetetlenek, őket nem érheti el a végzet, mert szerintük mindenki megvásárolható, mindenki megfélemlíthető. Tévednek. Mindig lesz valaki, aki nem tiszteli a szabályokat, akit nem lehet megvenni, aki nem hajlandó megrettenni. Mindig lesz olyan.

Leült egy székre. Csak bámult maga elé, miközben eleredtek a könnyei. A kazánban vadul lobogott a tűz. Nem volt ereje megmozdulni sem.

Megbocsátás

Egyik kezével megkapaszkodott a sötétbarna, faragott komód szélében, a másik, akár egy kiszáradt, letört faág, szinte élettelenül lógott a teste mellett. Bokájáig lecsúszott a nadrágja és az alsóneműje, égetően forrónak érezte lábai között a puha, nagy, szőrös kezet. Lábai remegtek, az ájulás határán szédelgett.

Domenic atya előtte térdelt, másik kezével felhúzott reverendája alatt matatott.

– Féld az Istent fiam, a megbocsátás az a legfontosabb, Istennek legjobban tetsző emberi cselekedet – hörögte elfúló hangon, miközben kidülledt, vörös szemeit a fiúra meresztette.

A fiú lopva felnézett a sekrestye falán szenvedő Krisztusra, aki mozdulatlan, halott szoborszemmel bámult vissza rá. Az oldalán egy furcsa, szabálytalan, zöld folt éktelenkedett.

– Hol a fenében kódorogtál ilyen sokáig? – üvöltött rá apja, s azzal a lendülettel le is kevert neki egy pofont. Ittas volt, vörösen, véresen villant fáradt tekintete. Érdekes, hogy az állandó részegségben is elfáradhat az ember, gondolta a fiú, s igyekezett apjától minél távolabb helyet foglalni a konyhaasztalnál.

– Ne bánts már mindig, te állat! – horkant fel anyja dühösen. A babfőzelékkel teli, gőzölgő lábast az asztal közepére helyezte, majd kenyeret szelt. Éles, hosszú, vékony pengéjű, hegyes kés volt a kezében, jól megmarkolható erős nyéllel. A férjére nézett. Régen eltűnt már a szerelem. Csak szánalmat érzett.

– Domenic atyánál járt. Ott legalább nem tanul rosszat, meg legalább tanul valamit, mert tőled aztán semmi jót nem láthat.

A fiú imádta a babfőzeléket. És imádta anyját is. Soha nem beszélgettek, de nem is érezte szükségét. Úgy hitte, kimondatlanul is értik egymást. Már nyolcéves volt, nem olyan nagyon sokára felnőtt lesz, s apja soha többé nem fogja pofon vágni. Ebben biztos volt.

– Már nagy vagyok, majd egyedül – súgta kedvesen anyjának. Megvárta, amíg lefekszenek aludni. Még langyos volt a tűzhelyen

lévő fazékban a fürdővíz. Beleállt a nagy, fehér, zománcos lavórba, és sokáig szappanozta magát.

– A megbocsátás, az a legfontosabb, Istennek legjobban tetsző emberi cselekedet – mormogta.

Aznap este nehezen jött álom a szemére.

A vihar

– Gut, Heinrich, gut – bólogatott Schmidt őrnagy –, ez nem fájdalomról szól, hanem az emlékezésről. A fájdalom oly erős érzelmi hatás, mely stimulálja az idegsejtek működését, a memóriád is jobban fog működni. Schultz nem azért ütleget téged, mert fájdalmat akar okozni, hanem segít átgondolni az eseményeket.

– Adj még neki – intett Schultznak, a verőlegénynek, aki legalább két méter magas, százhusz kilós izomkolosszus volt, kőkemény öklökkel, madárszemekkel, összegyűrt fülekkel. Heinrich bal szemét már nem tudta kinyitni, formátlan véres hurkának látszott, vörös, lila és fekete foltokkal, arccsontján szétrepedt a bőr, Schultz értette a dolgát, a fiatal férfi két fogát kiköpte, aztán ájultan billent félre a feje. Schultz nyakon öntötte egy vödör hidegvízzel, aztán kezdte előlről az ütlegetést.

– Őrnagy elvtárs, mit remél? Ez a szerencsétlen nem fog bevallani semmit – húzta meg száját undorodva Gilsch hadnagy. Gyűlölte az erőszakot, bár belátta, rendnek kell lenni, a rend az, mely megvilágosítja az elmét, kijelöli az irányokat, s határt szab a lelkesedésnek és a hőzöngésnek.

– Én semmit sem remélek, fiam – nézett rá komolyan Schmidt őrnagy, leült a székre, s ivott egy korty francia konyakot. – A remény a gyávák és gyöngék malasztja, akik képtelenek átlátni a folyamatokat, nem ismerik fel a célokat, nincsenek birtokában a megfelelő eszközöknek.

– Őrnagy elvtárs, bocsásson meg, hogy vitatkozom, de ön lenézi az ellenséget, ostobának és tehetetlennek tartja a rendszert támadókat, pedig mind veszélyes. Kivétel nélkül.

– Dehogyan nézem le őket, de tisztában vagyok azzal, mekkora hatalom van a kezemben, s mire vagyok képes. Önnek még sokat kell tanulnia Gilsch, a rendszer csak akkor működik jól, ha mindenki tudja, mi a feladata. Jelen esetben Heinrich a rendszer ellen támadt, naiv hittet azt hitte, győzhet, de tévedett, ő soha nem győzhet, mert egyedül van, még ha felismert is egy lehetőséget,

mellyel élni próbált.

- Őrnagy elvtárs, a hőlégballon Nyugat-Berlinben kötött ki, átsodorta a vihar.

- Igen, így van. Valaki hibázott, a felelősöket meg kell keresni, s meg kell büntetni. Ez a mi dolgunk. Jegyezze meg Gilsch, mindig vannak felelősök.

- Heinrich?

- Igen. Heinrich. Most Heinrich. Unokahúga is ott volt a hőlégballonban, Heinrich tudatosan nem megfelelően kötötte meg a köteleket, hogy a ballon elszabadulhasson, s az unokahúga dezertálhasson az országból.

- Én nem nézek ki belőle ilyen tudatosságot, őrnagy elvtárs.

- Tehát Heinrich nem bűnös? Akkor ki a bűnös?

- Nem tudom megítélni, engedelmével, őrnagy elvtárs, ez a fiú egy egyszerű katona, csak a véletlennek köszönhető, hogy unokahúgát kiválasztották a jutalomrepülésre.

- Értem, tehát ön szerint Heinrich nem bűnös. Akkor ki?

- Nem tudom, őrnagy elvtárs.

- Gilsch, maga szervezte a bemutatót, ön választotta a helyszínt, emlékszem, azzal indokolta, hogy lássák Nyugat-Berlinben, nálunk olyan magas az életszínvonal, olyan nagyszerű az élet, hogy egyszerű polgárok is feljuthatnak a narancssárga hőlégballonra.

- Így volt, őrnagy elvtárs, büszke vagyok és egyben elkeseredett, mert hazánk nagyságát jelképezhette volna ez a repülés, az imperialisták is láthatták volna, élhető és szórakoztató itt az élet.

- Látták. Ott kötött ki a ballon húsz derék keletnémet állampolgárral. Gilsch, lehet, hogy maga szervezte ezt így? Nem is Heinrich a bűnös?

- De őrnagy elvtárs! Dehogy!

- Na, látja, Gilsch, bármit meg lehet fordítani, oda és a visszájára is, ahhoz, hogy rend, fegyelem és biztonság legyen, mindig kellenek felelősök, s mindig kellenek olyanok, akik megkeresik, megtalálják a felelősöket.

Az őrnagy felállt a székről, átsétált a nyitott ajtón át a másik cel-
lába, intett Schultznak, ne üsse tovább a fiút.

- Nos, Heinrich? Eszedbe jutott még valami?

- Őrnagy elvtárs, gyönyörű volt az a hatalmas ballon. Új volt a
kötél. Be kellett volna áztatni előtte, „megvakarózni”, hogy a szá-
lak egymásba tudjanak kapaszkodni.

- Szóval, te ezt tudtad, s mégsem jelentetted.

- Csak akkor láttam, mikor a betontuskókhoz kötöttük a kötelek
végét. Már ott voltak a vendégek, már nem volt mit tenni, de azt
nem tudtam, hogy nagy vihar lesz.

- Értem, fiam. És a hallgatásodnak semmi köze ahhoz, hogy uno-
kahúgod is a ballon kosarában volt.

- Örültem őrnagy elvtárs, Hilda rendes lány.

- És úgy gondoltad, nyugatra szökteted.

- Dehogy, eszembe sem jutott.

- Heinrich, én hiszek neked, de a katonai törvényszék nem volt
ilyen megértő, holnap reggel agyonlőnek, mert nem hitték el, te
valóban szereted a hazádat.

- Szeretem, őrnagy elvtárs, nem tehetek semmiről. A vihar.

- A vihart nem lehet megbüntetni fiam, sajnos nem. Egyébként is
hiábavaló volt az ügyeskedésed, az áldozatod, Nyugat-Berlinben
lezuhant a ballon. Mind meghaltak.

Az őrnagy hideg kék szemekkel bámulta a halálraítéltet, megcsó-
váltá fejét, s átsétált a másik helyiségbe. Töltött még egy kis ko-
nyakot, s a csupasz izzó elé emelte.

- Látja, Gilsch, ha lenne Isten, akkor ő is büszke lenne erre a ko-
nyakra. Tökéletes, az emberi elme legtökéletesebb találmánya,
nem enged lankadni, megenyhülni, együttérezni, felforrósítja a
szívet és az elmét. Igen, Gilsch, mindig kell valaki, aki bűnös, leg-
alábbis a bűnösség látszatát kelti, s ez már elegendő az ítélethez.

- Értem, őrnagy elvtárs, de miért mondta Heinrichnek, hogy
mind meghaltak, hiszen valamennyien sértetlenül földet értek
Nyugat-Berlinben?

- Mert ha remény sincs már, akkor semmi sincs, s az a halálnál is
jobban fáj.

Mínusz tizenegy fok

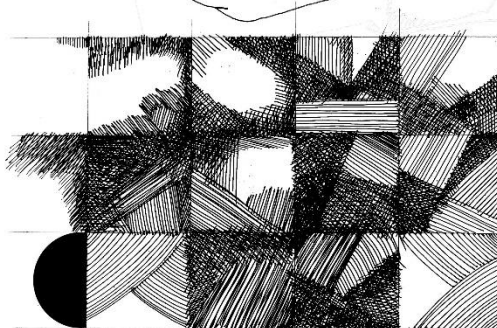
- Érzed a fenyő illatát?
- Igen, bár náthás vagyok.
- Takarózz be jobban, hideg van.
- Jó. Betakarózom. Még mindig törődsz velem.
- Még mindig. Még mindig szeretlek. (Nevet.)
- Szép ez az este.
- Szép. Szenteste.
- Emlékszel, amikor a gyerekek felborították a fát?
- Emlékszem. Nagyon dühös voltál, aztán meg csak nevettél. Még a könny is kicsordult a szemedből. Béci meg nem tudta eldönteni, hogy rosszat tett-e, vagy nem, sírjon vagy nevéssen.
- Még négyéves se volt.
- Van egy meglepetésem.
- Én már semmin se lepődöm meg.
- De. Ezen meg kell lepődnöd.
- Jó. Meglepődöm. Mi ez?
- Egy üveg pezsgő.
- Meglepődtem. Egy egész üveg?
- Igen.
- Loptad?
- Nem. Vettem.
- Honnan volt rá pénzed?
- Loptam. Szégyelltem is magam.
- Szép az élet.
- Az. Bontsd ki, kérlek.
- Szinte már el is felejtettem, hogyan kell.
- Megisszuk az egészset.
- Meg.
- A gyerekek egészségére.
- A gyerekekére. Meg a mi egészségünkre.
- Ami volt, az már nincs.
- Ne légy ünneprontó.

- Nem vagyok. Pohár van?
- Pohár nincs. Üvegből tud inni, hölgyem?
- Igen. Megpróbálom.
- Csillagos az ég.
- Csillagos. Gyönyörű.
- Az.

- Kurva hideg van – dörzsölte össze tenyerét a rendőr, miután leterítette egy fekete fóliával a két hajléktalan holttestét.

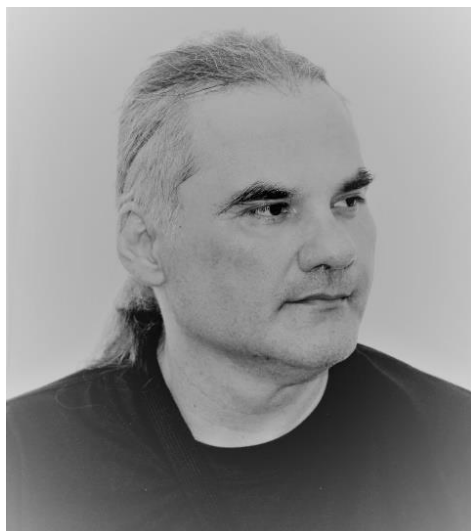
- Igen – bólintott a mentőtiszt.

A kukák mellett ott árválkodott a pezsgősüveg. Szinte alig hiányzott belőle. Az idős férfi és nő egymás kezét fogva feküdt a földön. És hideg volt. Nagyon. Mínusz tizenegy fok.

Utószó

Először megköszönöm a hét írónak, hogy megmutatták rendkívüli tehetségüket, megosztották írásaikat az olvasókkal, és ezzel remélhetőleg – ismét maradandó nyomot hagytak a kortárs irodalomban.

Külön köszönöm Fábíán Istvánnak, hogy a kötet művészeti értékét emelte grafikai illusztrációival.

Végül köszönetet mondok Horák Andrea Kankalinnak a kötet szerkesztéséért és lektorálásáért.

Őszintén remélem, hogy a „Hét tűz között” nemcsak hozzájárul a kortárs irodalom értékeihez, hanem újra és újra megérinti és gondolkodásra serkenti majd az olvasókat.

El kell ismernem, hogy képtelen vagyok elfogulatlanul tekinteni erre a kötetre, és nem a szerzőkkel ápolt személyes ismeretség miatt. Műveik olvasása közben, szinte betűktől betűkig sodort magával minden egyes szó, minden egyes mondat. Olyan elemi erővel hatottak rám a történetek, hogy egyik eszméléstől a másikig ragadtak magukkal.

Ez a kötet olyan ritka kincs, melyben hét különböző karakterű szerző alkotásai ötvöződnek, hogy együtt vezessenek el bennünket a kortárs irodalom sokszínű világába.

Az írók páratlan tehetséggel, rendkívüli fogékonysággal, személyes világképük alapján képesek bemutatni ezt a szövevényes világot.

A kötetben található prózák olyan ablakon keresztül engednek ki- és betekintést, amely teljes spektrumot kíván elénk tárni, belehelyezkedhetünk korunk számos kihívásába, elmerülhetünk a hétköznapi élet apró momentumainak mélyére.

Ez a kötet olyan alkotásokat mutat be, amelyek egyszerre merítenek meg emberi sorsokban, társadalmi problémákban, a mindennapi életben. A művek által átélhetjük az öröm és fájdalom hullámvasútját, az emberi kapcsolatokban rejtőző érzelmeket, melyek finom szálakkal kötözik, fonják át a pillanatokat, mondanivalójuk továbbgondolásra ösztönöz, miközben lenyűgözi az olvasót.

Az írók sajátos megvilágításba helyezik a történetek karaktereit, rámutatnak arra, hogy világunkban mindennek megvan a miértje, még akkor is, amikor az egyértelmű válaszok rejtve maradnak. Új értelmezést adnak a múltnak és az emlékeknek, mialatt a jelen történéseit festik meg, melyek talán átvezetnek a holnapba.

A Hét tűz között című kötetben mindannyian megtalálhatjuk saját történetünket, még ha az keserűnek is látszik olykor.

Varjú Zoltán
a DunapArt Művészeti és Közéleti Magazin
alapítója és felelős rovatvezetője

Melléklet

DunapArt Művészeti és Közéleti Magazin:

<https://dunapartmagazin.hu/>

Baranyi Ferenc:

<https://dunapartmagazin.hu/kategoria/szerzo/baranyi-ferenc/>

Csató Gyula:

<https://dunapartmagazin.hu/kategoria/szerzo/csato-gyula/>

Egervári József:

<https://dunapartmagazin.hu/kategoria/szerzo/egervari-jozsef/>

Horák Andrea Kankalin:

<https://dunapartmagazin.hu/kategoria/szerzo/horak-andrea-kankalin/>

Kalász István:

<https://dunapartmagazin.hu/kategoria/szerzo/kalasz-istvan/>

Kontra Ferenc:

<https://dunapartmagazin.hu/kategoria/szerzo/kontra-ferenc/>

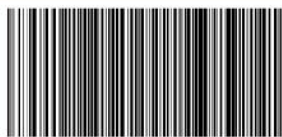
Zalán Tibor:

<https://dunapartmagazin.hu/kategoria/szerzo/zalan-tibor/>

Tartalom

Előszó	6
KALÁSZ ISTVÁN	8
A falon túl	9
Tárgyak.....	15
Megállók és szívek.....	25
Minik.....	30
Az út	33
Stand by me	36
Az ég alatt	41
Gina.....	45
ZALÁN TIBOR	50
Szépség.....	51
Cipő-mese	53
Tűzmese	66
Tűnődések a családomról	74
Arany	84
A költészetről.....	87
KONTRA FERENC.....	90
Perszeusz.....	91
CSATÓ GYULA.....	124
Karácsonyi ballada.....	125
Mulatni	130
HORÁK ANDREA KANKALIN.....	164
Mert hazudni kell.....	165
Utcazenézem.....	168
Kicsordult.....	170
Böszme	172
Tükörijáték életre, halálra	176
Év végi anizsz – egy kalapos férfival, boszorkánnyal, csirkemájjal	188
Írunk – vallomás az irodalomról	199
BARANYI FERENC.....	207
Vers a Lejtő útról.....	208

Szívem szerint való.....	212
Dré.....	214
A láрма fölé	216
Polihisztornál is több	219
EGERVÁRI JÓZSEF	223
A jutalom.....	224
Emberek	228
Egy kicsit	231
Határtalanul.....	237
Isaac	240
Tisztítótűz	250
Megbocsátás	257
A vihar.....	259
Mínusz tizenegy fok	262
Utószó.....	265
Melléklet.....	267

ISBN 978-615-01-8833-1

dm